
KONCEPCE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ZLÍNSKÉHO KRAJE DO ROKU 2030 (MIMO ÚZEMÍ CHKO)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Strategické řízení a chytrá veřejná správa
ve Zlínském kraji

CZ.03.4.74/0.0/0.0/17_080/0010023

Zlínský kraj

ZLÍNSKÝ KRAJ | třída Tomáše Bati 21, 761 90 Zlín

25. 02. 2021

Dodavatel:

EKOTOXA s.r.o.

RADDIT consulting s.r.o.

Zpracovatelé:

EKOTOXA s.r.o.

Ing. Čestmír Kantor	koordinátor projektového týmu
Mgr. Zdeněk Frélich	odborný garant
Mgr. Klára Pavková	koordinace zpracování koncepce, voda a vodní hospodářství, nerostné suroviny a těžba, témata v obecné a zvláštní ochraně přírody, projevy dopadů změny klimatu
Mgr. Přemysl Pavka	půda a zemědělství, výkresová dokumentace
Ing. Igor Kyselka, CSc., Ing. Soňa Malá	krajinný ráz
Ing. Eva Birgusová	lesy a lesní hospodaření
Ing. Aleš Fridrich	ÚSES

RADDIT consulting s.r.o.

RNDr. Radim Misaček	spolukoordinátor týmu, odborný garant, SWOT analýza
Mgr. Zuzana Karkoszková	rozbor strategických dokumentů
Mgr. Renata Vojkovská	rozbor strategických dokumentů
RNDr. Vlastimil Kostkan, Ph.D.	druhová ochrana, území Natura 2000

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	NÁLEŽITOSTI STRATEGICKÉHO DOKUMENTU	8
2.1	Metodický postup	8
2.1.1	Přípravná část Koncepce	9
2.1.2	Analytická část Koncepce	9
2.1.3	Návrhová část Koncepce	9
2.1.4	Implementační část Koncepce	10
2.2	Plán řízení rizik tvorby Koncepce	10
2.3	Analýza stakeholderů	11
3	SOUČASNÝ STAV PŘÍRODY A KRAJINY VE ZLÍNSKÉM KRAJI	14
3.1	Lesy a lesní hospodaření	14
3.1.1	Základní údaje	14
3.1.2	Složení a struktura lesa	16
3.1.3	Škodliví činitelé v lesích	21
3.2	Půda a zemědělství	23
3.2.1	Struktura ZPF	23
3.2.2	Limitující a další významné faktory ovlivňující zemědělské hospodaření	28
3.3	Voda a vodní hospodaření	36
3.3.1	Povrchové vody	36
3.4	Podzemní vody	42
3.5	Nerostné suroviny a těžba	44
3.6	Aplikovaná ochrana přírody a krajiny	46
3.6.1	Obecná ochrana přírody	46
3.6.2	Zvláštní ochrana přírody	65
4	OCHRANA PŘÍRODY V SEKTOROVÝCH POLITIKÁCH KRAJE	74
4.1	Strategie na úrovni kraje	74
4.1.1	Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030	74
4.1.2	Aktualizace koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje	75
4.1.3	Aktualizace strategie rozvoje venkova ve Zlínském kraji do roku 2020 (2016)	75
4.1.4	Krajská koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Zlínského kraje pro období 2014 – 2022	76
4.1.5	Koncepce rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020 – 2030	77
4.1.6	Aktualizace generelu dopravy Zlínského kraje (2011)	78
4.2	Strategie národní úrovně	78
4.2.1	Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2021 – 2027	78
4.2.2	Státní politika životního prostředí ČR 2012 – 2020 (Aktualizace 2016)	80
4.2.3	Aktualizace státního programu ochrany přírody a krajiny ČR (2009)	80
4.2.4	Strategie ochrany biologické rozmanitosti 2016 – 2025	82
4.2.5	Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR pro období 2015 – 2020	83
4.2.6	Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky (2017)	84
4.2.7	Strategie ochrany před povodněmi pro území České republiky (2000)	85
4.2.8	Koncepce migračního zprůchodnění říční sítě ČR (aktualizace 2020)	85
4.3	Strategie nadnárodní úrovně	86
4.3.1	Evropská úmluva o krajině (2000)	86
4.4	Ostatní relevantní, ale méně významné strategie	87
5	PROJEVY DOPADŮ ZMĚNY KLIMATU	88
5.1	Dopady na lesy	88
5.2	Dopady na zemědělskou krajinu	89
5.3	Dopady na vodní ekosystémy	90

5.4	Dopady na populace a společenstva druhů rostlin a živočichů	90
6	ZHODNOCENÍ NAPLŇOVÁNÍ PŘEDCHOZÍ „KONCEPCE A STRATEGIE OPK VE ZLÍNSKÉM KRAJI DO ROKU 2020“	92
6.1	Lesní hospodářství	92
6.2	Zemědělství	94
6.3	Vodní hospodářství	95
6.4	Územní systém ekologické stability	96
6.5	Krajinný ráz.....	96
6.6	Územní plánování.....	97
6.7	Doprava	98
6.8	Těžba nerostných surovin	98
6.9	Turistika a rekreace	99
6.10	Zvláště chráněná území.....	99
6.11	Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, stanoviště.....	100
6.12	Památné stromy	100
7	SWOT ANALÝZA	102
8	VYHODNOCENÍ ÚDAJŮ ANALYTICKÉ ČÁSTI A ZHODNOCENÍ TRENDŮ VÝVOJE PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ	105
8.1	Lesy a lesní hospodaření	105
8.2	Půda a zemědělství	106
8.3	Voda a vodní hospodaření	108
8.4	Nerostné suroviny a těžba	111
8.5	Obecná ochrana přírody	112
8.5.1	ÚSES	112
8.5.2	Registrované významné krajinné prvky.....	113
8.5.3	Ochrana rostlinných a živočišných druhů.....	113
8.5.4	Významné geologické lokality	115
8.5.5	Krajinný ráz.....	116
8.6	Zvláštní ochrana přírody	117
8.6.1	Zvláště chráněná území.....	117
8.6.2	Územní Natura 2000	117
8.6.3	Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů	118
8.6.4	Památné stromy	119
9	NÁVRHOVÁ ČÁST	120
9.1	Struktura návrhové části	120
9.2	Matice opatření.....	120
10	VIZE.....	121
11	CÍLE	122
12	OPATŘENÍ NAVRŽENÁ PRO JEDNOTLIVÉ CÍLE	123
12.1	Cíl 1: Respektování požadavků na ochranu přírody a krajiny ve vybraných sektorech.....	123
12.2	Zlepšování a zamezení zhoršování stavu všech útvarů povrchových a podzemních vod	123
12.2.1	Ochrana vodních toků a ploch před zanášením splaveninami z erozní činnosti v povodí.....	124
12.2.2	Zlepšování stavu tekoucích a stojatých vod s cílem zlepšení podmínek života ve vodách.....	125
12.2.3	Podpora šetrného zemědělského hospodaření a ochrana půdy	125
12.2.4	Zlepšení retenčních schopností lesních porostů	126
12.2.5	Zvýšení odolnosti lesních porostů vůči změnám klimatu	127
12.2.6	Ochrana území před důsledky těžby a využití území po těžbě k ochraně přírody	127
12.2.7	Management cestovního ruchu s cílem snížení negativních vlivů intenzivního cestovního ruchu a rekreace na přírodu a krajinu	128
12.2.8	Ochrana přírody a krajiny v rámci územního plánování	129
12.2.9	Snížování vlivů výstavby dopravní infrastruktury a dopravy na předměty ochrany.....	129

12.3	Cíl 2: Podpora nástrojů obecné ochrany přírody	130
12.3.1	Ochrana cenných částí přírody mimo ZCHÚ a území soustavy Natura 2000	130
12.3.2	Zamezování fragmentace krajiny	131
12.3.3	Obecná ochrana krajinného rázu	131
12.3.4	Umísťování staveb v krajině	132
12.3.5	Podpora krajinné mozaiky	133
12.3.6	Omezování záboru půdy a výstavby na zelené louce	133
12.3.7	Obecná ochrana druhů	134
12.4	Cíl 3: Posílení účinnosti zvláštní ochrany přírody	135
12.4.1	Zajištění soustavné ochrany a péče o ZCHÚ	135
12.4.2	Zajištění soustavné ochrany a péče o lokality soustavy Natura 2000	136
12.4.3	Ochrana rostlinných a živočišných druhů	137
12.5	Horizontální cíl I: Adaptace přírody a krajiny na dopady klimatické změny	138
12.5.1	Snižování dopadů extrémních jevů v krajině	138
12.6	Horizontální cíl II: Zvýšení environmentálního vědomí v oblasti ochrany přírody a krajiny	139
12.6.1	Zvýšení účinnosti nástrojů EVVO v oblasti ochrany přírody a krajiny	139
13	IMPLEMENTAČNÍ ČÁST	142
13.1	Návrh implementační struktury a systému řízení implementace	142
13.2	Vyhodnocení koncepce	142
13.2.1	Poskytování informací pro Plány rozvoje	142
13.2.2	Termíny vyhodnocení koncepce	143
13.3	Partnerství	143
13.4	Finanční rámec koncepce	143
13.5	Monitorovací ukazatele	146
13.5.1	Cíl 1: Respektování požadavků na ochranu přírody a krajiny ve vybraných sektorech	146
13.5.2	Cíl 2: Podpora nástrojů obecné ochrany přírody	148
13.5.3	Cíl 3: Posílení účinnosti zvláštní ochrany přírody	149
13.6	Rizika	150
13.7	Nástroje a další úkoly v oblasti ochrany přírody a krajiny	151
13.7.1	Úkoly v oblasti ekonomických nástrojů	151
13.7.2	Úkoly v oblasti informačních nástrojů	153
13.7.3	Mezinárodní spolupráce	153
14	ZÁVĚR	154
	SEZNAM ZKRATEK	155
	SEZNAM OBRÁZKŮ	158
	SEZNAM TABULEK	159
	POUŽITÉ ZDROJE	160

1 ÚVOD

Předkládaná Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030 (mimo území CHKO) si klade za cíl popsat stav přírodních a krajinných hodnot kraje, popsat stávající a potenciální problémy přírody a krajiny a navrhnout úkoly a opatření k eliminaci problémů či ke zpomalení nebo zastavení negativních trendů. Koncepce bude pro kraj nástrojem jak k řešení stávajících problémů přírody a krajiny, tak pro strategický rozvoj ochrany přírodních a krajinných hodnot. Koncepce byla zpracována na základě smlouvy o dílo z února 2020.

Zpracování koncepce je v souladu s ustanovením §77a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, podílí se na naplňování mezinárodních závazků, jakými jsou Úmluva o biologické rozmanitosti, Bernská úmluva, Bonnská úmluva, Dohoda AEWA či Evropská úmluva o krajině, podílí se na naplňování strategií národní úrovně, jimiž jsou: Státní politika životního prostředí ČR na období 2012 – 2020, Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky, Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016 – 2025, ale i na naplňování požadavků Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR, Koncepce ochrany před následky sucha na území ČR a Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu. Koncepce je v souladu se Strategií rozvoje Zlínského kraje 2030.

Práce na koncepci začaly v březnu 2020, v červnu 2020 byl zpracován návrh analytické části včetně návrhu SWOT analýzy ve verzi pro projednání pracovní skupinou. Dne 12. 8. 2020 proběhlo první jednání pracovní skupiny za účasti odboru ŽP a zemědělství (Ing. Démuthová), odboru strategického rozvoje (Mgr. Jaša), odboru projektového řízení (Mgr. Změlíková), zástupce Českomoravského sdružení pro ochranu přírody (Ing. Svačina) a zpracovatelů, ze kterého vzešly připomínky k vypracování předkládané finální verze dokumentu.

Koncepce popisuje současný stav přírody a krajiny v rámci témat Lesy a lesní hospodaření, Půda a zemědělství, Voda a vodní hospodaření a Nerostné suroviny a těžba. Uvedenými způsoby obhospodařovaná krajina zahrnuje většinu území a tedy přírodních a krajinných hodnot. Lesnické, zemědělské, vodohospodářské a těžební využívání krajiny je pro aplikovanou ochranu přírody a krajiny zásadní z důvodu možnosti ovlivňovat způsob hospodaření ve prospěch stávajících a budoucích populací a společenstev druhů a krajinného rázu.

Ovlivnit způsoby využívání území přímo sloužící dopravě, energetice a rekreaci příliš nelze, proto jsou tyto způsoby využití popsány v rámci jednotlivých témat aplikované ochrany přírody a krajiny. Doprava, energetika a rekreace je ve zprávě popsána v rámci problémů fragmentace krajiny, ovlivnění vodních ekosystémů – lodní doprava, vodní elektrárny, ovlivnění krajinného rázu. Dopravní infrastrukturu a umístění a charakter elektráren a rekreačních komplexů lze ze strany orgánu ochrany přírody ovlivnit především v rámci přípravných fází nových staveb. Na stávajících objektech lze řešit migrační průchodnost krajiny zprůchodňováním migračních bariér, což je předmětem tématu Ochrana rostlinných a živočišných druhů. Velký vliv a dopad na krajinu mají rekreační objekty typu ski areálů a golfových hřišť. I zde je možné zasahovat především v rámci přípravných fází nových staveb. Jediným pozitivem golfových hřišť ve vztahu k ochraně přírody je charakter jejich biotopů, které se mohou stát stanovištěm zvláště chráněných druhů (sysel obecný).

V kapitole Ochrana sektorových politik kraje jsou uvedeny relevantní sektorové dokumenty s uvedením souladů/nesouladů s předkládanou koncepcí, s bližším popisem, pokud je strategický dokument dostatečně konkrétní a jsou v něm uvedeny konkrétní úkoly a záměry.

Zvláštní kapitola je věnována dopadům změn klimatu na lesy, zemědělskou krajinu, vodní ekosystémy a populace a společenstva druhů vzhledem k měnícím se podmínkám prostředí. Podstatná část návrhů uvedených v návrhové části vyplývá z uvedených stávajících a očekávaných problémů souvisejících se změnou klimatu.

Součástí zadání předkládané koncepce bylo také zhodnocení naplňování předchozí koncepce do roku 2020. Zhodnoceny byly pouze cíle s uvedením konkrétních úkolů, tedy zda byly konkrétní cíle splněny či ne. Obecné cíle, jejichž naplňování nešlo žádným podkladem či statistikou ověřit, nemohly vstupovat ani do vyhodnocení trendů vývoje přírodních hodnot.

Před závěrečným vyhodnocením analytické části a vyhodnocením trendů je uvedena kapitola SWOT analýza založená na rozboru zpracovaných témat, dostupných a shromážděných aktuálních dat, údajů a názorů, která je důležitým vstupem do návrhové části Koncepce.

Součástí předkládané koncepce jsou následující přílohy:

- Manažerské shrnutí – samostatný dokument
- Příloha ve formátu doc:
 - 01_ÚSES – náměty k prověření
- Přílohy ve formátu xls:
 - 02_Přehled NR a R ÚSES ve Zlínském kraji
 - 03_Významné krajinné prvky registrované na území Zlínského kraje mimo CHKO
 - 04_Významné geologické lokality v kraji mimo CHKO
 - 05_Mokřady nadregionálního, regionálního a lokálního významu v kraji mimo CHKO
 - 06_Zvláště chráněná území v kraji mimo CHKO
 - 07_Evropsky významné lokality mimo CHKO a jejich analýza
 - 08_Památné stromy v kraji mimo CHKO
 - 09_Evidence druhů pozemků v kraji
 - 10_Kultury LPIS v kraji mimo CHKO
- Mapové kompozice/výkresy:
 - Výkres přírodních a krajinných hodnot
 - Výkres problémů
- Geodata ve formátu ESRI shapefile:
 - Vrstvy převzaté
 - Vrstvy nové
 - Vrstvy upravené a pomocné do výkresu

2 NÁLEŽITOSTI STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

2.1 Metodický postup

Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030 je součástí projektu Strategické řízení a chytrá veřejná správa ve Zlínském kraji, registrační číslo projektu: CZ.03.4.74/0.0/0.0/17_080/0010023 v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

Metodický způsob zpracování Koncepce vychází z požadavku na zpracování veřejných koncepcí, z Metodiky přípravy veřejných strategií (MMR, leden 2019; www.verejne-strategie.cz).

Z metodického hlediska má dále Koncepce za úkol respektovat následující dokumenty:

- Metodika strategického řízení a plánování krajů ČR (AK, 2014)
- Typologie strategických a prováděcích dokumentů (MMR, 2017)
- SM/65/02/17 Směrnice pro strategické plánování rozvoje Zlínského kraje

Zpracování Koncepce vychází z aktuálních dat a podkladů, jsou respektovány národní oborové dokumenty i krajské strategické dokumenty, uvedené v zadání pro zpracování koncepce:

- Státní politika životního prostředí ČR na období 2012 – 2020
- Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky (aktualizace 2009)
- Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016 – 2025
- Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030
- Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR (MŽP, 2015)
- Národní akční plán adaptace na změnu klimatu (MŽP, 2017)
- Koncepce ochrany před následky sucha na území ČR (MZe, 2017)

V rámci zpracování koncepce byly respektovány následující principy:

- Zpracování Koncepce probíhalo transparentním způsobem za účasti zástupců všech zainteresovaných stran (AOPK ČR, pracoviště Zlín; zástupci odborných organizací OPK ve ZK, odborníci z oblasti OPK z řad odborné veřejnosti v regionu), o nominaci konkrétních zástupců rozhoduje Objednatel – Zlínský kraj
- Zpracování Koncepce v podobě, která umožní orgánu ochrany přírody kraje informované rozhodování v oblasti ochrany přírody a krajiny

Způsob zpracování Koncepce a komunikace se zadavatelem

Zhotovitel při zpracování Koncepce úzce spolupracoval se zástupci Realizačního týmu, který se skládá z pracovníků Odboru životního prostředí a zemědělství kraje a z Odboru strategického rozvoje kraje. Za činnost Realizačního týmu odpovídá vedoucí Odboru životního prostředí a zemědělství kraje.

Při zpracování Koncepce se předpokládá zapojení Pracovní skupiny složené ze zástupců Objednatele (viz výše) dalších aktérů v území (viz zástupci zainteresovaných stran výše). Zhotovitel na jednání pracovní skupiny prezentuje závěry dílčích částí Koncepce. Připomínky vzešlé z těchto jednání jsou Zhotovitelem do Koncepce zapracovány v rozsahu dohodnutém na jednání.

Pracovní skupina proběhne během procesu zpracování 2x. První jednání Pracovní skupiny se uskuteční v návaznosti na předložení návrhu Analytické části a SWOT analýzy. Druhé jednání se uskuteční v návaznosti na předložení návrhu Návrhové a Implementační části Koncepce. Z uvedeného plyne i způsob zpracování Koncepce:

- Zpracování návrhu Analytické části a SWOT analýzy
- Zpracování finální verze Analytické části a SWOT analýzy
- Zpracování návrhu Návrhové části a Implementační části
- Zpracování finální verze Návrhové části, Implementační části a Manažerského shrnutí

2.1.1 Přípravná část Koncepce

Zhotovitel navrhl předkládaný metodický postup zpracování Koncepce, včetně plánu řízení rizik tvorby Koncepce a analýzy stakeholderů. Dokumenty byly předloženy Pracovní skupině v rámci prvního jednání společně s návrhem Analytické části a SWOT analýzy.

2.1.2 Analytická část Koncepce

Analytická část Koncepce je strukturována následovně:

1. Současný stav přírody a krajiny ve Zlínském kraji
2. Ochrana přírody v sektorových politikách kraje
3. Projevy dopadů změny klimatu
4. Zhodnocení naplňování předchozí Koncepce a strategie OPK ve Zlínském kraji do roku 2020
5. SWOT analýza
6. Vyhodnocení údajů analytické části a zhodnocení trendů vývoje přírodního prostředí

Způsob zpracování:

- Identifikace zdrojů dat (veškerá dostupná data primární i odvozená)
- Zpracování analýzy, včetně identifikace problémů, na které bude reagovat návrhová část Koncepce
- SWOT analýza – hlavní cíl analýzy – identifikace a prioritizace klíčových zjištění

Komunikace se zadavatelem: návrh Analytické části a SWOT analýzy a finální verze Analytické části a SWOT analýzy byl projednán na schůzce Pracovní skupiny k této dílčí části Koncepce

Zapojení veřejnosti: lze ve fázi projednání výstupů pracovní skupinou, o výběru konkrétních zástupců do pracovní skupiny rozhoduje Objednatel

Rizika/otevřené otázky: dostupnost potřebných dat – některá data (ÚSES, registrované významné krajinné prvky) lze čerpat pouze z Územně analytických podkladů, Zhotovitel je nucen spoléhat na kvalitu zpracovaných dat ÚAP

2.1.3 Návrhová část Koncepce

Struktura návrhové části vychází ze zadání Koncepce, nicméně – i vzhledem k jeho obsahu – musí respektovat i další principy. Zejména se jedná o zadáním explicitně stanovené oblasti cílů ve vybraných sektorech (zemědělství, doprava, cestovní ruch, ad.), a o současné respektování dalších stanovených požadavků, především vztahu cílů a opatření, tak jak je požaduje metodika strategického plánování.

Kromě návaznosti na předchozí (dosud platný) dokument Aktualizované koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje, je struktura navržena zejména s ohledem na obsah následujících dokumentů a metodik:

- Nově schválená Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030
- Metodika veřejných strategií, zejména pokud se týká standardního hierarchického rozpadu cílů, opatření, resp. typových aktivit.
- Základní rámce souvisejících strategií na evropské, národní a regionální úrovni (viz kap. 4 Analytické části popisující strategie na nadnárodní, národní a krajské úrovni)

Návrhová část Koncepce je strukturována následovně:

1. Vize strategie
2. Cíle strategie – cíle OPK v regionální politice a cíle ve vybraných sektorech (lesnictví, zemědělství, vodní hospodářství, turistika a rekreace, doprava, nerostné bohatství, územní plánování)

3. Opatření v ochraně přírody a krajiny – úkoly a opatření v OPK v oblasti obecné ochrany přírody, zvláštní ochrany přírody, ke zmírnění dopadů změn klimatu.

Způsob zpracování: Návrhová část vychází ze závěrů Analytické části a SWOT analýzy, reagují jednotlivé cíle a opatření. Vize a cíle strategie byly formulovány na základě konzultace s Objednatel.

Komunikace se zadavatelem: návrh Návrhové části a Implementační části a finální verze Návrhové části, Implementační části a Manažerského shrnutí budou projednány na schůzkách Pracovní skupiny

Zapojení veřejnosti: lze ve fázi projednání výstupů pracovní skupinou, o výběru konkrétních zástupců do pracovní skupiny rozhoduje Objednatel

Rizika/otevřené otázky:

- Případný rozpor mezi návrhy (požadavky na návrhy při projednávání) a zjištěními SWOT analýzy – řešitelný úpravou analytické či návrhové části
- Příliš velký počet opatření – možná redukce seznamu opatření
- Tlak na zařazení konkrétních projektů do návrhové části – jednání o strategických principech

Časový harmonogram:

- Návrh Návrhové části a Implementační části do 30. 11. 2020
- Finální verze Návrhové části, Implementační části a Manažerské shrnutí do 15. 1. 2021

2.1.4 Implementační část Koncepce

Implementační část Koncepce je strukturována následovně (vzhledem ke vzdálenému horizontu zpracování se může změnit):

1. Návrh implementační struktury a systému řízení implementace
2. Finanční rámec Koncepce
3. Návrh indikativní sady měřitelných indikátorů pro měření naplňování Koncepce
4. Dohoda o partnerství
5. Rizika
6. Nástroje a další úkoly v oblasti ekonomických nástrojů, v oblasti informačních nástrojů, v oblasti mezinárodní spolupráce.

Způsob zpracování: Implementační část je zpracována po zpracované a projednané Návrhové části Koncepce

Komunikace se zadavatelem: návrh Návrhové části a Implementační části a finální verze Návrhové části, Implementační části a Manažerského shrnutí byly projednány na schůzkách Pracovní skupiny

Zapojení veřejnosti: lze ve fázi projednání výstupů pracovní skupinou, o výběru konkrétních zástupců do pracovní skupiny rozhoduje Objednatel

Rizika/otevřené otázky: Tvorba indikátorů je jednou z nejrizikovějších částí zpracování strategie, neboť lze obtížně nalézt takové indikátory, které by splňovaly současně následující kritéria: reprezentativnost, snadnou dostupnost, akceptovatelnost, srovnatelnost, ad.

Časový harmonogram:

- Návrh Návrhové části a Implementační části do 30. 11. 2020
- Finální verze Návrhové části, Implementační části a Manažerského shrnutí do 15. 1. 2021

2.2 Plán řízení rizik tvorby Koncepce

Při přípravě strategického dokumentu je potřebné znát rizika, provést jejich vyhodnocení a u významnějších rizik mít připravena opatření pro jejich minimalizaci. Analýza rizik byla provedena na základě požadavku

uvedeném v zadání pro zpracování Koncepce, který vyplývá z požadavku Metodiky přípravy veřejných strategií (MMR, 2018).

V tabulce níže byla provedena identifikace rizik dle oblastí (např. ekonomická, legislativní, komunikační, personální, projektová), aby byly lépe a přehledněji postiženy vzájemné vazby. Pro každé uvedené riziko byla posouzena významnost rizika na škále od 1 do 5 s tím, že stupeň 1 představuje nejnižší významnost rizika, stupeň 5 nejvyšší. Dále byla definována pravděpodobnost rizika, a to opět na škále 1 – 5, kdy stupeň 1 představuje nejmenší pravděpodobnost rizika a stupeň 5 nejvyšší pravděpodobnost rizika. Výsledný dopad rizika byl určen součinem významnosti a pravděpodobnosti s tím, že výsledná škála byla definována takto:

- 1-6 nízký dopad
- 7-13 střední dopad
- 14-19 vysoký dopad
- 20-25 kritický dopad

U každého rizika je následně uveden komentář, respektive opatření, jak bylo nebo by mělo být danému riziku předcházeno.

Tab. 1: Analýza rizik tvorby Koncepce

Oblast	Riziko	Popis	Významnost	Pravděpodobnost	Výsledný dopad	Úroveň rizika	Opatření
Ekonomická a finanční	Nedostatek prostředků na ko/financování	Některá opatření mohou být finančně náročnější a jejich realizace může být omezena nedostatkem finančních prostředků	2	2	4	Nízká	Bude řešeno při přípravě rozpočtů a rozpočtových výhledů
	Není známá definitivní podoba operačních programů	Hrozí riziko úprav OP, které nemusí reagovat na navržená opatření v KOPK	4	3	12	Střední	Aktuální problém, menší změny je možno řešit operativně v dalších fázích přípravy.
Personální	Personální změny u nositele koncepce	Výměny klíčových zaměstnanců a přerušení kontinuity příprav a realizace	3	2	6	Nízká	Koncepce je připravována v širším týmu lidí, čímž se riziku předchází.
Politická	Změna politického vedení kraje a upozadění oblasti ochrany přírody a krajiny	V případě významnější změny politického vedení kraje hrozí riziko změny požadavků na naplňování cílů Koncepce.	2	2	4	Nízká	KOPK ZK vychází z objektivních dat a potřeb a zaměření Koncepce je komunikováno v širší pracovní skupině, čímž se riziku předchází.
Legislativní	Změny zákonů, norem, nařízení	Riziko vyvolání požadavků na změny	2	1	2	Nízká	Riziko je nízké, řešitelné běžnými postupy. (Pozn.: Změny mohou být i pozitivní)

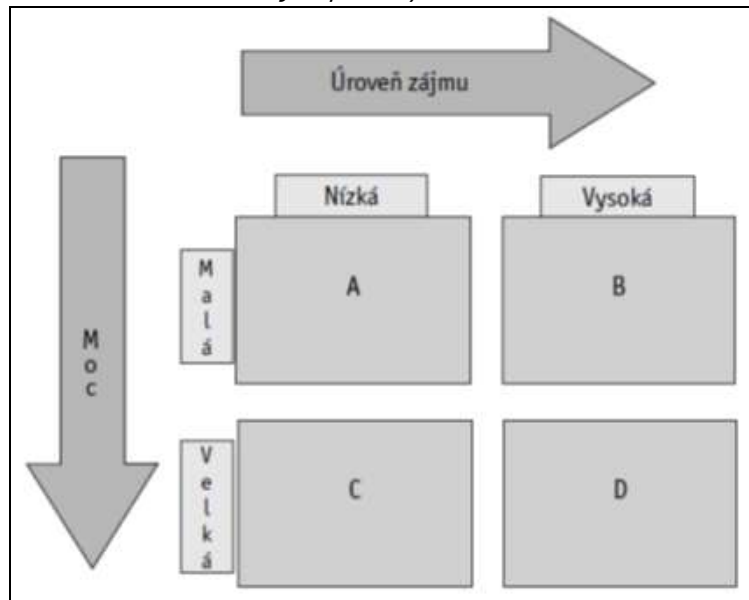
Zdroj: EKOTOXA, s.r.o.

2.3 Analýza stakeholderů

Hlavním účelem této kapitoly je identifikace subjektů, zainteresovaných stran, které mohou aktivně přispět k ochraně a rozvoji přírodního hodnot a pomoci k naplnění cílů Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje. Identifikované subjekty, resp. vybraní zástupci těchto subjektů, mohou být zároveň přizváni k činnosti v rámci pracovní skupiny, která se na tvorbě Koncepce bude podílet.

Při zpracování analýzy stakeholderů byla využita tzv. matice moci a zájmu (viz následující obrázek), která zkoumá moc (vliv) různých skupin zainteresovaných stran za současného porovnání zájmu, který pravděpodobně tyto skupiny projeví během určitých strategických voleb. Tato metoda mimo jiné také určuje typ vztahu, který je třeba s každou skupinou zainteresovaných stran vytvořit.

Obr. 1: Matice moci a zájmu při analýze stakeholderů

Legenda: A - minimální úsilí B - informovat
C - uspokojovat D - klíčoví hráči

Zdroj: zpracováno s využitím Štefánek R. et al. (2011)

Identifikace relevantních subjektů pro potřeby zpracování Koncepce a tvorbu pracovní skupiny zahrnuje tři vzájemně propojené dimenze, a to:

- dimenzi tematickou
- dimenzi geografickou
- dimenzi sektorovou

Dimenze tematická je určena samotným zaměřením Koncepce, jedná se o ochranu přírody a ochranu krajiny. Dimenze geografická je dána vymezením území v zadání pro zpracování Koncepce, území Zlínského kraje, mimo chráněné krajinné oblasti Beskydy a Bílé Karpaty. Zda budou správy CHKO přizvány do pracovní skupiny, je v kompetenci Objednatele. V rámci identifikace tak byly vybírány subjekty, které mají sídlo (příp. bydliště) v řešeném území nebo subjekty, které jsou jinak činné ve vymezeném území. Dimenzi sektorovou tvoří následující sektory: sektor veřejné správy (veřejný sektor), neziskový soukromý sektor, podnikatelský sektor a sektor domácností.

I když ochrana krajiny nemusí nutně znamenat ochranu přírody, jedná se obory, které se prolínají a pro něž lze určit společné dotčené subjekty, viz tabulka níže. Tabulka obsahuje matici moci (vlivu) a zájmu ve vztahu k přípravě a naplňování Koncepce (za klíčové stakeholdery lze považovat především ty, kteří patří do skupiny s vysokou úrovní moci i zájmu, tj. tzv. klíčové hráče). Je potřeba, např. zveřejněním na úřední desce Zlínského kraje, umožnit i dalším subjektům, které nebyly v rámci analýzy stakeholderů identifikovány, účastnit se činnosti těchto pracovních skupin, za předpokladu, že prokážou svůj potenciál přispět k přípravě Koncepce.

Tab. 2: Matice moci (vlivu) a zájmu ve vztahu k přípravě a naplňování Koncepce

		Úroveň zájmu	
		nízká	vysoká
MOC	malá	MAS a mikroregiony ve Zlínském kraji	ČSOP na území ZK:
		Obecní úřady	ZO ČSOP Ekocentrum Čtyřlístek
		Klub českých turistů, Zlínský kraj	ZO ČSOP KOSENKA
			ZO ČSOP Zelené údolí u Doubrav
			ZO ČSOP 76/17 JAVORNÍČEK
			ZO ČSOP 76/21 VARTOVNA LIPTÁL
			1. ZO ČSOP Valašské Meziříčí
			ZO ČSOP Orchidea Valašsko
			ZO ČSOP Hošťálková
			Český svaz ochránců přírody "Choryňská stráž"
			ZO ČSOP 76/04 JASENICE
			ZO ČSOP Buchlovice
			ZO ČSOP 63/08 Rochůs
			ZO ČSOP Uherskohradištsko
			Základní organizace ČSOP PANTOFLÍČEK
			ZO ČSOP Jalovec
			ZO ČSOP Scilla Vlčnov
			Český svaz ochránců přírody Vlčí prameny
			Český svaz ochránců přírody Brody
			ZO ČSOP 63/01 Centaurea
			ZO ČSOP KORYČANY
			ZO ČSOP VIA Hulín
			ZO ČSOP Veronica
			OV ČSOP Vsetín
			Severomoravské regionální sdružení ČSOP
			Další ekologické organizace:
			Arnika Uherské Hradiště
		Základní člunek Hnutí Brontosaurus Mařatice	
		LÍSKA, z.s.	
		Spolek pro ekologii Kostelec	
		Bradava, občanské sdružení	
		Českomoravské sdružení pro ochranu přírody z.s.	
		Vizovické vrchy, z. s.	
	Zelená pro občany z.s.		
	Záchranné stanice handicapovaných živočichů s působností i na území ZK:		
	Stanice ochrany fauny Hluk, o.s.		
	Němčice nad Hanou - ČSOP ZO 61/06 Haná		
	Buchlovice - ČSOP ZO 63/03 Buchlovice		
	Bartošovice - ČSOP ZO 70/02 Nový Jičín		
velká	Správa CHKO Beskydy	Krajský úřad ZK - odbor životního prostředí a zemědělství	
	Správa CHKO Bílé Karpaty	Krajský úřad ZK - odbor strategického rozvoje	
	Lesy ČR, s.p. - KŘ Zlín	AOPK ČR - územní pracoviště Zlín	
	Vlastníci lesů	Obecní úřady obcí s rozšířenou působností	
	Povodí Moravy, s.p.	Obce s pověřeným obecním úřadem	
	Uživatelé zemědělské půdy	Česká inspekce životního prostředí - pobočka Zlín	
	Moravský rybářský svaz, z.s. pobočný spolek Zlín		
	Zlínský rybářský spolek		
	Zoo Zlín		
Českomoravská myslivecká jednota, z.s., Zlín			

Zdroj: EKOTOXA, s.r.o.

* V tabulce nejsou uvedena ekologická sdružení, jež působí pouze na území CHKO Bílé Karpaty či Beskydy.

3 SOUČASNÝ STAV PŘÍRODY A KRAJINY VE ZLÍNSKÉM KRAJI

3.1 Lesy a lesní hospodaření

3.1.1 Základní údaje

Přírodní lesní oblasti

Dle geologických, klimatických, orografických a fyto geografických podmínek je Zlínský kraj zařazen do osmi přírodních lesních oblastí (dále jen PLO).

Tab. 3: Přehled přírodních lesních oblastí ve Zlínském kraji

PLO	Plocha lesa a PLO v ha	% lesa k ploše PLO	% PLO v kraji
34 – Hornomoravský úval	2 120,49	13,77	3,89
35 – Jihomoravské úvaly	1 640,62	16,18	2,56
36 – Středomoravské Karpaty	21 514,11	33,74	16,10
37 – Kelčská pahorkatina	2 867,15	13,10	5,52
38 – Bílé Karpaty a Vizovické vrchy	50 157,51	36,66	34,54
39 – Podbeskydská pahorkatina	593,52	25,60	0,59
40 – Moravské Beskydy	8 385,43	60,66	3,49
41 – Hostýnskovsetínské vrchy a Javorníky	70 568,27	53,47	33,31

Zdroj: ÚAP Zlínského kraje, 2017

Největší plochu zaujímá PLO 38 – Bílé Karpaty a Vizovické vrchy 36,6% a PLO 41 – Hostýnsko-vsetínské vrchy a Javorníky (33%).

Plocha lesních pozemků a lesnatost

Výměra lesních pozemků (PUPFL – pozemky určené k plnění funkcí lesa) ve Zlínském kraji je 158 340 ha, což představuje 40% lesnatost. Lesnatost ve Zlínském kraji je oproti lesnatosti v ČR (33 %) tedy mírně nadprůměrná a průběhu období 2008 – 2018 mírně stoupla (o 0,3 %), což je o 929 ha.

Výměra lesa dle dat ČSÚ a tabulky dle PLO se může lišit, je to dáno různým způsobem zjišťování.

Tab. 4: Vývoj lesnatosti ve Zlínském kraji za období 2008 - 2018

Rok	Výměra půdy celkem v ha	Lesní půda v ha	Lesnatost v %
2008	396 358	157 411	39,7
2009	396 356	157 454	39,7
2010	396 315	157 486	39,7
2011	396 320	157 560	39,8
2012	396 312	157 628	39,8
2013	396 300	157 690	39,8
2014	396 303	157 701	39,8
2015	396 292	157 758	39,8
2016	396 289	157 841	39,8
2017	396 248	158 050	39,9
2018	396 306	158 340	40,0

Zdroj: ČSÚ

Tab. 5: Vývoj lesnatosti dle jednotlivých ORP ve Zlínském kraji

ORP - lesnatost v %	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bystřice pod Hostýnem	51,1	51,1	51,1	51,2	51,2	51,2	51,2	51,2	51,2	51,2
Holešov	12,7	12,7	12,7	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8
Kroměříž	23,4	23,4	23,4	23,4	23,5	23,5	23,5	23,5	23,5	23,5
Luhačovice	47,7	47,7	47,7	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	48,0	48,0
Otrokovice	21,3	21,3	21,3	21,2	21,1	21,1	21,1	21,1	21,2	21,1
Rožnov pod Radhoštěm	58,3	58,3	58,3	58,3	58,3	58,3	58,3	58,3	58,5	58,6
Uherské Hradiště	28,2	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1
Uherský Brod	33,0	33,0	33,0	33,1	33,1	33,1	33,1	33,1	33,1	33,1
Valašské Klobouky	46,4	46,4	46,4	46,5	46,5	46,5	46,5	46,6	46,7	46,7
Valašské Meziříčí	33,6	33,6	33,7	33,7	33,8	33,8	33,8	33,8	33,8	33,8
Vizovice	44,4	44,6	44,7	44,7	44,8	44,8	44,8	44,8	44,8	44,9
Vsetín	59,7	59,7	59,7	59,7	59,8	59,8	59,8	59,9	60,1	60,4
Zlín	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,7

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce lesnatými ORP v rámci Zlínského kraje je ORP Vsetín (60,4 %), pak ORP Rožnov pod Radhoštěm (58,6 %) a ORP Bystřice pod Hostýnem (51,2 %). Souvisí to samozřejmě s polohou těchto ORP – horské a podhorské oblasti Beskyd a Hostýnských vrchů. Nejméně lesnatým je ORP je ORP Holešov (12,8 %).

Kategorie lesa

Dle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích ve znění pozdějších předpisů, se lesy člení podle převažujících funkcí do tří kategorií, a to na lesy ochranné, lesy zvláštního určení a lesy hospodářské (§6).

Tab. 6: Kategorie lesa ve Zlínském kraji

Kategorie lesa	ha
Lesy hospodářské	141 240,3
Lesy ochranné	83,3
Lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích	83,3
Lesy zvláštního určení	17 617,3
Lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích	83,3
Lesy v pásmu hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně	483,4
Lesy v ochranném pásmu zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod	3 852,4
Lesy na území národních parků a národních přírodních rezervací	272,9
Lesy v 1. zónách CHKO, lesy v přírodních rezervacích a přírodních památkách	3 630,5
Příměstské a další lesy se zvýšenou funkcí rekreační	130,7
Lesy sloužící lesnickému výzkumu a lesnické výuce	0,0 ¹
Lesy se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinotvornou	813,5
Lesy pro zachování biologické různorodosti	7 245,8
Lesy v uznaných oborách a samostatných bažantnicích	272,3
Lesy v nichž jiný důležitý veřejný zájem vyžaduje odlišný způsob hospodaření	915,8

Zdroj: ÚAP Zlín, 2017

Největší plochu zaujímají lesy hospodářské, z lesů zvláštního určení, které se dělí dále do dalších subkategorií, jsou to pak lesy v ochranném pásmu zdrojů přírodních, léčivých a stolních minerálních vod a lesy v 1. zónách

¹ Před zaokrouhlením je to 0,000687 ha

CHKO, lesy v přírodních rezervacích a přírodních památkách. Lesy ochranné se vyskytují jen v subkategorii lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích (sutě, kamenná moře, prudké svahy, strže, nestabilizované náplavy a písky, rašeliniště, odvaly a výsypky apod.).

Z hlediska ochrany přírody je zařazení lesů do kategorií lesů ochranných a zvláštního určení výhodné, protože dává prostor pro podporu mimoprodukčních funkcí lesa.

3.1.2 Složení a struktura lesa

Druhovité složení lesa

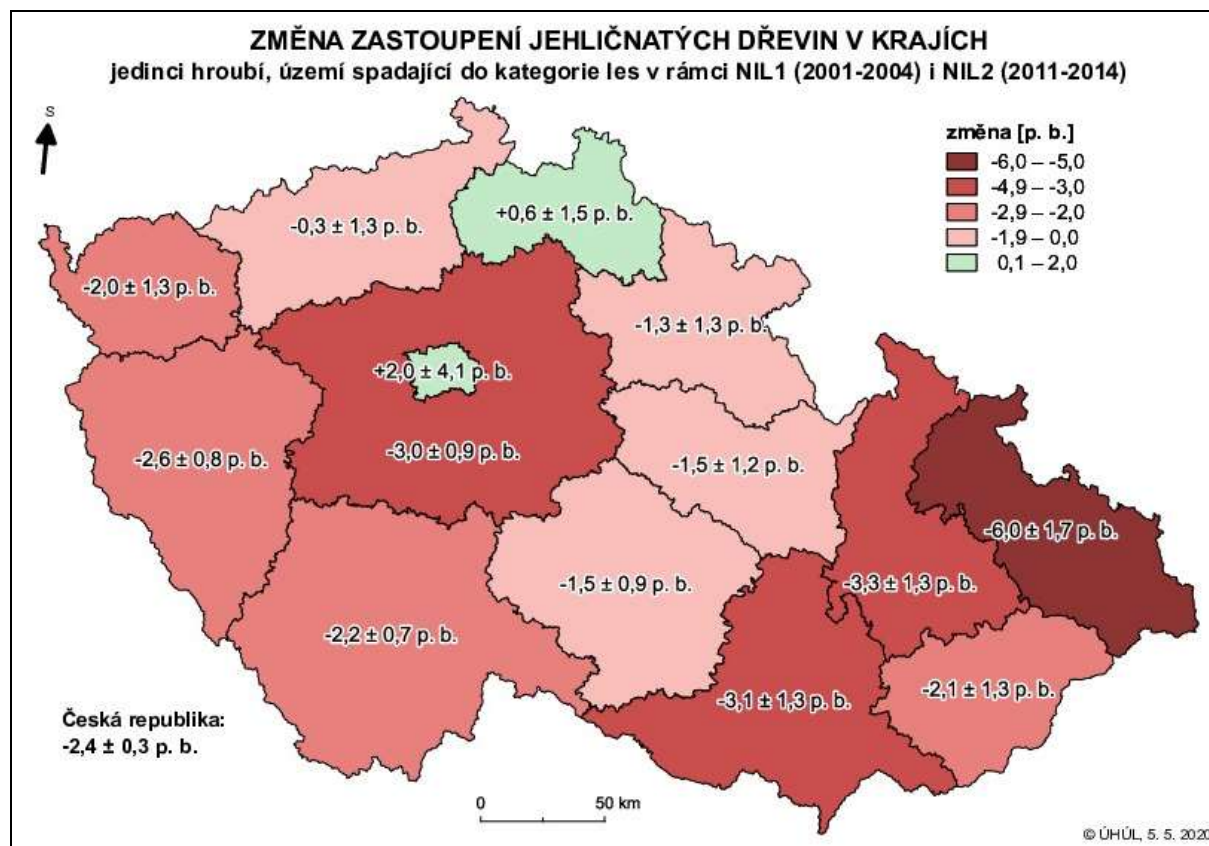
Tab. 7: Zastoupení dřevin/skupin dřevin ve Zlínském kraji

Dřeviny/skupiny dřevin	Podíl dřevin/skupin dřevin
Jehličnaté dřeviny celkem	38,4%
z toho je smrk ztepilý	31,2%
z toho borovice lesní	2,4%
Listnaté dřeviny celkem	61,6%
z toho duby	8,3%
z toho buk lesní	23,7%

Zdroj: ÚHÚL, NIL2

Ve Zlínském kraji převažuje zastoupení listnatých dřevin (61,6 %), převažuje buk lesní, z jehličnatých dřevin smrk ztepilý.

Obr. 2: Změna zastoupení jehličnatých dřevin po krajích

Zdroj: ÚHÚL, NIL2

Přirozenost dřevinné skladby

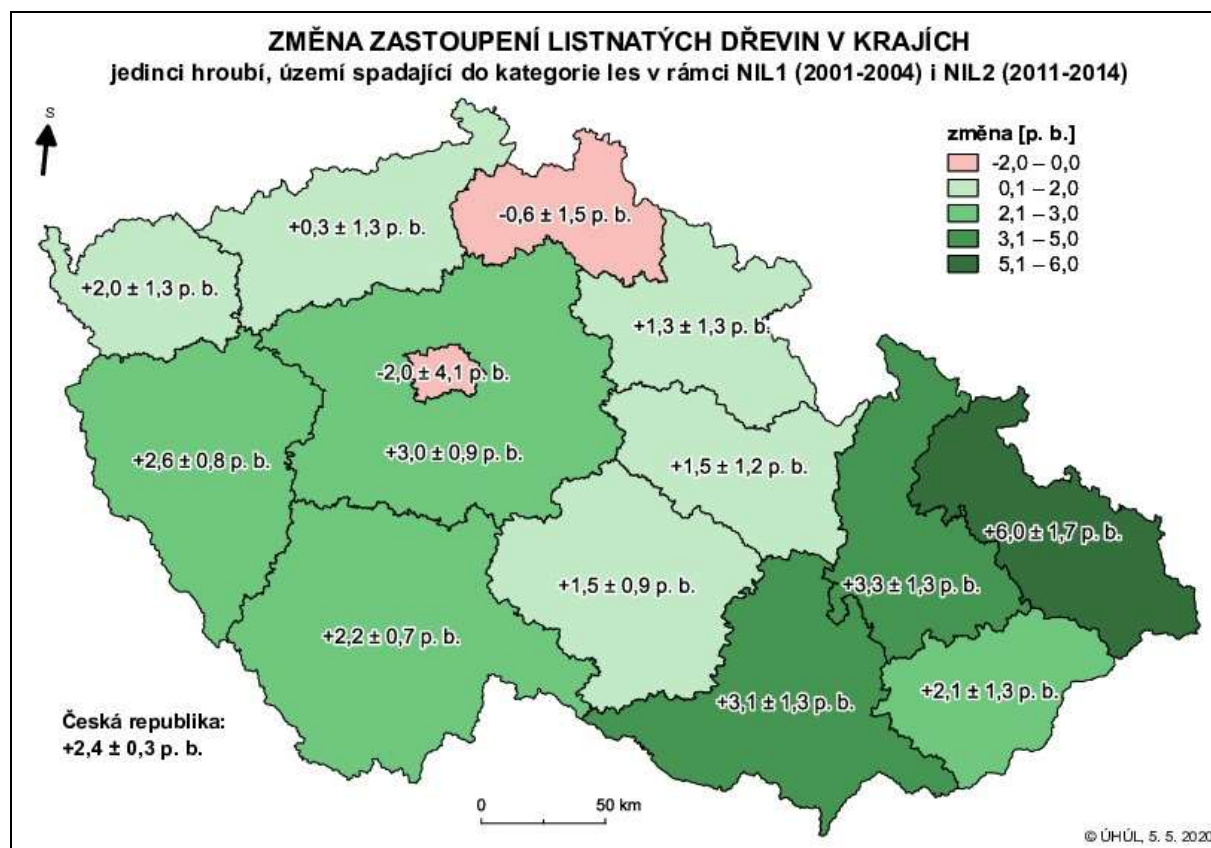
Přirozenost dřevinné skladby je vyjádřením míry shody mezi stávající a přirozenou dřevinnou skladbou lesního porostu. Přirozená dřevinná skladba odpovídá klimaxovému stádiu lesa na daném stanovišti. Jedná se tedy o potenciální skladbu dřevin, kterou by daný lesní porost měl za předpokladu, že by po dostatečně dlouhou dobu nebyl ovlivňován činností člověka ani jinými rušivými událostmi, jako například polomem, požárem, sesuvem půdy a podobně.

Přirozenost dřevinné skladby ve Zlínském kraji je 38,6 %, přičemž přirozenost dřevinné skladby v ČR činí 36,5 %. Dle mapování NIL1 (2001 – 2004) a NIL2 (2011 – 2014) došlo v daném období ke zlepšení přirozenosti dřevinné skladby v kraji o 1,3 %.

Ve většině krajů byl odhadnut statisticky průkazný pokles zastoupení jehličnanů, respektive nárůst zastoupení listnáčů (ve stejné výši). Ve Zlínském kraji činí změna zastoupení jehličnatých dřevin o 2,1 % ve prospěch listnatých dřevin.

Zastoupení smrku ztepilého se snížilo o	1,2 %
Zastoupení borovice lesní se snížilo o	0,7 %
Zastoupení buku lesního se zvýšilo o	1,0 %
Zastoupení dubů se snížilo o	0,2 % (což je v rámci šetření statisticky neprůkazná změna)

Obr. 3: Změna zastoupení listnatých dřevin po krajích

Zdroj: ÚHÚL, NIL2

Struktura porostu

Bohatost struktury v lese vytváří zejména střídající se výskyt forem lesa podle lesních společenstev v závislosti na stupni vývoje porostů. Porost směřuje k bohatší struktuře především ve fázi obnovy a ve fázi rozpadu, zatímco ve fázi růstu se objevuje spíše trend k homogennějším strukturám. V rámci NIL2 byla bohatost struktury posouzena především s ohledem na vertikální strukturu porostu, která patří k základním elementům jeho výstavby. Rozlišovány byly následující kategorie:

Porost s jednoduchou strukturou – jednoetážový porost.

Porost podrostního typu – zpravidla dvou až tříetážový porost. Jednotlivé etáže mohou být v porostu odlišitelné věkově, v každém případě však musí být zřetelně odlišitelné vertikálně.

Porost s bohatou strukturou – porost, který kromě bohaté vertikální struktury vykazuje i znaky bohaté struktury věkové a horizontální. Jednotlivé etáže nejsou jednoznačně rozlišitelné.

Porosty podrostního typu jsou (vyjma kraje hl. m. Prahy) nejvíce zastoupeny v Jihočeském kraji (26,1 %). Ve **Zlínském kraji činí 16,4 %**. V porovnání s podílem porostů s jednoduchou strukturou je možné odvodit prakticky opačné pořadí krajů.

Tab. 8: Porovnání krajů - plocha a podíl porostů podrostního typu v jednotlivých krajích

Kraj	Podíl porostu podrostního typu v %	Podíl porostu podrostního typu v tis. ha
Hl. m. Praha	1,2	24,0
Vysočina	8,8	8,8
Pardubický	11,6	16,6
Královehradecký	12,4	20,2
Jihomoravský	13,1	27,6
Karlovarský	13,8	22,2
Středočeský	14,6	48,0
Plzeňský	14,8	46,8
Zlínský	16,4	29,0
Liberecký	18,9	28,0
Ústecký	19,6	35,4
Moravskoslezský	20,6	20,6
Olomoucký	22,7	43,0
Jihočeský	26,1	107,6

Zdroj: ÚHUL, NIL2

Přirozenost porostu

Přirozenost porostu popisuje míru jeho ovlivnění lidskou činností. V rámci jejího posouzení byla zohledněna především geografická a stanovištní původnost dřevin, tedy porovnání současné dřevinné skladby se skladbou přirozenou. Přirozenost porostu byla hodnocena pomocí níže uvedených čtyř kategorií:

Přírodní ekosystémy – porosty stanovištně a geograficky původních dřevin bez výrazných známek lidské činnosti a narušení přirozených procesů.

Přírodě blízké, obhospodařované porosty – porosty geograficky a stanovištně původních dřevin v rámci dané přírodní lesní oblasti (PLO), vzniklé přirozenou obnovou, s výraznými známkami hospodářské činnosti (prořezávky, probírky, mýtní těžba). Zahrnutý jsou rovněž sukcesní porosty geograficky původních dřevin a porosty, ve kterých nelze rozpoznat, zda vznikly přirozenou nebo umělou obnovou.

Ostatní obhospodařované porosty – porosty geograficky původních dřevin (PLO) vzniklé přirozenou nebo umělou obnovou. Zahrnutý jsou intenzivně obhospodařované porosty (prořezávky, probírky, hnojení, mýtní těžba) s cílem podpory žádoucích funkcí lesa. Tato činnost vede ke změnám ve dřevinné skladbě a struktuře porostů. Do této kategorie jsou zařazeny monokultury a stejnověkové porosty s jednoduchou strukturou.

Plantáže a porosty převážně geograficky nepůvodních dřevin – porosty, ve kterých je zastoupení geograficky nepůvodních dřevin v rámci hlavní porostní vrstvy vyšší než 50 %.

Tab. 9: Plocha a podíly přírodních a nepřírodních ekosystémů

	Zlínský kraj v %	Zlínský kraj v tis. ha	ČR v %	ČR v v tis. ha
Plocha a podíl přírodních ekosystémů	0,2	0,4	1 (+-0,2)	28,4 (+- 5,1)
Plocha a podíl přírodě blízkých, obhospodařovaných porostů	6,2 (+-1,7)	11,0 (+-0,3)	10,6 (+-0,6)	301,2 (+-16,5)
Plocha a podíl ostatních obhospodařovaných porostů	91,6 (+-2,0)	162 (+-11,2)	85,0 (+-0,6)	2 425 (+-44,5)
Plocha a podíl plantáží a porostů převážně geograficky nepůvodních dřevin	1,7 (+-0,9)	3,0 (+-1,6)	2,7 (+-0,3)	76,4 (+-8,0)

Zdroj: ÚHUL, NIL2

Podíl přírodních ekosystémů je ve Zlínském kraji takřka zanedbatelný, podíl na ploše porostní půdy této kategorie je nižší než 1 %.

Struktura lesa podle formy smíšení dřevin

Forma smíšení popisuje způsob seskupení a rozmístění jednotlivých druhů dřevin v porostu. Porost je považován za smíšený, je-li „tvořený ze dvou a více dřevin, které jsou smíšeny v určitém poměru, přičemž zastoupení žádné z nich nedosahuje 90 %. Smíšení porostu je trvalým nebo dočasným znakem, který je ovlivňován přirozeným a pěstebním výběrem“ (Vacek, 1995, s. 93). Forma smíšení byla v rámci NIL2 hodnocena pomocí níže uvedených čtyř kategorií:

- **Porost nesmíšený** – porost tvořený jednou dřevinou, která je určující z hlediska produkce a zásad obhospodařování. Zastoupení vtroušených dřevin nepřesahuje hranici 10 %.
- **Porost jednotlivě smíšený** – dřeviny jsou rozmístěny jako prostorově izolovaní jedinci, v porostu se střídají strom od stromu.
- **Porost s řadovým nebo pruhovým smíšením** – dřeviny rozmístěny v řadách, respektive pruzích.
- **Porost s hloučkovým až skupinkovým smíšením** – dřeviny tvoří malé seskupení jedinců – hloučky (do 0,01 ha) nebo skupinky (do 0,25 ha).

Tab. 10: Stav smíšení porostů

	Zlínský kraj v %	Zlínský kraj v tis. ha	ČR v %	ČR v v tis. ha
Plocha a podíl nesmíšených porostů	4,8	8,4	13,9	396,0
Plocha a podíl jednotlivě smíšených porostů	85,9	151,8	66,7	1 903,0
Plocha a podíl porostů s hloučkovým až skupinkovým smíšením	7,8	13,8	17,2	489,6

Zdroj: ÚHUL, NIL2

Ve Zlínském kraji převažuje podíl jednotlivě smíšených lesů (85,9 %).

V rámci NIL 2 byl posuzován také výskyt vzácných druhů dřevin v lesích. Do skupiny vzácných druhů dřevin v lesích byly zahrnuty tyto dřeviny:

- Dřín obecný
- Hrušeň polnička
- Jablůň lesní
- Jalovec obecný
- Jeřáb břek
- Jeřáb český
- Jeřáb muk
- Jeřáb oskeruše
- Jeřáb prostřední
- Kalina tušalaj
- Lýkovec sp.
- Mahalebka

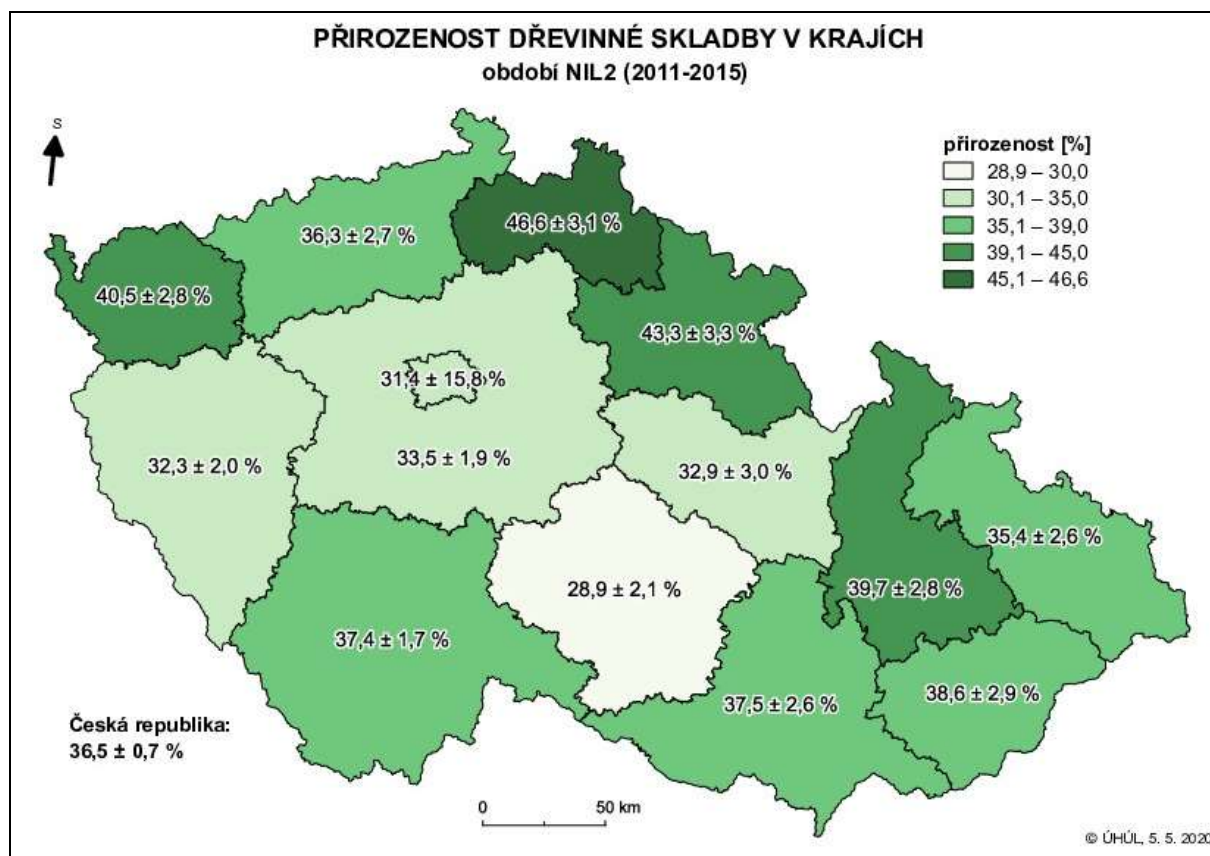
- Mandloň nízká
- Tis červený

Všechny vzácné druhy dřevin byly pozičně zaměřeny a popsány pouze v rámci inventarizační plochy (51 × 51 m) náležící do přístupné a schůdné části kategorie pozemku les podle FAO. Ve **Zlínském kraji se vyskytují vzácné dřeviny v počtu 409,9 tis. ks, což je cca 2,4 ks/ha**, za celou ČR je to cca 1,1 ks/ha (vypovídací hodnota odhadů na úrovni krajů je pouze orientační).

Přirozenost dřevinné skladby

Přirozenost dřevinné skladby je vyjádřením míry shody mezi stávající a přirozenou dřevinnou skladbou lesního porostu. Přirozená dřevinná skladba odpovídá klimaxovému stádiu lesa na daném stanovišti. Jedná se tedy o potenciální skladbu dřevin, kterou by daný lesní porost měl za předpokladu, že by po dostatečně dlouhou dobu nebyl ovlivňován činností člověka ani jinými rušivými událostmi, jako například polomem, požárem, sesuvem půdy a podobně.

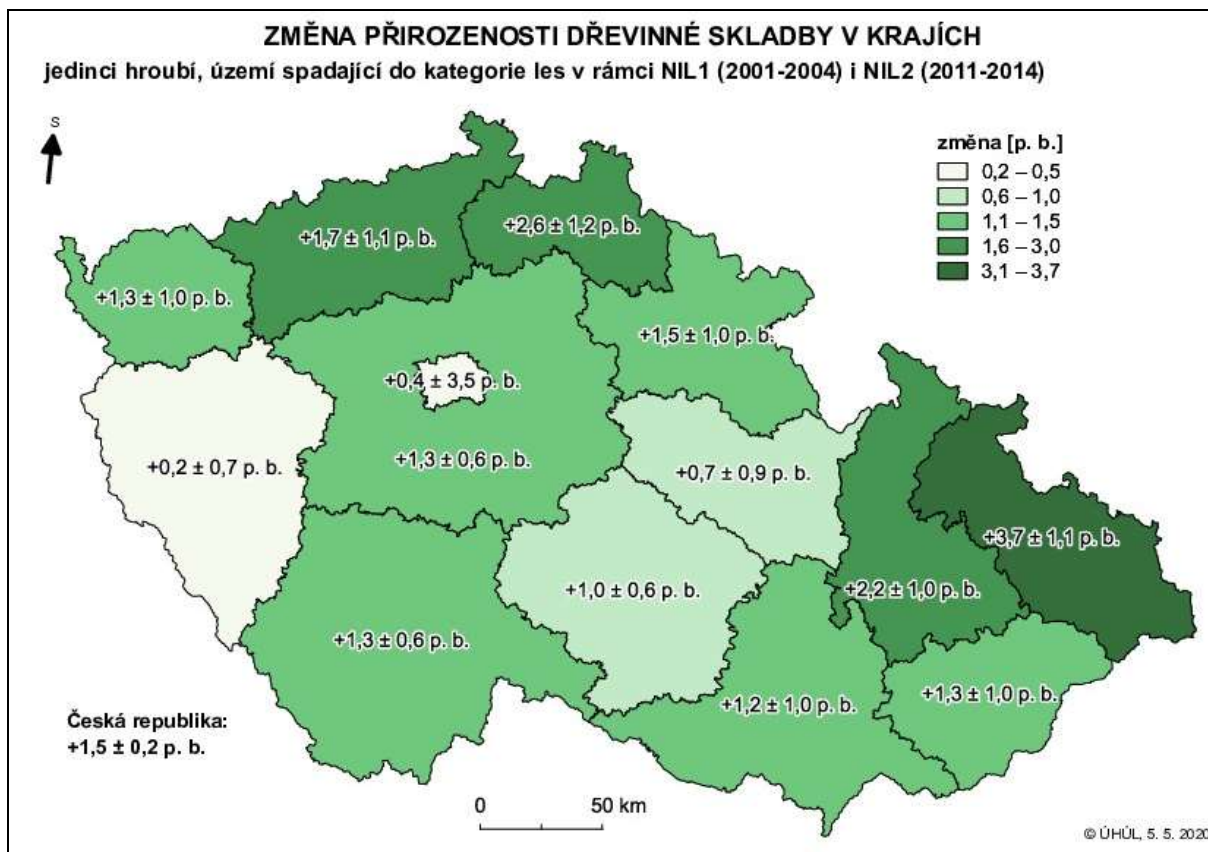
Obr. 4: Přirozenost dřevinné skladby v krajích

Zdroj: ÚHÚL, NIL2

Výše uvedený kartogram znázorňuje shodu stávající dřevinné skladby se skladbou přirozenou v jednotlivých krajích. Ve Zlínském kraji je 38,6 % lesů s přirozenou dřevinnou skladbou.

Obr. 5: Změna přirozenosti dřevinné skladby v krajích

Zdroj: ÚHÚL, NIL2

3.1.3 Škodliví činitelé v lesích

Základní rozdělení škodlivých činitelů v lesích se rozlišuje na abiotické, antropogenní a biotické. Mezi abiotické patří sníh, vítr, námraza, ledovka, povodně, požáry (způsobené bleskem) a sucho. K antropogenním patří imise, požáry způsobené člověkem, škody posypovou solí a úniky chemikálií. Biotičtí činitelé jsou rozdělení na živočišné - podkorní hmyz, savý hmyz, půdní hmyz, listožravý hmyz, hlodavce, zvěř a ostatní a bakteriální, virové a houbové.

Tab. 11: Výskyt vybraných škodlivých činitelů ve Zlínském kraji v roce 2018

Okres	Kroměříž	Uherské Hradiště	Vsetín	Zlín	Zlínský kraj	ČR celkem
Vítr, sníh, námraza m ³	36 772	36 485	93 842	47 801	214 900	4 698 964
Sucho (m ³)	2 361	4 534	22 397	5 874	35 167	1 619 448
Žloutnutí na smrku (ha)	10	2,3	362,9	5,8	380	39 038,9
Podkorní hmyz na smrku (m ³)	150 472	49 082	380 664	54 005	634 224	8 353 761
Podkorní hmyz na borovici (m ³)	35	1 259	30	0	1 323	69 492
Klikoroh borový (ha)	656,2	60,9	20	1	738	12 094,8
Hlodavci (ha)	0	3,1	13,3	0	16,4	436,2
Sypavka borová (ha)	0	1,4	0	0	1,4	1 558,0

Zdroj: Zpravodaj ochrany lesa, Supplementum 2019, VÚLHM

V roce 2018², co se týká abiotických činitelů, byl nejhorší stav v okrese Vsetín, který byl současně nejvíce zasažen i suchem a žloutnutím na smrku. Podkorním hmyzem na smrku (lýkožrout smrkový a lýkožrout severní)

² Aktuální sledovaný stav – novější údaje nejsou zveřejněny

byl nejvíce postižen okres Kroměříž, podkorním hmyzem na borovici okres Uherské Hradiště. Největší plocha poškozená klikorohem borovým, který škodí na borových výsadbách (656,2 ha), byla v okrese Kroměříž a hlodavci poškodili nejvíce plochy v okrese Vsetín.

Tab. 12: Vývoj výskytu vybraných škodlivých činitelů ve Zlínském kraji a po okresech

	2015		2016		2017		2018	
	Sucho (m ³)	Podkorní hmyz na smrku (m ³)	Sucho (m ³)	Podkorní hmyz na smrku (m ³)	Sucho (m ³)	Podkorní hmyz na smrku (m ³)	Sucho (m ³)	Podkorní hmyz na smrku (m ³)
Kroměříž	3 748	15 193	4 584	12 597	8 944	8 186	2 361	150 472
Uh. Hradiště	4 042	7 524	4 258	5 871	7 167	8 653	36 485	49 082
Vsetín	19 421	80 040	30 188	143 178	25 738	200 107	93 842	380 664
Zlín	2 674	10 805	3 307	9 796	3 922	18 104	47 801	54 005
Zlínský kraj	29 885	113 562	42 337	171 442	45 771	235 050	35 167	634 224

Zdroj: Zpravodaj ochrany lesa, Supplementum 2019, VÚLHM

Vývoj škodlivých činitelů v lese od roku 2015 do roku 2018 ukazuje, že nejpostiženějším okresem je okres Vsetín, kde došlo od roku 2016 k obrovskému nárůstu zejména podkorního hmyzu na smrku. V roce 2018 postihla kůrovcová kalamita i okres Kroměříž.

Okres Vsetín má rovněž nejhorší poškození suchem, ke skokovému nárůstu došlo zejména v roce 2018.

Škody zvěří

Tab. 13: Poškození zvěří

Typ poškození	Zastoupení jedinců poškozených tímto typem poškození ve Zlínském kraji	Zastoupení jedinců poškozených tímto typem poškození v ČR
Poškození zvěří a poškození loupáním, ohryzem nebo vytloukáním	3,6 %	8,4%
Okus stromů do výšky 1,3 m	3,6%	19,5%

Zdroj: ÚHÚL, NIL2

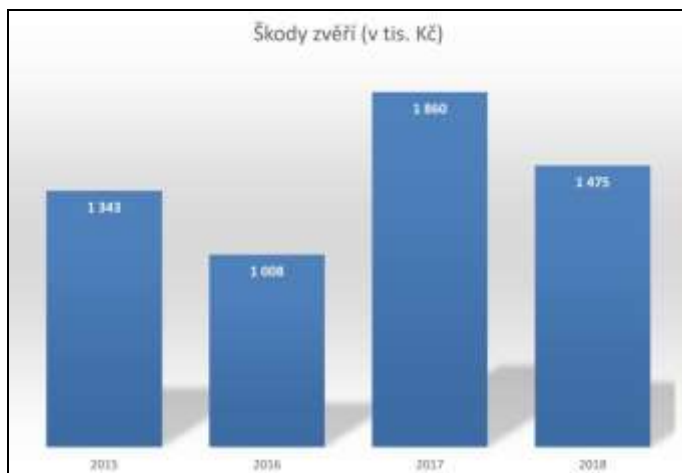
Poškození zvěří bylo šetřeno v rámci NIL2 a byly rozlišeny dva typy poškození: poškození zvěří a poškození loupáním, ohryzem nebo vytloukáním a okus stromů do výšky 1,3 m.

Zastoupení jedinců poškozených zvěří bylo ve Zlínském kraji zjištěno u 7,4 %, průměr v ČR je 10,5 %.

Škody zvěří jsou způsobeny nepřiměřenými stavy zvěře spárkaté, která poškozuje lesní porosty:

- okusem přirozené tak i umělé obnovy, a to zejména listnáče a jedle, což způsobuje jednak zvýšené náklady na ochranu proti zvěři u umělé obnovy a celkově snižování biodiverzity u přirozené obnovy
- mechanickým poškozením stromů loupáním kůry, ohryzem a vytloukáním paroží, což způsobuje riziko napadení hnilobami a oslabením stromu

Obr. 6: Porovnání uplatněných škod zvěří ve Zlínském kraji

Zdroj: ČSÚ

Graf ukazuje **výši uplatněných škod zvěří** v Kč za jednotlivé roky ve Zlínském kraji. Jednotlivé roky se od sebe liší a nedá se říct, že by měly škody vzrůstající nebo klesající tendenci. Nejvíce škod bylo uplatněno za rok 2017, za rok 2018 pak mírně klesly, ale přesáhly předchozí roky (2015, 2016)³. Nicméně škody zvěří jsou stále velkým problémem při obnově lesa a stavy zvěře se stále nedaří snižovat. V posledních letech narůstají stavy černé zvěře (prase divoké), které jsou problémem jak ve Zlínském kraji, tak celorepublikově.

3.2 Půda a zemědělství

3.2.1 Struktura ZPF

Zemědělský půdní fond (dále ZPF) je základním přírodním bohatstvím země, nenahraditelným výrobním prostředkem, umožňujícím zemědělskou výrobu a je jednou z hlavních složek životního prostředí. Ochranou ZPF, jeho zvelebováním a racionálním využíváním, je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí (Úvodní preambule §1 Zákona o ochraně ZPF č. 334/1992 Sb.).

3.2.1.1 Zastoupení kultur a druhů pozemků

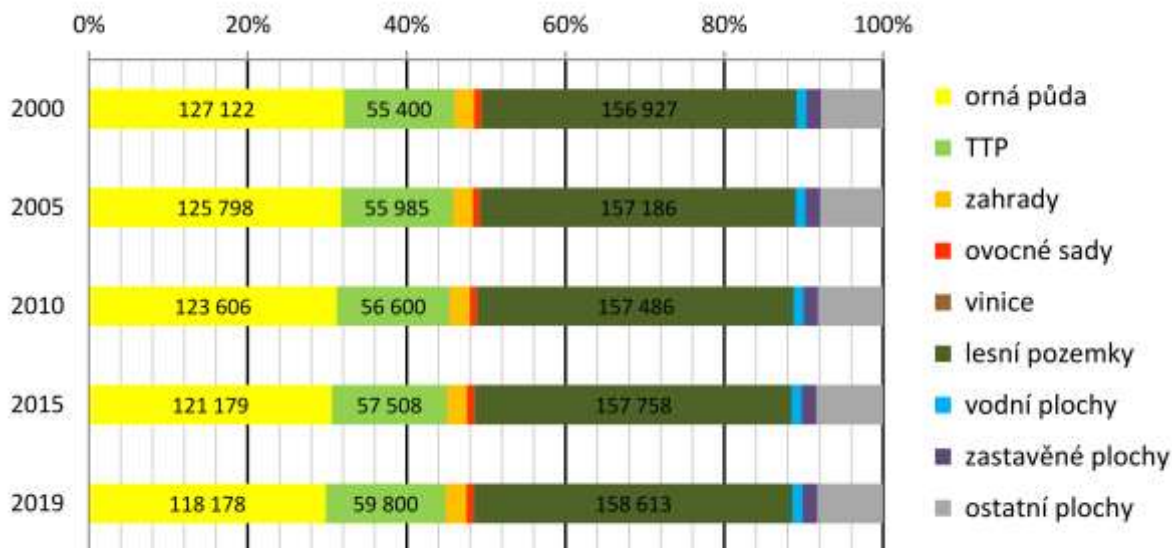
K vyhodnocení zastoupení jednotlivých druhů pozemků a jeho trendu byla použita data z evidence druhů pozemků katastru nemovitostí agregovaná na správní území Zlínského kraje (od vyhlášení v roce 2000 po poslední dostupná data z roku 2019) a pro posouzení změn v zastoupení zemědělských kultur byla využita data evidence LPIS (v datech zpracovatele dostupná od roku 2009 do roku 2020), i s vědomím slabých míst obou evidencí, kterými jsou např. nekorespondování pozemkové evidence KN s reálným užíváním či faktem, že v registru LPIS není evidovaná veškerá zemědělská půda, ale pouze ta, na kterou jsou nárokovány zemědělské platby. Výrazné rozdíly v plochách kultur jsou mimo jiné způsobeny i tím, že zatímco evidence pozemků z KN je agregována pro celý kraj, data evidence LPIS byla (záměrně) omezena na řešené území kraje bez CHKO.

Evidence druhů pozemků KN nám ukazuje formální trvalé začlenění parcely a pokrývá bezešvě celé území, evidence LPIS je spíše evidencí land use na drtivě většině zemědělské půdy (mimo drobnou držbu). Evidence LPIS je také výrazně závislá na nastavení podmínek čerpání zemědělských podpor – v evidenci postupně přibývaly nově vyčleněné kultury (např. rychle rostoucí dřeviny, z travních porostů s klasifikací „ostatní“ vznikl travní porost na orné půdě, úhor) nebo byly existující kultury redefinovány (např. kultura „zelinářská zahrada“ se změnila na „jinou kulturu“).

³ Uvedené hodnoty jsou jen doplňující informace, nelze je vztáhnout k vlastnímu rozsahu poškození lesa zvěří. Hlavním důvodem je skutečnost, že výše uplatněných nároků nekoresponduje se skutečně vzniklým poškozením.

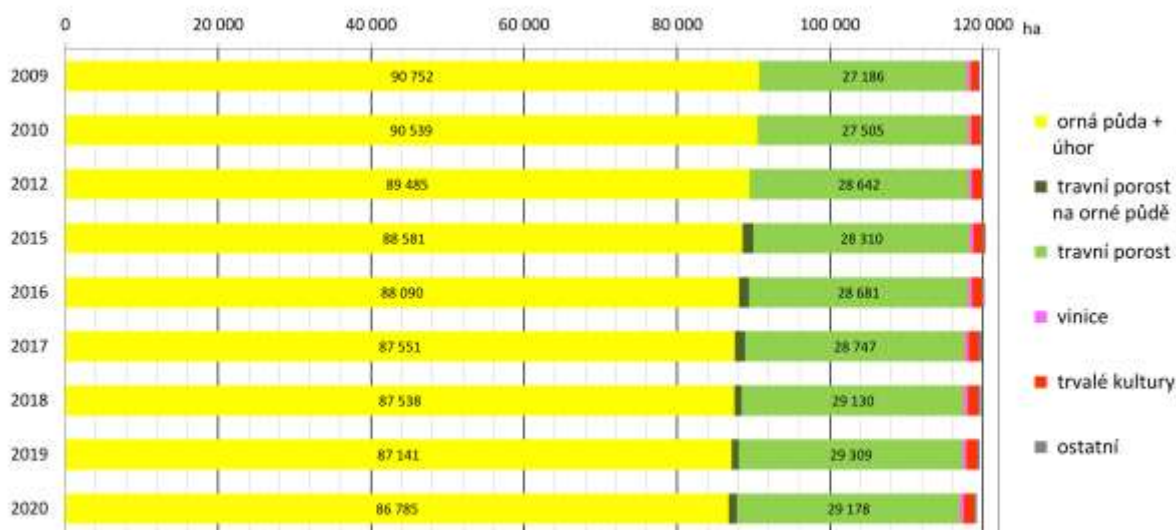
Zastoupení kultur a velikost DPB v CHKO (vyjmutého z řešeného území) a mimo něj jsou zcela rozdílné. Dle evidence LPIS z roku 2020 se v řešeném území Zlínského kraje mimo CHKO nachází 22 918 DPB o průměrné výměře 5,4 ha (7 863 DPB orné půdy o průměrné velikosti bloku orné půdy 11 ha). V CHKO se nachází 13 516 DPB o průměrné výměře bloku 2,2 ha (pouze 781 DPB orné půdy o průměrné velikosti bloku orné půdy 5,1 ha). Zatímco mimo CHKO tvoří orná půda 73 %v LPIS evidované zemědělské půdy a TTP 24 %, v CHKO tvoří orná půda pouhých 13 % a TTP celých 83 % evidované zemědělské půdy.

Obr. 7: Zastoupení druhů pozemků dle katastru nemovitostí ve Zlínském kraji v letech 2000-2019.

Zdroj: ČSÚ (Statistické ročenky Zlínského kraje), ČÚZK (Statistické ročenky půdního fondu ČR)

Obr. 8: Zastoupení kultur v evidenci LPIS ve Zlínském kraji (mimo CHKO) v letech 2009-2020.

Zdroj: MZe (LPIS), agregovaná statistika zpracovatele

Podle statistické ročenky Zlínského kraje (ČSÚ 2019) zaujímá zemědělská půda 48,5 % z celkové výměry kraje s 192 393 ha (údaj z evidence katastru nemovitostí k roku 2018). Orná půda dle této evidence zaujímá s 118 178 ha 61 % zemědělské půdy a TTP s 59 800 ha 31 % zemědělské půdy.

Orné půdy (+úhoru a travního porostu na orné půdě) evidované v registru LPIS pro stejný rok a pro území Zlínského kraje bez CHKO je 88 432 ha, trvalých travních porostů 29 178 ha.

V obou evidencích je zjevný trend meziročního úbytku evidované orné půdy, v celokrajské evidenci KN se za posledních 20 let jedná o úbytek téměř 9 000 ha parcel kategorie „orná půda“, v evidenci LPIS v rozsahu kraje bez CHKO za posledních 11 let ubylo bezmála 4 000 ha.

Nicméně úbytek orné půdy je ze značné míry kompenzován nárůstem parcel s trvalým travním porostem (4 400 ha) a lesních ploch (1 686 ha v rámci Zlínského kraje); v evidenci KN došlo také k výraznému nárůstu ostatních ploch (1 700 ha), naopak mírnému úbytku ploch zastavěných a dále k mírnému nárůstu ploch zahrad (o zhruba 600 ha), ovocných sadů (o 120 ha), vodních ploch (o 340 ha); je tedy zřejmé, že určitá část v katastru nemovitostí evidované orné půdy byla zatravněna, zalesněna či převedena na některý z ostatních typů pozemků. Pro přesnější údaje by musela být provedena podrobnější analýza v podrobnosti jednotlivých parcel.

V rámci v LPIS evidované zemědělské půdy dochází taktéž k celkovému mírnému úbytku evidované orné půdy a naopak trvalému nárůstu výměr trvalých travních porostů a dalších kultur. Především od roku 2015, kdy došlo k úpravě pravidel čerpání podpor a zavedení nových dotačních titulů (viz dále), jsou vyčleňovány nové kategorie kultur a část orné půdy na ně postupně byla převedena – jedná se především o travní porost na orné půdě (tedy zatravnění orné půdy kratší než 5 let bez změny kultury – trvale kolem 1 000 ha s mírným úbytkem v posledních letech, což bylo způsobeno převedením části dočasného zatravnění do trvalých travních porostů), úhor (ročně zhruba 200 – 400 ha), školka (trvale zhruba 100 ha), porosty RRD (trvale zhruba 75 ha), zalesněná půda (trvale zhruba 170 ha). Skok ovocných sadů v roce 2015 je způsoben přeřazením části nezpůsobilých sadů do kategorie „jiná trvalá kultura“, reálně dochází od roku 2009 k zhruba třetinovému navýšení výměr trvalých kultur.

Uvedený trend, alespoň pokud se týče přeměny orné půdy na travní porosty, vodní plochy, sady, případně lesní plochy, lze považovat za pozitivní.

Podrobná tabelární data zastoupení kultur z evidence LPIS a sumarizace druhů pozemků z katastru nemovitostí za vybrané roky se nacházejí v tabelárních přílohách 9 a 10.

3.2.1.2 Zastoupení plodin

Představu o diverzifikaci pěstovaných plodin ve Zlínském kraji si můžeme dobře udělat ze statistik ČSÚ.

Tab. 14: Zastoupení pěstovaných plodin ve Zlínském kraji v roce 2016

Plodina	Plocha (ha)	Výnos (ha/t)	Sklizeň (t)
Obiloviny celkem	52 373	6,81	359 145
pšenice ozimá	33 441	6,78	226 766
pšenice jarní	1 217	4,70	5 719
ječmen ozimý	2 954	6,36	18 790
ječmen jarní	7 066	5,84	41 299
žito ozimé a jarní	325	5,00	1 627
oves	1 005	3,45	3 467
triticale	405	4,69	1 897
kukuřice na zrno	5 840	9,97	58 233
Luskoviny	969	2,35	2 273
Brambory	280	29,11	8 149
Cukrovka technická	1 773	67,10	118 984
Řepka	14 526	3,59	52 108
Kukuřice na zeleno a na siláž	8 556	42,47	347 416
Pícniny na orné půdě celkem v seně	19 233	7,55	145 240
Trvalé travní porosty - píce v seně	52 958	3,57	189 013

Zdroj: ČSÚ

Výnos plodin meziročně kolísá podle vnějších vlivů v daném roce (počasí, škůdci), relativní zastoupení hlavních pěstovaných plodin se však meziročně v rozsáhlém území velikosti kraje výrazně nemění, proto údaje ČSÚ z roku 2016 můžeme považovat za reprezentativní pro delší období.

Z tabulky vyplývá, že výměrou jsou srovnatelné plochy obilnin a trvalých travních porostů, celkem zabírají 70 % osetých ploch, z obilnin výrazně dominuje pšenice s 23 %. Dále následují píce s 13 % osetých ploch a řepka s 10 %. Kukuřice nazeleno a na siláž zabírá „pouze“ 6 % osetých ploch (s kukuřicí na zrno celkem 10 %).

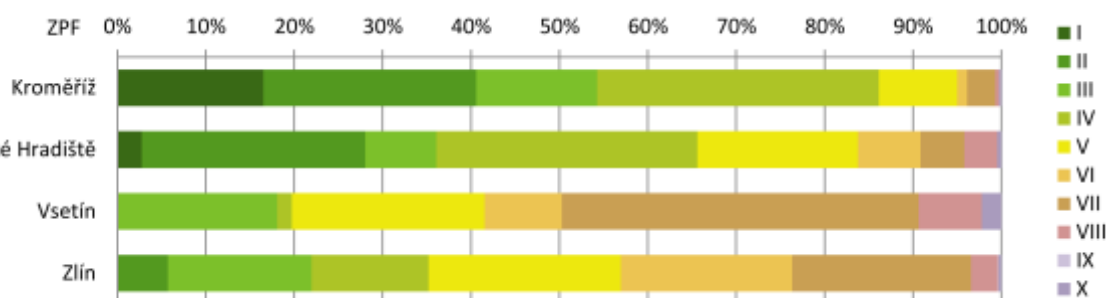
Největší množství biomasy má kukuřice s „pouhými“ 10 % výměry - tvoří celkem 33 % veškeré sklizené biomasy.

3.2.1.3 Hospodářský potenciál

Zemědělský půdní fond Zlínského kraje tvoří široké spektrum půdních druhů s výrazně rozdílným hospodářským potenciálem.

Přírodní podmínky pro rozvoj zemědělské výroby jsou příznivé pouze v západní až jihozápadní části kraje (niva Moravy a její přítoky) náležející k nížinné zemědělské oblasti, výrobnímu typu řepařskému. Podle půdně-klimatických podmínek však většina zemědělské půdy náleží do zemědělské přírodní oblasti pahorkatinné a vrchovinné, výrobní typ bramborářský, v nejvyšších polohách horský. Přehledné porovnání půdní úrodnosti vystihuje následující graf.

Obr. 9: Úrodnost zemědělské půdy v okresech Zlínského kraje

Zdroj: Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje 2012 (upraveno)

3.2.1.4 Kategorizace půdy, LFA

Kategorizace zemědělské půdy za účelem poskytování dotací a podpor, pro daňové účely, statistickou evidenci a pro řešení regionální politiky byla zpracována Ministerstvem zemědělství ČR a Výzkumným ústavem zemědělské ekonomiky Praha v letech 1997/98. Výchozím kritériem pro tuto kategorizaci se stala katastrální území s přiřazenou průměrnou cenou zemědělských pozemků (dle Vyhl. MZe ČR 215/1995 Sb. a jejích novel). Produkční oblasti byly vymezeny katastrálními územími s průměrnou úřední cenou zemědělských pozemků vyšší než 4,01 Kč/m². Méně příznivé oblasti byly vymezeny katastrálními územími s průměrnou úřední cenou zemědělských pozemků do 4,00 Kč/m².

Zemědělské oblasti jsou vyčleněny do dvou základních skupin - oblasti s příznivými podmínkami a **oblasti s méně příznivými podmínkami (Less-Favoured Areas, LFA)**, které jsou členěny na LFA horské (H), LFA ostatní (O) a LFA se specifickými překážkami (S). Na tyto oblasti jsou směřovány podpory s cílem zaručit pokračování zemědělského využívání krajiny, zachovat venkovskou krajinu a zachovat a posílit udržitelné systémy hospodaření.

V roce 2017 proběhla redefinice, tj. nové vymezení LFA (netýkalo se LFA horských), která byla navržena především pro LFA-O, pro které neexistovala jednotná kritéria v rámci EU, která by zaručila, že podpory jsou v EU distribuovány v porovnatelných podmínkách. EK proto navrhla soubor klimatických a půdních kritérií, na základě kterých bylo možné exaktně určit přírodní znevýhodnění v dané oblasti.

Redefinice se skládala ze dvou kroků. Prvním krokem bylo vymezení přírodně znevýhodněných území, po němž následoval druhý krok, jehož úkolem bylo vyřadit takové oblasti, které své přírodní znevýhodnění překonaly. Evropská komise souhrnně označuje LFA s redefinovanými oblastmi jako **ANC (Areas with Natural Constraints, Oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními)**.

Dle redefinovaných dat z roku 2018 se ve Zlínském kraji nachází ze 443 katastrálních území kraje 231 katastrálních území v LFA, z toho 79 v horských LFA (pás podél slovenské hranice – Bílé Karpaty a většina severozápadní části – Hostýnsko-Vsetínská hornatina, Javorníky, Beskydy), 17 se specifickými překážkami (oblast kolem Slavičína a 6 dalších menších oblastí) a 135 v ostatních, pokrývajících střední a severní část kraje a rozptýleně několik lokalit na západě.

3.2.1.5 Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství (dále EZ, resp. ekologická produkce) je legislativně ukotvený systém s přísně nastavenými a kontrolovanými pravidly. Garantem dodržování těchto pravidel v České republice je Ministerstvo zemědělství.

EZ poskytuje celou řadu významných ekosystémových služeb, např. zvyšuje retenci vody v krajině šetrnější péčí o půdu a její strukturu, může umožnit snížit náklady na čištění vod, neboť nezatěžuje životní prostředí chemickými látkami. Zároveň svým přístupem zajišťuje nadstandardní životní podmínky chovaných zvířat. Výsledkem je pak produkce kvalitních biopotravin bez reziduí agrochemických látek, hormonů nebo léčiv, a menší zatěžování půdy a podzemních vod agrochemikáliemi a jejich deriváty.

Ekologické zemědělství je podporováno v rámci národních dotací i Programu rozvoje venkova.

Ekologické zemědělství v České republice je charakteristické především extenzivním chovem masného skotu, koz a ovcí v zemědělsky méně příznivých oblastech, vysoké procento tedy tvoří TTP v režimu EZ. Podobně je tomu i v řešeném území, zhruba 15 % evidované zemědělské půdy je v režimu ekologického zemědělství, z čehož je přes 80 % EZ na trvalých travních porostech, resp. travních porostech na orné půdě (louky, pastviny). Jak je zřejmé z tabulky, pozitivní je vzrůstající procento půdy v EZ, zatímco ostatních ploch (sady, jiné trvalé kultury, RRD) mírně ubývá, ploch orné půdy s rostlinnou výrobou pomalu mírně přibývá, poslední roky stav více méně stagnuje. Rozšíření rostlinné produkce na orné půdě a získání celkově významnějšího podílu na trhu s potravinami je velkou výzvou pro české ekologické zemědělství.

Pro porovnání je uvedené i zastoupení ploch v EZ v CHKO. Výměry ploch v EZ jsou srovnatelné se zbytkem území, avšak celková plocha evidované půdy je čtvrtinová, zastoupení ploch v EZ v CHKO činí 62 %, což není překvapivé vzhledem ke specifikům zemědělské produkce v CHKO a vyššího tlaku čerpat podpory, pokud má být zemědělské hospodaření v oblasti zachováno (medián velikosti bloku orné půdy 1,2 ha, vysoké zastoupení TTP, vyžadované omezení používání biocidů a intenzivních technologií, nižší výnosy, specifický výběr plodin).

Tab. 15: Výměra evidované půdy zařazené v ekologickém zemědělství ve Zlínském kraji (bez CHKO)

Rok	Výměra (ha)				% LPIS
	Orná půda	TTP + travní porost na orné půdě	Ostatní	LPIS celkem	EZ
2009	1 164	9 543	193	119 583	9,1
2010	1 321	10 381	233	119 801	10,0
2012	1 922	13 142	398	120 126	12,9
2015	2 519	13 755	551	120 385	14,0
2016	2 399	13 590	551	120 242	13,8
2017	2 547	14 362	519	119 848	14,5
2018	2 546	14 435	502	119 766	14,6
2019	2 773	14 912	460	119 617	15,2
2020 (únor)	2 752	14 785	455	119 220	15,1
CHKO (2020)	2 266	15 684	430	29 513	62,0

Zdroj: LPIS (MZe), statistické zpracování EKOTOXA, s.r.o.

3.2.1.6 Uživatelé půdy

V řešeném území Zlínského kraje bez CHKO hospodaří 1 613 uživatelů zemědělské půdy evidované v LPIS (2020), z toho 33 s plochou pozemků v řešeném území větší než 1 000 ha. Celkem těchto 33 subjektů

obhospodařuje 73 % evidované zemědělské půdy ve Zlínském kraji bez CHKO. K největším patří Salix Morava (7 047 ha v území), LUKROM Plus (5 860 ha), Agrodružstvo Morkovice (4 701 ha), ZD Kvasicko (3 196 ha), Plemenářské služby (2 686 ha), Ostrožsko (2 645), Agrokomplex Kunovice (2 331 ha), Kelečsko (2 092 ha), ZEMET (1 908 ha).

Na ostatní zemědělské subjekty evidované v LPIS připadá necelých 30 tisíc ha.

3.2.2 Limitující a další významné faktory ovlivňující zemědělské hospodaření

3.2.2.1 Ochrana ZPF

Hlavní obecný rámec ochrany půdy, vody, přírody a krajiny tvoří zákon o ochraně ZPF (334/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů), vodní zákon (254/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů), zákon o ochraně přírody a krajiny (114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a zákon o hnojivech (156/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů). V nich je obecně stanovena povinnost zajistit ochranu půdy před erozí (měřeno dlouhodobou ztrátou půdy), povinnost zlepšovat retenční schopnost krajiny, zajistit, aby nedocházelo ke zhoršování odtokových poměrů, nezpůsobovat znečištění zemědělské půdy a podobně. Prakticky řeší ochranu půdy, vody a krajiny až v zákonech odkazované vyhlášky, prováděcí předpisy a nařízení.

Zásadním faktorem snižujícím plochu využitelné zemědělské půdy jsou trvalé zábovy zemědělské půdy, často té nejvyšší, převodem do zastavěných ploch, případně zábovem pro povrchovou těžbu, nicméně v tomto případě se nedá vždy hovořit o jednoznačně negativním jevu (viz kapitola Nerostné suroviny a těžba).

Systém ochrany ZPF je založen na kategorizaci bonitovaných půdně-ekologických jednotek (BPEJ) do jednotlivých tříd ochrany. Systém BPEJ je platný pro celé území státu, je plně digitalizován, průběžně aktualizován (vrstva je ve správě Státního pozemkového úřadu) a začleněn do evidence katastru nemovitostí. Problém BPEJ je v zastaralosti dat, mapování proběhlo v 70. letech minulého století a od té doby došlo (dle řady výzkumů) k výraznému posunu v kvalitě půd, obvykle k výrazné degradaci profilů zhutněním či erozí, tudíž reálná bonita půd neodpovídá kategorii v BPEJ. K rebonitaci sice dochází, avšak nikoli plošně.

Obecná stručná pravidla pro odnímání půdy ze zemědělského půdního fondu definuje Metodický pokyn MŽP č.j. OOLP/1067/96 ze dne 12.6.1996. Podle tohoto pokynu by pozemky náležející do I. třídy ochrany, která sdružuje bonitně nejcennější půdy, měly být odnímány pouze výjimečně - ve veřejném zájmu. Vysoce chráněné a pouze podmíněně odnímatelné jsou i pozemky náležející do II. třídy ochrany. Metodický pokyn obsahuje i výčet kódů BPEJ s přiřazením třídy ochrany, ten je však již zastaralý, byl novelizován Vyhl. 48/2011 Sb. (významné změny), a Vyhl. 150/2013 Sb. (pouze drobné opravy).

Půdy nejvyšší třídy ochrany (I. a II.) se v řešeném území v rozsáhlých plochách nacházejí v široké nivě Moravy a jejích přítoků. Půdy I. třídy ochrany tvoří 13 % bonitovaných půd, II. třída ochrany 24 %, celkem tedy více než třetinu území Zlínského kraje bez CHKO pokrývají bonitně hodnotné půdy. V CHKO se v drtivě většině vyskytují půdy IV. a V. třídy ochrany, tedy bonitně nejméně kvalitní, což je dáno jejich typem a polohou.

3.2.2.2 DZES (dříve GAEC)

Nepřímým nástrojem významně ovlivňujícím zemědělské hospodaření v území, které má do značné míry má vliv i na rozmanitost krajiny, kvalitu půdy a vody, je navázání zemědělských plateb na dodržování podmínek hospodaření na zemědělské půdě. Možnosti krácení plateb (pohybující se maximálně v řádu jednotek procent) z nich dělají jeden z účinnějších nástrojů, zvláště v podmínkách České republiky, kde evidovaná zemědělská půda činí přes 3,5 mil. ha, zemědělské hospodaření má zásadní vliv na kvalitu půdy, erozní procesy i eutrofizaci vod a většina půdy je propachtovaná s minimální kontrolou hospodaření ze strany vlastníků. Podmínky pro plné čerpání jsou nastaveny (a upravovány) tak, aby bylo hospodaření v souladu s novými požadavky na ochranu půdy, vody a krajiny. SZIF provádí kontroly plnění podmínek a při jejich nedodržení hrozí krácení plateb. Čerpání zemědělských plateb je podmíněno mimo jiné i **dodržováním standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES)**, které jsou definovány v NV č. 48/2017 Sb. Standardy DZES individuálně definují členské země Evropské unie na základě rámce stanoveného v příloze č. II nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1306/2013. Aktuální požadavky (pro rok 2020) lze nalézt na stránkách MZe (eagri.cz) v Průvodci zeměděle Kontrolou podmíněnosti platný pro rok 2020.

Standardy DZES:

DZES 1a-c (Ochrana povrchových vod, omezení hnojení v blízkosti vodotečí)

DZES 2 (Povolení k nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami pro zavlažování)

DZES 3a-e (Manipulace se závadnými látkami)

DZES 4 (Minimální pokryv půdy, zajištění pokryvu po sklizni)

DZES 5 (Omezení eroze, podmínky pěstování a obdělávání plodin na erozně ohrožených půdách)

[Pozn.: od roku 2019 se na Portálu farmáře nachází aktualizovaná vrstva erozního ohrožení, která bude aktualizována každý rok, která limituje osevy a hospodaření na zemědělských pozemcích.]

DZES 6a-b (Zachování organických složek půdy, aplikování tuhých statkových hnojiv, plodiny vázící dusík)

DZES 7a-d (Ochrana krajinných prvků, omezení výměr monokultur)

[DZES 7d dle NV 48/2017 Sb., s platností **od roku 2020**: žadatel nepěstuje ve vegetačním období podle § 9 nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů, na jím užívaném dílu půdního bloku s druhem zemědělské kultury standardní orná půda, který obsahuje souvislou plochu erozně ohrožené půdy větší než 2 ha nebo jehož výměra je z více než 50 % pokryta erozně ohroženou půdou, více než **30 ha souvislé plochy jedné plodiny**; za souvislou plochu jedné plodiny jsou v rámci dílu půdního bloku považovány plochy oseté nebo osázené touto plodinou, které nejsou od sebe navzájem viditelně odděleny ochranným pásem osetým pícninami nebo plodinami pro ochranný pás podle § 14 odst. 4 nařízení vlády č. 50/2015 Sb. o minimální šířce 22 m nebo plochou jiné plodiny o minimální šířce 110 m (existují výjimky).

Pozn.: **Od roku 2021** dochází k úpravě DZES 7d, podmínka standardu se bude vztahovat na DPB s kulturou standardní orná půda **i mimo erozně ohrožené plochy**.

Zavedení DZES 7d je další významný krok ke zvýšení mozaikovitosti a pestrosti zemědělské krajiny. V praxi se tato změna projevila tak, že už od podzimu 2019 zemědělské subjekty využily některou z možností řešení a upravily osev. Buď včas oddělily rozsáhlejší erozně ohrožené části bloku (a ty osely vhodnou plodinou), čímž docílily, že nový blok už nebyl erozně ohrožený a nespadal pod DZES 7d (-> pozitivní vliv na erozní situaci, vyšší zastoupení vojtěšky, jetelotravin, travnatých porostů na erozně ohrožené orné půdě), rozdělily plodinu dělicím ochranným pásem šíře alespoň 22 m tak, aby nově vzniklé plochy nepřesahovaly 30 ha (-> pásy definovaných plodin viditelné např. bloky Vlčnovské zemědělské a Nového Dvora Kunovice u Hluku či LUKROMu plus kolem Otrokovic a Lubné), rozčlenily blok s více opakujícími se plodinami na plochy do 30 ha oddělenými jinou plodinou s min. vzdáleností 110 m nebo rozčlenily blok více různými plodinami na plochy do 30 ha].

3.2.2.3 Greening, AEKO

Významný pozitivní vliv na krajinu měly změny v podmínkách čerpání přímých plateb (viz nové kultury v evidenci a grafech od roku 2015), které zajistily, že část obhospodařované půdy musela zůstat zachována k neproduktivním účelům.

Jednalo se především o zavedení plateb na „zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí“, zkráceně nazývané „ozelenění“ či „**greening**“. Toto opatření je nedílnou součástí dotačního opatření SAPS (jednotné platby na plochu) a je naplňováno několika způsoby – diverzifikací plodin (odvozená od počtu hektarů orné půdy žadatele v LPIS), zachováním stávajících TTP (udržení poměru TTP vůči zemědělské ploše a zákaz rozorání či změny na jinou kulturu ploch s TTP na definovaných lokalitách) a vyhrazením ploch využívaných **v ekologickém zájmu (tzv. EFA)**, kterých musí být vyčleněno alespoň 5 % výměry, pokud má podnik více než 15 ha orné půdy.

Pro rok 2020 lze jako EFA vyčlenit úhory s porostem a medonosné úhory využívané v ekol. zájmu, krajinné prvky využívané v ekol. zájmu (solitérní dřeviny, stromořadí, skupiny dřevin, meze, terasy, příkopy, mokřady, travnaté údolnice), ochranné pásy (souvratě a ochranné pásy kolem toků), plochy s RRD, zalesněné plochy, plochy s meziplodinami a plochy s plodinami, které vážou dusík. Zavedení tohoto opatření je příčinou „přesunu“ části orné půdy do ploch kultury travní porost na orné půdě (reálně zatravněné plochy), případně následně do TTP.

Z hlediska krajiny bylo dalším významným krokem zavedení **Agroenvironmentálně-klimatických opatření (AEKO)** – opatření s pětiletým závazkem, součástí Programu rozvoje venkova (PRV) s platností pro roky 2014-2020. Tato opatření mají za úkol podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Skládají se z několika podopatření – integrované produkce ovoce, integrované produkce révy vinné, integrované produkce zeleniny a jahodníku, **ošetřování travních porostů** (zahrnující mimo jiné péči o extenzivní louky a pastviny, vlhkomilné louky, horské a suchomilné louky, trvale podmáčené a rašelinné louky, ochranu modrásků, chřástala polního, suché stepní trávníky a vřesoviště a druhově bohaté pastviny), **zatravnění orné půdy, biopásů a ochrany čejky chocholaté.**

Poslední dobou se stále více skloňuje problematika agrolesnických systémů a oficiální podpory ze strany státu a jeho dotačních nástrojů. Kombinace pěstování dřevin na zemědělské půdě má i řadu ekosystémových a krajinných výhod (snížení eroze půdy, ochlazení pozemku, snížení výparu, snížení erozní účinnosti větru, zpomalení odtoku - protierozní funkce, doplňování organické složky do půdy, opylení, zajištění refugia, produkce potravin, zvýšení prostupnosti, rekreační funkce). I v České republice se nacházejí první experimentální plochy na orné půdě, případně rozsáhlejší plochy na loukách a pastvinách. Je jen otázkou času, kdy agrolesnická opatření budou začleněna do legislativy a zemědělských podpor.

3.2.2.4 Nitrátová směrnice

Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (Nitrátová směrnice EU č. 91/676/EHS) je implementována ve vodním zákoně v podobě definice nitráty **zranitelných oblastí (ZO)** a definice Akčního programu, tedy do pravidel povinných opatření ve zranitelných oblastech (§33 zákona o vodách č. 254/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů), která mají za cíl **redukovat riziko vyplavování dusíku do povrchových a podzemních vod.**

Akční program (NV 262/2012 Sb.) se vztahuje na fyzické nebo právnické osoby, které provozují zemědělskou výrobu ve zranitelných oblastech, používají a skladují hnojiva a jsou zapsány do evidence podle zákona o zemědělství (§4). Týká se především stanovení období používání určitých druhů hnojiv, kapacit skladů na statková hnojiva, omezení aplikace hnojiv, maximálních limitů hnojiv k jednotlivým plodinám (§6 - §9), způsobů využívání a obhospodařování půdy na svažitých pozemcích v blízkosti vod (§10 - §12).

Dle poslední aktualizace vymezení zranitelných oblastí z roku 2016 náleží do zranitelných oblastí katastrální území jižního cípu kraje Uherský Ostroh – Hluk, na západě oblast Střílky – Nitkovice a na severozápadě oblast mezi Otrokovicemi, Kroměříží, Holešovem a Přerovem. Zranitelné oblasti pokrývají pouze 15 % řešeného území (Zlínského kraje bez CHKO).

3.2.2.5 Kontaminace půd

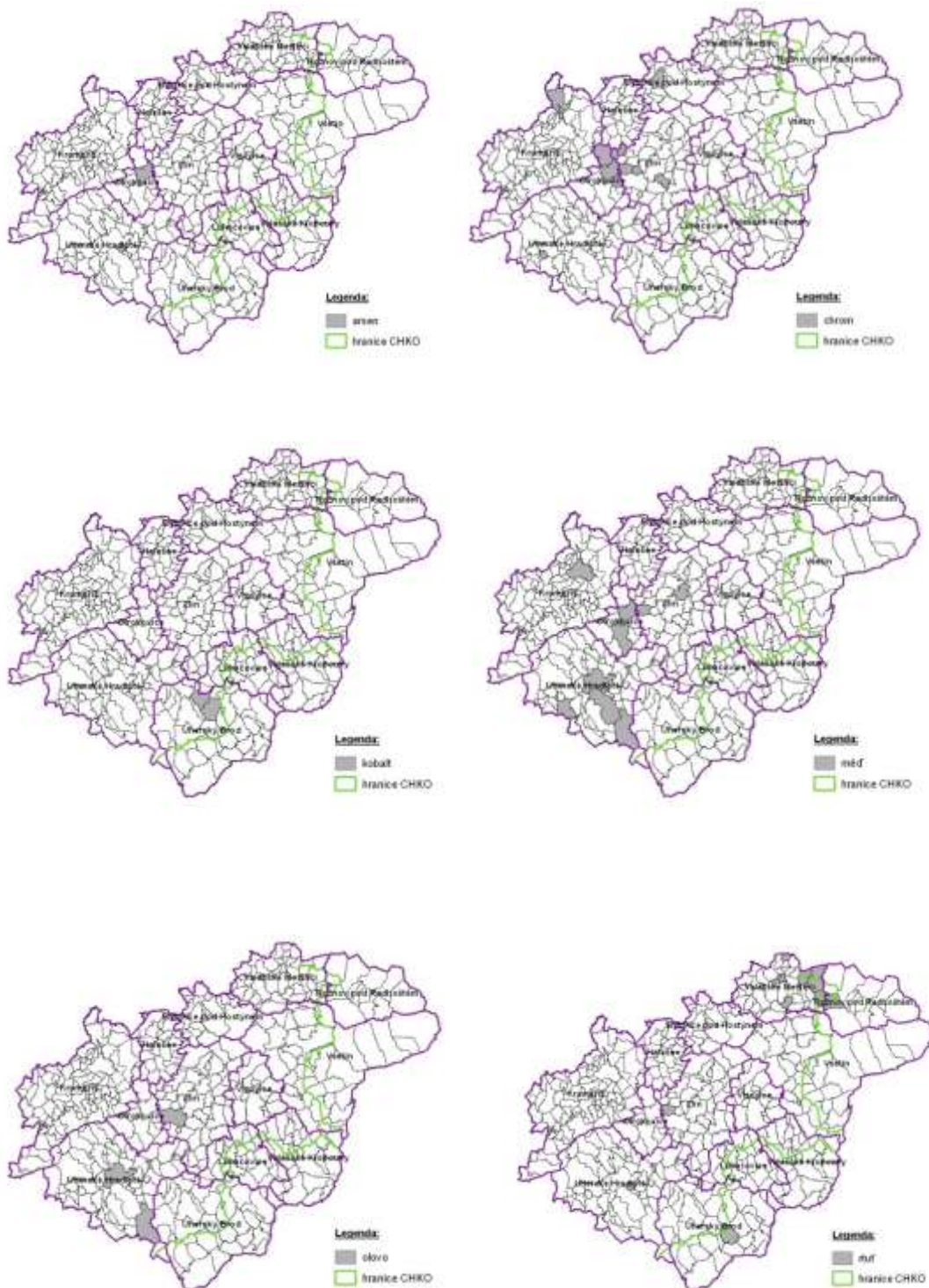
Informace o kontaminaci půd ČR přinesl tzv. retrospektivní monitoring. Údaje o zatížení půd je možno získat v Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu Zemědělském, který zabezpečuje monitoring, popř. ve VÚMOP Praha.

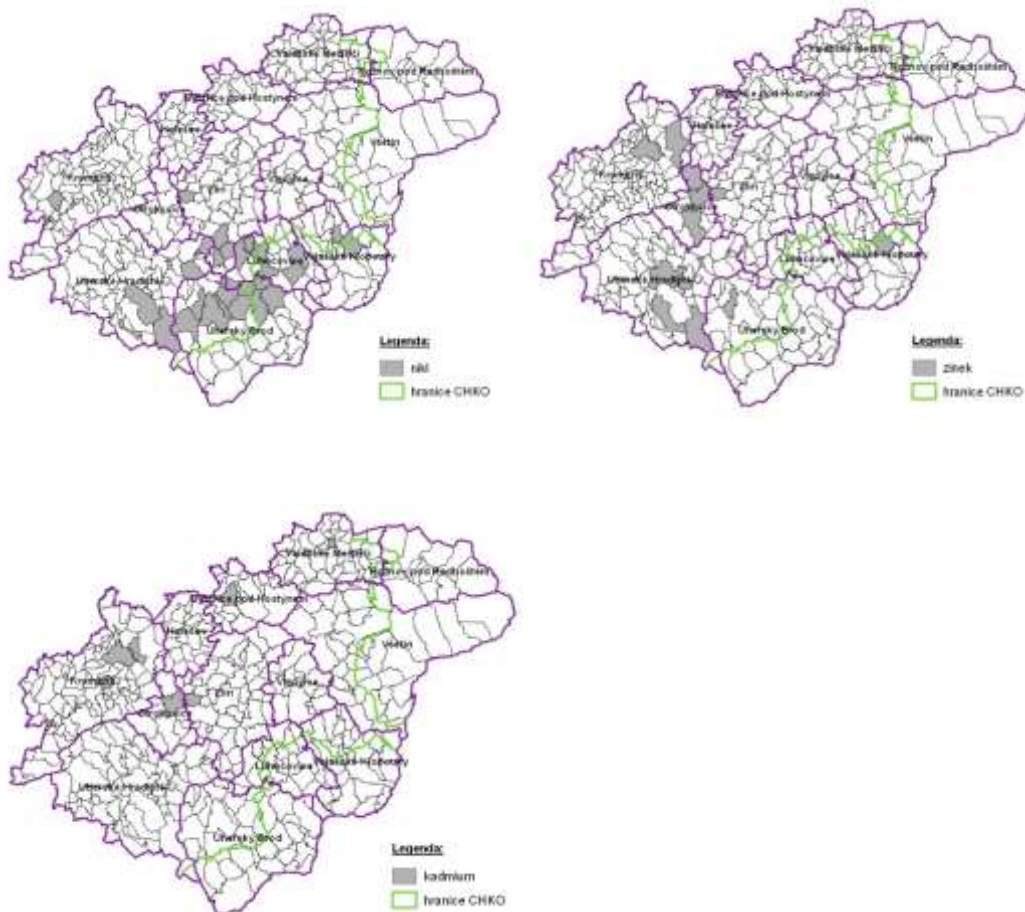
Podle dostupných informací byl přípustný obsah rizikových prvků (dle přílohy 1 vyhlášky č. 13/1994 Sb.) ve Zlínském kraji překračován pouze lokálně (bodově) a to zejména u olova, kadmia a chromu (zejména niva Dřevnice a Moravy). Zvýšené hodnoty rizikových prvků zaznamenané při pravidelném průzkumu ÚKZUZ byly dále zkoumány, ale při žádném dalším sledování se v rámci kraje nepotvrdilo podezření plošné kontaminace zemědělské půdy rizikovými prvky.

Zvýšená koncentrace rizikových prvků byla zjištěna především jako důsledek dlouhodobého industriálního vývoje. Mezi areálově nejzatíženější půdy všeobecně patří půdy niv řek a potoků (fluvizemě). Nivní půdy na nejnižších terasách řek za průmyslovými areály patří k nejzatíženějším půdám vůbec. Areálově zatíženy jsou i půdy měst.

Základní informaci o zatížení zemědělských půd rizikovými prvky (As, Cr, Cd, Co, Cu, Ni, Pb, Hg, Zn) udávají následující kartogramy. Údaje jsou převzaty z předchozí Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje z roku 2012, při průměrování na katastrální území se hodnoty za 8 let nemohly významně změnit.

Obr. 10: Zatížení zemědělských půd rizikovými prvky

Zdroj: Internetové stránky ÚKZUZ (převzato z Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje, 2012)

3.2.2.6 Bioplynové stanice (BPS)

Na území Zlínského kraje a v nejbližším okolí se dle údajů České bioplynové asociace nachází 14 zemědělských bioplynových stanic o celkovém instalovaném výkonu 13,3 MW. Přítomnost bioplynových stanic vždy znamená poptávku po vhodném substrátu k fermentaci. Zhruba třetinu materiálu v BPS v ČR tvoří kukuřičná siláž, přes 40 % hovězí a prasečí kejda, něco přes 5 % travní siláž, jaký je poměr ve Zlínském kraji se nepodařilo zjistit.

Jakkoli jsou přínosy BPS nepochybně pozitivní, mohou být vlivy BPS i sekundárně negativní, především na půdu. V některých oblastech dochází k intenzivnímu pěstování kukuřice na biomasu, ta je umisťována i na lokality pro její pěstování ne příliš vhodné, navíc jsou porosty založeny konvenčním způsobem. V ČR zatím stále převládá konvenční pěstování kukuřice bez podsevů nebo využití pásového obdělávání, tudíž jako erozně nebezpečná plodina na rozsáhlých nepřerušovaných plochách způsobuje na mnoha místech zvýšenou erozi povrchové vrstvy půdy.

Určitým problémem je i následné využití digestátu jako odpadu BPS po fermentaci. Tento materiál je povolen k využití jako hnojivo. Obsahuje vyšší množství minerálních živin (převážně dusík), bezpochyby tak zvyšuje výnosy plodin. Jeho složení je ovlivněno procesem digesce, labilní organické látky jsou procesem digesce i z více než 50 % odbourány a sušina se pohybuje kolem 2 – 8 %. Digestát je tedy potřeba považovat spíše za hnojivo **minerální než organické**. Z hlediska změny fyzikálních půdních vlastností lze při dlouhodobé aplikaci hovořit o negativním vlivu digestátu na půdní vlastnosti. Při dlouhodobé aplikaci do půdy dochází ke změně jejich fyzikálních vlastností, zvýšení utuženosti a s tím související změně půdní struktury a zhoršení vodostálosti půdních agregátů.

Tab. 16: Zemědělské bioplynové stanice ve Zlínském kraji a blízkém okolí

Stanice	Udělení licence	Instalovaný elektrický výkon	Instalovaný tepelný výkon	Kraj
Bioplynová stanice EPS - Nový Dvůr	2008	712 kW	644 kW	ZK
Bioplynová stanice Krásno	2011	1 000 kW	928 kW	ZK
Bioplynová stanice Nivnice	2009	701 kW	706 kW	ZK
Bioplynová stanice Spytihněv	2008	495 kW	612 kW	ZK
BPS Dolní Němčí	2011	995 kW	1 032 kW	ZK
BPS Hvozdná	2012	500 kW	464 kW	ZK
BPS Prusinky	2012	1 063 kW	1 081 kW	ZK
BPS Střížovice	2012	1 082 kW	1 120 kW	ZK
Zahnašovice	2010	888 kW	517 kW	ZK
Bioplynová stanice Švábenice	2009	1 250 kW	1 384 kW	JMK
Bioplynová stanice Kozojídky	2012	2 000 kW	2 179 kW	JMK
Bioplynová stanice Tištin	2009	626 kW	657 kW	OK
Agro - družstvo MORAVA	2012	1 189 kW	1 177 kW	OK
BPS Jičina	2012	760 kW	750 kW	MSK

Zdroj: Česká bioplynová asociace, 2020 (czba.cz)

3.2.2.7 Erozní ohrožení

Vodní a větrná eroze je významným problémem, a to i v současnosti, kdy by se mohlo zdát, že přichází nová etapa, erozní problémy a problémy s odtokem ustupují do pozadí a hlavním problémem zemědělské krajiny je sucho. Přesušené půdy, zvláště pokud jsou nekryté nebo na rozsáhlých pozemcích s absencí bariér vzdušného proudění, jsou výrazně náchylnější k erozi větrem. Prostorová i časová variabilita srážek se mění a častější jsou srážky přívalové, které neumožňují vodě postupně dostatečně zasáknout a dochází k významnému odtoku po povrchu se všemi negativními projevy v podobě nadměrného odnosu svrchní vrstvy půdy. K tomu významnou měrou přispívají i významné degradační faktory – zhutnění půdy a ztráta organické hmoty spojená se změnami struktury půdy a rozpadem půdních agregátů.

Intenzivní zemědělské hospodaření na rozsáhlých plochách s sebou nese ekonomická pozitiva v možnostech využití mohutnější techniky a snadnějšího obdělávání, ale také výrazná negativa, především v degradaci půdního fondu nadměrnou erozí, ke které dochází i na méně svažitých, avšak rozsáhlých pozemcích.

Řešením tohoto problému je aplikace vhodných agrotechnických půdoochranných opatření (např. pásové obdělávání), umístování biotechnických prvků přerušujících svah či zpomalujících odtok (meze, průlehy), doplnění větrolamů, lesních pásů, výsadeb pro zpomalení proudění, to všechno může mít pozitivní vliv na krajinu a diverzitu.

Ohrožení povrchovým odtokem

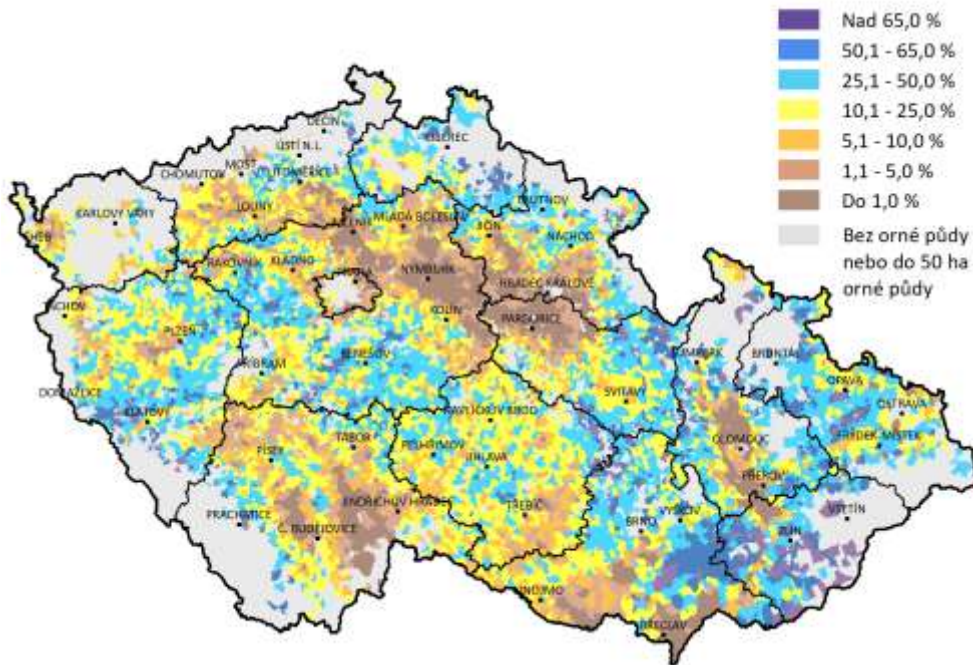
Zlínský kraj je z hlediska ohrožení plošnou erozí povrchovým odtokem na orné půdě neohroženějším krajem v ČR, jak je zřejmé i z obrázku níže, který vyjadřuje poměrné zastoupení erozně ohrožených ploch na orné půdě v katastrálních územích.

Průměrná hodnota zastoupení mírně až extrémně ohrožených půd na evidovaných kulturách orná, tráva na orné a úhor v SO ORP ČR dosahuje 21 %. S výjimkou ORP Bystřice pod Hostýnem, kde hodnota činí „pouze“ 29,9 %, se pohybuje zastoupení ohrožených ploch od 36,6 % u Kroměříže po 55,8 % u Luhačovic (třetí „nejhorší“ ORP v ČR). Výpočet samozřejmě nemohl zohlednit případnou realizaci půdoochranných opatření na zemědělských půdách, je proveden na „průměrnou plodinu bez aplikace PEO“, nicméně i tak lze hovořit o zásadním problému.

V podrobnějším měřítku se za erozně neohrožené dají považovat pouze plochy v široké nivě Moravy (Uherský Ostroh – Napajedla – Otrokovice – Kroměříž – Chropyně - Holešov), a Bystřičky (Nivničky) na jižní hranici.

Ostatní plochy vykazují střední, silné až extrémní erozní ohrožení, s místním specifickým, kterým je rychlý přechod z ploch neohrožených do silně ohrožených, což je bezpochyby způsobeno morfologií terénu a vysokou sklonitostí.

Obr. 11: Zastoupení erozně ohrožených půd v rozsahu evidované orné půdy, trávy na orné a úhoru v katastrálních územích ČR

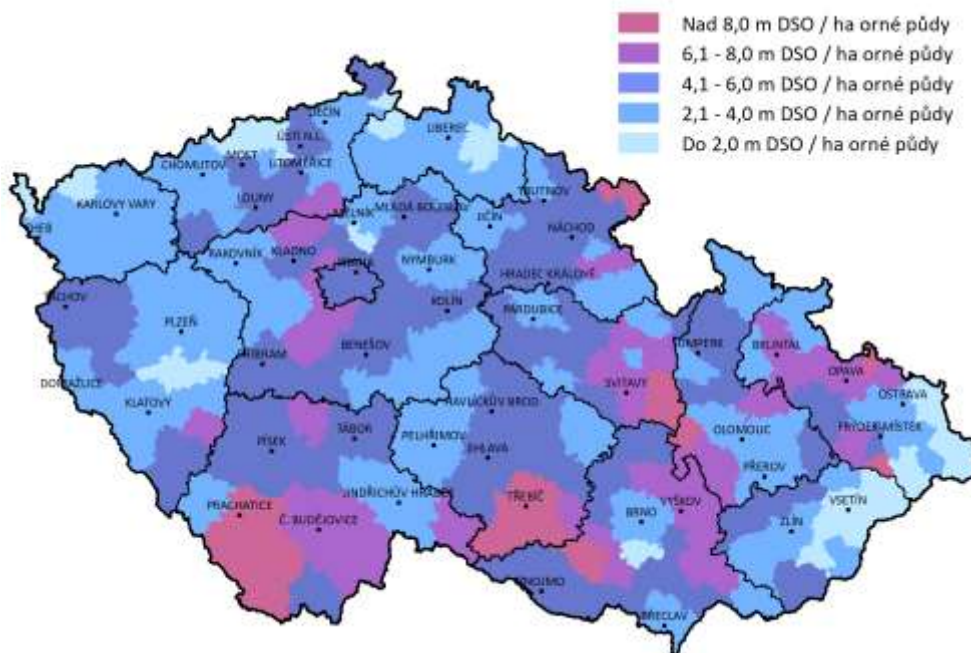

Zdroj: EKOTOXA, 2017

Další významnou formou ohrožení erozí je odtok v nestabilizovaných drahách soustředěného odtoku (DSO). Některé zdroje uvádějí, že až 40 % odplavené ornice připadá na liniový odtok v DSO. Erozní projevy v nestabilizovaných DSO jsou různé, od drobného poškození sadby až po výrazné erozní rýhy či dokonce strže periodicky se opakující (tzv. efemerní rýhy, které jsou na podzim při polních pracích technikou zahlazeny, aby se další rok s vydatnější srážkou opět objevily). Značná část erodované hmoty nakonec skončí v recipientech (příkopy, vodní toky, nádrže), což znamená kromě mechanického znečištění i znečištění chemické (dusík, fosfor) se všemi souvisejícími negativními jevy.

V tomto případě je situace spíše opačná - na orné půdě Zlínského kraje se relativně vyskytuje spíše méně erozně ohrožených DSO, kumulují se především v méně výškově členitém a intenzivně zemědělsky využívaném území západní části v okolí Kroměříže a Morkovic, v menším rozsahu pak kolem Bystřice pod Hostýnem, a na jihu kolem Uherského Hradiště a Uherského Brodu. S vyšší nadmořskou výškou a členitostí terénu přibývá stabilizovaných DSO a ubývá DSO erozně ohrožených.

Obr. 12: Výskyt erozně ohrožených drah soustředěného odtoku v SO ORP ČR

Zdroj: EKOTOXA, data 2012

Nejúčinnější ochranou před erozí v DSO i v ploše je stabilizace profilu DSO či plochy pozemku zatravněním, případně (u méně výrazných DSO, méně ohrožených pozemků) celého povrchu vhodnou plodinou a/nebo technologií, přerušením svahu. Tato opatření může provést uživatel půdy sám, nicméně na silně ohrožených profilech DSO a pozemcích, kdy opatření vyžadují zásah do půdy a pozemkové držby, jsou opatření navrhována především v rámci komplexních pozemkových úprav.

Ohrožení větrnou erozí

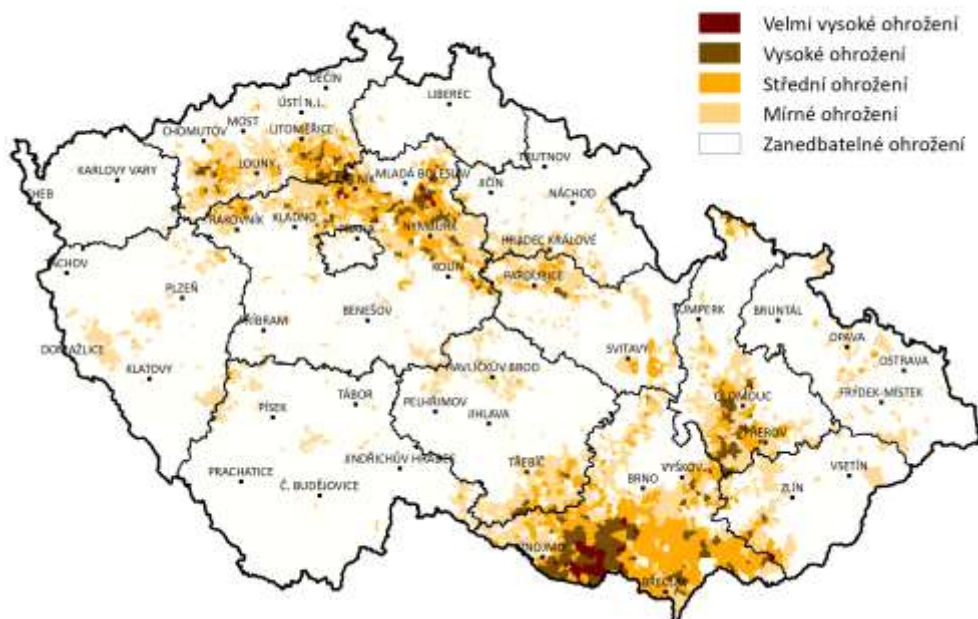
Větrná eroze je proces rozrušování půdního povrchu a nepevných jemnozrnných sedimentů a jeho transportu do míst sedimentace. Rozhodující složkou větrné eroze je vítr, jehož unášecí síla je závislá na rychlosti, době trvání, četnosti a výskytu. Dalšími faktory ovlivňujícími míru větrné eroze jsou drsnost a vlhkost povrchu, vegetační pokryv, půdní vlastnosti (především velikost půdních částic), existence a typ překážek proudění vzduchu (velikost nechráněných půdních bloků, větrolamy).

Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy vypracoval mapu „potenciálního ohrožení zemědělské půdy větrnou erozí“, ve které je ohroženost větrnou erozí vyhodnocena na základě BPEJ a náchylnosti půd k větrné erozi.

Samotná náchylnost půdy k větrné erozi ještě nemusí znamenat reálné ohrožení. Morfologie terénu, rozsáhlé lesní porosty, četná liniová zeleň v příznivém směru a především těžký povrch půdy zpomaluje proudění větru nebo vyvívání částic z povrchu půdy a tím i větrnou erozi.

Z mapky níže je zřejmé, že přestože se ve Zlínském kraji vyskytují lokálně půdy silně ohrožené větrnou erozí (pás kolem Starého Města a okolí Boršic u Blatnice), které zvyšují ohrožení příslušných katastrálních území až na vysoké, naprostá většina k. ú. v kraji je bez ohrožení větrnou erozí nebo ohrožena jen mírně, tudíž opatření proti větrné erozi bude v území nezbytné realizovat pouze lokálně s přihlédnutím k místním poměrům.

Obr. 13: Ohroženost půd větrnou erozí podle katastrálních území

Zdroj: WMS VÚMOP 2017, upraveno EKOTOXA

3.3 Voda a vodní hospodaření

3.3.1 Povrchové vody

Území Zlínského kraje náleží do povodí Dunaje a je spravováno státním podnikem Povodí Moravy. Téměř celé území kraje náleží do dílčího povodí Moravy a přítoků Váhu, jen západní cíp kraje, povodí Kyjovky (Stupavy) a Litavy (Cézavy) spadá do dílčího povodí Dyje, viz tabulka níže.

Tab. 17: Povodí III. řádu a zastoupená dílčí povodí v řešeném území

Dílčí povodí	ČHP	Subpovodí	Pátevní tok povodí v území	Plocha povodí v území [km ²]
Dílčí povodí Moravy přítoků Váhu	4-13-01	Dřevnice a Morava od Dřevnice po Olšavu	Morava	1 126
	4-12-02	Haná a Morava od Hané po Dřevnici	Morava	665
	4-11-01	Bečva pod soutok Vsetínské Bečvy a Rožnovské Bečvy	Vsetínská Bečva	363
	4-13-02	Morava od Olšavy po Myjavu	Morava	213
	4-11-02	Bečva od soutoku Vsetínské Bečvy a Rožnovské Bečvy po ústí	Bečva	180
	4-21-08	Váh od odbočky Púchovského kanálu po Trenčín	Vlára	89
	4-21-07	Váh od Kysuce po odbočku Púchovského kanálu	Lysky	5
	4-12-01	Morava od Bečvy po Hanou	Morava	0,9
Dílčí povodí Dyje	4-17-01	Dyje od Svratky po ústí	Kyjovka (Stupava)	78
	4-15-03	Svratka od Svitavy po Jihlavu	Litava (Cézava)	47

Zdroj: VÚV T.G.M., v.v.i., online: DIBAVOD

3.3.1.1 Tekoucí vody

V řešeném území (mimo CHKO) se dle vyhlášky č. 178/2012 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků, v platném znění, nachází 33 významných vodních toků, viz tabulka níže.

Tab. 18: Významné vodní toky v řešeném území Zlínského kraje

IDVT	Vodní tok	Od ř. km	Do ř. km
10219493	Bartošovecký potok	0	0,23
10100043	Bečva	0	61,73
10100975	Bratřejovka	0	10,156
10100354	Brumovka (Kloboucký potok)	0	19,168
10100214	Březnice	0	24,674
10100281	Bystřička	0	22,143
10100378	Bystřička (do Moštěnky)	0	17,981
10185722	Dlouhá řeka	0	9,064
10100089	Dřevnice	0	41,55
10100525	Fryštácký potok	0	14,158
10100123	Haná	0	35,318
10100134	Juhyně	0	33,928
10100657	Kladenka	0	14,039
10126931	Končitský potok	0	0,906
10100029	Kyjovka (Stupava)	0	88,105
10100046	Litava (Cézava)	0	58,535
10100554	Ludkovický potok	0	14,53
10100218	Luhačovický potok (Štávnice)	0	26,167
10100497	Lutoninka	0	6,472
10100361	Malá Bečva	0	19,7
10100003	Morava	69,468	338,96
10100078	Moštěnka	0	45,553
10100316	Nivnička (Bystřička)	0	20,923
10101064	Odlehč.ram. Ostroh-Vnorovy	0	9,338
10100150	Okluky	0	27,886
10100083	Olšava	0	36,424
10100102	Rožnovská Bečva	0	37,947
10100163	Rusava	0	18,153
10100152	Senice	0	32,544
10219506	Strelenka	0,149	0,754
10100942	Trnávka	0	10,969
10100138	Vlára	12,124	46,044
10100047	Vsetínská Bečva	0	59,381

Zdroj: VÚV T.G.M.,v.v.i., online: HEIS

V roce 2000 jsme se v rámci Rámcové směrnice o vodách⁴ zavázali usilovat o dosažení dobrého stavu vod, čímž se myslí dosažení dobrého chemického a ekologického stavu vod. K zajištění dobrého ekologického stavu vod přispívá výrazně složka zvaná hydromorfologie vodního toku. Zlepšení hydromorfologické složky vodního toku, tedy dosažení přirozeného tvaru koryta toku odpovídajícího příslušnému geomorfologickému typu, je základem

⁴ Směrnice 2000/60/ES Evropského parlamentu a Rady ustanovující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

pro zlepšení jak fyzikálně-chemických parametrů toků, tak biologické složky vod. Bohužel vyhláška danému cíli Rámcové směrnice o zlepšení stavu vodních ekosystémů příliš neodpovídá, což vyplývá např. z povinnosti správce zabránit vodnímu toku v narušení břehů a dna, přičemž se jedná o přirozené procesy, které by alespoň ve volné krajině měly být podporovány. Pro napravení daného nesouladu byla v roce 2016 vypracována metodika pod názvem Ekologicky orientovaná správa vodních toků v oblasti péče o jejich morfologický stav, která shrnuje činnosti vedoucí k cílovému zlepšení stavu vod. Metodika je dostupná ke stažení na stránkách AOPK ČR. Cílem vodohospodářských orgánů by mělo být naplňování cílů mezinárodních závazků.

V kraji je rozvinutá rekreační plavba na Baťově kanále, řece Moravě a Bečvě. Cílem vodohospodářských orgánů by měla být taková správa, která dokáže v každém úseku toku skloubit co nejširší škálu potřeb a požadavků společnosti, tedy i potřebu po kvalitním vodním ekosystému. Proto by i z důvodu větší atraktivnosti řeky měl správce povodí Moravy podporovat přirozené korytotvorné procesy ve volné krajině. Nebezpečím pro uvedené vodní toky je odírání dna koryt při nižších vodních stavech, při nichž dochází k likvidaci vodních organismů vázaných na sedimenty a jejich stanovišť. Proto musí být pro úseky toků s výskytem ohrožených druhů živočichů vázaných na dnové sedimenty stanoven min. průtok, při jehož překročení nelze rekreační plavbu povolovat.

Na národní úrovni existuje dokument Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR (aktualizace 2020), který vymezuje migračně významné vodní toky, ve kterých je potřeba odstraňovat migrační bariéry pro vodní živočichy. Migračně významné vodní toky byly vymezeny ve třech úrovních: mezinárodní prioritní koridory, národní prioritní koridory a regionální prioritní koridory, přičemž prioritní je odstraňování překážek na migračně významných úsecích mezinárodní a národní úrovně. Řeka Bečva od soutoku Vsetínské a Rožnovské Bečvy a řeka Morava od ústí Bečvy po soutok s Dyjí je mezinárodním prioritním koridorem pro dálkové migranty, kteří jsou z hlediska nároků na prostupnost říční sítě nejhroženější skupinou. Za národní prioritní koridory byly označeny toky Vsetínská a Rožnovská Bečva z důvodu výskytu velevruba tupého, ouklejky pruhované a ve Vsetínské Bečvě i mníka jednovousého. Národním prioritním úsekem byl dále vymezen úsek Vlárý od státní hranice po soutok se Sviborkou v CHKO Bílé Karpaty. Na regionální úrovni bylo odstraňování migračních překážek stanoveno na vodních tocích Juhyně, Dřevnice (od ústí do Moravy po ústí Trnávky v obci Březová), Olšava (od ústí do Moravy po ústí Kladenky) a Velička (od ústí do Moravy po jez v Maňáčanech v Lipově). Postupné odstraňování migračních překážek na výše uvedených vodních tocích je úkolem správce povodí Moravy. Do roku 2021 je plánováno zprostupnění jezu Nedakonice (ř. km 150,400/138,705) a jezu Kunovský les (ř. km 156,916/145,170). Na vodních tocích v kraji existuje mnoho příčných objektů, z nichž mnohé již neplní své funkce (např. stavidla, jezy či stupně k zaniklým mlýnům, rybníkům, továrnám). I do těchto úseků, mimo úseky ve výše uvedené koncepci, je potřeba směřovat návrhy a prostředky ke zvýšení jejich migrační prostupnosti.

Existuje záměr na prodloužení Baťova kanálu z Otrokovic do Přerova. Záměr by měl registrovat výše uvedený fakt migračně významného koridoru a respektovat mezinárodní závazky (Rámcová směrnice o vodách, Směrnice o stanovištích (92/43/EHS), nařízení Rady ES č. 1100/2007, Bonnská úmluva a Úmluva o biologické rozmanitosti). Od minulého století se stále vynořuje úvaha o realizaci kanálu Dunaj – Odra – Labe, který by na území Zlínského kraje vedl hlavně Baťovým kanálem. V roce 2018 byla dokončena Studie proveditelnosti vodního koridoru Dunaj – Odra – Labe zadaná Ministerstvem dopravy. Jedním z uvedených pozitivních argumentů je možnost přečerpávání vody z kanálu při zásobování užitkovou, příp. pitnou vodou. Zlínský kraj disponuje kvalitní podzemní vodou právě v oblasti trasy kanálu. Realizace kanálu by mohla mít vážné důsledky pro zásobování Zlínského kraje kvalitní pitnou vodou a pro velkou řadu cenných přírodních území v nivě Moravy. Dopad na tyto složky prostředí je nutno důkladně prozkoumat.

Život ohrožující bariéry pro vodní živočichy jsou turbíny vodních elektráren. Používaný typ turbíny má zásadní roli na míru poškození či úhyn. V současné době jsou dostupné a dále se vyvíjejí typy turbín a čerpadel, které lze považovat za environmentálně šetrné a které by měly být preferovány. Podstatná je také účinná navigace migrujících živočichů mimo odběrný objekt a přítomnost alternativní migrační cesty. Dodržování těchto podmínek by mělo být preferováno a podporováno.

Správci povodí každoročně porovnávají požadavek (limit) na zachování minimálního zůstatkového průtoku s průměrnými měsíčními průtoky ovlivněnými (všechny aktivity hospodaření s vodou). V kontrolních profilech se tak vyhodnocují bilanční stavy od uspokojivého a vyváženého stavu vodních zdrojů (BS1 a BS2), přes napjatý bilanční stav (BS3, BS4) až k pasivnímu bilančnímu stavu (BS5). Ve Zlínském kraji se sleduje celkem 8 profilů na vodních tocích Morava (Spytihněv, Kroměříž, Bezměrov), Olšava (Uherský Brod), Dřevnice (Zlín, Otrokovice), Rožnovská Bečva (Krásno) a Vsetínská Bečva (Jarcová). Bilančně pasivní stav (stav, kdy nebyl dodržen stanovený

minimální zůstatkový průtok ve vztahu k hospodaření s vodou) byl za rok 2018 zjištěn u významných vodních toků Haná, Dřevnice, Olšava a Morava, přičemž se jedná o vodní toky s nejvyšší vodností. V souvislosti s častějšími epizodami sucha lze očekávat nárůst počtu dní a vodních toků se zápornou bilancí. Minimální zůstatkové průtoky, a to nejen v uvedených vodohospodářsky významných vodních tocích, by měly být pravidelně sledovány a v případě minimálních průtoků ve vodních tocích by mělo být jejich užívání omezeno.

Správce povodí Moravy dále sleduje jakost povrchových vod téměř na všech významných vodních tocích v kraji. Dle vodohospodářské bilance Povodí Moravy za léta 2017 a 2018 byly při hodnocení dle ČSN 75 7221 v ukazatelích celkový fosfor, $CHSK_{Cr}$, BSK_5 , amoniakální dusík, dusičnanový dusík nejhorší následující sledované vodní toky: Haná, Olšava, Ludkovický potok, Nivnička, Rusava, Fryštácký potok a Moštěnka. Problematická je také řeka Dřevnice (profil Otrokovice), z důvodu bakteriálního znečištění. Požadavkům uvedeným v nařízení vlády č. 401/2015 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod, nevyhovuje min. v jednom z ukazatelů většina sledovaných vodních toků v kraji. Za nejhorší vodní tok v kraji lze označit Fryštácký potok, který nesplňuje limity v ukazatelích amoniakální dusík a celkový fosfor, přičemž se jedná o významný přítok vodárenské nádrže Fryšták. Krom látek indikujících organické znečištění jsou ve vodách sledovány tzv. specifické organické látky. Problematické koncentrace těchto látek byly zjištěny ve vodních tocích Haná (AOX), Stanovnice (benzo(a)pyren), Zelenský potok (benzo(ghi)perylene), Rusava (alkylfenoly, fenoxykyselina MCPA, cypermethrin), Morava nad Olšavou (deriváty kyseliny octové), Olšava (deriváty kyseliny octové, cypermethrin, parathion), Dřevnice (deriváty kyseliny octové) a Bystřička (dichlorvos a dicofol). Nadlimitní koncentrace kovů byly zjištěny u vodních toků Široký potok (arsen, bor), Olšava (bor), Luhačovický potok (bor), Kyjovka (železo), Kolelač (mangan). Znečištění vodních toků ovlivňuje kvalitu populací vodních druhů rostlin a živočichů. Odstraňování vnosu výše uvedených látek do vodních ekosystémů by mělo být prioritou vodního hospodářství.

Jelikož je velmi málo člověkem neovlivněných úseků vodních toků, je potřeba vymezit přírodně cenné úseky, které by bylo vhodné chránit před nevhodnými zásahy. Jedná se o:

- úseky toků s historicky minimálními zásahy do koryt toků
- úseky toků se samovolně se renaturizujícími koryty toků po úpravách v minulosti

Lidskou činností neovlivněné úseky toků prakticky neexistují. A poměrně vzácné jsou taktéž úseky vodních toků s minimálními známkami zásahů do koryt toků. Proto by bylo vhodné, např. v rámci územních studií krajiny na úrovni obcí s rozšířenou působností, tyto tzv. přírodě blízké úseky vodních toků vymezit jako hodnotné prvky, které by bylo potřebné ochránit před nevhodnými zásahy v budoucnu. Uvedený požadavek s návrhem způsobu ochrany bude uveden v návrhové části koncepce.

Samovolnou renaturaci koryt vodních toků se myslí návrat vodních toků do přírodě blízkého stavu, kterým se rozumí možnost toků tvořit si své vlastní koryto. Hlavními výhodami tohoto procesu ve volné krajině, které mohou za optimálních podmínek nastat, jsou: snížení kapacity koryta toku a intenzivnější komunikace s nivou, rozvoj cenných rostlinných a živočišných společenstev a lepší samočisticí schopnost toku. Uvedené procesy vedou k souladu se strategickými dokumenty (podpora tlumivých rozlivů povodní v nivách, podpora retenčních schopností krajiny, snížení dopadů sucha v krajině, podpora autochtonních druhů v krajině, snižování množství živin (eutrofizace) ve vodních tocích), a to bez velkých finančních nákladů na revitalizaci vodních toků⁵. Proto by bylo vhodné vytipovat úseky vodních toků, které by byly vhodné k renaturaci.

Úseky vodních toků vhodných k revitalizaci jsou částečně vtipovány správcem povodí Moravy. Do roku 2021 je v plánu revitalizační akce MO110023 Odstavená ramena M61, M62, M63 a M64, Staré Město spočívající v zapojení odstavených ramen do říčního systému a obnovení přirozeného dynamického průtokového režimu řeky. Dále je správcem plánována akce MO110020 Panenský potok, Revitalizace panenského potoka I. ř. km 0 – 4,000 (Kvasice) s cílem rozvolnit trasu toku, zapojit větší část nivy, rozšířit břehovou zeleň a iniciovat obnovu původního biotopu.

V nivách vodních toků se kumulují velké množství aktivit a zájmů, viz niva řeky Moravy. Jedná se o území, která komunikují s vodním tokem a přirozeně ovlivňují hladinu vod v tocích – funkční nivy dotují v případě sucha

⁵ Tyto příznivé samovolné změny však nemohou nastat např. u silně zahloubených koryt s minimální energií vody pro iniciaci břehové eroze. Dané úseky toků se stále zahlubují, čímž dochází i k poklesu podzemní vody v nivách. U těchto úseků vodních toků je nutné provést revitalizaci.

vodní toky, nivy jsou přirozeně zaplavovány při povodňových situacích. Dle Strategie ochrany před negativními dopady povodní a erozními jevy přírodě blízkými opatřeními v ČR není zemědělská půda předmětem ochrany před povodněmi a měla by být využita pro zvýšení retenční a akumulární schopnosti krajiny. Proto by bylo vhodné vymezit segmenty údolních niv, které by byly prioritně určeny k podpoře retence a akumulace vody v krajině, jež jsou v podmínkách měnícího se klimatu nezbytné. Uvedený požadavek s opatřeními, která jsou z hlediska ochrany přírody nejvíce žádoucí, bude součástí návrhové části koncepce.

3.3.1.2 Stojaté vody

Ve Zlínském kraji se nachází 75 vodních nádrží, jež se evidují dle § 5 vodního zákona. Mezi významné vodní nádrže dle správce povodí Moravy v řešeném území patří následující:

Tab. 19: Významné vodní nádrže na území Zlínského kraje

Vodní nádrž	Vodní tok	Plocha povodí nádrže [km ²]	Celkový objem nádrže [mil. m ³]	Zásobní objem nádrže [mil. m ³]	Zatopená plocha [ha]	Hlavní využití
Karolinka	Stanovnice (Velká Stanovnice)	22,8	7,4	5,81	43,53	vodárenství
Bystřička	Bystřička	63,9	4,58	0,85	21,83	protipovodňová ochrana, rekreace
Horní Bečva*	Rožnovská Bečva	14,1	0,66	0,4	7,89	protipovodňová ochrana, rekreace
Slušovice	Dřevnice	42,4	9,95	7,25	75,15	vodárenství
Fryšták	Fryštácký potok	43,7	2,95	0,9	33,56	vodárenství
Bojkovice*	Kolelač	13,8	0,97	0,77	13,08	zajištění MQ, vodárenský odběr
Ludkovice	Ludkovický potok	13,1	0,69	0,5	10,81	zajištění MQ, vodárenský odběr
Luhačovice*	Luhačovický potok (Štávnice)	44,9	2,68	0,85	22,7	protipovodňová ochrana, rekreace
Koryčany	Kyjovka (Stupava)	27,3	2,6	2,1	30,2	vodárenství

Zdroj: Plán dílčího povodí Moravy a přítoků Váhu 2016 – 2021, Plán dílčího povodí Dyje 2016 – 2021

*vodní nádrže se nachází mimo řešené území, na území CHKO Bílé Karpaty a Beskydy

Přehradní díla mají významný negativní dopad na říční ekosystémy, silně ovlivňují krajinný ráz. Strategický dokument Politika územního rozvoje České republiky stanovuje vymezit v ZÚR krajů tzv. Lokality akumulace povrchových vod (LAPV) dle zpracovaného Generelu území chráněných pro akumulaci povrchových vod (2011), tedy nová přehradní díla zajišťující zásobování pitnou vodou, protipovodňovou ochranu či nadlepšování průtoků níže v povodí. V roce 2011 byly v kraji vymezeny dvě lokality – Rajnochovice (Košovy) na Juhyni a Vlachovice na Vláře. Lokality jsou jako územní rezervy součástí aktuálních Zásad územního rozvoje Zlínského kraje (2018). U nádrže Rajnochovice (Košovy) však nelze opomenout možné negativní účinky na OPK. Tento záměr, který vznikl již v 50. letech minulého století na základě již zastaralých poznatků o problematice OPK a dnes představuje spíše hrozbu než příležitost pro řešení protipovodňové ochrany.

V souvislosti s aktuálním problémem nedostatku sněhových srážek s následným nedostatečným doplňováním zásob podzemní vody a tedy obavou o zajištění odběrů vody byly v roce 2015 navrženy další potenciální vhodné lokality pro akumulaci povrchových vod. V rámci kraje se jedná o lokality Blazice, Záhorovice (CHKO Bílé Karpaty) a Suchá Loz (částečně v CHKO Bílé Karpaty).

Realizace přehrad je dle generelu možná pouze za předpokladu, že budou vyčerpány možnosti ostatních adaptačních opatření k zajištění vodohospodářských služeb a kdy dopady klimatické změny nebudou řešitelné jinými prostředky pro jejich neproveditelnost nebo pro jejich neúměrné náklady. Návrhy potenciálních přehrad jsou situovány v zachovalých údolích s přírodě blízkými úseky vodních toků a s na ně navázanými ohroženými a vzácnými druhy rostlin a živočichů. Likvidace daných úseků by byla přinejmenším v rozporu s Rámcovou směrnicí o vodách. Je otázkou, zda by nadlepšování ekologických průtoků, které je v generelu označeno jako

jeden z přínosů přehrad, bylo pro vodní ekosystém tekoucích vod přínosnější, než úplné přerušení říčního kontinua, ke kterému stavbou přehrady dojde.

Konkrétní dopady jednotlivých LAPV na jednotlivé složky krajiny se provádí v rámci procesu EIA (posuzování vlivů na životní prostředí). Nicméně hlavní dopad bude na říční ekosystém pod hrází:

- dojde ke změně korytotvorných procesů – přehrada zachytává většinu sedimentů, pouští tzv. hladovou vodu, která má mnohem větší erodující účinek na koryto vodního toku (lze tedy pod hrází v celé délce toku očekávat větší erozi koryta vodního toku), přehrada bude silně ovlivňovat průtoky níže po toku, což může být jak pozitivní (pro odběry, zachování minimálních zůstatkových průtoků), tak ale i negativní faktor v likvidaci populací vodních a na vodu vázaných společenstev – ta budou negativně ovlivněna i očekávanou změnou teploty vypouštěné vody
- dojde k zastavení migrace vodních živočichů – eliminace možnosti migrovat za potravou a rozmnožováním (výměnou jedinců mezi populacemi pro oživení genfondu) znamená pro populace druhů významný zásah do jejich početnosti, ale i kvality (zdravotní stav jedinců)

Dopad na říční ekosystém lze očekávat i po toku výše, vzdutím vody v nádrži. Budou tak ovlivněny zachovalé bystřinné úseky vodních toků, což negativně ovlivní vodní a na vodu vázaná společenstva rostlin a živočichů.

Z hlediska dopadu na obyvatele: přehrada změní krajinný ráz území – od přírodních hodnot (zalesněná a průchozí říční údolí) po hodnoty kulturní a historické (historické krajinné struktury, místa s duchovním významem, estetická atraktivita krajiny). V lokalitě zátopy dojde k likvidaci zemědělského, lesnického či rybnického hospodaření. Pozitivní může být rekreační využití nádrže, pokud bude takové využití povoleno.

Obecným problémem vodních nádrží je jejich zanášení sedimenty. Problém je významnější v povodích, kde nejsou aplikována účinná protierozní opatření na zemědělské a lesní půdě. Pro druhy a společenstva stojatých vod je podstatný způsob obhospodařování – velikost a složení rybí obsádky, hnojení, vápnění, biocidy (algicidy, insekticidy, herbicidy) aj. Ve stávajících podmínkách vysychání drobnějších vodních ploch jsou větší vodní nádrže útočištěm pro řadu vodních a na stojatou vodu vázaných ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů. Proto je více než potřebné vytipovávat vodní nádrže, ve kterých by byl způsob hospodaření regulován v zájmu rostlinných a živočišných druhů.

Povodí Moravy pravidelně ve vybraných profilech sleduje i jakost stojatých vod. Za nejhorší vodárenskou nádrž v celém povodí Moravy byla v dokumentu Souhrnná zpráva o vývoji jakosti povrchových vod v povodí Moravy ve dvouletí 2017 – 2018 označena VN Fryšták, zřejmě z důvodu nevyhovujícího přítoku, Fryštáckého potoka, který byl dle ČSN 75 7221 zařazen do třídy IV, tedy silně znečištěné vody, která neumožňuje existenci vyváženého ekosystému. Nevyhovující je především z důvodu vysokých koncentrací amoniakálního dusíku a celkového fosforu. Obě tyto látky jsou závažným ukazatelem nedostatečného čištění odpadních vod (komunální, zemědělské a průmyslové provozy) a nedostatečných protierozních opatření.

Příležitostí pro vzácné a ohrožené druhy, především z důvodu čistoty vody, jsou vzniklá a vznikající štěrkopísková jezera. Orgán ochrany přírody by se již v rámci procesu EIA měl podílet na tvorbě rekultivačního plánu a nastavit co nejlepší podmínky následného oživení jezer. Problémem nových rozsáhlých vodních ploch může být negativní ovlivnění vodního režimu stávajících cenných území. Tento problém je popsán v kap. 3.3.2 Podzemní vody.

Cennými a ohroženými biotopy v rámci ČR jsou mokřady, které hostí řadu vzácných a ohrožených druhů. AOPK ČR má zmapovány mokřady nadregionálního, regionálního a lokálního významu. Mokřady mezinárodního významu, které jsou chráněny prostřednictvím Ramsarské úmluvy, se na území kraje nevyskytují. Na území kraje se nachází 2 mokřady nadregionálního významu, 20 mokřadů regionálního významu a 76 mokřadů významu lokálního. Plošně nejrozsáhlejším mokřadním územím je asi 40km úsek nivy řeky Moravy mezi Otrokovcemi a Vnorovy (okr. Hodonín) pod názvem Hradištský příkop, kde se soustřeďují pro kraj významné odběry podzemní vody a těžba štěrkopísků). Problému se podrobněji věnuje následující kapitola. Celkový přehled mokřadů s charakteristikou je uveden v tabulkové příloze 5. Pro tyto lokality je důležité stanovit způsob ochrany a management (řada mokřadních území již je např. součástí ZCHÚ či EVL se zpracovanými plány péče a souhrny doporučených opatření).

3.4 Podzemní vody

Území Zlínského kraje náleží do 8 základních hydrogeologických rajónů. V území se vyskytují dva svrchní hydrogeologické rajóny kvartérního stáří, viz tabulka níže.

Tab. 20: Hydrogeologické rajóny na území Zlínského kraje

Číslo HR	Název	Popis
3221	Flyš v povodí Bečvy	v karpatském paleogénu a křídě
3222	Flyš v povodí Moravy - severní část	
3223	Flyš v povodí Váhu	
3224	Flyš v povodí Váhu - jižní část	
3230	Středomoravské Karpaty - severní část	
2250	Dolnomoravský úval - severní část	v terciérních a křídových pánevních sedimentech
2220	Hornomoravský úval - jižní část	
2230	Vyškovská brána	
1651	Kvartér Dolnomoravského úvalu	v kvartérních usazeninách
1622	Pliopleistocén Hornomoravského úvalu - jižní část	
1631	Kvartér Horní Bečvy	
1624	Kvartér Valové, Romže a Hané	

Zdroj: Česká geologická služba, online: https://mapy.geology.cz/hydro_rajony/

Hydrogeologický rajon je území s obdobnými hydrogeologickými poměry, typem zvodnění a oběhem podzemní vody a slouží k hodnocení množství podzemních vod. Z hlediska vodohospodářského využití jsou nejvýznamnějšími hydrogeologickými rajóny rajóny v terciérních a křídových pánevních sedimentech (HR 2220: VaK Kroměříž – Holešov aj.) a kvartérních usazeninách (HR 1622: VaK Kroměříž – Břest, VaK Kroměříž – JÚ Kroměříž, HR 1651: SVK Uherské Hradiště – Ostrožská Nová Ves, VZ Les aj.).

Mezi lety 2010 – 2016 byl Českou geologickou službou koordinován projekt pod názvem Rebilance zásob podzemních vod, přehodnocující zásoby podzemních vod u 58 hydrogeologických rajónů. Výstupy projektu obsahují podmínky, za jakých je možné podzemní vody v hodnocených hydrogeologických rajonech využívat s ohledem na trvale udržitelný rozvoj, resp. v souladu s rámcovou směrnicí EU pro vodu 2000/60/ES. V rámci Zlínského kraje byly posouzeny nejvytíženější hydrogeologické rajóny 2220 Hornomoravský úval (22202 – jižní část), 1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu - jižní část a 1651 Kvartér Dolnomoravského úvalu. Posouzen byl v rámci jednotlivých hydrogeologických rajónů i dopad stávajícího využívání zdrojů podzemních vod na cenné prvky přírody. Biotopy s vazbou na podzemní vodu jsou potenciálně ohroženy změnami vodního režimu, což bylo třeba v hydrogeologických modelech zohlednit.

22202 Hornomoravský úval – jižní část

V daném rajónu se nachází velmi cenné části přírody na národní i mezinárodní úrovni: NPP Chropýňský rybník, PP Rameno Moravy, PP Tlumačovská tůňka, EVL Střížovice, EVL Stonáč, EVL Morava – Chropýňský luh, jedná se o ekosystémy, jež jsou vázány na podzemní vody a jejich režim. Jelikož je daný rajón překryt rajonem svrchní vrstvy vázaným na plioleistocénní sedimenty (HR 1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu - jižní část), nemá dle závěrečné zprávy projektu Rebilance zásob podzemních vod přímou vazbu na chráněná území. Tato skutečnost je podstatná vzhledem k faktu, že maximální povolené odběry podzemních vod v rajónu ve výši 190 l/s uvedené v povoleních přesahují hodnoty využitelných zdrojů. Skutečné odběry v rajónu činí cca 113 l/s, přičemž hodnota využitelného množství podzemních vod byla stanovena na 80 l/s – při respektování požadavků na zachování minimálních zůstatkových průtoků v říční síti a zachování dostatečné vodnosti na podzemní vodě závislých chráněných ekosystémů (nadměrná drenace podzemních vod v základní vrstvě může působit drenaci podzemních vod svrchní vrstvy, na které jsou vodní ekosystémy závislé).

Za významný střet zájmů lze označit výstavbu a rozšiřování Průmyslové zóny Holešov, která se nachází v blízkosti významných odběrů a v jejich ochranných pásmech. Problémem je dále existence starých ekologických zátěží, přetrvávající kontaminace horninového prostředí znečišťujícími látkami – bývalá STS Ludslavice, MOPAS Holešov, areál bývalé Loany.

1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu - jižní část

Jedná se o svrchní vrstvu Hornomoravského úvalu, na níž jsou závislé všechny výše uvedené cenné části přírody (NPP Chropýňský rybník, PP Rameno Moravy, PP Tlumačovská tůňka, EVL Střížovice, EVL Stonáč, EVL Morava – Chropýňský luh). Maximální povolené odběry podzemních vod ve výši 380 l/s a skutečné odběry (za rok 2014 348 l/s a 26l/s ze štěrkovišť) nepřekračují dle projektu Rebilance přírodní zdroje, hodnota využitelného množství podzemních vod byla stanovena na 490 l/s. Rajón má pro kraj vysoký vodárenský význam. Významné snižování hladiny podzemní vody v závislosti na odběrech bylo zjištěno v jímacím území Břest a okolí, kde byly zřízeny pozorovací objekty se stanovenými mezními stavy hladin podzemních vod. Z důvodu ochrany ekosystému Podzámecké zahrady bylo totéž opatření realizováno pro jímací území Kroměříž.

Problémem je těžba štěrkopísků na štěrkovištích v Hulíně, kde probíhá poměrně rozsáhlá těžba v těsné blízkosti jímacího území Hulín. Ke střetu zájmů dochází rovněž při uvažovaných těžbách štěrkopísků v lokalitách Kvasice II, Trávník a Chropyně.

Průlinový, převážně štěrkopísčitý a písčitý kolektor údolní nivy a přilehlých teras Moravy, Bečvy a jejich přítoků má vysoké až velmi vysoké riziko znečištění. Nachází se zde mnoho starých a stávajících ekologických zátěží s přetrvávajícím rizikem znečištění: Přerov – letiště, Precheza Přerov, Přerovské strojírný Přerov, OPS Přerov v Troubkách, Impregna Brodek u Přerova, Technoplast Chropyně, PAL Mangeton Kroměříž, Pilana Hulín, TOS Hulín, DEZA Organik Otrokovice a Chemitan Otrokovice. Velké problémy představuje aplikace hnojiv a ochranných látek na zemědělské půdě. Současný chemický stav rajónu je nevyhovující. V podzemní vodě se nacházejí vyšší koncentrace pesticidů, polyaromatických a chlorovaných uhlovodíků, amonných iontů a těžkých kovů.

Problémem v kvalitě vody může být také přílišná drenace vody, která může vyvolat zvýšenou břehovou infiltraci, tedy zhoršení kvality vodárensky využívané podzemní vody v závislosti na kvalitě vody v toku. Tento scénář je možný např. v JÚ Kvasice a Tlumačov, kde je řeka Morava zahloubena a je v hydraulické spojitosti s kvartérním kolektorem.

1651 Kvartér Dolnomoravského úvalu

V rajónu se nachází cenné části přírody na národní i mezinárodní úrovni: PP Lázeňský mokřad, PP Tůň u Kostelan, PP Čerták, PP Huštěnovická ramena, PR Kolébky, PR Trnovec, PR Kanada, EVL Čerták, EVL Insel, EVL Kněžpolský les a EVL Nedakonický les, jež jsou vázány na podzemní vody a jejich režim. Maximální povolené odběry podzemních vod uvedených v povoleních k odběru ve výši 560 l/s překračují přírodní zdroje. Skutečné odběry jsou naštěstí nižší, za rok 2014 do 230 l/s, ale hodnoty současného odebíraného množství vod se rovnají stanovené hodnotě využitelného množství podzemních vod (230 l/s) – při respektování chráněných území. Jímací území jsou přímo součástí výše uvedených ZCHÚ a EVL, i proto je naprosto nezbytné stanovit optimální režim využívání území.

Problematická je v rajónu těžba štěrkopísků. K nejvýraznějšímu střetu zájmů dochází v jímacím území Ostrožská Nová Ves a Polešovice, kde probíhá těžba v bezprostřední blízkosti EVL Nedakonický les.

Kvalita vod je opět ohrožována plošnou aplikací hnojiv a ochranných prostředků na zemědělské půdě. Chemický stav podzemních vod je nevyhovující, především z důvodů vyšších koncentrací pesticidů, dusičnanů a amonných iontů.

CHOPAV

Výše uvedené hydrogeologické rajóny jsou součástí CHOPAV Kvartér řeky Moravy. Jedná se o území, kde díky svým specifickým podmínkám dochází k přirozené akumulaci povrchových vod. V těchto územích by měly být zakázány činnosti, které by narušily stávající vodní režim. Vzhledem k současným rozsáhlým dobývaným územím štěrků a štěrkopísků, vzhledem k současným množstvím odebírané vody vztaženým k jejímu disponibilnímu množství a vzhledem k očekávaným častějším a prohlubujícím se epizodám sucha je otázkou, zda podporovat rozšiřování těžby na území CHOPAV.

Další významnou oblastí akumulace povrchových vod v kraji je zalesněná CHOPAV Vsetínské vrchy. Funkce území může být v současnosti snížena kůrovcovou kalamitou a po těžbě vzniklými rozsáhlými oblastmi bezlesí.

Zásady hospodaření zemědělských organizací upravují instrukce MŽP, směrnice MZe ČR a nařízení vlády, která specifikují příslušné oblasti CHOPAV. Na území Zlínského kraje jsou vymezeny tři chráněné oblasti přirozené akumulace vod - Kvartér řeky Moravy, Vsetínské vrchy a Beskydy. Do řešeného území (bez CHKO) významně zasahuje CHOPAV Kvartér Moravy a CHOPAV Vsetínské vrchy je v ní celá obsažena. Způsob hospodaření v OPVZ a CHOPAV, tedy míra a intenzita zemědělské, lesnické a rybochovné činnosti, není ve vyhlásovacích dokumentacích uvedena. Problémem především konvenčního zemědělského hospodaření jsou hnojiva a pesticidy, které ohrožují kvalitu vodních zdrojů, což je především problém v případě CHOPAV Kvartér řeky Moravy, kde se realizují pro kraj významné vodárenské odběry. Dne 11. července 2016 schválila vláda novelu nařízení vlády č. 262/2012 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a akčním programu⁶. Akční programy zajišťují praktickou ochranu oblastí úpravou hospodaření (skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření). V rámci novely došlo také k úpravě přílohy č. 1 obsahující seznam zranitelných oblastí dle Nitrátové směrnice⁷. Ještě v roce 2016 došlo nařízením vlády č. 351/2016 Sb. k malé úpravě rozsahu ZO (přizpůsobení aktuálním katastrálním hranicím).

Dle poslední aktualizace vymezení zranitelných oblastí z roku 2016 náleží do zranitelných oblastí katastrální území jižního cípu kraje Uherský Ostroh – Hluk, na západě oblast Střílky – Nitkovic a na severozápadě oblast mezi Otrokovicemi, Kroměříží, Holešovem a Přerovem. Zranitelné oblasti pokrývají pouze 15 % řešeného území (Zlínského kraje bez CHKO), ale spadá zde i převážná část CHOPAV Kvartér řeky Moravy.

Zvýšené koncentrace dusičnanů ve vodě a v půdě způsobují eutrofizaci území s nastalými změnami společenstev. Vzácné a ohrožené druhy a společenstva jsou nahrazovány běžnými nitrofilními druhy. Ohrožena je tak např. většina výše uvedených ZCHÚ a EVL se zajímavými druhy a společenstvy v nivním území Moravy: NPP Chropýňský rybník, PR Kolébky, PP Lázeňský mokřad, PP Tůň u Kostelan, PP a EVL Stonáček, PP Záříčské louky, PP Skalky u Hulína, EVL Morava – Chropýňský luh, EVL Skalky a EVL Nedakonický les. Eutrofizací jsou dnes ohrožena prakticky všechna cenná území, nejen z důvodu zemědělství, ale i nedostatečným čištěním odpadních komunálních (hlavně problém fosforu) a průmyslových vod a atmosférickou depozicí.

3.5 Nerostné suroviny a těžba

Ve Zlínském kraji jsou horním zákonem chráněny a těženy následující suroviny (uvedena výhradní bilancovaná ložiska nerostných surovin dle ÚAP kraje):

- cihlářská surovina (17 ložiskových území)
- šterkopísky (16 ložiskových území)
- zemní plyn (7 ložiskových území)
- těžké minerály (6 ložiskových území)
- ropa (Lubná–Kostelany, Koryčany)
- stavební kámen (Bzová, Komňa–Bučník – v CHKO Bílé Karpaty)
- vápenec (ložisko Kurovice)
- technické zeminy (Komňa–Bučník v CHKO Bílé Karpaty)
- kámen pro hrubou a ušlechtilou výrobu (Bzová v CHKO Bílé Karpaty)
- černé uhlí (ložisko zasahující do severní části Rožnova p. R., CHKO Beskydy)

Těžené území vápence v Kurovicích je od roku 2013 přírodní památkou a evropsky významnou lokalitou pod názvem Kurovický lom, se zpracovaným plánem péče. Vzniklá vodní plocha se stala stanovištěm čolka velkého, evropsky významného druhu.

V kraji se nachází 34 chráněných ložiskových území, tedy území, kde dle zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), v platném znění, lze zřizovat stavby a zařízení, které nesouvisí s těžbou, jen na základě závazného stanoviska příslušného dotčeného orgánu. Nejvíce CHLÚ bylo stanoveno pro cihlářskou surovinu (16).

Tab. 21: Chráněná ložisková území na území Zlínského kraje

ID	Název	Surovina	Poznámka
----	-------	----------	----------

⁶ Novela má č. 235/2016 Sb.

⁷ Směrnice Rady 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním způsobeném dusičnany ze zemědělských zdrojů

ID	Název	Surovina	Poznámka
5100000	Havříce	Cihlářská surovina	
5060000	Kunovice II.	Cihlářská surovina	
5060001	Kunovice	Cihlářská surovina	
18830000	Tupesy	Cihlářská surovina	
19950000	Bařice	Cihlářská surovina	
20350000	Žeranovice	Cihlářská surovina	
5200000	Žopy	Cihlářská surovina	
5200000	Žopy	Cihlářská surovina	
19970004	Fryšták - západ IV.	Cihlářská surovina	
19970006	Fryšták - západ VI.	Cihlářská surovina	
19970007	Fryšták - západ VII.	Cihlářská surovina	
19970005	Fryšták - západ V.	Cihlářská surovina	
5090000	Biskupice u Luhačovic	Cihlářská surovina	
9390000	Osvětimany	Cihlářská surovina	
14370000	Krhová	Cihlářská surovina	
5030000	Litenčice	Cihlářská surovina	
40004000	Lobodice - PZP	Podzemní zásobník plynu	chráněné území pro zvláštní zásahy do zemské kůry
15817100	Kostelany	Ropa neparafinická ropa - Ropa	
15460000	Koryčany	Ropa neparafinická ropa - Zemní plyn - Ropa	
1220000	Moravský Písek	Štěrkopísky	
1190000	Nedakonice	Štěrkopísky	
1160000	Hulín	Štěrkopísky	
860000	Chropyně I.	Štěrkopísky	
13300000	Chropyně	Štěrkopísky	
890000	Hustopeče nad Bečvou I.	Štěrkopísky	
900001	Hustopeče nad Bečvou	Štěrkopísky	
1180000	Kvasice	Štěrkopísky - Štěrkopísky písky maltářské	
1200000	Ostrožská Nová Ves	Těžké minerály - Štěrkopísky	
6640100	Kurovice	Vápenec vápence jílovité	
22440000	Lešná	Zemní plyn	
22410000	Rožnov pod Radhoštěm	Zemní plyn	CHKO Beskydy
23860000	Rožnov pod Radhoštěm I.	Zemní plyn	CHKO Beskydy
14430000	Trojanovice	Zemní plyn	CHKO Beskydy
14400000	Čs. část Hornoslezské pánve	Zemní plyn - Uhlí černé	

Zdroj: Česká geologická služba, online: <https://mapy.geology.cz/suris/>, ÚAP Zlínského kraje, 2017

Těžba povrchovým způsobem v hliništích a štěrkopískovnách likviduje zemědělskou půdu, má velký vliv na charakter krajinného rázu a především oběh povrchové a podzemní vody, který může ovlivnit na vodu vázaná společenstva v okolí (viz kap. 3.3.2 Podzemní vody). Proto je potřeba v rámci procesu EIA vyžadovat hydrogeologická posouzení, s přihlédnutím k již existující těžbě v území, viz např. potenciální ohrožení cenných mokřadních území v nivě Moravy.

Na druhou stranu nové biotopy jsou velkou příležitostí pro řadu vzácných a ohrožených druhů. Území po těžbě se v našich podmínkách často stávají hodnotnějšími územími, než před těžbou (orná půda, hospodářský les), vždy záleží na výchozích podmínkách území.

Tab. 22: Dobývací prostory, v současnosti těžené

Název	Nerost	Organizace	IČ	Stav využití	Poznámka
Komňa - Bučník	andezit	Ludvík Novák	75091992	Ložisko těžené	CHKO Bílé Karpaty
Žopy	cihlářská surovina	Cihelna Žopy s.r.o.	60714671	Ložisko těžené	
Malenovice	cihlářská surovina	Zlínské cihelny s.r.o.	60714671	Ložisko těžené	
Rožnov pod Radhoštěm	hořlavý zemní plyn	UNIGEO a.s.	45192260	Ložisko v průzkumu, otvírce	CHKO Beskydy
Lešná I	hořlavý zemní plyn	Green Gas DPB, a.s.	494356	Ložisko těžené	
Bzová	pískovec	NATRIX Kamenolom Bzová, a.s.	63497018	Ložisko těžené	CHKO Bílé Karpaty
Kostelany	ropa a zemní plyn	MND, a.s.	28483006	Ložisko těžené	
Koryčany	ropa a zemní plyn	MND, a.s.	28483006	Ložisko těžené	
Hulín	šterkopísek	Českomoravský šterk, a.s.	25502247	Ložisko těžené	
Polešovice	šterkopísek	DOBET, spol. s.r.o.	25511602	Ložisko v průzkumu, otvírce	
Lešná	zemní plyn	Green Gas DPB, a.s.	494356	Ložisko těžené	Lešná

Zdroj: Česká geologická služba, online: <https://mapy.geology.cz/suris/>, ÚAP Zlínského kraje, 2017

Tab. 23: Dobývací prostory, v současnosti netěžené

Název	Nerost	Organizace	IČ	Stav využití
Ostrožská Nová Ves	šterkopísek	DOBET, spol. s.r.o.	25511602	Ukončená těžba, DP bude rekultivován
Kunovice	cihlářská surovina	VANDEMOORTELE CZ s.r.o.,	25684078	Zastavená těžba
Kunovice I	cihlářská surovina	Abrahámová cihelna Kunovice s.r.o.	25684078	Zastavená těžba
Vážany	cihlářská surovina	BIOTREND MORAVA s.r.o.	25356917	Ukončená těžba, DP bude rekultivován
Krhová	cihlářská surovina	Wienerberger s.r.o.	15253	Ukončená těžba, DP bude rekultivován

Zdroj: Zdroj: Česká geologická služba, online: <https://mapy.geology.cz/suris/>, ÚAP Zlínského kraje, 2017

Velkým problémem je povinnost rekultivace území po těžbě. Současná legislativa je nastavená na podporu rekultivační technického typu – lesnické, zemědělské, hydrické. Stav území po těžbě lze ale ze strany orgánu ochrany přírody ovlivnit požadavkem na zohlednění ekologické obnovy v rekultivačním plánu, vyhrazení míst pro sukcesní plochy, případně požadovat jiná opatření směřující k ochraně přírody. I když je žádoucí zasahovat do záměru těžby již v rámci procesu EIA, teprve po těžbě je zřejmé, jaká cenná stanoviště těžbou surovin vznikla, jaké druhy je obývají a zda by bylo vhodné kvůli jejich výskytu modifikovat rekultivační plán. Proto je nezbytné dohodnout s těžební firmou terénní šetření právě v této době (lze ošetřit např. podmínkou v některém z předchozích správních rozhodnutí). Monitoring cenných stanovišť, zvláště chráněných a ohrožených druhů a celkového sukcesního vývoje, by měl pak samozřejmě pokračovat i během samotné rekultivace, aby bylo možné reagovat na aktuální vývoj lokality.

Orgán ochrany přírody by měl pak ze znalosti věci zasahovat do zpracovávaných územních studií pro území po těžbě (viz Územní studie "Využití ploch uvolněných po těžbě šterkopísku - Ostrožská jezera", Územní studie "Využití ploch po těžbě šterkopísku Napajedla - Spytihněv").

3.6 Aplikovaná ochrana přírody a krajiny

3.6.1 Obecná ochrana přírody

V kapitolách níže je popsána jak obecná ochrana územní (ÚSES, VKP, jeskyně a paleontologické nálezy, přírodní parky), tak obecná ochrana druhová (ochrana rostlinných a živočišných druhů) vyplývající ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Řešeným územím je Zlínský kraj, mimo území CHKO

Beskydy a CHKO Bílé Karpaty. Výjimkou je ÚSES, jenž je tvořen spojitou sítí prvků a je řešen na celém území kraje.

3.6.1.1 Územní systém ekologické stability

Územní systém ekologické stability na území Zlínského kraje je tvořen propracovanou sítí vzájemně propojených ploch biokoridorů a biocenter, přičemž mezi hlavní cíle ÚSES patří podporovat ekologickou stabilitu krajiny, sloužit jako zdroj obnovy přirozeného genofondu krajiny a podporovat další krajinnotvorné funkce a polyfunkční využití krajiny (Bínová et al. 2017). Celkem se v území nachází 14 nadregionálních biocenter, (NRBC) 75 nadregionálních biokoridorů (NRBK), 93 regionálních biocenter (RBC) a 65 regionálních biokoridorů (RBK), které jsou vymezeny v ZÚR Zlínského kraje. Soupis všech prvků nadregionálního a regionálního ÚSES je uveden v tabulkové příloze 2.

Tab. 24: Přehled výměr prvků ÚSES v ZK podle jejich funkčnosti (vlastní analýza podle ÚAP).

Hierarchická úroveň	ÚSES – skladebné části a jejich stav	Výměra v ha	Procento z celkové výměry ÚSES
Lokální ÚSES	Lokální biocentrum Návrh	1 843,6	4,1
	Lokální biocentrum Rezerva	954,8	2,1
	Lokální biocentrum Stav	9 159,2	20,2
	Lokální biokoridor Návrh	1 145,1	2,5
	Lokální biokoridor Rezerva	385,0	0,8
	Lokální biokoridor Stav	4 781,6	10,6
Nadregionální ÚSES	Nadregionální biocentrum Návrh	736,0	1,6
	Nadregionální biocentrum Rezerva	786,1	1,7
	Nadregionální biocentrum Stav	11 122,6	24,5
	Nadregionální biokoridor - osová část, Návrh	167,1	0,4
	Nadregionální biokoridor - osová část, Rezerva	303,0	0,7
	Nadregionální biokoridor - osová část, Stav	1 665,2	3,7
Regionální ÚSES	Regionální biocentrum Návrh	460,2	1,0
	Regionální biocentrum Rezerva	1 653,3	3,6
	Regionální biocentrum Stav	8 907,0	19,7
	Regionální biokoridor Návrh	304,2	0,7
	Regionální biokoridor Rezerva	58,5	0,1
	Regionální biokoridor Stav	890,7	2,0
	Celkový součet	45 323,2	100 %

Zdroj: ÚAP ZK, 2017; EKOTOXA, s.r.o.

Pozn. V jevu 21 dle ÚAP není uveden zdroj závazného vymezení prvků ÚSES (dle ZÚR, ÚP, RP, ÚR, KoPÚ či LHP), v datech je nicméně uvedena informace o stavu daného prvku ÚSES v podobě kódu (1 – stav, 2 – návrh, 3 – rezerva).

Síť probíhá až na několik obcí celým územím kraje a zahrnuje jak funkční plochy, tak i plochy nefunkční, které jsou ve stavu návrhu (příkladem může být orná půda vymezená jako biokoridor). Celkový přehled výměry prvků ÚSES označených jako „stav“ (funkční plochy) a „návrh“ (nefunkční stav) podle dat ÚAP (jev 21⁸) je uveden v tabulce níže (vlastní analýza podle ÚAP). Plošně nejrozsáhlejšími prvky ÚSES jsou nadregionální biocentra (stav), která tvoří 24 % celkové výměry ÚSES, a dále lokální biocentra (stav), která představují 20,2 % výměry celé sítě ÚSES. Z dat je také patrné, že jen relativně malé procento nadregionálních a regionálních prvků je

⁸ Podle MMR (2019) má jev 21. dle ÚAP obsahovat „závazné vymezení územního systému ekologické stability (ÚSES) v ÚPD, vydaném územním rozhodnutí, schválených komplexních pozemkových úpravách a v přijatém lesním hospodářském plánu. Jev 21 obsahuje nadregionální a regionální ÚSES vymezeny v zásadách územního rozvoje (ZÚR), upřesněny v územních plánech, případně v regulačních plánech. Dále jev 21. obsahuje údaje o místním ÚSES dle jeho vymezení v ÚP a upřesnění dle regulačních plánů. Konceptní neboli nezávazné vymezení prvků ÚSES (v případě potřeby koncepčního vymezení změn v závazném vymezení, například v plánech ÚSES) by měl být v ÚAP zařazen jako jev č. 119 dle přílohy č. 1 vyhlášky č. 500/2006 Sb.“

označeno jako nefunkční: nefunkční NRBC, NRBK, RBC a RBK tvoří 1 667,5 ha (3,7 % výměry celé sítě), zatímco funkční tvoří 26 476,4 ha (58,4 % výměry celé sítě).

Je důležité řešit témata, která jsou spojována s navrhováním a realizací ÚSES. Jedním z nich je posilování mozaikovitosti krajiny, kdy kromě ekologické stability krajiny je výrazně potřeba také zachovat pestrou skladbu přírodních biotopů. Bývá poukazováno na nevhodnost plošného zalesňování cennějších nelesních biotopů (typicky sekundární trávníky, mozaiky), které může způsobit likvidaci nelesních druhů v dané lokalitě. V příloze 1 je tomuto tématu věnována pozornost, zvláště v plochách NR a R ÚSES, které jsou vymezeny jako „návrh“.

Dalším problémem je stávající rozpad smrkových monokultur, které v některých prvcích ÚSES představují významnou část jejich výměry. Dotčené orgány ochrany přírody by při obnově porostů v síti ÚSES měly v takových případech požadovat po lesních hospodářích cílovou druhovou skladbu porostů.

Funkčnost a návaznost nadregionálních a regionálních prvků ÚSES

Stávající funkčnost nadregionálního a regionálního ÚSES byla dále podrobně hodnocena v následující analýze, stejně tak jako návaznost ÚSES v územně plánovacích dokumentacích mezi obcemi s rozšířenou působností. Výstupem jsou dvě datové vrstvy:

- **ÚSES_funkčnost:** zahrnuje části NR ÚSES a R ÚSES vymezené v územních plánech obcí jako nefunkční, které podle nám dostupných dat svou funkci plní (tj. není zde orná půda, ale většinou porosty dřevin), a naopak vymezené prvky jako funkční, které však v krajině funkční nejsou
- **ÚSES_nenavaznosti_nesoulady:** zahrnuje místa, kde dochází k nenávaznostem mezi jednotlivými prvky ÚSES, zejména na hranicích SO ORP; dále prvky, kde nejsou splněny některé parametry (typicky LBK přesahující maximální doporučenou délku 2 km), místa překračující maximální možné přerušování mezi částmi ÚSES) a plochy s potenciálem pro tvorbu krajinné mozaiky či přítomnosti přírodních biotopů, které není vhodné plošně zalesnit (tedy uvést do cílového stavu dle Plánu ÚSES).

Zjištěné nesrovnalosti v jednotlivých SO ORP jsou uvedeny v Příloze 1 ÚSES – náměty k prověření.

Problémem sítě ÚSES je jejich častá kolize se záměry liniového charakteru. V ZÚR Zlínského kraje (úplné znění po vydání aktualizace č. 2) jsou z výkresové části patrné potenciální střety ÚSES s následujícími veřejně prospěšnými stavbami:

Tab. 25: *Střet veřejně prospěšných staveb s veřejně prospěšnými opatřeními (ÚSES) uvedenými v ZÚR Zlínského kraje*

Veřejně prospěšná stavba	Veřejně prospěšné opatření
B01 produktovod Loukov – Sedlnice (Mošnov)	PU89 RBC 154 Loučka
	PU141 RBK 1545 Loučka – Chladná
	PU142 RBK 1547 Drážky – K 143
E01 ZVN elektrické vedení Kelč – Valašské Meziříčí	PU140 RBK 1544 U Zámorsk – Loučka
	PU142 RBK 1547 Drážky – K 143
E03 VVN elektrické vedení Zdounky – Bučovice	PU11 NRBK 134 Buchlovské lesy – K132
E05 VVN elektrické vedení Otrokovice – Spytihněv	PU13 NRBK 141 Buchlovské lesy – Spálený
E06 VVN elektrické vedení Uherské Hradiště – Vésky – Veselí n. M.	PU13 NRBK 141 Buchlovské lesy – Spálený
	PU53 RBC 102 Prusinky
	PU56 RBC 105 Popovice
	PU121 RBK 145 Kolébky – Hluboček
	PU160 RBK 1582 Hrabůvka – Na Horách
	PU172 RBK 1594 Na Horách – Prusinky
E09 VVN elektrické vedení Slušovice – Slavičín	PU13 NRBK 141 Buchlovské lesy – Spálený
E10 VVN elektrické vedení Slavičín – Střelná	PU177 RBK 1599 Pod Slavickým kopcem – Obětová, již v CHKO

Veřejně prospěšná stavba	Veřejně prospěšné opatření
P01 Moravia – VTL plynovod Tvrdonice – Libhošť	PU10 NRBC 104 Chropýňský luh
	PU11 NRBK 134 Buchlovské lesy – K132
	PU14 NRBK 142 Chropýňský luh – Soutok
P02 plynovod Bezměřov	PU14 NRBK 142 Chropýňský luh – Soutok
P04 RS + VTL plynovod Choryně – Kelč	PU140 RBK 1544 U Zámrsr – Loučka
P06 VTL plynovod Střelná na Moravě – státní hranice	PU22 NRBK 150 Makyta – Javořina
PK01 dálnice D49 Hulín – Střelná	PU20 NRBK 148 Makyta – Spálený
	PU21 NRBK 149 Kelčský Javorník – K14
	PU22 NRBK 150 Makyta – Javořina
	PU23 NRBK 152 Kostelecké Polesí – Hluboček
	PU158 RBK 1580 Na Skále – Lipina
	PU169 RBK 1591 Velá – RK 1588
PK02 dálnice D55 Otrokovice – Napajedla – Polešovice	PU13 NRBK 141 Buchlovské lesy – Spálený
	PU14 NRBK 142 Chropýňský luh – Soutok
	PU54 RBC 103 Pod Dubovou
	PU118 RBK 142 Nedakonice – Předměst. les
PK03 propojení silnic I/35 a I/57 Lešná – Pozdřechov	PU142 RBK 1547 Drážky – K 143
	PU143 RBK 1548 Drážky – RK 1551
	PU146 RBK 1551 Chladná – Březina
PK04 kapacitní silnice Otrokovice (D55) – Zlín Nivy	PU23 NRBK 152 Kostelecké Polesí – Hluboček
	PU160 RBK 1582 Hrabůvka – Na Horách
PK06 silnice I/35 Valašské Meziříčí – Rožnov p. R.	PU80 RBC 133 Střítež
	PU148 RBK 1553 RK 1547 – Střítež
	PU149 RBK 1567 Kluzov – Střítež
PK09 silnice I/55 Ostrožská Nová Ves – Uherský Ostroh	PU38 RBC 82 Kolébky
	PU120 RBK 144 Zápověď – Kolébky
PK13 silnice I/69 Jasenná – Syrákov – Liptál	PU21 NRBK 149 Kelčský Javorník – K148
PK17 silnice II/497 Uherské Hradiště	PU14 NRBK 142 Chropýňský les – Soutok
PK19 přivaděč na D49, silnice II/490	PU166 RBK 1588 Vršek – U Osílka
	PU169 RBK 1591 Velá – RK 1588
PK24 silnice II/492 Luhačovice	PU178 RBK 1600 Obětová – Hrabová, již v CHKO
PK29 silnice II/495 Bojkovice – Pitín	PU127 RBK 156 Hrabová – Valy, již v CHKO
Z01 modernizace železniční trati č. 331	PU61 RBC 110 Lužkovice
	PU171 RBK 1593 Zlínský les – Lužkovice
Z02 modernizace železniční trati č. 303	PU95 RBC 344 Filena
	PU14 NRBK 142 Chropýňský luh – Soutok
Z03 modernizace železniční trati č. 300	PU10 NRBC 104 Chropýňský luh

Zdroj: ÚAP ZK, 2017; EKOTOXA, s.r.o.

Střety jsou bodově zakresleny v datové vrstvě USES_strety_zamery_ZUR. Některé z výše uvedených střetů budou při zpřesňování tras záměrů eliminovány a záměry nebudou do vymezených prvků ÚSES zasahovat. Jedná se o záměry, které jsou vymezeny paralelně s prvky ÚSES. Problémem jsou záměry, které prvky ÚSES kříží. Elektrovedy a plynovody si vyžádají „pouze“ likvidaci stávajících biotopů, záměry dopravní infrastruktury navíc omezí možnosti migrace druhů, tedy způsobí větší fragmentaci krajiny. Fragmentace krajiny je závažný problém pro populace druhů. Dokumentace záměrů dopravní infrastruktury musí obsahovat i nejlepší možnou

variantu (trasu) z hlediska přírody a krajiny. Dokumentace záměrů musí obsahovat řešení migrační prostupnosti krajiny.

V koncepci z roku 2012 bylo požadavkem krátkodobých a střednědobých cílů kvalitně vymezit lokální ÚSES v návaznosti na ÚSES regionální a nadregionální úrovně a vytvořit geografický informační systém pro NR a R ÚSES na webových stránkách kraje, kde bude zajištěna jeho aktualizace. Data ÚAP (2017) obsahují ucelenou síť prvků ÚSES všech úrovní, přičemž již lze v současnosti řešit jen lokální nesrovnalosti typu nenávazností prvků a nerespektování max. délky lokálních biokoridorů. Kvalitní informační systém pro NR a R ÚSES nebyl dosud vytvořen, není součástí portálu JUAP. Jedním z dlouhodobých cílů předchozí Koncepce bylo „revitalizovat nefunkční segmenty ÚSES“, tedy iniciovat vznik cílových společenstev v chybějících prvcích ÚSES. Kraj v současnosti nemá zpracován žádný přehled realizovaných akcí. Podle získaných informací od příslušných orgánů (oddělení ochrany přírody, Správy CHKO) bylo od roku 2012 realizováno jen velmi málo nových částí NR a R ÚSES.

Souhrn problémů k řešení v návrhové části

V návrhové části koncepce bude formulován požadavek na důsledné vyhodnocení prvků ÚSES dle své funkčnosti. Teprve ze znalosti skutečně chybějících prvků v krajině lze ÚSES realizovat. Cílový stav společenstev by měl vycházet z posouzení současného stavu území, v návrhové části bude uveden požadavek na přehodnocení cílových společenstev v prvcích, ve kterých se dle vrstvy mapování biotopů (AOPK ČR) nacházejí v území cenné přírodní biotopy. Bude uveden požadavek na řešení nesrovnalostí identifikovaných v koncepci (viz datové vrstvy USES_funkcnost a USES_nenavaznosti_nesoulady). Bude formulován požadavek na řešení prvků ÚSES, které jsou ve střetu se záměry.

3.6.1.2 Významné krajinné prvky

Významný krajinný prvek je dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, „ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability“. Dle zákona se jedná o všechny lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy, bez ohledu na jejich stav. Lesy se zabývá kap. 3.1, vodními toky, rybníky, jezery a údolními nivami kap. 3.3.

Rašeliniště se dle dat AOPK (vrstvy mapování biotopů) v kraji (mimo CHKO) nacházejí v Hostýnsko-Vsetínském hornatině. Jedná se o drobné lokality slatinných a přechodových rašelinišť tvořených ostřicovo-mechovými porosty. Zastoupena jsou vzácnější vápnitá slatiniště (Vlčková, Rusava, Vsetín, Kateřinice), dále nevápnitá mechová slatiniště (Růžďka, Vsetín) i přechodová rašeliniště (Hošťalková).

Zákonná povinnost chránit významné krajinné prvky před poškozováním a ničením může být efektivně plněna jen na základě znalosti výskytu těchto prvků, resp. na základě jejich přesného geografického vymezení. Potřeba vymezení je především u méně v krajině zjevných prvků, jako jsou rašeliniště, ale také údolní nivy. Významné krajinné prvky ze zákona nejsou v poskytnutých datech ÚAP uvedeny. V Koncepci ochrany přírody z roku 2003 je jedním z cílů cíl Založení jednotného informačního systému VKP (v návaznosti na krajský GIS). V aktualizované verzi Koncepce z roku 2012 je uvedeno, že byl cíl splněn pouze částečně – soupis registrovaných VKP jako součást ÚAP. Samostatný informační systém však k roku 2012 založen nebyl a tento stav stále trvá.

Dle dat ÚAP je na území kraje vymezeno 147 významných krajinných prvků registrovaných (viz tabulková příloha 3), z nichž 24 je ve stavu „rezervy“ – jedná se o vytipované a průzkumem navržené nové VKP v rámci Generelu zeleně Vizovice, zpracovaného Löw a spol. s.r.o. v roce 2003. Registrované VKP jsou v kraji vymezeny v následujících ORP:

•	Vizovice	36 – z toho 24 ve stavu „rezerva“, dosud neregistrovaných
•	Kroměříž	33
•	Bystřice p. H.	24
•	Vsetín	14
•	Uherský Brod	11
•	Uherské Hradiště	11
•	Zlín	11
•	Valašské Meziříčí	4
•	Holešov	3

Registrace VKP nepřináší vyšší formu ochrany než VKP ze zákona, jedná se o rovnocennou formu ochrany a není tudíž nutné registrovat prvky/části krajiny, které jsou již zákonem chráněny⁹ (viz např. úsek řeky Dřevnice ve Zlíně, vodní toky ve Vizovicích, rybníčky v Lískovci, nádrž Fryšták aj.). I když metodická instrukce k registraci VKP připouští možnost registrace ve VKP ze zákona v případech, kdy OOP vyhodnotí, že funkce a hodnoty určitých území jsou odlišné a nejsou dostatečně chráněny, je dopad na území VKP ze zákona a VKP registrované stejný – závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Dle metodické instrukce MŽP k registraci VKP není pro registraci VKP, které jsou součástí VKP ze zákona, podstatná skutečnost, jak hodnotná konkrétní lokalita je, či zda se na ní vyskytují zvláště chráněné druhy. Na druhou stranu připouští možnost registrace ve VKP ze zákona v případech, kdy jsou území něčím výjimečná. V každém případě lze území významná z hlediska zajímavých stanovišť, existence významných populací druhů či výskytu zvláště chráněných druhů, která jsou součástí VKP ze zákona, chránit prostřednictvím i jiných možností, které vyplývají ze zákona č. 114/1992 Sb., v platném znění, např. formou smluvně chráněných území dle §39 zákona, která na území Zlínského kraje dosud nebyla použita.

Registrovány byly dále také jednotlivé stromy, solitéry (třešeň ptačí a lípa velkolistá u Rokytnice, javor babyka u Leskovce aj.). Dle metodiky AOPK ČR pro sjednocení vyhlášení památných stromů (Reš, Štěrbá 2010) nebyl ještě zdaleka využit potenciál mimořádně cenných stromů, zejména v lesích, historických zahradách a parcích, vojenských újezdech, ale také ve volné krajině. Je na zvážení OOP, zda by některé z reg. VKP nebylo vhodné chránit prostřednictvím §39 Smluvní ochrana, nebo §46 Památné stromy. Uvedený námět bude formulován v návrhové části studie.

Důvod pro vyhlášení registrovaných VKP by měl přetrvávat i do dalších let, tedy VKP by měly být ve stavu, který vedl k jejich vyhlášení.

- Obecným problémem mokřadních biotopů je jejich degradace v důsledku sucha, eutrofizace, invaze neofytů, protipovodňových úprav břehů, kácení pobřežních porostů a příliš intenzivního či naopak chybějícího obhospodařování.
- Praměniště jsou ohrožena změnou vodního režimu, suchem, přílišným odběrem (zachycováním do studen), eutrofizací, zalesňováním, mechanickým narušováním pastvou či zemědělskou a lesní technikou.
- Vodní toky a nádrže jsou ohrožovány necitlivými vodohospodářskými úpravami, vysazováním nepůvodních rybích druhů, intenzivním obhospodařováním vodních nádrží, eutrofizací, či hromadnou rekreací.
- Skály jsou ohroženy zarůstáním dřevinami, přílišnou turistikou či horolezectvím.
- Louky jsou ohrožovány přehnojováním, ruderalizací danou především intenzivním vypásáním, zarůstáním dřevinami, změnou režimu obhospodařování – převod na jetelotravní směsky, změnou způsobu a frekvence seče či pastvy, změnou vodního režimu (omezení záplav).
- Křoviny jsou ohrožovány změnou vodního režimu, nálety stromů, eutrofizací (šíření nitrofilních druhů), invazí neofytů a protipovodňovými úpravami břehů.

⁹ Metodická instrukce odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP k registraci významných krajinných prvků, viz https://www.mzp.cz/cz/vyznamne_krajinne_prvky, uvedená ve Věstníku MŽP 2013, částka 7, str. 98–113

Je zřejmé, že management ve volné krajině je podstatou pro udržení pestré a mozaikovitě krajiny, kterou se snaží institut registrovaných významných krajinných prvků zavést. Management by potřebovala také v kraji se vyskytující rašeliniště – především vzácná vápnitá slatiniště, která jsou ohrožována snižováním hladiny podzemní vody, narušováním těžkou mechanizací a zvěří a eutrofizací s postupným zarůstáním.

Souhrn problémů k řešení v návrhové části

V návrhové části bude formulován požadavek na vytvoření vrstvy významných krajinných prvků ze zákona, především vrstvy „rašeliniště“ a „údolní nivy“. Bude uveden požadavek na vyhlášení nových VKP, vymezených v rámci Generelu zeleně Vizovice (Löw a spol. s.r.o., 2003). Formulována bude dále nutnost vytipování VKP, u kterých je nezbytné stanovit provádění pravidelného ochrannářského managementu.

3.6.1.3 Ochrana rostlinných a živočišných druhů

Obecnou ochranu druhů vymezuje § 5 ZOPK (včetně § 5a, který v rozšířené míře chrání ptáky).

Obecná ochrana druhů v podstatě chrání všechny druhy rostlin a živočichů proti vyhynutí jejich populací. Kromě zmíněného § 5a, který se vztahuje ptáky na úrovni na jednotlivce (i vejce, hnízda ...), se obecná ochrana na jedince nevztahuje, ale její smysl je zabránit vyhynutí populací. To je mimořádně důležité především u regionálně izolovaných malých populací, vázaných na konkrétní biotopy nebo geograficky ohraničená menší území. V tomto směru jsou nejúčinnějším vodítkem při ochraně vzácných druhů červené seznamy rostlin a živočichů. V České republice došlo v roce 2017 ke sjednocení červených seznamů, včetně nomenklatury stupně ohrožení druhů, která vyplývá z mezinárodní klasifikace červených seznamů IUCN. Toto sjednocení významně usnadnilo práci s nimi především pro pracovníky veřejné správy a také osobám, provádějícím různé formy hodnocení záměrů a koncepcí (především podle zákona č. 101/2000 Sb., o provádění hodnocení).

Pro menší regiony mohou být nápomocné regionální červené seznamy, které ovšem mívají z hlediska ochrany celého druhu menší význam a slouží především k zachování druhů v konkrétních regionech, pro které jsou zpracovány. Paradoxně se v nich mohou objevit i druhy, které jsou v rámci celého areálu velice početné, ale regionální červený seznam zahrnuje okraj areálu s několika menšími okrajovými populacemi. Druh je tedy celkově hojný a běžný, ale v konkrétním regionu vzácný. Význam ochrany takových druhů spočívá především v zabránění pomalého zmenšování se areálu rozšíření, které může postupně vést i k celkovému ohrožení. Proto je vytváření i regionálních červených seznamů žádoucí a má své využití v praktické ochraně přírody právě prostřednictvím § 5 ZOPK a obecné ochrany druhů.

Obecná ochrana druhů, přestože má oporu v ZOPK, je v praktické práci orgánů ochrany přírody jen minimálně využívána a představuje v posledních letech velký problém, který se projevuje rychlým poklesem početnosti populací donedávna běžných druhů. Dochází k tomu především v zemědělské krajině. Důvodem je stále se prohlubující zjednodušování krajinné struktury, které má především tyto aspekty:

- Velikost půdních bloků a výměry jednotlivých pěstovaných plodin.
- Minimalizace okrajových struktur v zemědělské krajině (úhory, meze, příkopy, remízky) a jejich degradace vlivem nitrifikace a obecné eutrofizace z umělých hnojiv v přilehlých polích.
- Přetrvávající orba na erozí ohrožených pozemcích, což je způsobeno špatným vyhodnocováním erozně ohrožených půdních bloků a návaznou dotační politikou, která takové hospodaření umožňuje.
- Malé množství pěstovaných plodin.
- Snížení živočišné výroby s následným poklesem vyvážení přírodních hnojiv na zemědělskou půdu i malým počtem zemědělských zvířat v zemědělské krajině (řada živočichů je výhradně vázaná na přítomnost velkých živočichů, především býložravců, v zemědělské krajině).
- Přírodě škodlivé agrotechnologie, zahrnující využití těžké techniky, intenzivního používání minerálních hnojiv na úkor hnojiv organických, rychlé pojezdy zemědělské techniky.
- Úbytek organické složky půdy (humusu) s následkem ochuzení živé složky půdy (živočiškové detritického potravního řetězce) a tím i nedostatku potravy pro živočichy na tento řetězec vázané.

Geograficky nepůvodní druhy

Problematika invaze geograficky nepůvodních druhů je ve Zlínském kraji mimořádně významná, protože jeho území leží na přirozené migrační křižovatce střední Evropy, která slouží a v historii sloužila nejen přirozeným migracím původních druhů v období postglaciálních klimatických změn, ale následně od neolitu i migracím vyvolaným změnami krajiny, které vyvolaly dopady zemědělské činnosti.

Zlínským krajem prochází od severu k jihu řeka Morava, která je v současné době významným vektorem šíření křídlatek (japonské i sachalinské), netýkavky velkokvěté, slunečnice topinambury, javoru jasanolistého, které často tvoří rozsáhlé porosty. V případě javoru jasanolistého tento problém zasahuje i do problematiky údržby průchodnosti koryta vodních toků, jejichž břehy tento strom rychle zarůstá.

Specifickým problémem je šíření bolševníku velkolepého. Jeho invaze byla s relativně velkou úspěšností potlačena v devadesátých letech 20. století, ovšem ke 100% eliminaci bolševníku nedošlo a stále se objevují bodová ohniska výskytu. Těm není věnována potřebná pozornost (přestože by jejich likvidace byla velmi levná) a hrozí opakování významnějších plošných invazí, k jejichž potlačení by bylo nutné vynaložit už poměrně vysoké náklady.

Vodní tok je rovněž migrační cestou pro řadu nepůvodních živočichů, včetně nežádoucích mlžů. Od povodně v roce 1997 to byla nejdříve slávička mnohotvárná, která se řekou šíří v podobě larev, přenášených rybami a následně invaduje stojaté vody. V posledních deseti letech se proti proudu šíří škeblice asijská, která místy pokrývá celé dno Moravy i přítoků a jejíž populace dosahují početnosti v řádech tisíců na 1 km Moravy. Velký problém jsou invazní druhy koryšů, kteří přenáší tzv. račí mor. Nepůvodní raci signální a další druhy jsou vůči moru imunní, ale přenáší jej a následně kontaktně vymírají populace raků říčních v celých povodích.

Velkým problémem posledních let je šíření mývala severního a rostoucí populace mývalovce kuního (psíka mývalovitého). K jejich likvidaci jsou možné pouze mysliveckým zákonem uznané formy lovu a navíc je smí provádět jen myslivečtí hospodáři a správci honiteb, což absolutně nestačí.

Obecně řečeno, invazních druhů průběžně stále přibývá, nelze s jistotou říci, kdy a kde se některý z nových druhů objeví (to je spojeno s mimořádně velkým pohybem lidí i zboží) a jaké důsledky to bude mít. Reakce legislativní i reálné jsou pomalé a zatím ve všech případech invazí naprosto nedostatečné. Současně chybí odborné zhodnocení reálné závažnosti invazí a zvážení nutnosti a forem jejich potlačování. Zde je velký otevřený prostor pro spolupráci krajských orgánů ochrany přírody s akademickými pracovišti a široké pole působnosti (v realizační rovině i v rovině monitoringu invazí) pro nevládní organizace. V tomto případě nejen „klasicky“ ochránářské, ale motivováni by měli být především myslivci a sportovní rybáři ve svých svazech.

V oblasti problematiky invazních druhů byly na evropské úrovni v posledních šesti letech učiněny mimořádné kroky, a to především na legislativní úrovni, která by měla do budoucna otevřít větší možnosti problémy řešit.

Jedním z nejvýznamnějších právních aktů v rámci EU, který sjednocuje přístup EU v boji proti invazním druhům je od ledna 2015 účinné nařízení Evropského parlamentu EU č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů, ve vazbě na implementaci tohoto aktu bude aktualizována národní legislativa. Nařízení se vztahuje na druhy v seznamu invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii (tzv. "unijní seznam"), který byl publikován 13. 7. 2016 jako Prováděcí nařízení Komise (EU) 2016/1141. V roce 2017 byl doplněn navazujícím prováděcím nařízením Komise (EU) 2017/1263 (doplněno 12 druhů) a v roce 2019 pak bylo přidáno dalších 17 druhů. Celkem je nyní v seznamu 66 druhů.

Bohužel, na národní úrovni zatím žádná reakce na evropskou legislativu není realizována a invazní druhy se řeší řadou dílčích, roztržitých a nekoordinovaných předpisů, většinou silně zastaralých. Při tom je evidence geograficky nepůvodních druhů v České republice na vysoké úrovni a jejich evidencí se zabývají programy AOPK ČR i nevládních organizací, které mají rovněž možnosti čerpat granty na likvidaci některých invazních rostlinných druhů. Tato činnost je však nedostatečná a nereaguje včas na potřeby této činnosti. Ale v některých případech (např. trnovník akát) je někdy zájem ochrany přírody na potlačení geograficky nepůvodních invazních druhů v rozporu s lesnickými praktikami i předpisy, protože akát je stále zařazen mezi hospodářsky významné dřeviny.

Zcela neřešený problém je likvidace nepůvodních druhů živočichů, protože jejich likvidaci v řadě případů závisí na předpisech jiných resortů. Je to především zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v platném znění, zákon č.

246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání v platném znění, zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství) i některé další.

Migrační prostupnost a fragmentace krajiny

V roce 2015 byla pro kraj vypracována územní studie Identifikace nezbytných nezastavitelných částí krajiny Zlínského kraje s cílem vytvořit prostor pro migraci velkých savců a co nejméně v rámci územního plánování omezovat prostupnost krajiny. Studie vymezila nezbytné nezastavitelné plochy, pro něž stanovila podmínky pro jejich využití. Jedná se o plochy, kde je zatím migrace umožněna, a jsou následující:

- Plochy nezastavitelné – mimo zastavěné a zastavitelné části území obcí, často vázané na místo průchodu trasy dálkového migračního koridoru, optimální šíře průchodu 500 m nebyla většinou dosažena, délka polygonu byla určena existencí stabilních společenstev (les)
- Důvodem navržení byla existence vymezených migračně významných území s trasami dálkových migračních koridorů v lokalitách, kde je v současnosti umožněna migrace, ale existuje reálný předpoklad omezení až zamezení prostupnosti území možnou zástavbou. Plochy v co největší míře zahrnují plochy ÚSES a ZCHÚ. Studie navrhuje následující podmínky využití:
 - zachování prostupnosti území
 - zákaz umísťování staveb
 - přípustné zemědělské, lesnické a vodohospodářské využití krajiny
 - přípustné umístění dopravní a technické infrastruktury a protipovodňových opatření
- Plochy určené pro územní/migrační studii – v trasách navrhovaných kapacitních dopravních komunikací (D49, D55, I/35, I/57 aj.) při křížení s trasami dálkových migračních koridorů. Navrhování ploch pro územní/migrační studii zahrnuje často ÚSES. Studie navrhuje následující podmínky využití:
 - zachování prostupnosti území
 - zpracování migrační studie navrhuje konkrétní technická opatření pro zachování migrace velkých savců (a jiných živočichů) přes komunikaci ve vztahu k podrobnému řešení stavby

Studie také navrhla opatření proti srůstání sídel, což je jev, který má taktéž dopad na ztrátu migrační prostupnosti území a na fragmentaci krajiny. Mezi navrhovaná opatření patří stanovená šířka nezastavitelného pásu mezi obcemi, zamezení oplocování větších ploch, podporovat kompaktní zástavbu v obci.

Fragmentace krajiny není doposud na legislativní úrovni řešena, ačkoli se jedná o zásadní problém ochrany přírody a krajiny, viz Státní politika životního prostředí České republiky. Zlínský kraj k řešení tématu zodpovědně přistoupil pořízením výše uvedené územní studie. Z hlediska územního plánování je územní studie neopominutelným podkladem, ale nikoli podkladem závazným. Proto je potřebné soulad územního plánování s uvedenou studií důsledně vyžadovat a kontrolovat. V roce 2017 byl ukončen projekt Komplexní přístup k ochraně fauny terestrických ekosystémů před fragmentací krajiny v ČR, jehož garantem byla AOPK ČR a který byl podpořen z EHP fondu. Návrhy projektu budou taktéž formulovány v cílech předkládané koncepce.

3.6.1.4 Významné geologické lokality

Dle dat AOPK ČR se na území Zlínského kraje nevyskytuje žádná jeskyně zpřístupněná veřejnosti. Ucelená databáze paleontologických nalezišť v kraji neexistuje, jev není součástí dat ÚAP. Existuje však vrstva „Významné geologické lokality“ zobrazitelná na stránkách České geologické služby, která zahrnuje pestré geologické fenomény (včetně jeskyň), výskyty významných hornin, minerálů a také zkamenělin. V rámci Zlínského kraje (mimo CHKO) bylo popsáno 93 významných geologických lokalit (viz tabulková příloha 4). Pouhá třetina (31) lokalit je součástí zvláště chráněných území (PP, PR), ačkoli se jedná o vědecky významné a zajímavé lokality, z nichž mnohé by si dle České geologické služby zvýšenou ochranu zasloužily.

Významné geologické lokality jsou zařazeny do tří skupin:

- A - Významné geologické lokality, chráněné podle zákona č. 114/1992 Sb., v platném znění, formou zvláště chráněných území (PP, PR, NPP, NPR). Do této skupiny patří významné geologické lokality, kde je geologický fenomén jedním z předmětů ochrany nebo je její důležitou součástí, viz 31 lokalit v kraji (mimo CHKO) vyhlášených jako PP a PR.

- B - Významné geologické lokality doporučené k ochraně. U těchto lokalit je geologický fenomén důvodem k doporučení zvýšení ochrany. Patří sem také lokality, které se mohou svojí geologickou náplní srovnávat s lokalitami, u kterých je ochrana již zákonem zajištěna (kategorie A).
- C - Významné geologické lokality registrované v ČGS. Geologický fenomén je u nich důvodem k registraci v databázi ČGS. Jde především o výchozy typických hornin a starých důlních prací zjištěných během základního geologického mapování 1 : 25 000 nebo o místa, která dokumentují nálezy zajímavých geologických a geomorfologických jevů s menší vypovídací hodnotou než u kategorie B. Patří sem i lokality, jejichž význam se snížil poškozením nebo celkovým zarůstáním vegetací. Geologické lokality v této skupině mají především dokumentační význam, neboť umožňují evidovat místa, která mohou být důležitá pro budoucí generace. Některé z nich mohou být následně převedeny i do vyšší kategorie.

Do skupiny B bylo v řešeném území zařazeno 26 lokalit, do skupiny C 36 lokalit. Min. u skupiny B (viz Geologické lokality doporučené k ochraně ve sloupci Stupeň ochrany v tabulkové příloze 4) by bylo vhodné posoudit zvýšení ochrany území (registrovaný VKP, přechodně chráněná plocha – např. hnízdiště ptáků, ZCHÚ).

Ohrožení výše uvedených nechráněných lokalit je různé – od úplné devastace (rekultivace pískoven se zajímavými odkryvy) po rušení významných populací živočichů (ptáci, netopýři). Způsob ochrany musí vycházet také ze zranitelnosti jednotlivých území.

V návrhové části bude formulován požadavek na posouzení významných geologických lokalit zařazených do skupin B a C z hlediska jejich významu pro ochranu přírody a krajiny dle odst. 1 § 2 Ochrana přírody a krajiny zákona č. 114/1992 Sb., v platném znění.

3.6.1.5 Krajinový ráz

Podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny je **krajinový ráz** dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti, resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik. Krajinový ráz úzce souvisí s typem krajiny. Jeho určujícím znakem je krajinná struktura, která je určena zastoupením a uspořádáním strukturálních složek krajiny - krajinových prvků a krajinových složek.

Dle Lipského (1999) vychází přírodní charakteristika krajinového rázu z primární, tj. přírodní krajinné struktury. Zahrnuje vlastnosti krajiny určené jak trvalými přírodními podmínkami daného území resp. krajiny (geologické podloží, reliéf, klimatické podmínky, hydrografické poměry, vodní prvky, půdní kryt, potenciální přirozená vegetace), tak aktuální stav přírodních a přírodě blízkých ekosystémů včetně aktuálního stavu vodních toků a vodních ploch.

Kulturní charakteristika krajinového rázu vychází ze sekundární krajinné struktury, především ze současného způsobu využívání krajiny člověkem, tedy aktuálního land use/land cover. Zohledňuje také historické krajinné struktury, tj. artefakty a stopy dřívějšího využívání, které člověk v krajině zanechal.

Nedílnou součástí krajinového rázu je rovněž **estetická stránka krajiny**, která je vyjádřením přírodních a kulturních hodnot, harmonického měřítka a vztahů v krajině. Hodnocení estetických vlastností krajiny obsahuje vždy subjektivní prvek osoby pozorovatele, vychází však z objektivních vlastností krajiny (skladba a formy prostorů, konfigurace prvků krajinné scény, struktura složek, harmonické vztahy a harmonické měřítka krajiny).

V zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny je v § 12 Ochrana krajinového rázu a přírodní park uvedeno následující:

(1) Krajinový ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinového rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinových prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítka a vztahy v krajině.

(2) K umísťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinový ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinového rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

(4) Krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody.

Z výše uvedeného je patrné, že krajinný ráz vyjadřuje určitou specifičnost, jedinečnost neboli rázovitost krajinného celku, která jej odlišuje od ostatních. Po posouzení přírodních, historických a kulturních hodnot v daném území lze vymezit různé stupně ochrany krajinného rázu. Jak již bylo zmíněno, hodnocení je vždy ovlivněno subjektivním cítěním hodnotitele, pro zachování maximální možné objektivnosti však vznikla řada metodik (např. LÖW & spol., 2005: Metoda hodnocení krajinného rázu nebo VOREL, I., BUKÁČEK, R., MATĚJKA, P., CULEK M. a SKLENIČKA, P. 2004: Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz.)

Přírodní charakteristiky

Ráz krajiny Zlínského kraje určuje především jeho geomorfologie. V území se setkává několik geomorfologických celků, ze severozápadu vstupuje do kraje Hornomoravský úval, na který navazuje Podbeskydská pahorkatina a Hostýnsko-vsetínská hornatina. Severovýchodní hranice je lemována Moravskoslezskými Beskydy přecházejícími v Rožnovskou brázdou. Západní hranici pak tvoří Javorníky a Bílé Karpaty, které jsou přirozenou hranicí se Slovenskem. Střední část kraje je tvořena Vizovickou vrchovinou, na níž ze západu navazuje Dolnomoravský úval. Západní část kraje je tvořena od jihu na sever 3 dalšími celky: Kyjovskou pahorkatinou, Chřiby a Litenčickou pahorkatinou.

Pestrost geomorfologických celků vytváří různorodý reliéf a ovlivňuje také pedologické, hydrologické a biotické podmínky. Pro Zlínský kraj je charakteristický kontrast mezi horskými oblastmi s řadou téměř nedotčených území, horskými loukami a pastvinami, a úrodnou rovinou v povodí řek s intenzivní zemědělskou produkcí. Jako příklad lze uvést Radhošťský hřbet v Moravskoslezských Beskydách s nejvyšším vrcholem Zlínského kraje (Čertův mlýn s nadmořskou výškou 1 206 m), který zároveň přechází ve sníženinu Rožnovské brázdy s charakteristickou zemědělskou krajinou rozléhající se kolem toku Rožnovské Bečvy. Podobné kontrasty jsou patrné také v západní části, sníženina Hornomoravského úvalu s úrodnými rovinami Pomoraví přechází v pahorkatinu a vrchovinu Hostýnských vrchů a Chřibů, které jsou součástí Západních Karpat. Chřiby tvoří přirozený předěl mezi rovinami Hané na severu a rovinami Slovácka na jihu. O úrodnosti zdejší krajiny svědčí fakt, že území bylo součástí Velkomoravské říše.

Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty ve východní části kraje je mimořádnou lokalitou vyznačující se řadou významných přírodních hodnot. Typický krajinný ráz Bílých Karpat s harmonickou krajinou, květnatými loukami a bohatými rostlinnými společenstvy se zastoupením kriticky ohrožených druhů bezpochyby ovlivňuje přilehlé oblasti a tvoří významné pohledové horizonty. Severní část určuje pohoří Moravskoslezských Beskyd a Javorníků se souvislými lesními porosty a rovněž toky Vsetínské a Rožnovské Bečvy, které oblast odvodňují. Povodí Bečev až po jejich soutok je vyhlášeno jako oblast přirozené akumulace vod. Do tohoto území kraje částečně vstupuje další chráněná oblast, CHKO Beskydy. Podobně jako v CHKO Bílé Karpaty je i zde harmonická kulturní krajina vzniklá citlivým soužitím člověka s přírodou s typickými loukami a pastvinami. Z přírodního hlediska se zde vyskytují pozůstatky pralesních lesů i vzácné živočišné a rostlinné druhy.

Zlínský kraj má velkou rozlohu chráněného krajinného území. Zhruba 30 % rozlohy představují velkoplošná území CHKO Beskydy a Bílé Karpaty. V kraji se nachází také 6 přírodních parků (Hostýnské vrchy, Chřiby, Prakšická vrchovina, Želechovické paseky, Záhlinické rybníky, Vizovické vrchy) a množství maloplošných přírodních rezervací a přírodních památek.

Historické a kulturní charakteristiky

Vývoj osídlení a historické krajinné struktury

Počátky osídlení na území Zlínského kraje sahají až do období pravěku. Nejstarší doklady o osídlení pochází ze starší doby kamenné – paleolitu. Mezi první osídlené oblasti patří také krajina Hornomoravského a Dolnomoravského úvalu (např. Chvalčov, oppidum na Hostýně), osídlení se přirozeně soustřeďovala podél vodních toků (zejména řek Haná a Morava), a řada kamenných industrií byla nalezena rovněž na území dnešní CHKO Bílé Karpaty (například v okolí obcí Korytná, Štítná nad Vláří či Valašské Klobouky) a podél toků Olšavy a Vlárky, které jsou přítoky Moravy. V období neolitu proměňovaly podobu krajiny počátky zemědělství a s nimi spojené budování trvalých sídlišť. Pozůstatky sídlišť i dobové keramiky se nachází například v oblasti Slavkova, Slavičína, Nivnice, Dolního Němčí či výše položené Korytné. V této lokalitě byla objevena i mladší sídliště z období eneolitu. Typická vyvýšená sídliště se nachází v obcích Slavkov a Bánov. V době bronzové jsou s dalším rozvojem zemědělství a těžby nerostných surovin patrné další proměny krajiny. Na území Zlínského kraje je zachováno například jedno z největších moravských hradišť na vrchu Hradisko.

Ve starší době železné dochází k rozvoji zemědělství, které se rozšiřuje z niv podél vodních toků také do vyšších poloh. V tomto období se rozvíjí pastevectví, které zásadním způsobem určovalo charakter krajiny. Kolem roku 450 př. n. l. krajinu poznamenaly vpády Keltů, kteří se usídlili v nejurodnějších krajích, zejména v oblasti Pomoraví. Přechod mezi osídlenou krajinou a lesy se v této době pohyboval na rozmezí 1. dubového a 2. bukodubového vegetačního stupně. Keltská naleziště se nachází například v okolí Vlčnova. V tomto období vzniká tzv. přílohová soustava, která umožnila delší setrvání na jednom místě. Ustálilo se rozdělení krajiny s trvale vymezenými zemědělskými plochami, které byly vzájemně odděleny zídkami a kamenicemi, toto období považujeme za dobu vzniku prvních plužin. Keltské kmeny byly později vytlačeny kmeny germánskými. Patrnější změny v krajině můžeme později pozorovat v 5. a 6. století v době stěhování národů. S příchodem Slovanů počíná trvalé usazování - zakládání vsí a přílohové zemědělství položilo základ podoby dnešní krajiny.

V 9. století byla část území Zlínského kraje považována za významné centrum Velkomoravské říše. Jedná se zejména o oblast Uherského Hradiště, Starého Města a Velehradu. V 11. století za vlády rodu Přemyslovců převládala na území tzv. hradecká soustava. Ta sestávala ze sítě hradišť, jejichž kasteláni spravovali přilehlé obvody. Osídlení v této době nepřesahovalo území starých sídelních oblastí, jednalo se o nejteplejší vegetační stupně vhodné k zemědělství. V období raného středověku se objevují první úsekové plužiny. Ve 12. století došlo k populační explozi, což vedlo k nutnosti osídlování i hůře přístupných oblastí pahorkatiny. Kolonizační aktivita pokračovala i ve 13. a 14. století, tento proces označujeme jako Středověkou kolonizaci. Vyznačuje se větší hustotou sídel a jejich novým půdorysem (malé osady splývají do jedné vesnice s návsi uprostřed) a plužin. Zakládání hradů (například Brumov, Cimburk, Lukov či Buchlov) a klášterů (např. chrám sv. Mořice v Kroměříži, Velehradský klášter) v tomto období významně přispělo k dnešní podobě krajinného rázu. Feudální systém i nové orebné náčiní změnilo strukturu zemědělské krajiny na dlouhé lány, dochází k osídlování pahorkatin a vrchovin v podhůří a spolu s tím také k masivnímu odlesňování a zavádění trvalých pastvin. Do 3. vegetačního stupně převládají traťové plužiny, ve vyšších polohách jsou sídla obklopena plužinami délkovými a záhumenicovými.

V období raného novověku (15. a 16. století) dochází k rozvoji pasekářství. Pasekářská kolonizace (klučení lesů v kopcích a vznik pasek) výrazně ovlivnila skladbu místní fauny a flóry. Kromě vyšší pestrosti druhů se projevila také vznikem malebných mozaiek, které jsou z pohledu krajinného rázu velmi cenné. V 16. - 18. století docházelo v průběhu Valašské kolonizace k osídlení vyšších poloh (horské polohy nad 4. vegetačním stupněm). Vlivem obou kolonizací se někdy až dodnes setkáme s tím, že jsou vrcholky hor odlesněné, zatímco spodní část svahů je zalesněná. Pro Zlínský kraj byl významný vznik dvou královských měst, dnešního Uherského Hradiště a Uherského Brodu.

Na přelomu 18. a 19. století byly v období industrializace zakládány manufaktury (sklární, železární i soukenické manufaktury). V údolích niv se těží štěrkopísky. Příchod průmyslové revoluce později zapříčinil odliv obyvatel ze zemědělských oblastí do měst. Ráz krajiny také výrazně proměnily výstavby železničních tratí v 19. století. V nížinných oblastech dochází k intenzifikaci zemědělství, ve vyšších polohách Zlínského kraje se však dochoval tradičnější charakter zemědělství s chovem dobytka a ovocnářstvím. Ve 20. století byl krajinný ráz na území Zlínského kraje poznamenán stejně jako v ostatních částech republiky zejména intenzifikací zemědělství, scelováním pozemků a melioracemi. Historické krajinné struktury se tak podařilo dochovat spíše v hůře

dostupných vyšších polohách a na chráněných územích. Významnou stopu v krajině také zanechala výstavba Bařova kanálu.

Kulturní charakteristiky a etnografické oblasti

Zlínský kraj je velmi bohatý z hlediska kulturních památek. Na území se nachází celkem 16 národních kulturních památek. Mezi nejvýznamnější patří areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži s Květnou a Podzámeckou zahradou, zapsaný na seznam světového dědictví UNESCO, dále Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm nebo soubor památek velkomoravské sídelní aglomerace Staré Město – Uherské Hradiště – Modrá. Velký duchovní význam mají poutní místa Velehrad s bazilikou Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje ve Velehradě a Hostýn, rovněž Radhošť s kaplí svatého Cyrila a Metoděje a sochou pohanského boha Radegasta. Jedinečný je také odkaz architekta Dušana Jurkoviče, který je autorem například lázeňských budov v Luhačovicích. Významná je i přestavba Zlína jako odkaz Tomáše Bati s řadou funkcionalistických staveb. Tento jedinečný urbanistický celek byl prohlášen Městskou památkovou zónou.

Ve Zlínském kraji se setkávají hned 3 etnografické regiony. Ze severu zasahuje do kraje jihovýchodní cíp Hané, zahrnující města jako Chropyně, Holešov a Kroměříž, a pokračuje až ke Chřibům. Rozléhá se v teplé nížinné oblasti s úrodnou půdou a vyznačuje se jednoduchou lidovou architekturou. Typické jsou chalupy s doškovou střechou a hliněnými omítkami. Během Valašské kolonizace přichází na Moravu ze Slovenska a Slezska Valaši. Valašsko zasahuje svým územím do Moravskoslezských Beskyd, Hostýnsko-vsetínskou hornatinu a část Vizovických vrchů. Typická je pro něj ne příliš úrodná, hornatá, lesnatá krajina se znaky salašnické tradice – rozptýlená zástavba s kopianicemi, pastevečtví a ovocnářství. Ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm lze vidět tradiční dřevěné roubenky. Oblast Slovácka se rozléhá zejména na území Dolnomoravského úvalu, zasahuje od Napajedel až k soutoku Moravy a Dyje. Zahrnuje Dolňácko, úrodnou nížinatou oblast v Pomoraví se zdobnou lidovou architekturou a Hornácko, horské oblasti Moravských Kopic v okolí Starého Hrozenkova s obydlími dřevěnými a zděnými s doškovými střechami.

Vymezení pohledových horizontů, vlastních krajin a krajinných celků

Na základě dokumentů Krajinný ráz Zlínského kraje (2005) a ZÚR – Aktualizace č. 2 (2018) byla

a) vymezena území speciálních zájmů, vymezená plochami pro ochranu pohledových horizontů nadregionálního významu:

- Buchlovské hory
- Bílé Karpaty
- Hostýnské vrchy
- Pustevny-Radhošť

b) stanoveny vlastní krajiny v rozlišení podle pokryvu území:

- Krajina intenzivní zemědělská
- Krajina zemědělská harmonická
- Krajina zemědělská s lukařením
- Krajina lesní harmonická
- Krajina lesní s lukařením (lesní pasekářská)
- Krajina lesní
- Krajina s vysokým podílem povrchových vod;

c) vymezeny tyto krajinné celky a krajinné prostory:

KROMĚŘÍŽSKO		
1.1	KROMĚŘÍŽ	Kroměříž, Bílany
1.2	BEZMĚROVSKO	Bezměrov, Postoupky, Měrůtky, Lutopecny
1.3	CHROPYŇSKO	Chropyně, Zářící, Skaštice, Kyselovice, Žalkovice, Břest
1.4	ZÁMEČEK	Trávník, Záhlinice
1.5	JAROHŇEVICKO	Vážany, Jarohněvice, Kotojedy, Drahlav, Šelešovice, Těšnovice

1.6	ZDOUNECKO	Zdounky, Cvrčovice, Soběsuky, Milovice, Kostelany, Lubná, Lhotka, Zlámanka
1.7	RATAJSKO	Rataje, Popovice, Sobělice
1.8	VĚŽECKO	Bojanovice, Zlobice, Věžky, Zborovice
1.9	LITENČICKO	Troubky, Zdislavice, Hoštice, Roštín, Cetechovice, Chvalnov, Litenčice, Nítkovice
1.10	MORKOVICKO	Morkovice-Slížany, Lhota, Pačlavice, Pornice, Prasklice, Dřínov, Počenice, Tetětice
HOLEŠOVSKO		
2.1	HOLEŠOV	Holešov, Všetuly, Alexovice, Dobrotice
2.2	PRUSINOVICKO	Kostelec u Holešova, Němčice, Roštění, Bořenovice, Tučapy, Prusinovice, Pacetluky
2.3	PŘÍLEPSKO	Přílepy, Žopy
2.4	FRYŠTÁCKO	Fryšták, Žabárna, Lukov, Lukoveček
2.5	ŽERANOVICKO	Lechotice, Racková, Žeranovice, Horní Lapač, Martinice
2.6	MYSLOČOVICKO	Míškovice, Ludslavice, Kurovice, Zahnašovice, Mysločovice, Machová, Hostišová
2.7	HULÍNSKO	Hulín, Pravčice, Třebětice, Količín, Chrášťany, Rymice
PODHOSTÝNSKO		
3.1	BYSTRICKO	Bystřice pod Hostýnem, Chvalčov
3.2	VÍTONICKO	Mrlínek, Sovadina, Blazice, Vítonice
3.3	LOUKOVSKO	Loukov, Osíčko, Komárno
3.4	RAJNOCHOVICKO	Podhradní Lhota, Rajnochovice
3.5	RUSAVA	Rusava, Ráztoka
3.6	HLINSKO	Hlinsko pod Hostýnem, Brusné, Chomýž, Slavkov pod Hostýnem, Bílavsko, Jankovice
VALAŠSKOMEZIŘÍČSKO		
4.1	VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ	Val. Meziříčí, Lešná, Perná, Příluky
4.2	BYSTRÍČKA	Jarcová, Bystřička, Velká Lhota
4.3	MIKULŮVKA KATEŘINICE	
4.4	LOUČSKO	Kunovice, Lhota, Babice, Podolí, Loučka, Police, Branky
4.5	KELEČSKO	Kelč, Komárovice, Kladeruby, Choryně
ROŽNOVSKO		
5.1	ROŽNOV	Rožnov pod Radhoštěm, Vidče, Tylovice, Hážovice, Vigantice
5.2	ZUBERSKO	Zašová, Zubří, Střítež
5.3	BEČVY	Dolní Bečva, Prostřední Bečva, Horní Bečva
5.4	SOLÁNSKO	Valašská Bystřice, Hutisko-Solanec
VSETÍNSKO		
6.1	VSETÍN	
6.2	JABLŮNECKO	Jablůnka, Pržno, Růždka, Bystřička, Malá Bystřice
6.3	ÚDOLÍ VSETÍNSKÉ BEČVY	Hovězí, Huslenky, Halenkov, Nový Hrozenkov, Karolinka, Velké Karlovice
6.4	VALAŠSKÁ SENICE	Valašská Senice, Francova Lhota, Pulčín, Zděchov
6.5	LIDEČSKO	Lidečko, Horní Lideč, Valašské Příkazy, Střelná, Študlov
6.6	PODVSETÍNSKO	Lužná, Leskovec, Valašská Polanka, Lhota u Vsetína, Ústí
6.7	LIPTÁLSKO	Liptál, Všemina

6.8	HOŠŤÁLKOVSKO	Hošťálková, Ratiboř
VIZOVICKO		
7.1	VIZOVICE	Vizovice, Bratřejov, Ublo, Jasenná
7.2	POZDĚCHOVSKO	Pozděchov, Prlov, Seninka
7.3	VIZOVICKÉ VRCHY	Lačnov, Tichov, Smolina, Drnovice, Mirošov, Vysoké Pole, Újezd, Loučka, Slopné
ZLÍNSKO		
8.1	ZLÍN	Malenovice, Zlín, Lípa
8.2	TEČOVICKO	Sazovice, Tečovice, Lhotka
8.3	ŠTÍPSKO	Štípa, Lešná, Kostelec
8.4	SLUŠOVICKO	Slušovice, Březová, Veselá, Hvozdná
8.5	KAŠAVSKO	Držková, Vlčková, Kašava, Trnava, Podkopná Lhota, Hrobice
8.6	PASEKY	Březnice, Kudlov, Jaroslavice, Dolní Paseky, Obůrky
8.7	BOHUSLAVICKO	Bohuslavice u Zlína, Salaš
OTROKOVICKO		
9.1	OTROKOVICE	Otrokovice, Napajedla, Tlumačov
9.2	KOMÁROVSKO	Pohořelice, Oldřichovice, Komárov, Lhota, Karlovice, Šarovy
9.3	BŘEZOLUPSKO	Březolupy, Částkov, Svárov, Nedachlebice
9.4	BABICKO	Babice, Huštěnovice, Sušice, Spytihněv
9.5	HALENKOVICKO	Halenkovice, Kudlovice, Traplice, Jalubí, Košíky, Jankovice
9.6	ŽLUTAVSKO	Žlutava, Bělov, Nová Dědina
9.7	KVASICKO	Kvasice, Sulimov, Vrbka, Střížovice, Bařice, Velké Těšany
CHŘIBY		
10.1	KORYČANSKO	Koryčany, Zástřizly, Střílky, Lískovec, Jestřabice
10.2	BUCHLOVSKO	Stupava, Staré Hutě, Salaš
UHERSKOHRADIŠŤSKO		
11.1	UHERSKÉ HRADIŠTĚ	Uherské Hradiště, Staré Město, Mařatice, Nedakonice, Kunovice, Kostelany nad Moravou
11.2	POPOVICKO	Popovice, Podolí, Míkovice
11.3	HLUCKO	Hluk, Ostrožská Lhota
11.4	OSTROŽSKO	Uherský Ostroh, Ostrožská Nová Ves
11.5	STŘÍBRNICKO	Polešovice, Osvětmany, Stříbrnice, Ořechov, Vážany, Boršice, Tučapy
11.6	BUCHLOVICKO	Buchlovice, Zlechov, Tupesy, Břestek, Velehrad, Modrá
11.7	KNĚŽPOLSKO	Kněžpole, Místřice, Bílovice, Topolná
UHERSKOBRODSKO		
12.1	UHERSKÝ BROD	
12.2	PRAKŠICKO	Prakšice, Pašovice
12.3	PODLOPENICKO	Šumice, Nezdenice, Bánov, Suchá Loz, Záhorovice, Bystřice pod Lopeníkem
12.4	KORYTNÁ	
12.5	BŘEZOVÁ	
12.6	STRÁNÍ	Strání, Květná
12.7	HORNONĚMČANSKO	Horní Němčí, Slavkov, Boršice u Blatnice

12.8	NIVNICKO	Nivnice, Dolní Němčí
12.9	VLČNOVSKO	Vlčnov, Veletiny, Hradčovice, Lhotka, Drslavice
LUHAČOVICKÉ ZÁLESÍ		
13.1	LUHAČOVICKO	Luhačovice, Podhradí, Řetechov, Pozlovice, Sehradice, Horní Lhota, Dolní Lhota
13.2	LIPOVSKO	Lipová, Haluzice, Nevšová, Petrůvka
13.3	RUDIMOVSKO	Rudimov, Přečkovice, Kladná, Žilín
13.4	BISKUPICKO	Biskupice, Rudice, Polichno, Dobrkovice
13.5	PROVODOVSKO	Ludkovice, Březůvky, Doubravy, Kelníky, Hřivínův Újezd, Kaňovice, Velký Ořechov, Provodov
VALAŠSKOKLOBOUCKO		
14.1	VALAŠSKÉ KLOBOUKY	Valašské Klobouky, Poteč, Lipina
14.2	BRUMOVSKO	Brumov-Bylnice, Sv. Štěpán, Sidonie, Návojná, Nedašov, Nedašova Lhota
14.3	ŠTÍTENSKO	Štítná nad Vláří, Popov, Jestřabí, Rokytnice
14.4	SLAVIČÍNSKO	Slavičín, Divnice, Bohuslavice nad Vláří
14.5	VLACHOVICKO	Vlachovice, Vrbětice, Křekov
BOJKOVICKO		
15.1	BOJKOVICE	Bojkovice, Pitín, Záhorovice
15.2	HOSTĚTÍNSKO	Hostětín, Šanov
15.3	HROZENKOVSKÉ KOPANICE	Lopeník, Vyškovec, Vápenice, Starý Hrozenkov, Žitková
15.4	KOMENSKO	Komňa, Bzová, Krhov

Zdroj: Arvita P spol. s r.o., 2005

Na základě obecných doporučení pro další vývoj krajiny vycházející z dokumentů Krajinový ráz Zlínského kraje a ZÚR – Aktualizace č. 2 (2018) byla provedena analýza zejména na územích, které dokument Krajinový ráz Zlínského kraje (2005) vymezil jako oblasti s výjimečným krajinovým rázem. Tento dokument se dále zaměřuje pouze na krajinné celky ležící mimo oblasti CHKO Bílé Karpaty a Beskydy.

1.1 KROMĚŘÍŽ

Dominantou Kroměříže je Arcibiskupský zámek s přílehlou Podzámeckou a Květnou zahradou. Tato památka zapsaná na seznamu UNESCO zásadně utváří charakter města a plochy zeleně zvyšují nejen estetickou, ale i ekologickou hodnotu. Přes doporučení z výše uvedených dokumentů však ve městě dochází k rozrůstání zástavby za hranice intravilánu, v posledních letech došlo k výstavbě několika satelitů, přičemž jednotlivé stavby spolu vizuálně nekorespondují a mají nesourodý architektonický styl (např. lokalita Pod Barbořinou). V Kroměříži je plánována další výstavba rodinných domů na zelené louce (lokalita za sídlištěm Zachar), a v posledních letech proběhly nebo jsou plánovány další developerské projekty (např. lokalita Na Mohyláku, Spatrový dům Dolní Zahrady). Výstavba satelitů se dotýká i širšího okolí, které bylo v dokumentu Krajinový ráz Zlínského kraje vymezeno jako území, kde je třeba krajinový ráz podpořit, systematicky zlepšovat stav krajiny a chránit před narušením starší zástavby s typickými prvky lidové architektury (jedná se např. o obce Míškovice, Těšnovice, Šelešovice). Při jakýchkoliv nových zásazích do krajiny je třeba v této lokalitě mít na paměti, že se jedná o krajinu rovinatou, která je velmi citlivá na umístování staveb, zejména vertikálních, jež mohou snadno ovládnout prostor a vytvořit novou pohledovou dominantu.

1.9 LITENČICKO

Oblast si zachovává drobnou a pestrou mozaiku s řadou zahrádek a sadů. I přes poměrně velké bloky polí jsou zde patrné ostrůvky krajinné zeleně s mezemi a remízky, vysoký podíl zeleně v je patrný i v intravilánu. V lokalitě nedochází k výraznému rozrůstání nové zástavby do okolní krajiny, jako negativní jev je však třeba zmínit velké množství nových fotovoltaických elektráren na okraji obcí (např. Litenčice, Roštín), která mají na výsledný dojem z krajiny zcela zásadní vliv a významně snižují celkovou hodnotu krajinného rázu. V lokalitě je řada kulturních památek a probíhá oprava drobných sakrálních staveb (např. Hoštice, Troubky-Zdislavice).

3.1 BYSTRICKO

Krajinný ráz na Bystřicku lze stále hodnotit jako výjimečný. Hlavní dominantou je vrch Svatý Hostýn s významným mariánským poutním místem. Na vrchu je však z pohledu krajinného rázu zcela nevhodně umístěna větrná elektrárna, jediná svého druhu ve Zlínském kraji. Vzhledem ke končící životnosti elektrárny je však plánováno odstranění vrtule bez plánované náhrady v místě. Sídlením centrem je Bystřice pod Hostýnem, obec si zachovává svůj ráz, nerozrůstá se do krajiny (počet obyvatel v obci klesá a nepřibývá tak ani nová zástavba), jako negativum lze opět zmínit fotovoltaické elektrárny v okolí. Je zde řada kulturních památek, včetně drobných sakrálních staveb, které se těší dobrému stavu a jsou průběžně opravovány. V roce 2014 byla postavena dřevěná rozhledna Maruška nad obcí Hošťálková a v roce 2015 byla na nejvyšší hoře Hostýnských vrchů Kelčském Javorníku postavena rozhledna Kelčský Javorník. Krajinný ráz Hostýnských vrchů narušují skiareály a rekreační střediska, z nichž řada je umístěna přímo v přírodním parku (např. Rusava, Troják, Tesák).

5.2 ZUBERSKO

Obce Zubří, Zašová a Střítež nad Bečvou leží na samotné hranici CHKO Beskydy. Z pohledu land use je na první pohled velmi zřejmá hranice CHKO procházející obcemi. Přestože výstavba uvnitř CHKO podléhá regulativům, krajinný ráz obce Zubří silně narušuje průmyslová zóna s dominantou průmyslového areálu Gumárny Zubří rozprostírající se hned za hranicí CHKO. Výrazným zásahem je rovněž rozšiřování zástavby za železnici, resp. silnicí 35 (E442) směrem k řece Rožnovská Bečva. Dále po silnici 35 (E442) ve směru na Valašské Meziříčí se rozprostírá rozsáhlá industriální zóna. Z pohledu krajinného rázu je velmi cenná rozptýlenější zástavba v obcích Zašová, Střítež nad Bečvou a Krhová se stopami historických zemědělských struktur, viditelné jsou stopy pasekářské kolonizace s typickou strukturou vzniklou střídáním ploch pasek, ovocných sadů a lesa. Zvýšená hodnota krajinného rázu je dána zejména sídelní strukturou – zachování starší zástavby s prvky lidové architektury, harmonická krajina s drobnými krajinnými prvky (remíze, aleje, sady, ...). Případné zásahy do krajiny a novou výstavbu je nutné umisťovat velmi citlivě s ohledem na pohledové vazby a místní architekturu.

7.2 POZDĚCHOVSKO

Hodnotu krajinného rázu kromě malebné krajiny zvyšují kulturní památky – kostel sv. Jiří a evangelický kostel. Negativní vliv mají naopak další větší stavby (např. průmyslové zóny, lyžařský areál Pozděchov) a nahodilá výstavba rodinných domů s nesourodou architekturou (různé stavební styly, barvy fasád atd.), které mohou celkový dojem narušovat. Je žádoucí zdůrazňovat prvky lidové architektury, drobné sakrální stavby atd. V obci Prlov je relativně dobře umístěn průmyslový podnik Vráblík Kovo & Dřevo, stavba je situována v terénní sníženině, takže nenarušuje pohledový horizont, bylo by však vhodné posílit odstínění zelení a stavbu tak pohledově více odclonit.

7.3 VIZOVICKÉ VRCHY

Typická je soustředěná zástavba kolem hlavní cesty, nedochází k významnějšímu rozrůstání do krajiny, naopak si sídla zachovávají svůj původní ráz se zahrádkami, záhumenkami, políčky a sady. Toto uspořádání vytváří charakteristickou pruhovitou strukturu. Vhodné je zachovat výhledy na malebnou okolní krajinu. Obdobně jako v Pozděchovsku mohou krajinný ráz narušit necitlivé výstavby rodinných domů s různorodými stavebními styly a výstavby průmyslových areálů (např. areál SumiRiko AVS v Drnovicích). Obec Lačnov se vyznačuje velmi pestrou krajinnou strukturou, zástavba je soustředěná do údolního zářezu a na ní navazují typické pruhy záhumenek, polí a sadů. Kulturní dominantu kostelíka umístěného na kopci s krásnými výhledy do okolí lehce narušuje firma Pavela s.r.o., která je situovaná v zástavbě. Další větší areál, firma Weekamp Doors s.r.o., sídlí v bývalém JZD mimo osídlenou oblast. Tento trend v podobě harmonické krajiny s cennými historickými strukturami, která je narušována velkými průmyslovými areály (lépe či hůře umístěnými v intravilánu i extravilánu), je patrný i v okolních obcích (areál Kovex v Újezdě, areál Polfin v Loučce, areál Hydraulics ve Slopném atp.). Na okraji obce Vysoké Pole je nově citlivě umístěn areál Envicentra Pro krajinu. Je zde také řada drobných staveb ve velmi dobrém stavu (kapličky, studánky, ...), která mají z hlediska krajinného rázu svůj specifický význam. Z obce vede zhruba kilometrová křížová cesta k poutnímu místu kříž panny Marie Vysocké. Okolí je protkáno naučnými stezkami (např. NS Vizovické vrchy).

8.5 KAŠAVSKO

V této oblasti je krajina uzavřenější, více lesnatá, ale stále s pestrou krajinnou mozaikou. Krajinný ráz je cenný zejména svým přírodním charakterem, nachází se zde například PP Hostýnské vrchy a další maloplošná CHKO (Nad Kašavou, Skály, Solisko, Holíkova rezervace, Jalovcová louka, Bzová, Ondřejovsko). Obce se příliš nerozrůstají dále do krajiny a udržují si svůj charakter, nedochází k živelné výstavbě. Obce Podkopná Lhota, Drobnice či Kašava si i přes výstavbu zachovávají malebný charakter s typickou starší zástavbou. Vzhledem k větší uzavřenosti krajiny je vhodné novou výstavbu volit tak, aby zůstaly chráněny pohledové horizonty.

8.6 PASEKY

Vzhledem k blízkosti města Zlína jsou v krajině již patrné znaky větší urbanizace, jako je hustší a modernější zástavba, celkový dojem ale zjemňuje dostatek zeleně v okolí a často i v samotném intravilánu. Nevhodné je umísťování výrobních hal a průmyslových areálů na zelené louce a to zejména v exponovaných místech (např. firma Stöcklin spol. s r.o. v lokalitě Návříš v Jaroslavicích). Patrné je také rozrůstání nové zástavby do krajiny, respektive propojování menších obcí se zástavbou města Zlína. Jedná se například o Kudlov, který se rozpíná novou zástavbou na zelené louce (lokalita K dálnici, a dále kolem ulic Modrá, Zážlebí). Na ulici Vrchy je rovněž nevhodně umístěn průmyslový areál (Dimer s.r.o.). Obec Březnice je vyhlášena památkově hodnotným sídlem navrženým ke zvýšené památkové ochraně. Přestože její hodnotu vyjadřuje právě pestrá mozaika, probíhá v těchto místech nová výstavba (například směrem k lokalitě Záhutí a Dolní Paseky) a dochází tak k narušování hodnotné historické krajinné struktury.

10.1 KORYČANSKO

Charakter určuje kontrast velkého lesního celku Chřiby a navazující orné plochy. Typická je kulturní zemědělská krajina s hrubší strukturou. I přes větší zemědělské plochy je krajina relativně pestrá a nechybí zde přechodové prvky zeleně (i přesto, že ekologickou stabilitu vyvažuje lesní komplex Chřibů, bylo by vhodné přechodové prvky v rámci jednotlivých zemědělských bloků posílit). Kromě Chřibů je významná i řada maloplošných chráněných území (např. PP Kazatelna). Nacházejí se zde také hodnotné kulturní prvky - zřícenina hradu Cimburk, zámek a barokní kostel s cenným barokním hřbitovem ve Střílkách či kostel, židovský hřbitov, zámek a park v Koryčanech. Pohledově je rovněž významná vodní nádrž Koryčany.

10.2 BUCHLOVSKO

Oblast zahrnuje obce Stupava, Staré Hutě a Salaš. Jedná se převážně o lesní krajinu s malými obcemi, patrné jsou historické krajinné struktury u obcí (provázanost zástavby přecházející v sady až do lesních porostů). Hodnota krajinného rázu je zde vyjádřena zejména jeho přírodním charakterem (pohoří Chřiby, PP Smutný žleb, Nazaret, Máchova dolina). Přírodní krásy lze pozorovat například z nově umístěné rozhledny Salaš. V posledních letech nedochází k výraznějšímu narušení krajinného rázu, což je dáno pravděpodobně i ztíženou přístupností omezující lidskou činnost (jedná se o oblast členitou a převážně lesnatou).

11.6 BUCHLOVICKO

Kromě hodnotného přírodního charakteru Chřibů hrají významnou roli v posuzování krajinného rázu i kulturní dominanty – zejména hrad Buchlov a zámek a zámecký park Buchlovice (areál zámku je Národní kulturní památkou). Svou jedinečností vyniká malá obec Velehrad s významným poutním místem, bazilikou Nanebevzetí Panny Marie a svatého Cyrila a Metoděje. Archeologické nálezy z této lokality sahají až do paleolitu. V obci Modrá se nachází archeoskanzen. Soubor pozůstatků velkomoravské sídelní aglomerace Staré Město-Uherské Hradiště–Modrá je Národní kulturní památkou s ochranným pásmem. V obci Břestek se nachází několik drobných kulturních památek ve velmi dobrém stavu – památka lidové architektury, chalupářské stavení čp. 157, novogotická zvonice či kaplička Panny Marie Sedmibolestné. I přes nesporné přírodní a kulturní hodnoty v oblasti lze identifikovat některé jevy snižující hodnotu krajinného rázu. Například nedaleko Buchlovického zámku byl postaven průmyslový areál BD Sensors a fotovoltaická elektrárna. Kromě negativního estetického vjemu je paradoxem, že tyto stavby vznikají na zemědělsky velmi cenných půdách. Zemědělská krajina v okolí obcí Buchlovice, Tupesy, Zlechov a Břestek, které jsou sídelně propojené, má velmi hrubou strukturu polí s minimem krajinnotvorných prvků.

12.9 VLČNOVSKO

Oblast leží v těsné blízkosti CHKO Bílé Karpaty a zahrnuje obce Vlčnov, Veletiny, Hradčovice, Lhotka a Drslavice. Je cenná zejména svým kulturním charakterem díky lidové architektuře a tradicím Slovácka (mezi nejznámější patří Jízda králů ve Vlčnově) a jsou zde také 2 památkové rezervace s vinnými búdami: PR Veletiny - Stará Hora a PR Kojiny – Vlčnov. Určující jsou rovněž pohledové vazby na CHKO Bílé Karpaty a harmonicky utvářená přírodní krajina PP Praktická vrchovina s extenzivními sady, loukami a pastvinami. V lokalitě je rovněž množství maloplošných chráněných území (např. PP Terasy-Vinohradné v katastru Drslavic). V obcích i přilehlém extravilánu se daří zachovat jedinečný charakter. V širším okolí obcí s intenzivně využívanou zemědělskou krajinou by však bylo vhodné posílit krajinotvorné prvky.

13.5 PROVODOVSKO

Do oblasti spadají obce Ludkovice, Březůvky, Doubravy, Kelníky, Hřivínův Újezd, Kaňovice, Velký Ořechov a Provodov. Oblast přímo navazuje na hranici CHKO Bílé Karpaty, patrné jsou historické krajinné struktury i kulturní dědictví v podobě lidové architektury a drobných sakrálních staveb, kterých je v obcích velké množství. V Provodově je významné poutní místo, kostel Panny Marie Sněžné. V obci Kaňovice je vyhlášeno ochranné pásmo památek se zvláštním režimem. Oblast lze stále hodnotit jako lokalitu s výjimečným krajinným rázem, přesto je třeba místní hodnoty chránit. V obcích je patrný trend nové výstavby rodinných domů. Ty se sice příliš nerozšiřují do okolní krajiny a jsou soustředěny do intravilánů původních sídel, přesto jejich přítomnost mění celkový charakter obce, omezuje pohledové vazby a mnohdy nerespektuje kulturní ráz a tradice (architektonická nesourodost, barevné fasády atp.). Nevhodné je také umístění některých průmyslových areálů (např. EKOTREND Ludky s.r.o. v Ludkovicích).

Současný vývoj využití krajiny s ohledem na krajinný ráz

Z pohledu krajinného rázu je krajina Zlínského kraje velmi hodnotná, což je dáno zejména její pestrostí - krajina je členitá se střídáním kultur, jsou zde zastoupeny rozsáhlé lesní komplexy, nachází se zde řada **přírodních i kulturních památek** včetně archeologických nalezišť, jejichž nálezy sahají až do období paleolitu. Přítomnost archeologických nalezišť je dokladem úrodnosti krajiny, zejména v oblasti Horno a Dolnomoravského úvalu. Pozdější osídlení je patrné ve vyšších polohách, pozůstatky pasekářské a valašské kolonizace na úpatí kopců jsou naprosto jedinečné a je nutné je chránit. Také kulturní charakter Zlínského kraje je velmi pestrý a bohatý, v kraji setkávají 3 lidové kultury a stojí zde řada významných kulturních památek (zejména na území větších měst - Kroměřížsko, Zlínsko, Uherskohradištsko).

Přes tyto nesporné hodnoty lze na území kraje identifikovat některé negativní jevy, které celkovou hodnotu krajinného rázu snižují. Rovinatá krajina v oblasti Horno a Dolnomoravského úvalu rozprostírající se kolem řeky Moravy je velmi úrodná a byla zemědělsky využívána již od starší doby kamenné. Zejména pro oblast Hornomoravského úvalu (Morkovicko, Chropyněsko, Holešovsko, Kroměřížsko, Otrokovicko) jsou typické rozlehlé, **intenzivně využívané zemědělské plochy**, které jsou pozůstatkem umělého scelování pozemků za minulého režimu. Původní struktura plužin téměř beze zbytku zanikla. Vzhledem ke geologické stavbě podloží byly zejména v údolní nivě Moravy **těženy štěrkopisky**. Těžba ve Zlínském kraji probíhá dodnes, například ložiska v Chropyni, Hulíně, Uherském Ostrohu či Napajedlech. Po ukončení těžby v lokalitě Napajedla-Spytihněv-Topolná došlo k rekultivaci a vznikla zde soustava rybníků sloužící jako přírodní koupaliště.

Oblast úvalů byla historicky protkána obchodními stezkami, které se postupně přeměnily v moderní dopravní tepny, podél kterých jsou rozmístěny **velké průmyslové areály a logistická centra** (např. Chropyňské stojírny, areál Continental Barum a Preciz.cz v Otrokovicích, BD Sensors v Buchlovicích či Hamé Babice). Tyto areály se nachází i mimo oblast úvalů, objevují se dokonce v blízkosti CHKO (například výše zmíněné Gumárny Zubří či rozsáhlý průmyslový areál ve Valašském Meziříčí). Průmyslové areály a výrobní haly často vznikají na zelené louce a zejména v rovinnaté krajině se snadno stávají nevhodnou dominantou krajiny. Podobný efekt mají také **fotovoltaické elektrárny**, kterých za poslední roky vznikla na území kraje celá řada (např. na Litenčicku, Bystřicku či Buchlovicku). Průmyslové areály, logistická a obchodní centra i fotovoltaické elektrárny jsou neodmyslitelnou součástí naší společnosti, přesto je vhodné vždy pečlivě zvážit jejich umístění. Rozšiřování do krajiny a zabírání cenné zemědělské půdy by mělo být poslední možností, primárně je vhodné pro tyto stavby využívat plochy brownfields v již zastavěném území, jako je tomu například u **plánované výstavby nového OC Fabrika ve Zlíně, které je revitalizací části Baťova továrního areálu**.

K další zástavbě krajiny dochází při rozšiřování obcí za hranice intravilánu. Tento jev se přirozeně objevuje na území celé republiky, zejména v oblastech s výjimečným krajinným rázem je však zapotřebí chránit jedinečný

charakter krajiny a sídel s ohledem na přírodní i kulturní hodnoty. Živelná **výstavba satelitů** s architektonicky nesooudnými rodinnými domy na zelené louce často zásadním způsobem ovlivňuje vnímání krajiny. Přestože na území CHKO platí přísné regulativy pro výstavbu nových domů, je třeba zvážit, zda regulativy v mírnější podobě nerozšířit i v širší zóně CHKO.

Vzhledem k cenným přírodním i kulturním hodnotám je Zlínský kraj oblíbenou turistickou destinací. **Turismus** se soustřeďuje do oblastí CHKO a dalších cenných přírodních lokalit, ale také do měst s kulturními památkami. Negativní dopad na přírodní charakter krajinného rázu mají zejména rozsáhlé sportovní a rekreační areály (typicky lyžařská střediska, kterých je v členité krajině Zlínského kraje velké množství). Zejména v letošním roce, kdy svět zasáhla pandemie koronaviru a v jejím důsledku jsou omezené možnosti cestování, lze očekávat nárůst turismu v cenných lokalitách, který může velmi mít negativní dopad krajinu a její ráz. K udržitelnému rozvoji turisticky exponovaných území může pomoci podpora šetrného turismu / ekoturismu i agroturismu, které jsou v kraji dlouhodobě rozvíjeny (např. Ekocentrum Hostětín, ČSOP Kosenka, Alcedo Vsetín, Encicentrum Pro Krajinu Vysoké Pole, Archeoskanzen Modrá nebo Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm).

V návrhové části koncepce budou formulovány cíle, které by mohly přispět k ochraně, resp. zvýšení hodnoty krajinného rázu ve Zlínském kraji. Budou formulovány cíle ke snížení negativních jevů v krajině – nevyhovující struktura zemědělské krajiny, těžba štěrkopísku, výstavba na zelené louce (průmyslové areály, logistická a obchodní centra, fotovoltaické elektrárny, výstavby satelitních měst apod.) a rizika spojená s nárůstem turismu (zejména stavby rekreačních a sportovních areálů).

3.6.2 Zvláštní ochrana přírody

V kapitolách níže je popsána jak zvláštní ochrana územní (zvláště chráněná území, území Natura 2000), tak zvláštní ochrana druhová a individuální (zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, památné stromy) vyplývající ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Řešeným územím je Zlínský kraj, mimo území CHKO Beskydy a CHKO Bílé Karpaty.

V současné době se zvláštní ochrana přírody vypořádává s mnoha různými problémy, které mohou v budoucnu přinést snížení biodiverzity a ztrátu početnosti populací zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Podobně může dojít k degradaci až zániku biotopů zvláště chráněných území a území soustavy Natura 2000. Jedná se o následující:

- Klimatická změna
- Rozpad lesů v důsledku klimatické změny a jejího vlivu na nevhodné způsoby hospodaření a nevhodnou druhovou a věkovou strukturu v lesích a zvláště chráněné lesní druhy
- Hospodaření na zemědělské půdě a jeho dopad na přilehlá zvláště chráněná území a zvláště chráněné druhy otevřené krajiny
- Nevhodně a neuváženě prováděné zásahy pro zadržení vody v krajině nebo pro protipovodňová opatření
- Kvalitní zpracování plánů péče o MZCHÚ na základě kooperace a shody více oborových specialistů tak, aby byly podchyceny možné střetové formy managementu a případně stanoveny priority
- Zajištění provádění managementu v MZCHÚ na základě zpracovaných plánů péče. V současné době je tato oblast na celém území ČR silně podfinancovaná a management MZCHÚ se nerealizuje, zůstává pouze v plánech péče

3.6.2.1 Zvláště chráněná území

Na území Zlínského kraje, mimo CHKO Beskydy a Bílé Karpaty, se nachází 150 maloplošných zvláště chráněných území. Zastoupeny jsou všechny kategorie ZCHÚ – národní přírodní rezervace (NPR Strabišov-Oulehla v SO ORP Kroměříž), národní přírodní památky (NPP Chropyňský rybník a NPP Křeby v SO ORP Kroměříž), přírodní rezervace (24) a přírodní památky (123). Nejvíce MZCHÚ mimo VZCHÚ se nachází v SO ORP Uherské Hradiště:

- SO ORP Uherské Hradiště: 29 MZCHÚ (6 PR, 23 PP)
- SO ORP Vsetín: 28 MZCHÚ (3 PR, 25 PP)

- SO ORP Zlín: 24 MZCHÚ (1 PR, 23 PP)¹⁰
- SO ORP Kroměříž: 21 MZCHÚ (1 NPR, 2 NPP, 3 PR, 15 PP)
- SO ORP Bystřice pod Hostýnem: 20 MZCHÚ (6 PR, 14 PP)
- SO ORP Uherský Brod: 13 MZCHÚ (4 PR, 9 PP)
- SO ORP Valašské Meziříčí: 4 MZCHÚ (1 PR, 3 PP)
- SO ORP Otrokovice: 3 MZCHÚ (3 PP)
- SO ORP Valašské Klobouky: 3 MZCHÚ (3 PP)
- SO ORP Holešov: 2 MZCHÚ (2 PP)
- SO ORP Luhačovice: 2 MZCHÚ (2 PP)
- SO ORP Vizovice: 2 MZCHÚ (2 PP)
- SO ORP Rožnov p. Radhoštěm: 0 MZCHÚ

Soupis ZCHÚ je uveden v tabulkové příloze 6. Dle webových stránek AOPK ČR se na území Zlínského kraje mimo CHKO vyhlášení nových MZCHÚ nepřipravuje.

Pro řadu stanovišť je existenčně důležitý pravidelný ochrannářský management. Jeho potřeba a způsob provádění by měl být uveden v plánech péče, které jsou podstatné i pro sledování trendů a stanovování dalších ochrannářských postupů v rámci jejich aktualizace. Krajský úřad Zlínského kraje je příslušným orgánem ochrany přírody pro vyhlášení plánů péče u 147 MZCHÚ. 15 MZCHÚ nemá v současnosti zpracovaný platný plán péče, viz tabulka níže.

Tab. 26: Přírodní rezervace a přírodní památky s chybějícími platnými plány péče

ID dle ÚAP ZK	Název MZCHÚ	Kategorie ochrany ZCHÚ	Důvod chybějícího plánu péče	Poznámka
217431544	Okluky	PP	nutnost vymezení nových hranic ZCHÚ	Problematické území, plán péče neexistuje, území leží o kousek dál, území by se muselo (mělo) přehlásit.
217431347	Pod lázněmi	PP	nedostatek financí	-
217431629	Sirnaté lázně	PP		-
217431630	Slanice pramen	PP		-
217431631	Slanice studna	PP		-
217431401	U rybníka	PP		-
217431587	Zelené údolí	PP		-
217431399	Želechovické paseky	PP		-
217431418	Pod Kozincem	PP	bude letos zpracován	Existuje varianta pro přehlášení hranic MZCHÚ.
217430721	Kelčský Javorník	PR		-
217431481	Stráň	PP		-
217430716	Dubcová	PR	vymezení nových hranic ZCHÚ	Je již zpracován, a to v nových hranicích, letos se bude přehlašovat území a současně schvalovat plán péče.
217430730	Obřany	PR	ve zpracování	Bude dodán zhotovitelem do konce května.
217431470	Skalka-Polomsko	PP		
217430732	Smrdutá	PR		

Zdroj: ÚAP ZK, 2017; AOPK ČR, online: drusop.nature.cz; Krajský úřad Zlínského kraje

U sedmi ZCHÚ se plán péče zpracovává či bude letos zpracován. U osmi ZCHÚ se však v nejbližší době se zpracováním plánu neuvažuje, především z finančních důvodů. Zvláště chráněná území v kraji jsou unikátními územími s často jedinečnými a vzácnými prvky. Vyhlášení a dodržování návrhů plánů péče je jedním z klíčových faktorů pro jejich další existenci. Jedním z úkolů uvedených v Zásadách územního rozvoje kraje je

¹⁰ PP Čertův kámen leží také v SO ORP Luhačovice.

„podporovat zachování přírodních hodnot a přírodních zdrojů“, to lze jediné zajištěním kontinuální péče, zajištěním pravidelných finančních prostředků.

Statut zvláště chráněného území by si dle České geologické služby zasloužily dosud nechráněné významné geologické lokality, viz kap. 3.5.1.4. Lokality by měly být z hlediska potřeby zvláštní územní ochrany posouzeny.

V návrhové části bude uveden požadavek na zpracování plánů péče pro území, která jej v současnosti nemají platný. Bude formulován požadavek na posouzení významných geologických lokalit z hlediska potřeby zvláštní územní ochrany.

3.6.2.2 Území Natura 2000

Ptačí oblasti

V rámci Zlínského kraje se nachází (nebo do něj zasahují) tři ptačí oblasti. Ptačí oblast Beskydy (CZ0811022) zasahuje jen malým územím na severu kraje a je celá krytá územím CHKO Beskydy. Dále je v rámci kraje PO Horní Vsacko (CZ0721023), kterou až na malý výběžek východně u Vsetína rovněž kryje CHKO Beskydy. Jediná ptačí oblast v kraji, ležící mimo velkoplošné zvláště chráněné území je PO Hostýnské vrchy (CZ0724429). Tato ptačí oblast je o něco větší než EVL Hostýnské vrchy (CZ0724429) a kromě MZCHÚ společných s EVL Hostýnské vrchy obsahuje ještě další dvě maloplošná zvláště chráněná území.

Evropsky významné lokality

Soupis všech EVL je uveden v tabulkové příloze 7. V rámci Zlínského kraje je celkem 64 evropsky významných lokalit, z toho dvě (EVL CZ0724089 Beskydy a EVL CZ0724090 Bílé Karpaty) jsou ze 100 % pokryté vyhlášenými chráněnými krajinnými oblastmi. Součástí koncepce je tedy 62 EVL, kde je ochrana zajištěna buď pouze tzv. „základní ochranou“ (celkem 22 EVL), nebo je pokryta jedním a více maloplošným zvláště chráněným územím (celkem tedy jde o 40 z celkových 64 evropsky významných lokalit).

Pokrytí EVL maloplošnými zvláště chráněnými má různý rozsah, ale většinou není 100%. V několika případech (celkem pět EVL) jsou vyhlášená, zvláště chráněná území rozlohou větší než EVL, protože přesahují do okolních území a poskytují ochranu nejen zájmům ochrany evropské unie, ale také zájmům ochrany přírody podle národní legislativy ČR. Ale i u několika dalších EVL hranice EVL a MZCHÚ zcela nekorespondují.

Úplný souhrn všech EVL, včetně jejich překrytí s maloplošnými zvláště chráněnými územími je uveden v tabulkové příloze 7.

Tabelárně zpracovaný přehled obsahuje základní identifikační údaje všech EVL (mezinárodně platný kód, rozloha, maloplošná zvláště chráněná území, která jsou součástí všech evropsky významných lokalit, rozdíl mezi plochou EVL a všech MZCHÚ v rámci každé EVL).

Ohrožení a management v územích soustavy Natura

Stávající ochrana území soustavy Natura 2000 ve Zlínském kraji je většinou dostatečná v nelesních územích, kterým byla ještě před vytyčením soustavy Natura 2000 v České republice věnována velká pozornost. Management těchto území je většinou dobře navržen a částečně (v závislosti na finančních prostředcích) i realizován.

Navíc, bezlesá území vznikla a dlouhé časové úseky existovala jako malé a více či méně izolované plochy, které jsou schopny dlouhodobě přetrvávat i v podobě mozaiky malých území. Často jde o území, na kterých nejsou silné ekonomické zájmy (extrémně suchá nebo naopak mokřadní společenstva) a ohrožována jsou spíše vlivy z okolí, než snahou o jejich přímé hospodářské využití.

Zcela odlišná je situace v rámci lesních území. Stávající formy lesnického hospodaření většinou preferují hospodářské funkce lesa nad mimoprodukčními. Proto vlastníci lesů prosazují takové formy hospodaření, které mohou být v rozporu s požadavky na zachování lesních biotopů – předmětů ochrany soustavy Natura 2000.

Dalším specifickým problémem ochrany lesních biotopů je jejich schopnost autoregulace a dlouhodobého přežívání pouze na větších souvislých plochách. Tato plocha se mění (většinou souvisí i se dlouhověkostí

specifických dřevin pro jednotlivé lesní biotopy) a pohybuje se od 20 ha u lužních lesů až o řádově stovky hektarů u dlouhověkých porostů (doubravy, klenové bučiny, bučiny, horské smrčiny).

Z výše definovaných požadavků různých biotopů budou vycházet i návrhy na doplnění vybraných EVL o další maloplošná zvláště chráněná území nebo rozšíření stávajících.

Zvláštní pozornost v návrhové části bude věnována EVL CZ0724091 Chřiby o rozloze 19226,4512 ha, která je z podstatné části tvořena právě lesními biotopy. Při tom je toto území kryto maloplošnými, zvláště chráněnými územími jen na ploše 204,6579 ha, což je jen necelých 11% této EVL. Navíc je těchto maloplošných zvláště chráněných území celkem dvacet, při čemž pouze dvě jsou větší než 10 ha (největší PR Holý Kopec má 92 ha, druhé PR Záskalí 32,7 ha). Vzhledem k tomu, že Chřiby tvoří především biotopy bukových a dubových lesů, je tato ochrana zcela nedostatečná. Obrázek níže ukazuje poměrně rovnoměrné rozložení přírodních biotopů v EVL, které nejsou dostatečně legislativně chráněny.

Obr. 14: Rozložení přírodních biotopů v EVL Chřiby

Zdroj: AOPK ČR, 2020

3.6.2.3 Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů

V současné době je rostlinným a živočišným druhům poskytována ochrana na základě Zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění (dále ZOPK), a to v několika úrovních:

- Obecná ochrana druhů (popsána v kap. 3.5.1.3.)
- Zvláštní ochrana druhů

Zvláštní ochrana druhů se řídí podle § 48 - § 58 ZOPK. Jedná se o specifické podmínky ochrany vybraných a definovaných (vyjmenovaných) druhů rostlin a živočichů, kteří jsou odstupňováni do tří kategorií: KO (kriticky ohrožené), SO (silně ohrožené) a O (ohrožené).

Seznamy zvláště chráněných rostlin a živočichů, včetně zařazení do tří kategorií, jsou v přílohách č. II a III Vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádí některá ustanovení Zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. V příloze II této vyhlášky je vyjmenováno celkem 535 rostlin a v příloze III je 315

taxonů živočichů. Chráněných druhů živočichů je ve skutečnosti o několik desítek více, protože, vzhledem k obtížné determinaci, jsou u některých bezobratlých chráněné veškeré druhy celého rodu a ve vyhlášce je uveden jen rod.

Velkým nedostatkem je skutečnost, že seznamy zvláště chráněných druhů a rostlin, uváděných ve Vyhlášce č. 395/1992 Sb., kterou se provádí některá nařízení zákona o ochraně přírody a krajiny, se až na několik výjimek téměř třicet let nezměnily a v řadě případů nereflktují skutečné požadavky na druhovou ochranu v současnosti. Některé druhy ve vyhlášce už nejsou natolik vzácné, aby jim bylo nutné poskytovat zvláštní ochranu, a vyskytují se poměrně hojně (některé druhy střevlíků, zlatohlávek huňatý, mravenci rodu Formica, čmeláci rodu Bombus, bobr evropský). To samozřejmě zatěžuje OOP vydáváním rozhodnutí o výjimkách a komplikuje přípravu řady investic. Na straně druhé jsou decimováni a vyhynutí se blíží jiné druhy, kterým OOP příliš neumí pomoci. Seznamy ve vyhláškách při tom často nesplňují ani funkci „deštníkových“ druhů. Při koncepci ochrany „deštníkových“ druhů by mohly být seznamy ve vyhlášce kratší a ochrana biodiverzity by při tom byla účinnější.

V návaznosti na klimatické změny dochází k rychlým změnám ve struktuře naší flóry a fauny. To vede k tomu, že některé dříve mimořádně vzácné druhy se stávají běžnými (např. kudlanka nábožná) a jiné, především vlhkomilné a chladnomilné druhy, mizí. Na to vůbec nereaguje výše zmíněná zastaralá vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádí některá nařízení zákona o ochraně přírody a krajiny a jedinou možností jak zabránit prohlubování ztrát biodiverzity je věnovat velkou pozornost obecné ochraně druhů.

Ze Zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny pak přímo nebo nepřímo vyplývají i další možnosti ochranných druhů. Jsou to:

Záchranné programy a programy péče (celostátní)

Záchranné programy a programy péče se vážou se na zvláště chráněné druhy a jejich existence (možnost vytváření) je zakotvena v § 52 ZOPK. V České republice existují záchranné programy a programy péče na celonárodní úrovni, které koordinuje AOPK ČR. Jsou to (aktuálně v roce 2020, <https://www.zachranneprogramy.cz/>), tyto programy:

Rostliny:

Přijaté ZP:

- Hořeček mnohotvarý český
- Hvozdík písečný český
- Koniklec otevřený
- Matizna bahenní
- Rdest dlouholistý

Připravované ZP:

- Hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmův
- Snědek pyrenejský kulatoplodý
- Zvonovec liliolistý

Ukončené ZP:

- Hořec jarní

Živočichové:

Přijaté ZP:

- Hnědásek osikový
- Perlorodka říční
- Sysel obecný
- Užovka stromová

Přijaté programy péče:

- Bobr evropský
- Vydra říční
- Vlk obecný

Připravované ZP:

- Drop velký
- Krasec dubový
- Rak kamenáč
- Raroh velký
- Ropucha krátkonohá

Připravované programy péče:

- Velké šelmy

Řada druhů rostlin a živočichů, pro které byly zpracovány záchranné programy, nebo programy péče, se na území Zlínského kraje vyskytuje a je žádoucí, aby orgány ochrany přírody kraje i obcí s rozšířenou působností spolupracovali s AOPK i řešiteli programů při jejich realizaci.

V rámci programu péče o bobra evropského byl několikrát navržen systém tzv. „bobřích poradců“ po vzoru Bavorska a některých rakouských regionů. Principem je, že v regionu určité velikosti působí nezávislý specialista, který zprostředkuje vazbu mezi subjekty (majitelé pozemků, zemědělci, lesníci, vodohospodáři), kterým bobr působí nějaký problém nebo ekonomickou škodu. Poradce na základě zkušeností radí subjektu, jak problém vyřešit formou, která co nejméně negativně ovlivní chráněný druh a je v souladu s legislativou. Pokud není možné jiné řešení, pomáhá subjektu zpracovat žádost o výjimku ze zákona č. 114/1992 Sb., a to ve škále od narušení biotopu bobra (např. bourání hráze) až po eliminaci (odchyt a transfer nebo i odstřel, v krajní situaci). Tento systém byl navrhován jako celostátní, ale nepodařilo se domluvit zastřešení centrálních orgánů ochrany přírody a AOPK ČR. Od roku 2015 si každoročně tuto službu na základě SoD pořizuje Zlínský kraj a každoročně je ošetřeno cca 10 – 15 případů. Od roku 2020 má tuto službu nasmlouvanou Povodí Moravy a.s. pro oblast povodí řeky Moravy severně od Zlína. Jinde v republice tato služba, jako placená, zatím nefunguje.

Některé regiony mají rovněž svoje vlastní podpůrné programy pro vybrané druhy rostlin a živočichů, kterými se snaží pomoci divokým populacím těchto druhů v rámci své regionální působnosti. Zlínský kraj až dosud připravil a realizuje níže vyjmenované záchranné programy (<https://www.kr-zlinsky.cz/zachranne-programy-cl-2369.html>):

Programy na ochranu druhů, realizované ve Zlínském kraji nebo v koordinaci se sousedními kraji v posledních deseti letech

Projekt aktivní ochrany vlhy pestré na lokalitě Boršická pískovna

Vlha pestrá je lokálně významný sekundární konzument menších bezobratlých živočichů, hlavně blanokřídlého hmyzu. Esteticky výrazný a z kulturního hlediska významný druh. Kolonie jsou ohroženy vyrušováním (velmi plachý druh), přirozenou erozí hnízdních stěn, nedostatkem potravy – hmyzu a zarůstáním náletovými dřevinami.

Ochrana a podpora genofondu sovy pálené ve Zlínském kraji

Sova pálená (*Tyto alba*) je druh žijící v otevřené kulturní zemědělské krajině s tradičními prvky vesnických osad (církevní a hospodářské objekty). V tomto typu krajiny se sova pálená celoročně vyskytuje, hnízdí a nachází svoji tradiční potravu.

Program aktivní péče o ohrožené druhy motýlů Zlínského kraje - Pestrokřídlec podražcový

Pestrokřídlec podražcový je rozšířen lokálně na jižní a jihovýchodní Moravě, z některých oblastí (např. okolí Uherského Hradiště, Brna či Ivančic) je však v posledních letech hlášena výrazná expanze na nové lokality. Ojedinelé nálezy v Čechách a na severní Moravě zcela jistě pocházejí z divokých introdukcí, stejně jako výskyt podražce.

Ochrana hnízd motáka lužního ve Zlínském kraji

Moták lužní (*Circus pygargus*) patří v ČR k vzácně hnízdícím druhům dravců. Početnost hnízdících párů byla v ČR odhadována na 20-40 párů (DANKO et al. 1994). V současnosti, především díky aktivní ochraně tohoto druhu v terénu, početnost v posledních letech narůstá a dosahuje asi 100 párů.

Program aktivní péče o ohrožené druhy motýlů Zlínského kraje - Modrásek hořcový Rebelův

Modrásek hořcový Rebelův je středně velký motýl, délka př. křídla 17 – 19 mm, samec je intenzivně modrý bez fialového odstínu, na rubu šedohnědý. Původně rozšířen lokálně po celé ČR. Recentně zjištěn na Kokořínsku, Litoměřicku, v bývalém vojenském výcvikovém prostoru Mladá-Milovice, na Znojemsku, v Litenčické pahorkatině a v Bílých Karpatech.

Program aktivní péče o ohrožené druhy rostlin Zlínského kraje - Hadinec nachový

Dvouletá, někdy i krátkověce vytrvalá, bylina s přímou jednoduchou lodyhou 25 – 100 cm vysokou. Listy čárkovitě kopinaté až úzce eliptické, dlouhé až 10 cm a široké až 1 cm, špičaté, přímé, měkce přitiskle chlupaté, celokrajné. Květenství je hustý štíhlý hrozen složený z krátkých vijanů, květy jsou přisedlé. Kalich je dlouhý 5-6 mm s úzce kopinatými špičatými ušami, koruna je krvavě červená, vzácně bílá, 10-12 mm dlouhá (2x delší než kalich), trubkovitě nálevkovitá, krátce pěticípá. Blizna je hlavatá. Plodem jsou na povrchu bradavčité tvrdky o velikosti cca 2 mm.

Záchranné stanice

Existenci, funkce a cíle záchranných stanic definuje ZOPK v § 3 a 4. Jejich cílem je poskytovat odbornou péči a pomoc (včetně veterinární) živočichům, kteří byli poraněni, nalezeni v místech, odkud nemohou uniknout, oslabeni (např. chladem, hladem, tonutím) a podobně. Do záchranných stanic jsou deponováni také zvláště chráněné druhy živočichů, zabavené orgány ochrany přírody z ilegálních lovů.

V České republice existuje řada různých záchranných stanic a útulků. Jejich velikost, zázemí i odborné zázemí jsou velmi různé. Jako skutečně funkční stanice, schopné postarat se o hendikepované živočichy, můžeme považovat stanice zařazené do „Národní sítě záchranných stanic“, koordinované Českým svazem ochránců přírody. Takto centralizovaná organizovaná síť pod záštitou jedné organizace a s odborným zázemím, poskytovaným i Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR má výhodu v tom, že systematicky pokrývá celé území státu a poskytuje pracovníkům stanic odborné zázemí, vzdělávání a metodickou pomoc. Jednotlivé stanice navíc spolupracují v tom smyslu, že se určité stanice specializují a pak přebírají živočichy z jiných stanic podle své specializace.

Na celém území České republiky je celkem 35 stanic, které mají přidělené své „obvody“ podle obcí s rozšířenou působností. Velikost a dosah působnosti těchto stanic je poměrně různorodý, některé stanice mají rozsah činnosti pokrývající území pouze jediné obce s rozšířenou působností, jiné mají dosah i na více než deset obcí s rozšířenou působností. Jednotlivými stanicemi „obsluhované“ ORP nespádají ke stanicím na základě krajské příslušnosti, ale podle vzdálenosti od stanice.

Na území Zlínského kraje se nachází jediná záchranná stanice, a to ZS Buchlovice. Záchranná stanice Buchlovice patří mezi ty větší v rámci České republiky a má působnost na území celkem dvanácti obcí s rozšířenou působností, z toho ale na území Zlínského kraje je jich pouze devět: (Holešov, Kroměříž, Luhačovice, Otrokovice, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Valašské Klobouky, Vizovice, Zlín). Další tři ORP (Hodonín, Kyjov a Veselí nad Moravou) jsou na území Jihomoravského kraje.

ORP Bystřice pod Hostýnem, Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí a Vsetín pak spadají do působnosti jedné z největších záchranných stanic v ČR, a to Bartošovice u Nového Jičína.

Plány péče o zvláště chráněná území

Přestože sestavování plánů péče o zvláště chráněná území není nikde v legislativě označeno jako součást druhové ochrany, patří ke klíčovým nástrojům obecné i zvláštní ochrany druhů. Při tom často právě na odborně správně sestaveném a následně i realizovaném programu péče o zvláště chráněná území závisí přežití některých druhů nejen v jednotlivých ZCHÚ, ale často i v celých regionech nebo dokonce celé ČR, protože už jinde než v ZCHÚ nerostou a nežijí. Naprostá většina ZCHÚ při tom hostí i větší množství vzácných druhů rostlin

a živočichů a jednostranně pojaté plány péče (zaměřené jen na jeden druh nebo určitou skupinu druhů) může způsobit zánik jiných populací. Proto je důležité věnovat zpracování všech plánů péče patřičnou pozornost a nepodceňovat to, že je musí zpracovávat širší tým odborníků. To je u nás velice často podceňováno, především z důvodů nedostatečných finančních zdrojů pro zpracovávání plánů péče o ZCHÚ.

V některých případech se při realizaci plánů péče o ZCHÚ nelze vyhnout tomu, že některé druhy budou podpořeny na úkor jiného (jiných). Právě to jsou případy, kdy je nutné pracovat na přípravě plánu péče v kolektivu a stanovit priority. Velmi zjednodušeně řečeno, prioritou by měl mít druh (biotop), který nemá na jiných ZCHÚ adekvátní náhradu a druh (biotop), který je jiným, pokud možno ne příliš vzdáleném ZCHÚ, hojně zastoupen. V žádném případě ale nesmí být vytvářeny izolované, od sebe silně vzdálené populace bez vzájemné komunikace, která by vyvolala narušení genetické struktury populace druhu.

3.6.2.4 Památné stromy

Na území Zlínského kraje, mimo území CHKO Beskydy a Bílé Karpaty, bylo vyhlášeno¹¹ 204 památných stromů. Soupis památných stromů je uveden v tabulkové příloze 8. Nejvíce platných rozhodnutí o vyhlášení vydal Magistrát města Zlína:

• Magistrát města Zlína:	39	MÚ Morkovice Slížany	5
• MÚ Valašské Meziříčí:	23	MÚ Uherský Brod	5
• MÚ Vsetín:	22	MÚ Hulín	4
• MÚ Bystřice pod Hostýnem:	21	MÚ Napajedla	4
• MÚ Uherské Hradiště:	21	MÚ Otrokovice	4
• MÚ Kroměříž:	17	OÚ Horní Lideč	4
• MÚ Holešov:	9	MÚ Choryně	3
• MÚ Vizovice:	8	MÚ Staré Město	3
• MÚ Valašské Klobouky:	6	MÚ Luhačovice	1
• MÚ Koryčany:	5	MÚ Rožnov p.R.	1

Většina vyhlášených památných stromů v kraji má úřadem stanovené ochranné pásmo, ochranné pásmo ze zákona má 55 památných stromů. Převládají solitéry (160), dále skupiny stromů (36), nejméně bylo vyhlášených stromořadí (8).

Na území kraje se nachází 2 památné stromy, které byly již dávno pokáceny, přičemž ochrana objektů nebyla dle Ústředního seznamu ochrany přírody (ÚSOP) zrušena – rozhodnutí o zrušení ochrany prvků nebylo uloženo do evidence ÚSOP. Jedná se o 2 stromy v zámeckém parku v Bystřici pod Hostýnem.

Tab. 27: Skácené stromy, jejichž ochrana nebyla dle ÚSOP zrušena

Kód dle ÚSOP	Název	Obvod kmene (cm)	Parcela	KÚ	OOP	Poznámka
104424	Jilm v zámeckém parku	575	34	Bystřice pod Hostýnem	MŽP ČR (pozemek obrany státu)	Pokácen v r. 1984 jako suchý (grafioza)
104423	Jírovec v zámeckém parku	477				Pokácen v r. 1995 jako suchý, rozhodnutí o zrušení ochrany nedoručeno

Zdroj: AOPK ČR, online: drusop.nature.cz, k 7. 5. 2020

Dle metodiky AOPK ČR pro sjednocení vyhlásování památných stromů (Reš, Štěrba 2010) nebyl ještě zdaleka využit potenciál mimořádně cenných stromů, zejména v lesích, historických zahradách a parcích, vojenských újezdech, ale také ve volné krajině. V návrhové části bude formulován požadavek na zintenzivnění vyhledávání stromů vhodných k vyhlášení, i např. formou motivování veřejnosti k vyhledávání mimořádných dřevin.

¹¹ a rozhodnutí o vyhlášení jsou stále platná

3.6.2.5 Smluvně chráněná území

Smluvní ochranu lze dle §39 zákona č. 114/1992 Sb., v platném znění, použít nejen na evropsky významné lokality a památné stromy, ale také pro území se soustředěnými přírodními hodnotami, kde jsou zastoupeny významné či jedinečné ekosystémy v rámci příslušné biogeografické oblasti nebo stanoviště vzácných či ohrožených druhů živočichů a rostlin, které nejsou ještě dle výše uvedeného zákona chráněny. Na území Zlínského kraje nebyl dosud institut smluvně chráněných území použit.

4 OCHRANA PŘÍRODY V SEKTOROVÝCH POLITIKÁCH KRAJE

4.1 Strategie na úrovni kraje

Cílem kapitoly je popsat hlavní závěry a návrhy krajských dokumentů, které se zabývají vodním hospodářstvím, odpadovým hospodářstvím, turistikou a rekreací, dopravou, nerostným bohatstvím, územním a strategickým plánováním, lesnictvím a zemědělstvím ve Zlínském kraji do konce roku 2030 z pohledu ochrany přírody a krajiny. Z důvodu přehlednosti kapitoly podrobněji uvádíme zejména ty strategické dokumenty, které mají ke Koncepci ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje 2030 přímou návaznost.

Za sektorové politiky můžeme považovat všechny koncepční materiály, které Zlínský kraj zpracoval nebo nechal zpracovat, a které řeší komplexně celkový rozvoj kraje, nebo některou specifickou problematiku na území kraje (ochranu přírody a krajiny, cestovní ruch apod.). Základní koncepční materiály jsou uvedeny níže.

4.1.1 Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030

Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030 je základním strategickým rozvojovým dokumentem Zlínského kraje pro období do roku 2030 a přináší mj. zjednodušení struktury základních koncepčních strategických dokumentů Zlínského kraje. Pilíře a cíle SRZK 2030 jsou průběžně naplňovány konkrétními rozvojovými aktivitami v dvouletých Plánech rozvoje Zlínského kraje. Jednotlivé tematické oblasti jsou dále rozpracovávány v rámci sektorových koncepčních dokumentů kraje.

Níže jsou uvedeny relevantní cíle a prioritní oblasti:

Pilíř III. Infrastruktura a kvalita prostředí

- Specifický cíl 3.1 Rozvíjet dopravní infrastrukturu a optimalizovat dopravní obslužnost v regionu
 - Prioritní oblast 3.1.2 Přispívat k využívání alternativních druhů dopravy
- Specifický cíl 3.3 Chránit a udržovat životní prostředí
 - Prioritní oblast 3.3.2 Zajistit kvalitní hospodaření s vodou v regionu
 - Prioritní oblast 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje
- Specifický cíl 3.5 Zajistit vyvážený rozvoj území
 - Prioritní oblast 3.5.1 Zajistit vyvážený rozvoj venkova

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

SRZK 2030 je s KOPK ZK 2030 v souladu zejména prostřednictvím podpory zachování druhové diversity a krajinné pestrosti, znovuobnovování tůň, mezí, remízků, protierozní ochrany půdy, omezení záboru kvalitní zemědělské půdy, šíření osvěty apod. V případě zajištění dostatečných zdrojů pitné vody pro obyvatele zde sehrává velkou roli ochrana zdrojů pitné vody, včetně upřednostnění ochrany vodních zdrojů pitné vody před zájmy průmyslu (např. těžba štěrkopísků).

V případě intenzivnějšího využití a posílení významu vodní dopravy (Bařův kanál; 3.1.2) se předpokládá negativní dopad na volně žijící druhy živočichů a rostlin, ztráta biotopů, zásah do přírodně cenných lokalit (Natura 2000, ...), ovlivnění vodního režimu v území, zábor půdy, nárůst intenzity cestovního ruchu a s ním spojené dopady apod. U protipovodňových opatření (3.3.2) upřednostňuje KOPK ZK 2030 přírodě blízkou protipovodňovou ochranu (tzn. přirozená retence vody v krajině, zpomalování odtoků z krajiny a tím zmenšování kulminačních průtoků, podporování rozlivů do nezastavěných částí území, čímž dojde ke zmírnění rozlivů v zastavěných částech apod.). Zajištění protipovodňové ochrany ve smyslu technických řešení je tak potenciálním rizikem pro nivní a vodní biotopy. Zajištění dostatečných zdrojů pitné vody pro obyvatele může být rizikem pro vodní a na vodu vázané biotopy, rovněž obecně při budování akumulací. Současně také u cestovního ruchu (3.5.1) je upřednostňován spíše šetrný cestovní ruch, který více respektuje ochranu životního prostředí před masovou turistikou.

4.1.2 Aktualizace koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje

Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje představuje základní a nosný strategický dokument v oblasti koncepční ochrany přírodních hodnot v územním obvodu kraje.

Návrhová část formuluje aktualizované strategické cíle v oblasti ochrany životního prostředí a navrhuje řešení problematických okruhů včetně nástrojů k realizaci cílů a priorit.

Koncepce stanovuje následující priority, které dále obsahují krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle. Vzhledem k návaznosti a stejnému zaměření KOPK ZK 2030 s touto koncepcí nejsou tyto cíle níže uvedeny.

- Priorita 1: Lesní hospodářství
- Priorita 2: Zemědělství
- Priorita 3: Vodní hospodářství
- Priorita 4: Územní systém ekologické stability
- Priorita 5: Krajinný ráz
- Priorita 6: Územní plánování
- Priorita 7: Doprava
- Priorita 8: Těžba nerostných surovin
- Priorita 9: Turistika a rekreace
- Priorita 10: Zvláště chráněná území
- Priorita 11: Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, stanoviště
- Priorita 12: Památné stromy

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

KOPK ZK 2030 je navazující dokument aktuálně platné Aktualizace Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje, kterou aktualizuje a pomáhá tak reagovat na současné trendy a problémy v oblasti ochrany přírody a krajiny.

4.1.3 Aktualizace strategie rozvoje venkova ve Zlínském kraji do roku 2020 (2016)

Celkovým cílem strategie Rozvoje venkova je zkoordinovat rozvojové aktivity vztahující se k venkovu Zlínského kraje tak, aby bylo využito jeho zdrojů a zlepšily se podmínky pro život, podnikání i návštěvnost venkova. Strategie je směřována na venkovské obce, které mají obecně horší možnosti rozvoje než města, což vyplývá z jejich menších rozpočtů, menších kapacit lidských zdrojů a často i z jejich prostorové odlehlosti od významných center.

Strategie rozvoje venkova stanovuje níže uvedené strategické cíle a dále rozvojové priority, opatření a aktivity relevantní ke KOPK Zlínského kraje 2030:

1. Vytvořit na venkově příznivé a atraktivní prostředí pro život obyvatel.
2. Zvýšit zaměstnanost obyvatel venkova a posílit konkurenceschopnost zemědělské výroby.
3. Zkvalitnit infrastrukturu a zlepšit stav životního prostředí venkova.
4. Zvýšit efektivitu řízení rozvoje venkova.

Priorita B. PODNIKÁNÍ

- Opatření B.1 Rozvoj intenzivních i extenzivních forem zemědělství
 - B.1.1. Rozvoj zemědělství, diverzifikace zemědělských činností a spolupráce zemědělských subjektů
- Opatření B.3 Rozvoj cestovního ruchu
 - B.3.1. Rozvoj aktivit zacílených na domácí návštěvnost

- B.3.2. Příprava projektů a produktů věnovaných specifickým formám CR s vazbou na kulturní a přírodní atraktivitu
- B.3.3. Prohlubování spolupráce se slovenskými partnery v oblasti cestovního ruchu

Priorita C. INFRASTRUKTURA A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

- Opatření C.2 Zlepšení technické infrastruktury a ochrana životního prostředí
 - C.2.1. Zlepšení technické infrastruktury
 - C.2.2. Péče o životní prostředí a jeho ochrana

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

KOPK ZK 2030 je s koncepcí v souladu zejména v rámci aktivity C.2.2., která je zaměřena například na péči o přírodní bohatství kraje ve smyslu údržby krajiny, hospodaření v lesích apod. Aktivita C.2.1. mimo jiné podporuje budování a rekonstrukci staveb zabraňujících negativním vlivům povodní (rybníky, suché poldry, hráze atd.). KOPK ZK 2030 klade důraz na přírodě blízkou protipovodňovou ochranu (tzn. přirozená retence vody v krajině, zpomalování odtoků z krajiny a tím zmenšování kulminačních průtoků, podporování rozlivů do nezastavěných částí území, čímž dojde ke zmírnění rozlivů v zastavěných částech apod.). Soulad je spatřován také v aktivitě B.1.1., která podporuje například ekologické zemědělství (produkce biopotravin), ekoturismus, agroturismus a další.

Ve Strategii rozvoje venkova je dbáno také na rozvoj cestovního ruchu (přilákání návštěvníků, podpora specifických produktů cestovního ruchu apod.), jelikož se jedná o území s vysokým potenciálem rozvoje. Ten podporuje také KOPK ZK 2030, avšak je upřednostňován spíše šetrný cestovní ruch, který více respektuje ochranu životního prostředí před masovou turistikou.

Mimo výše uvedené, Strategie rozvoje venkova podporuje také zlepšování stavu životního prostředí a ochranu přírody a krajiny dalšími opatřeními, z nichž lze jmenovat například výstavbu kanalizací a ČOV, zkvalitnění systému hospodaření s odpady, regeneraci brownfields, snižování znečištění ovzduší a další.

4.1.4 Krajská koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Zlínského kraje pro období 2014 – 2022

EVVO má ve Zlínském kraji dlouhodobou tradici již od sedmdesátých let, přičemž v roce 2002 byla zpracována první Koncepce EVVO, která poskytla důležitý základ pro další rozvoj kraje.

Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty má svůj význam z hlediska systematického a dlouhodobého působení na obyvatele Zlínského kraje prostřednictvím činností, které jsou důležité jako prevence poškozování životního prostředí, jeho ochrana a ochrana zdraví obyvatel. Zároveň by měla být důležitou součástí systému přispívajícím ke zvýšení informovanosti, znalosti a dovedností obyvatel kraje jednat ve prospěch svého okolí a mít pozitivní vztah k životnímu prostředí jako celku.

Vize koncepce pro území Zlínského kraje, je následující: Nejpozději v roce 2022 mají obyvatelé Zlínského kraje informace, znalosti, postoje a dovednosti potřebné pro environmentálně odpovědné jednání v souladu s principy udržitelného rozvoje.

Pro splnění vize a plné integrity systému EVVO, mají být činnosti EVVO zefektivněny a funkčně provázány, a mají být snadno dosažitelné pro školy a cílové skupiny. Zároveň má být systém v souladu s obecným cílem EVVO v České republice a také v souladu s cílem Státního programu EVVO ČR.

V návrhové části koncepce bylo stanoveno šest prioritních oblastí s popisem specifických cílů a opatření pro rozvoj systému EVVO. Všechna tato opatření jsou z pohledu EVVO důležitá, níže však uvádíme především ta, která jsou relevantní ke KOPK ZK 2030.

Prioritní oblast 1: Kvalitní vzdělávací a výukové programy

- Opatření 1.1. Určení prioritních environmentálních témat z hlediska vzdělávání na krajské úrovni
- Opatření 1.3. Realizace kvalitních vzdělávacích, výukových a osvětových programů
- Opatření 1.5. Získávání příkladů dobré praxe ze zahraničních zdrojů a projektů

Prioritní oblast 2: Dostupné zázemí a infrastruktura pro EVVO, metodiky a pomůcky

- Opatření 2.1. Analyzovat a vymezit páteřní infrastrukturu pro minimální účinné pokrytí EVVO v kraji včetně identifikace míst vhodných pro EVVO („bílá místa“)
- Opatření 2.2. Vytvoření metodické skupiny pro EVVO
- Opatření 2.3. Poskytovat, šířit a odkazovat na aktuální metodické materiály a pomůcky pro EVVO, především pro školy

Prioritní oblast 3: Stabilní a kvalitní lidské zdroje pro realizaci EVVO

- Opatření 3.4. Systematické a cílené aktivní zapojování dobrovolníků do aktivit EVVO formou vytváření atraktivních možností pro zapojení

Prioritní oblast 4: Motivační a osvětové aktivity, propagace EVVO a příklady dobré praxe

- Opatření 4.1. Motivační a osvětové aktivity, které směřují k environmentálně odpovědnému jednání
- Opatření 4.2. Podpora vhodných příkladů dobré praxe ze soukromého, veřejného, školského a neziskového sektoru

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Zvyšování povědomí o prioritních environmentálních tématech, využívání příkladů dobré praxe, vzdělávání formou naučných stezek a další aktivity vedoucí k šetrnému a odpovědnému přístupu a aktivnímu zapojování obyvatel do ochrany životního prostředí, které jsou obsaženy v koncepci EVVO, jsou v souladu s KOPK ZK 2030.

4.1.5 Koncepce rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020 – 2030

Koncepce rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020 – 2030 je strategickým rozvojovým dokumentem kraje, který stanovuje přístup kraje k tomuto odvětví, jež se podstatně podílí na jeho ekonomické výkonnosti.

V rámci koncepce jsou navrženy priority a opatření, které reflektují předpoklady a potenciál turismu kraje. Jejich cílem je řešit konkrétní problémy cestovního ruchu v kraji a vytvořit vhodné podmínky pro zajištění udržitelného rozvoje destinace. Smyslem strategie je proto realizovat taková opatření, která přispějí k efektivnějšímu využívání potenciálu cestovního ruchu, vytváření podmínek pro rozvoj destinačního managementu a marketingu, metodické podpoře obcí, podpoře nekomerčních aktivit nebo specifické veřejné infrastruktury cestovního ruchu. Kraj by se tak měl zabývat tím, zda nedochází k nevyváženému rozvoji cestovního ruchu, který může přinášet negativní dopady na životní prostředí a další hodnoty kraje.

Strategické cíle koncepce relevantní ke KOPK ZK 2030:

1: Zlepšit využití potenciálu cestovního ruchu na území kraje

- Priorita 1: Podpora nabídky a rozvoj potenciálu cestovního ruchu
 - Opatření 1.1. Vytváření podmínek pro využití přírodního bohatství a kulturního dědictví kraje
 - Opatření 1.2. Podpora zpřístupňování turistických cílů a usnadňování mobility návštěvníků

3. Zvyšovat povědomí o Zlínském kraji a jeho destinacích cestovního ruchu

- Priorita 3. Destinační marketing (strategie)
 - Opatření 3.1. Podpora tvorby regionálních produktů a témat pro marketing cestovního ruchu
 - Opatření 3.2. Strategie rozvoje destinačních značek kraje a strategie jejich umístování

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

KOPK ZK 2030 by měla primárně dbát na ochranu chráněných území před negativními dopady rozvojových aktivit, včetně intenzivního cestovního ruchu v nejzatíženějších oblastech. Prioritou by měl být udržitelný rozvoj území.

Problematické je z pohledu ochrany přírody a krajiny pořádání hromadných akcí, kdy může docházet k rušení hnízdicích ptáků nebo zákonem chráněných živočichů. Při pořádání tohoto typů akcí je nutné dbát na osvětu veřejnosti organizátorem akce. Stejně tak se týká problematiky vzniku odpadu v přírodě po pořádání sportovních akcí. V rámci opatření 1.2. se objevuje podpora rozvoje rekreační plavby zejména na území Baťova kanálu. Tato aktivita je problematická v případě zásahů do kanálu z hlediska negativního dopadu především na volně žijící druhy živočichů a rostlin, významné je také riziko ztráty biotopů, zásah do přírodně cenných lokalit (Natura 2000, ...), ovlivnění vodního režimu v území, očekáván je také zábor půdy, nárůst intenzity cestovního ruchu a s ním spojených dopadů apod. V rámci tohoto opatření lze předpokládat také zvýšený tlak na horské oblasti (Vsetínské vrchy, Javorníky), které leží v CHKO Beskydy a patří do soustavy Natura 2000 (EVL Beskydy a PO Horní Vsacko). Území Bílých Karpat bylo také vyhlášeno biosférickou rezervací UNESCO.

4.1.6 Aktualizace generelu dopravy Zlínského kraje (2011)

Cílem dokumentu je především návrh hlavních směrů rozvoje dopravního systému jako celku, definování prostorových nároků jednotlivých druhů doprav, návrh postupu realizace a stanovení priorit rozvoje. Generel dopravy definuje pro dlouhodobý výhled 15 až 20 let dopravní politiku kraje a slouží pro strategická rozhodování o rozvoji dopravní infrastruktury.

Pro implementaci opatření v rámci Aktualizace Generelu dopravy Zlínského kraje je určující vymezení základních strategických cílů:

- a) Zajištění kvalitní dopravní infrastruktury
- b) Zvýšení bezpečnosti dopravy
- c) Podpora udržitelného rozvoje dopravy ve Zlínském kraji
- d) Omezení vlivů dopravy na veřejné zdraví a životní prostředí
- e) Vytvoření podmínek ekonomického rozvoje a konkurenceschopnosti Zlínského kraje
- f) Vytvoření podmínek pro udržitelný rozvoj lázeňství a rekreace ve Zlínském kraji
- g) Dosažení vhodné dělby přepravní práce mezi druhy dopravy

Prioritní oblasti jsou následující:

- a) Rozvoj silniční dopravy
- b) Rozvoj železniční dopravy
- c) Rozvoj vodní dopravy
- d) Rozvoj letecké dopravy
- e) Rozvoj cyklistické a pěší dopravy

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Významným vlivem liniových staveb (silničních i železničních) je fragmentace krajiny, vytváření bariér pro migraci živočišných druhů, zábor volné krajiny, narušení krajinného rázu a další. Z hlediska ochrany přírody a krajiny je zapotřebí zohledňovat tuto problematiku a dbát na eliminaci těchto vlivů (např. migrační objekty, propustky, ekodukty, apod.). Významným nesouladem je také podpora rozvoje a modernizace Baťova kanálu (strategický cíl f), což představuje negativní dopad především na volně žijící druhy živočichů a rostlin, významné je také riziko ztráty biotopů, zásah do přírodně cenných lokalit (Natura 2000, ...), ovlivnění vodního režimu v území, očekává se zábor půdy, nárůst intenzity cestovního ruchu a s ním spojených dopadů a další.

4.2 Strategie národní úrovně

4.2.1 Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2021 – 2027

SRR ČR 2021+ je základním koncepčním dokumentem v oblasti regionálního rozvoje a nástrojem realizace regionální politiky a koordinace působení ostatních veřejných politik na regionální rozvoj.

Hlavním smyslem SRR ČR 2021+ je identifikovat, ve kterých tematických oblastech je potřebný či žádoucí územně specifický přístup a definovat jaké (odlišné) intervence by měly být realizovány v odlišných územních kontextech tak, aby docházelo k podpoře konkurenceschopnosti a ke snižování regionálních disparit a nalézání

řešení podporujících udržitelný rozvoj území. Územně specifické cíle jsou v SRR ČR 2021+ definovány a nástroje jsou buď uváděny ve formě typových opatření, nebo jsou navrhovány a formulovány s ohledem na územně specifické cíle.

Níže jsou uvedeny relevantní cíle a opatření:

Strategický cíl 2: Aglomerace využívající svůj růstový potenciál a plnící úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a akademických center

- Specifický cíl 2.3: Zajištění dostatečného rozsahu služeb a předcházení vzniku a prohlubování sociálního vyloučení
 - Typové opatření 19: Napomáhat rozvoji a využití potenciálu aglomerací v oblasti kultury a cestovního ruchu
- Specifický cíl 2.4: Efektivně řešit problémy životního prostředí spojené s koncentrací velkého množství obyvatel a adaptovat aglomerace na změnu klimatu
 - Typové opatření 21: Zlepšit mikroklimatické podmínky v aglomeracích

Strategický cíl 3: Hospodářsky stabilizovaná regionální centra představují snadno dostupná centra kultury, zaměstnanosti a obslužnosti příslušných funkčních regionů, jejich venkovské zázemí je na regionální centra dobře dopravně napojeno, disponuje dostatečnou sítí služeb a jsou v něm uplatňována inovativní řešení

- Specifický cíl 3.1: Vytvořit vhodné podmínky pro diverzifikaci ekonomické základny regionálních center a jejich venkovského zázemí a využití jejich potenciálu a podpořit propojení podnikatelských subjektů ve vztahu k potřebám trhu práce.
 - Typové opatření 27: Rozvíjet udržitelný cestovní ruch
- Specifický cíl 3.3: Zlepšit dostupnost služeb v regionálních centrech i v jejich venkovském zázemí s důrazem na kulturní dědictví, péči o památky a místní specifika a reagovat na problémy spojené se stárnutím a existencí či vznikem sociálně vyloučených lokalit
 - Typové opatření 33: Napomáhat rozvoji a využití kulturního potenciálu regionálních center a jejich venkovského zázemí
- Specifický cíl 3.4: Pečovat o prostředí obce a stabilizovat dlouhodobé využívání krajiny a zamezit její degradaci
 - Typové opatření 34: Posílit koordinační roli obce při usměrňování rozvoje krajiny
 - Typové opatření 36: Posílit odpovědnost vlastníka půdy za kvalitu prostředí
 - Typové opatření 37: Využít moderních systémů hospodaření v krajině a snížit negativní dopady intenzivního způsobu hospodaření v území

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Vytyčené cíle a opatření podporují například přírodě blízké úpravy koryt vodních toků, ochranu a výsadbu zeleně, udržitelný přístup k využití zemědělské půdy, trvale udržitelné obhospodařování lesů, hospodaření se srážkovými vodami, rekultivaci brownfields. SRR ČR 2021+ také dbá na rozvoj udržitelných forem cestovního ruchu (např. pěší turistika a cykloturistika, ekoturismus), v případě podpory cestovního ruchu v turisticky exponovaných oblastech také na environmentální limity území a spolupráci mezi turisticky exponovanými oblastmi a jejich sousedními regiony, aby došlo pokud možno k optimalizaci koncentrace návštěvníků. Pozitivně je hodnocena také osvěta v této oblasti, dále také podpora prohloubení zájmu vlastníka pozemků o způsob obhospodařování, komplexní pozemkové úpravy a další.

Nesoulad je spatřován v případě záchytných vodních ploch, kdy KOPK ZK 2030 upřednostňuje posílení přirozené retenční a akumulární schopnosti krajiny, respektive polopřirozeného až přirozeného charakteru nekolidujících se stávajícími přírodními a krajinnými hodnotami.

4.2.2 Státní politika životního prostředí ČR 2012 – 2020 (Aktualizace 2016)

SPŽP je zásadní referenční dokument pro ostatní sektorové i regionální politiky z hlediska životního prostředí. Hlavním cílem SPŽP je zajistit zdravé a kvalitní životní prostředí, výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, včetně dopadů přesahujících hranice státu, a přispět tak ke zlepšování kvality života v Evropě i celosvětově. SPŽP je zaměřena na tyto tematické oblasti:

- Ochrana a udržitelné využívání přírodních zdrojů - zajištění ochrany vod a zlepšování jejich stavu, předcházení vzniku odpadů, zajištění jejich maximálního využití a omezování jejich negativního vlivu na životní prostředí, ochranu a udržitelné využívání půdního a horninového prostředí.
- Ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší s cílem snižování emisí skleníkových plynů, snížení úrovně znečištění ovzduší, podpory efektivního a vůči přírodě šetrného využívání obnovitelných zdrojů energie a zvyšování energetické účinnosti.
- Ochrana přírody a krajiny spočívající především v ochraně a posílení ekologických funkcí krajiny, zachování přírodních a krajinných hodnot a zlepšení kvality prostředí ve městech.
- Bezpečné prostředí zahrnující předcházení a snižování následků přírodních nebezpečí (povodně, dlouhodobé sucho, extrémní meteorologické jevy, svahové nestability, eroze, apod.), omezování negativních dopadů změny klimatu na území ČR a předcházení vzniku nebezpečí antropogenního původu.

Ochrana životního prostředí úzce souvisí s většinou sektorových politik a z tohoto důvodu je SPŽP průřezovou politikou, která musí být s ostatními sektorovými politikami jak koordinována, tak do nich integrována.

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Výše uvedené cíle, především zvýšení ekologické stability krajiny, posílení mimoprodukčních funkcí krajiny, zajištění péče o nejcennější části přírody a krajiny, obnova vodního režimu krajiny, omezování záborů zemědělské půdy, snižování ohrožení zemědělské a lesní půdy erozí a další, které jsou zahrnuty v SPŽP, jsou s KOPK ZK 2030 v souladu.

4.2.3 Aktualizace státního programu ochrany přírody a krajiny ČR (2009)

Aktualizovaný program stručně analyzuje stav přírodního a krajinného prostředí, formuluje dlouhodobé cíle a opatření, nezbytná k jejich dosažení. Státní program se zabývá problematikou ochrany krajiny obecně a dále, podrobněji, podle jednotlivých typů krajinných ekosystémů, chráněnými územími a druhovou ochranou. Dokument respektuje princip udržitelného rozvoje, vychází ze současně platných právních předpisů ČR, bere v úvahu ustanovení mezinárodních mnohostranných úmluv, kterých je ČR smluvní stranou, a závazky ČR jako členského státu EU.

Cíle Státního programu jsou následující:

Krajina

- Udržet a zvyšovat ekologickou stabilitu krajiny – s mozaikou vzájemně propojených biologicky funkčních prvků a částí, schopných odolávat vnějším negativním vlivům včetně změn klimatu
- Udržet a zvyšovat přírodní a estetické hodnoty krajiny
- Zajistit udržitelné využívání krajiny jako celku především omezením zástavby krajiny, zachováním její dostupnosti a omezením další fragmentace s přednostním využitím ploch v sídelních útvarech, případně ve vazbě na ně
- Zajistit odpovídající péči o optimalizovanou soustavu ZCHÚ a vymezený ÚSES jako o nezastupitelný základ přírodní infrastruktury krajiny, zajišťující zachování biologické rozmanitosti a fungování přírodních, pro život lidí nezbytných procesů.

Lesní ekosystémy

- Zvýšit druhovou rozmanitost lesních porostů směrem k přirozené druhové skladbě, zvýšit strukturální rozrůzněnost lesa a podíl přirozené obnovy druhově a geneticky vhodných porostů a posílit mimoprodukční funkce lesních ekosystémů.

Vodní a mokřadní ekosystémy

- Obnovit přirozené hydro-ekologické funkce krajiny a posílit schopnosti krajiny odolávat a přizpůsobovat se očekávaným klimatickým změnám
- Zajistit udržitelné využívání vodního bohatství jako celku ve vazbě na dosažení dobrého ekologického stavu vod podle Směrnice 60/2000/ES
- Zachovávat a zvýšit biologickou rozmanitost vodních a mokřadních ekosystémů obnovením volné propustnosti vodního prostředí a omezením jeho další fragmentace.

Horské ekosystémy

- Dosažení udržitelného využívání horských ekosystémů, které by zaručilo zachování a biologické rozmanitosti.
- Rozvoj ekologicky přijatelných forem cestovního ruchu v horských územích respektujících krajinný ráz a přírodní hodnoty území.
- Zpomalení nebo zastavení úbytku biologických a kulturně historických fenoménů horské krajiny, a to zejména v souvislosti s nepřiměřeně vysokou antropogenní zátěží.

Agrosystémy, půda

- Zabezpečení ochrany půdy jako nezastupitelného a neobnovitelného přírodního zdroje, s uplatněním principů udržitelného rozvoje a s ohledem na ostatní složky životního prostředí, omezení negativního trendu snižování rozlohy kvalitní zemědělské půdy, snížení negativního působení ohrožujících činitelů na půdu, které ohrožují poskytování ekosystémových služeb půdními ekosystémy (produkční a ekologické funkce půdy)
- Trvalé zvýšení různorodosti zemědělsky obhospodařovaných ploch a přilehlých pozemků, které jsou součástí zemědělsky využívané krajiny.

Travní ekosystémy

- Zachovat, případně obnovit druhově a morfologicky pestré travní porosty jako nedílnou součást zemědělského hospodaření v krajině.

Urbánní ekosystémy

- Zajištění vyšší kvality života v sídlech zapojením přírodních nebo přírodě blízkých prvků do struktury sídel.

Druhy

- Udržení dostatečně početných a tím i geneticky kvalitních populací původních planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, schopných dlouhodobé samostatné existence. Minimalizace rizik zavádění nových invazních nepůvodních druhů v ČR, omezení dalšího rozšiřování již přítomných invazních nepůvodních druhů a jejich regulace a odstraňování v přírodně hodnotných územích, a to i s ohledem na probíhající a očekávané změny podnebí.

Legislativní nástroje

- Zjednodušit, zpřehlednit a zefektivnit právní úpravu ochrany přírody a krajiny včetně doplnění chybějících nástrojů k naplňování mezinárodních mnohostranných a dvoustranných úmluv v ochraně přírody a krajiny a odstranění nejvýznamnějších rozporů mezi předpisy upravujícími využívání biologické rozmanitosti, zejména ekosystémů.
- Sjednotit výkon státní správy a posílit odbornost orgánů ochrany přírody a krajiny

Ekonomické nástroje

- Vyvážený systém ekonomických nástrojů především v oblasti dotační, náhradové a daňové, který přispěje k naplňování cílů ochrany přírody a krajiny.

Odborné informační nástroje

- Podporovat rozhodování státní správy v ochraně přírody a krajiny aktuálními a hodnověrnými údaji o stavu, změnách a vývojových trendech složek přírody a krajiny v ČR
- Zajistit sběr, zpracování, vyhodnocování, rozšiřování a péči o údaje o přírodě a krajině v ČR s využitím služeb Informačního systému ochrany přírody a Portálu ochrany přírody a krajiny (eNature)

Práce s veřejností

- Informovat, vzdělávat a radit veřejnosti (především výše citovaným cílovým skupinám) v různých aspektech ochrany přírody a krajiny v České republice, zvyšovat povědomí o principech ochrany přírody a krajiny v ČR a aktivně zapojovat veřejnost do podpory ochrany přírody a krajiny.

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Zejména zvyšování ekologické stability krajiny, zajištění udržitelného využívání krajiny, zvýšení přirozené druhové skladby lesních porostů, posílení mimoprodukčních funkcí, podpora přirozených hydroekologických funkcí krajiny, podpora cestovního ruchu respektující přírodní hodnoty území a další cíle, které jsou uvedeny výše, jsou s KOPK ZK 2030 v souladu.

4.2.4 Strategie ochrany biologické rozmanitosti 2016 – 2025

Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR představuje základní koncepční dokument definující priority v oblasti ochrany a udržitelného využívání biodiverzity na území ČR. Také zohledňuje současné mezinárodní závazky, zejména Strategii EU pro oblast biodiverzity do roku 2020 a Strategický plán Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD) do roku 2020. Současně Strategie navazuje na opatření, definovaná Státní politikou životního prostředí, a je provázána i s dalšími koncepčními dokumenty napříč prakticky všemi sektory.

Strategie představuje koncepční dokument pro dosažení cílů definovaných v oblasti ochrany přírody a přírodních zdrojů v aktualizovaném Strategickém rámci Česká republika 2030. Hlavní úlohou aktualizované Strategie je vytvoření základního koncepčního rámce vycházejícího ze stávající legislativy a existujících nástrojů, který přispěje ke zlepšení celkového stavu a udržitelnému využívání biodiverzity na území České republiky.

Hlavním cílem Strategie je zabránit pokračujícímu celkovému úbytku biologické rozmanitosti na území České republiky a zároveň implementovat opatření a činnosti, které povedou ke zlepšení stavu a dlouhodobě udržitelnému využívání biodiverzity. Paralelně a v souladu s tímto hlavním cílem je významnou snahou Strategie přispět ke zvýšení širšího povědomí o významu biodiverzity a její adekvátní ochrany pro zajištění budoucího udržitelného rozvoje České republiky.

Pro Strategii jsou definovány následující priority a cíle:

Priorita 1: Společnost uznávající hodnotu přírodních zdrojů

- Cíl 1.1: Společnost uznávající hodnotu přírody
- Cíl 1.2: Veřejná správa
- Cíl 1.4: Cestovní ruch
- Cíl 1.5: Ekonomické nástroje a finanční podpora

Priorita 2: Dlouhodobě prosperující biodiverzita a ochrana přírodních procesů

- Cíl 2.1: Genetická rozmanitost
- Cíl 2.2: Druhy
- Cíl 2.3: Invazní nepůvodní druhy (IAS)
- Cíl 2.4: Přírodní stanoviště
- Cíl 2.5: Krajina
- Cíl 2.6: Sídla

Priorita 3: Šetrné využívání přírodních zdrojů

- Cíl 3.1: Zemědělská krajina
- Cíl 3.2: Lesní ekosystémy
- Cíl 3.3: Vodní ekosystémy
- Cíl 3.4: Půda a nerostné bohatství
- Cíl 3.5: Zachování a obnova ekosystémů
- Cíl 3.6: Udržitelné využívání genetických zdrojů

Priorita 4: Strategické plánování a politika

- Cíl 4.1: Zajištění aktuálních a relevantních informací
- Cíl 4.2: Ekosystémové služby
- Cíl 4.3: Mezinárodní spolupráce

Hodnocení souladu koncepce s Konceptí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Strategie podporuje ochranu přírodních stanovišť, druhovou ochranu, posílení biodiverzity, zlepšování struktury krajiny, zvýšení retenční schopnosti krajiny, udržitelný cestovní ruch, osvětu v oblasti biologické rozmanitosti a další cíle, které jsou s KOPK ZK 2030 v souladu.

4.2.5 Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR pro období 2015 – 2020

Adaptační strategie ČR uvádí do kontextu adaptační opatření, navrhovaná v různých strategických sektorových dokumentech, a doplňuje směry adaptačních opatření v oblastech, pro které taková opatření zpracována nebyla. Adaptační strategie ČR svým obsahem doplňuje Politiku ochrany klimatu v ČR. Oba tyto dokumenty umožňují komplexní přístup k problematice změny klimatu, k možnostem aktivního předcházení těmto změnám a ke zmírnění nebo eliminaci negativních dopadů na životní podmínky v ČR.

Cílem Strategie je zmírnit dopady změny klimatu přizpůsobením se této změně v co největší míře, zachovat dobré životní podmínky a uchovat a případně vylepšit hospodářský potenciál pro příští generace.

Níže jsou uvedeny relevantní adaptační opatření pro jednotlivé sektory:

Lesní hospodářství

- Využití přírodních procesů a pěstování prostorově a druhově pestrých lesních porostů
- Změna preference druhů a ekotypů lesních dřevin
- Stabilizace množství uhlíku vázaného v lesních ekosystémech

Zemědělství

- Pozemkové úpravy
- Zalesňování a zatravňování
- Ekologické zemědělství
- Snižování eroze půdy
- Opatření proti zemědělskému suchu
- Ochrana biodiverzity

Vodní režim v krajině a vodní hospodářství

- Opatření pro zajištění stability vodního režimu v krajině
- Obnova malých vodních nádrží a zvyšování jejich spolehlivosti
- Úpravy vodních koryt a v nivách

Urbanizovaná krajina

- Opatření k minimalizaci povrchového odtoku
- Zajištění variability urbanizovaného území
- Opatření k zajištění funkčního a ekologicky stabilního systému sídelní zeleně

Biodiverzita a ekosystémové služby

- Analyzovat dopady změny klimatu na biodiverzitu
- Opatření k ochraně, obnově a zlepšení ekosystémů a přírodních či přírodě blízkých ploch a prvků přispívajících k adaptaci na dopady změny klimatu
- Opatření ke zvýšení kapacity ekosystémů pro zajištění klíčových služeb
- Opatření k ochraně a obnově propojenosti a prostupnosti krajiny
- Opatření k prevenci a omezení šíření invazních druhů
- Opatření k ochraně a zlepšení stavu populací vzácných a ohrožených druhů a klíčových biotopů
- Zajištění souběžnosti adaptace na změnu klimatu a nástrojů ochrany přírody

Cestovní ruch

- Odvětví a destinace cestovního ruchu
- Opatření spotřebitelská
- Výzkum a komunikace

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Strategie podporuje původní druhovou skladbu dřevin, mimoprodukční funkce, zvyšování retenční schopnosti krajiny, přírodě blízké úpravy vodních toků ve formě komplexních revitalizací vodních toků, obnovu niv a jejich využití k přirozeným nebo řízeným rozlivům, malé vodní nádrže, biodiverzitu, zabezpečení ochrany a obnovy ekosystémů a přírodních prvků ve volné krajině, udržitelný cestovní ruch a další, které jsou uvedeny výše, a je tak s KOPK ZK 2030 v souladu.

4.2.6 Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky (2017)

Cílem Koncepce je vytvořit strategický rámec pro přijetí účinných legislativních, organizačních, technických a ekonomických opatření k minimalizaci dopadů sucha a nedostatku vody na životy a zdraví obyvatel, hospodářství, životní prostředí a na celkovou kvalitu života v ČR. Vypracování Koncepce ukládá usnesení vlády ČR č. 620 k přípravě realizace opatření pro zmírnění negativních důsledků sucha a nedostatku vody z července 2015.

Cíle relevantní ke KOPK ZK 2030:

Strategický cíl 3: Zmírňovat dopady sucha na akvatické i terestrické ekosystémy prostřednictvím obnovy přirozeného vodního režimu krajiny.

- Rozvoj a posilování vodních zdrojů
 - Nové víceúčelové přehradní nádrže
 - Obnova stávajících a výstavba nových závlahových nádrží

- Podpora obnovy a výstavba nových zdrojů požární vody v lesních ekosystémech
- Zemědělství jako nástroj péče o množství a jakost vody a stav půdy
 - Optimalizace monitoringu stavu zemědělské půdy a aktualizace bonitace půd za účelem zlepšení ochrany půdy
 - Zvýšení ochrany půdy před účinky eroze
 - Podpora rozvoje ekologického zemědělství
 - Podpora provádění komplexních pozemkových úprav
- Zvýšení retenční a akumulační schopnosti krajiny
 - Obnova přirozených funkcí vodních toků a niv
 - Obnova přirozených vodních prvků v krajině
 - Opatření na lesní půdě

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Vytyčené cíle jsou v souladu s KOPK ZK 2030. Podporují ochranu stávajících mokřadů, obnovu podmáčených ploch, vhodné způsoby hospodaření na lesní půdě vedoucí k pestré druhové dřevinné a prostorové skladbě lesa a ochraně lesního půdního fondu, podporu ekologického zemědělství a další.

Je nutno zdůraznit, že KOPK ZK 2030 podporuje zmírnění dopadů klimatu převážně formou přírodě blízkých opatření a řešení např. formou podpory přirozené retence vody v krajině apod. Proto se jako problematická jeví podpora víceúčelových vodních nádrží (přehradní nádrže). Zde KOPK ZK 2030 upřednostňuje realizaci vodních nádrží vhodné velikosti a polopřirozeného až přirozeného charakteru nekolidujících se stávajícími přírodními a krajinnými hodnotami.

4.2.7 Strategie ochrany před povodněmi pro území České republiky (2000)

Strategie ochrany před povodněmi je dokument, který na základě zkušeností z průběhů povodní a s ohledem na stav technických a právních norem a organizačních předpisů formuluje další postup ke snížení jejich ničivých účinků. Strategie vytváří rámec pro definování konkrétních postupů a preventivních opatření ke zvýšení systémové ochrany před povodněmi v České republice.

Níže jsou uvedeny relevantní opatření vztahující se ke KOPK ZK 2030:

Ovlivňování průběhu a rozsahu povodní

- Opatření v krajině
- Technická opatření

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

KOPK ZK 2030 klade důraz na přírodě blízkou protipovodňovou ochranu (tzn. přirozená retence vody v krajině, zpomalování odtoků z krajiny a tím zmenšování kulminačních průtoků, podporování rozlivů do nezastavěných částí území, čímž dojde ke zmírnění rozlivů v zastavěných částech apod.). V případě vodních ploch KOPK ZK 2030 upřednostňuje posílení přirozené retenční a akumulační schopnosti krajiny, respektive polopřirozeného až přirozeného charakteru nekolidujících se stávajícími přírodními a krajinnými hodnotami.

4.2.8 Koncepce migračního zprůchodnění říční sítě ČR (aktualizace 2020)

Vlivem úprav koryt vodních toků zejména v posledních dvou staletích došlo k výrazně negativnímu ovlivnění společenstev vodních ekosystémů. Na vodních tocích v ČR bylo vybudováno více než 6 000 příčných objektů vyšších než 1 m, které omezují areál výskytu, využívání potravních zdrojů či reprodukčních ploch vodních a na vodu vázaných organismů. Problematikou průchodnosti příčných migračních překážek na vodních tocích a obnovou říčního kontinua, kdy jsou vymezeny mezinárodní, národní a regionální koridory, se zabývá zpracovaná Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR.

Obecným cílem koncepce je systémové řešení obnovy říčního kontinua na území ČR, při kterém jsou zohledněny nároky vodních a na vodu vázaných ekosystémů tak, aby byla vyloučena, resp. minimalizována, druhově a velikostně selektivní průchodnost migračních překážek.

V rámci koncepce jsou stanoveny následující cíle:

- Stanovit mezinárodní, národní a regionální priority postupného obousměrného zprůchodňování příčných překážek včetně harmonogramu plnění plánu dílčích povodí s ohledem na kapacitní možnosti a finanční zdroje nutné pro takový proces,
- Zajistit poproudovou ochranu ryb na hydroenergetických zařízeních,
- Stanovit principy ochrany stávající migrační prostupnosti toků,
- Stanovit principy zlepšení podmínek pro život organismů tekoucích vod.

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

Vytyčené cíle jsou v souladu s KOPK ZK 2030. Je však potřeba zmínit, že zajištění migrační prostupnosti pro živočichy (ryby) prostřednictvím výše uvedených cílů, bude mít pozitivní vliv z pohledu migrace ryb (a také např. potravní základny pro predátory), avšak Koncepce zprůchodnění říční sítě nemůže nahradit již zaniklé biotopy, které migrující ryby vyhledávají, a zároveň (potenciálně) může dojít k protiproudovému šíření nepůvodních druhů živočichů s invazním potenciálem.

4.3 Strategie nadnárodní úrovně

4.3.1 Evropská úmluva o krajině (2000)

Evropská úmluva o krajině je výsledkem společného zájmu evropských zemí v úsilí o udržitelnost rozvoje krajiny, založeném na vyvážených harmonických vztazích mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností, ochranou a tvorbou životního prostředí. Předmětem zájmu Úmluvy je celá krajina, jak přírodní, venkovní, městská tak industriální, tj. Úmluva se věnuje jak pozoruhodné krajině, tak i běžné či narušené. Krajina se chápe jako prostor, v němž žijí obyvatelé, jako výraz rozmanitosti společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity. Cílem Úmluvy je podpořit ochranu, péči a plánování v krajině a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti.

Níže jsou uvedeny relevantní opatření:

Všeobecná opatření

- Právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž obyvatelé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity
- Zavést a provádět krajinné politiky, zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny, prostřednictvím přijetí specifických opatření uvedených v článku 6 této úmluvy
- Začlenit krajinu do svých politik územního a urbánního plánování, do své kulturní, environmentální, zemědělské, sociální a hospodářské politiky, jakož i do ostatních politik s možným přímým či nepřímým dopadem na krajinu.

Zvláštní opatření

- Každá Strana se zavazuje zvyšovat povědomí občanské společnosti, soukromých organizací a veřejných orgánů o hodnotě krajin, jejich úloze a jejich změnách.
- Za aktivní účasti zainteresovaných stran, v souladu s článkem 5c této úmluvy, a za účelem zlepšení úrovně znalosti svých krajin se každá Strana zavazuje
 - vymezit své vlastní typy krajiny na celém svém území
 - analyzovat jejich charakteristiky, síly a tlaky, které je mění
 - zaznamenávat jejich změny

- vyhodnotit takto vymezené krajiny s ohledem na zvláštní hodnoty, které jsou jim připisovány zainteresovanými stranami a dotčeným obyvatelstvem.
- Pro realizaci krajinných politik se každá Strana zavazuje zavést nástroje, zaměřené na ochranu, správu a/nebo plánování krajiny.

Hodnocení souladu koncepce s Koncepcí ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

KOPK ZK 2030 je s Evropskou úmluvou o krajině v souladu a naplňuje ji zejména prostřednictvím vymezení nástrojů na ochranu a obnovu přírody a krajiny.

4.4 Ostatní relevantní, ale méně významné strategie

Níže jsou uvedeny také další strategické dokumenty, které jsou rovněž relevantní, avšak vzhledem ke svému zaměření se nedají považovat za natolik významné, aby byly uvedeny ve výčtu výše. Jedná se zejména o tyto:

Strategické dokumenty na krajské úrovni

- Plán odpadového hospodářství Zlínského kraje
- Strategie využití brownfields ve Zlínském kraji
- Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Zlínského kraje
- Územní energetická koncepce Zlínského kraje
- Koncepce rozvoje silniční sítě II. a III. tříd Zlínského kraje
- Rozvoj kolejové dopravy ve Zlínském kraji
- Koncepce rozvoje cyklistiky na území Zlínského kraje
- Koncepce rozvoje cyklodopravy na území Zlínského kraje
- Koncepce rozvoje tělovýchovy a sportu ve Zlínském kraji

Strategické dokumenty na národní úrovni

- Národní program snižování emisí ČR (2015)
- Politika ochrany klimatu v ČR (2017)
- Střednědobá strategie (do roku 2020) zlepšení kvality ovzduší v ČR (2015)
- Plán odpadového hospodářství ČR 2015 – 2024
- Program předcházení vzniku odpadů ČR (2014)
- Plány pro zvládnutí povodňových rizik ČR (2015)
- Surovinová politika ČR v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů (2017)
- Státní energetická koncepce České republiky (2015)

5 PROJEVY DOPADŮ ZMĚNY KLIMATU

Vzhledem ke stále častějším a prodlužujícím se epizodám sucha a prohlubujícím se problémům s nižší hladinou povrchových a podzemních vod byla na národní úrovni zřízena mezirezortní komise VODA-SUCHO, z jejíhož podnětu vznikla Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky, schválená usnesením vlády ze dne 24. července 2017, č. 528. Z analýz uvedených v Konceptu vyplývá, že je v rámci Zlínského kraje ohrožena suchem především oblast Pomoraví v SO ORP Kroměříž a Uherské Hradiště – povrchové i podzemní vody (hydrogeologické rajony 2250 Dolnomoravský úval – severní část, 1651 Kvartér Dolnomoravského úvalu, 1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu – jižní část). Nicméně za rizikové byly označeny i povodí v horských celcích, ve Zlínském kraji povodí Kychové v Beskydech a z hlediska zajištění požadavků vody povodí zajišťující přítok do vodních nádrží Karolinka, Luhačovice a Slušovice.

Problémem očekávaných změn klimatu není jen aktuálně se projevující se sucho, ale obecně změny teplot, srážek, relativní vlhkosti, globálního záření a zvýšené množství extrémních projevů počasí (častější výskyt povodní, prodlužování období sucha, čtenější výskyt extrémních meteorologických jevů – bouře, větrné smrště, ledovky, kroupy apod., čtenější výskyt přírodních požárů). Uvedená informace vychází z dokumentu pod názvem Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR (2015)¹², který byl jedním z podkladů pro tvorbu Koncepce před následky sucha. Tento dokument popsal mj. dopady klimatických změn na přírodu a krajinu. Hlavní závěry studie jsou součástí kapitol níže.

Zatímco povodňové situace jsou řešeny systémem opatření vyplývajícím ze zákona č. 254/2001 Sb., o vodách (hlava IX Ochrana před povodněmi), opačný extrém, období déletrvajících sucha, řešen stále není. Dle výše uvedené koncepce se uvažuje v souvislosti s připravovanou novou hlavou zákona o vodách o nastavení procesů pro zavedení plánování pro zvládání sucha. Pro období nedostatku vody budou na úrovni krajů, popř. obcí s rozšířenou působností svolávány Komise pro zvládání sucha (KZS), které budou na podkladu zpracovaného Plánu pro zvládání sucha (PZS) rozhodovat o přijetí v něm definovaných opatření. Základní strukturu PZS má stanovit vodní zákon.

V roce 2015 byla vládou schválena Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR na roky 2015 – 2020¹³, která obsahuje jak zhodnocení dopadů změn klimatu na jednotlivé prioritní oblasti (sektory), tak návrhy konkrétních adaptačních opatření. Strategie byla implementována Národním akčním plánem adaptace na změnu klimatu (2017), který obsahuje řadu opatření pro snížení dopadů změn klimatu na složky životního prostředí. Uvedená opatření budou důležitým podkladem pro návrhovou část předkládané koncepce. Naplňování opatření uvedených ve strategii je úkolem všech kompetentních orgánů státní správy. Proto v současnosti vznikají tzv. adaptační strategie na krajské a obecní úrovni (viz Adaptační strategie Moravskoslezského kraje na dopady změny klimatu, 2020; Adaptační strategie statutárního města Ostravy na dopady a rizika vyplývající ze změny klimatu, 2018; Adaptační strategie města Chrudim na klimatickou změnu, 2017 aj.)

5.1 Dopady na lesy

Klíčovým rizikem pro lesy v naší oblasti se stává sucho, období s dlouhodobě nízkým množstvím srážek nebo delším obdobím zcela beze srážek. Problémem je především nedostatek srážek v jarním a časně letním obdobím se související nedostatečnou obnovou zásob podzemních vod. Vlivem rostoucí teploty a prodlužující se vegetační sezóny jsou navíc nároky lesních porostů na vodu vyšší. Sucho vede k vyšší mortalitě lesních porostů a k šíření parazitických hub a hmyzu (kůrovcová kalamita – objem kůrovcového dříví ve Zlínském kraji dle Komplexní studie dopadů exponenciálně roste). Zvyšuje se tak riziko rozšíření rozsahu nahodilé těžby dřeva v důsledku sucha a zdravotního stavu lesa. Se suchem a zdravotním stavem lesů se zvyšuje požární riziko. Především je lze očekávat v oblastech, kde se z technických nebo kapacitních důvodů nepodaří obnovit porost (rozsáhlé holiny) a kde zůstává část odumřelého dříví nezpracována. Na holinách, bez funkčního vegetačního krytu dochází k výraznému nárůstu povrchových teplot, které riziko požáru zvyšují.

¹² aktualizovaná v roce 2019

¹³ zpracovává se aktualizace

Obecně se změnou klimatu předpokládá posun výskytu jednotlivých druhů stromů do vyšších poloh, tedy expanze listnatých opadavých stromů a ústup chladnomilných druhů a jehličnanů. Do konce 21. století se předpokládá posun stanovištních podmínek o minimálně 2 lesní vegetační stupně. Tyto změny jsou rizikové především pro úzce specializované druhy a na ně navázané ekosystémy. Za nejvíce ohrožené byly Komplexní studii dopadů označeny smrkové lesy v nižších a středních polohách, tedy lesy především ve 3. – 5. vegetačním stupni s nepůvodní dřevinnou skladbou a zhoršenou vodní bilancí, které zahrnují 31,2 % rozlohy kraje.

Zásadním činitelem pro stav lesů v České republice bude způsob hospodaření – vhodná obnova současných kalamitních holin a postoj k současným chřadnoucím smrkovým a borovým porostům. Lesní hospodářství čelí vážné krizi. Pokud má být zachována stávající rozloha lesů, je více zapotřebí respektovat stanovištní podmínky druhů dřevin, více využívat přirozené zmlazení na úkor umělé obnovy ke zlepšení genofondu dřeviny a realizovat opatření vedoucí ke zlepšení retence vody na lesní půdě (podpora výsadby melioračních a zpevňujících dřevin, podpora přirozené obnovy lesa, likvidace klestu štěpkováním s následným rozptýlením v obnovovaném porostu, šetrné technologie při hospodaření v lesích aj., viz návrhová část Koncepce).

5.2 Dopady na zemědělskou krajinu

Zemědělské sucho se vyznačuje dlouhodobým nedostatkem vody v půdě a její nedostupností pro růst a vývoj zemědělské produkce. Dle Komplexní studie dopadů stoupá počet dní s kritickým nedostatkem vody v půdě a vláhý pro plodiny. Nedostatek sněhové pokrývky zásadně ovlivňuje přezimování polních plodin, které jsou v případě výskytu holomrazů postiženy vymrzáním. Nižší akumulace vody ve sněhové pokrývce způsobuje nedostatek vody, který by se měl ze sněhu uvolnit na začátku vegetačního období. Dřívější aktivitou vegetace a vyšší potřebou vláhý na transpiraci dochází k častějšímu výskytu jarního sucha. Suchem a mrazem oslabené porosty jsou snazším cílem patogenů. Snižuje se nejen odolnost samotných plodin či dřevin, ale i účinnost ochranných prostředků. Problémem jsou dále vysoké teploty způsobující vyšší riziko stresu v určitých vývojových fázích a přívalové srážky. Při vyšším výskytu srážek na vyschlou půdu lze očekávat výraznější erozní projevy – snížená vlhkost půdy má vliv na náchylnost půdy k větrné erozi a na infiltrační schopnost půdy, nedostatečnou infiltraci se zvyšuje povrchový odtok. Na druhou stranu pozitivním faktorem pro plodiny je vzrůstající úroveň atmosférické koncentrace CO₂ stimulující fotosyntézu a efektivnější hospodaření rostlin s vodou a delší vegetační období. Uvedené změny teplotních a srážkových poměrů budou určující i pro chov hospodářských zvířat.

Nárůst průměrné úrovně výnosů je očekáván ve vyšších polohách. Lze očekávat posun výrobních oblastí směrem do vyšších poloh a ústup pícninářské a obilnářsko-bramborářské výrobní oblasti. Zvýhodněny budou teplomilné plodiny a odrůdy, bude se zvětšovat plocha s podmínkami řepařské a kukuřičné oblasti. Obecně lze očekávat nárůst meziroční variability výnosů.

Dlouhými epizodami sucha jsou ohrožena prameniště a mokřadní území, ať už na orné půdě (polní mokřady), či na vlhkých loukách a pastvinách. Ohroženy jsou prakticky všechny biotopy travních porostů, které tvoří 24,5 % v LPIS evidovaných zemědělských pozemků na řešeném území bez CHKO, resp. 31 % území kraje (vč. CHKO). Vysycháním jsou ohroženy remízy, nejen v místech kumulace vody (vrbové křoviny, biotopy lužních lesů, dubohabřin), ale prakticky všechny lesní porosty (usychání borovic). Ohrožena je obecně zachovalá zemědělská krajina s krajinnými prvky.

Vznik a průběh zemědělského sucha neovlivňují pouze atmosférické srážky, ale také teplota vzduchu, rychlost větru, sluneční radiace, retenční a infiltrační vlastnosti půdy, terénní poměry, hladina podzemní vody a vývojová fáze rostlin. Jedná se o faktory, podmínky prostředí, které lze ve velké míře ovlivnit, ať už způsobem obhospodařování či realizací krajinoformujících prvků. Zásadní bude využívání vhodných agrotechnických opatření. Obnova struktury půdy, jejich mikrobiální prostředí a schopnosti zadržet vodu jsou klíčovou podmínkou pro udržitelnost zemědělství. Zdravá zemědělská krajina obsahuje širokou škálu biotopů s populacemi druhů, zachovalá krajina je odrazem historického obhospodařování území a silně vstupuje do hodnocení krajinného rázu. Např. existence krajinných prvků v blocích zemědělské půdy má vliv nejen na větší diverzitu (mozaikovitost) a následně zvýšenou biodiverzitu krajiny, ale také na faktory ovlivňující zemědělské sucho (ochlazovací efekt, bariéry proti větrné erozi, zlepšení retenčních vlastností lokalit). Podpora mozaikovitosti krajiny a šetrný způsob obhospodařování ve vztahu k vodě v půdě je pro ekosystém zemědělské krajiny podstatným předpokladem pro snížení dopadů změn klimatu.

5.3 Dopady na vodní ekosystémy

Problémem jsou především epizody déletrvajícího sucha, které mohou snížit dostupnost vody (průtoky vodních toků, objem stojatých vod, zásoby podzemních vod). Vlivem nižších průtoků ztrácí vodní toky schopnost přetvářet své vlastní koryto a komunikovat s nivou toku. Dochází ke snížení samočisticí funkce toků a tedy ke zhoršení jakosti povrchových vod. Vlivem zvýšené teploty ve vodách dochází k vyšší aktivitě metabolických a rozkladných procesů a následně především ve stojatých vodách k nárůstu eutrofizace a nižší dostupnosti rozpuštěného kyslíku. Za malých průtoků lze předpokládat intenzivnější působení metabolitů farmak (endokrinní disruptory, hormony, antidepresiva) a pesticidů na vodní živočichy. Nedostatek sněhové pokrývky má vysoký vliv na nedostatečné doplňování zásob podzemních vod. Menším nařazením znečišťujících látek lze očekávat sníženou kvalitu podzemních vod. Tu lze očekávat i vzhledem k vyšší četnosti extrémních srážek – vymývání znečišťujících látek z půdy, přetok splaškových vod do vodních celků.

Na základě predikcí vývoje klimatu lze předpokládat, že může v budoucnu docházet ke změnám v roční a sezónní dostupnosti vody, zejména pro zásobování měst a obcí z mělkých lokálních vodních zdrojů. Již v současnosti se pasivní bilanční stav (hospodaření ve vztahu k zachování minimálního zůstatkového průtoku v toku) objevuje na vodních nádržích Koryčany, Fryšták a Slušovice. Je zřejmé, že budou stoupat náklady na čištění odpadních vod (především zvýšené koncentrace fosforu v odpadních vodách). Problém nižších průtoků znamená problém pro hydroenergetiku a vodní dopravu.

Je zřejmé, že je již v současnosti třeba více racionalizovat užívání vodních zdrojů a optimalizovat vodní režim krajiny. Ochranu jakosti vod lze velmi dobře zajistit i následnými opatřeními v krajině v podobě mokřadů, drobných vodních nádrží a opatření využívajících infiltraci. Podstatné je odstraňování vnosu fosforu a dusíku do vod. Na základě požadavků Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu vznikla na národní úrovni Studie hospodaření se srážkovými vodami v urbanizovaných územích.

Nižší průtoky v tocích a změna teplotních a živinových podmínek prostředí mohou za přímý úhyn jedinců organismů, ale i celých populací (i díky snížené možnosti migrace). Ohroženy jsou především druhy tzv. čistých vod (jepice, pošvatky, pstruzi, mihule, vranky, střevle, ledňáčci aj.), většina vzácných a ohrožených druhů jsou stenoekní, tedy jsou úzce specializované na stávající podmínky prostředí. Jedná se např. o obojživelníky či korýše periodických tůní. Dlouhodobou sníženou schopností korytotvorných procesů nejsou vytvářeny biotopy (štěrkové lavice, nátrže, tůně), které jsou podstatné pro přežití druhů. Ještě silněji jsou ohrožena nivní společenstva závislá na množství povrchové i podzemní vody (společenstva periodických tůní), dále společenstva pramenišť a rašeliníšť, pobřežní vegetace a mokřadů. Nedostatečně vodné toky se zahlubují, čímž dochází obecně k zaklesávání vodní hladiny i v podzemních vodách.

Dopad hydrologického sucha na populace druhů velice souvisí se stávajícím stavem ekosystémů. Pestrá morfologie toků a břehových porostů (střídání peřejí a tůní, absence migračních překážek, přirozený vegetační kryt a úkryty) a úměrná velikost rybí obsádky ve vodních nádržích zvyšuje pravděpodobnost přežití populací.

5.4 Dopady na populace a společenstva druhů rostlin a živočichů

Vzhledem k přímému a okamžitému dopadu projevů klimatu na hydrologický režim krajiny jsou nejvíce ohroženy vodní a na vodní ekosystémy vázané druhy. Nejohroženější jsou konkurenčně slabší druhy závislé na nízké koncentraci živin a nižší teplotě vody, která pro ně udržuje příhodné podmínky prostředí. Již v současnosti díky regulacím vodních toků trpí nivní ekosystémy nedostatkem vody, jak povrchové (rozlivy), tak podzemní (zaklesnutá hladina podzemních vod dána zahloubením vodního toku) a dochází k proměně nivních společenstev směrem ke společenstvům na vodu méně vázaným (např. lužní lesy → dubohabřiny v nižších nadmořských výškách). Změnou klimatu i v souvislosti s vyšší zátěží dusíkem jsou ohroženy i např. druhově bohaté louky. Areály rozšíření druhů se obecně posouvají k severu a do vyšších nadmořských výšek. Jsou tak ohrožena typická společenstva horských poloh. Problém rozšířené nahodilé těžby související s kůrovcem a výskyt rozsáhlých holin je stresovým faktorem pro řadu lesních druhů živočichů, ale zároveň příležitostí pro druhy lesních světlin a pasek. Chřadnoucí smrkové porosty, které tvoří velkou rozlohu lesů, mají v současnosti nižší schopnost vázat vzdušný uhlík, čímž se posilují dopady klimatických změn.

Problémem pro populace druhů je šíření nepůvodních druhů, které jsou lépe adaptované změněným klimatickým podmínkám a budou dále využívat zvýšeného stresu původních organismů pro obsazování

stanovišť a ekologických nik. Krom člověkem negativně ovlivněných vodních a lesních biotopů, které jsou tak v současnosti méně odolné ke klimatickým změnám, je dalším rizikovým faktorem stávající fragmentace krajiny. V krajinách s relativně vysokou mírou fragmentace území je metapopulacím znemožněno komunikovat, což vede společně se změnami podmínkami a zdroji prostředí, vycházejícími z projevů změn klimatu, k lokálnímu až regionálnímu vymírání druhů. Obecně mohou být pro druhy rostlin a živočichů rizikové změny teplot, které ovlivňují vývojové fáze a chování. Uvedené projevy změn klimatu mohou vést ke zhoršení zdravotního stavu populací původních druhů, až k jejich úhynu.

Vodní a mokřadní ekosystémy výrazně ovlivňují mikroklima oblastí, zdravé stanoviště původní lesy s optimální dřevinnou a věkovou skladbou, např. smíšené lesy s dominancí buku v Hostýnských vrších, jsou významnými vazači vzdušného uhlíku. I z čistě antropocentrického pohledu je potřebné udržovat a podporovat rozvoj stanoviště původních a pro kraj typických biotopů tvořených zdravými populacemi druhů.

6 ZHODNOCENÍ NAPLŇOVÁNÍ PŘEDCHOZÍ „KONCEPCE A STRATEGIE OPK VE ZLÍNSKÉM KRAJI DO ROKU 2020“

6.1 Lesní hospodářství

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Zlepšení druhové skladby lesních porostů:
 - cíl 1. 1.: Zajištění legislativy ochrany přírodních lesních společenstev včetně návrhu managementu těchto porostů *nesplněno, nebyla potřeba*
 - cíl 1. 4. Usilovat o snížení podílu jehličnanů, zejména smrku, v lesních ekosystémech *plněno*

Kraj vydává závazná stanoviska ke schválení LHP a LHO, ve kterých lze uplatňovat požadavek na snížení podílu smrku v lesních porostech. Vzhledem k vysoké kvalitě zpracovaných návrhů lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov, které při návrzích jednotlivých hospodářských zásahů zohledňují příslušné plány péče zvláště chráněných území a souhrny doporučených opatření prvků soustavy Natura 2000, nebylo nutné prosazovat vyšší ochranu nebo speciální management porostů.

Dle Zprávy o životním prostředí ve Zlínském kraji (2017) byly lesní porosty ve Zlínském kraji tvořeny převážně jehličnatými dřevinami, jejichž podíl činil 54,1 %, z toho smrku bylo 42,2 % a borovice 5,6 %. Podíl smrkových porostů ve Zlínském kraji se pozvolna blíží podílu smrku stanovenému v doporučené druhové skladbě lesů pro ČR (36,5 %). Vyplývá to i z NIL2, dle které se daří pomalu snižovat podíl smrku (o 1,2 %) a podíl borovice (o 0,2 %). Současně se zde konstatuje, že přirozenost dřevinné skladby je ve Zlínském kraji 38,6 %, přičemž v ČR je to 36,5 %. Vzhledem k charakteru lesních biotopů Zlínského kraje se při zalesňování holin používá např. jedle bělokorá, která také patří mezi jehličnany a na vhodných stanovištích je vhodné její procentuální zastoupení zvyšovat. Dle NIL (NIL1, NIL2) došlo k plošnému úbytku smrku ztepilého o cca 1,2 %.

- Zvýšení retenční schopnosti lesů:
 - cíl 1. 2. Zachování a evidence mokřadů na pozemcích určených k plnění funkcí lesa *nesplněno*
 - cíl 1. 3. Realizace drobných vodních ploch na pozemcích určených k plnění funkcí lesa a na vodotečích protékajících lesem *plněno*

Kraj žádnou evidenci mokřadů nedisponuje, nicméně mokřady (i v lesích) byly zmapovány v rámci národního projektu Ochrana a udržitelné využívání mokřadů České republiky (AOPK ČR, 2016), viz <http://mokrady.ochranaprirody.cz/>. Dle údajů AOPK ČR se v PUPFL vyskytuje 159 mokřadů o výměře 5,1 ha. Jedním z cílů předkládané koncepce v rámci návrhové části bude zachování těchto mokřadů do budoucna. Správcem vodních toků v lesích je většinou podnik Lesy ČR, s. p., který je příjemcem dotací na podporu retence vody v lesích. Na webových stránkách Lesů ČR, s.p. jsou uvedeny následující realizované akce:

Mokřad Hluboké II

Jedná se o realizaci boční tůně a mokřadu, které vznikly odtěžením zeminy v terénní depresi konkávního oblouku Hlubockého potoka v obci Návojná (Valašské Klobouky)

Mokřad na Jamách – Strání (NPR Porážky)

Jednoduchá terénní úprava zvodnělé přírodní deprese. Odtěžením materiálu a zahloubením byl vytvořen biotop s občasnou hladinou vody o rozměrech cca 8 x 12 m a max. hloubkou 1 m.

Retenční objekt Klášťov, Vysoké Pole

Stavba byla provedena s cílem vzduť vody, zachycení splavenin nad již upraveným úsekem koryta v obci a jeho ochrana a zlepšení protipovodňové ochrany obce zadržením vody při povodních a transformací povodňové vlny. Současně došlo ke zvýšení biodiverzity zájmového území, posílení zásoby

povrchových vod v území a posílení zásoby infiltrovaných podzemních vod v období srážkových deficitů. V období sucha bude sloužit pro zajištění minimálních průtoků v korytě pod objektem. Realizace 2016

Retenční nádrže Hájenky, technické zhodnocení

Soustava tří retenčních nádrží se nachází jihovýchodně od obce Lipová v průmyslovém areálu. Nádrže slouží jako zdroj požární vody a krajinnotvorný prvek. Jedná se o průtočné nádrže. Celá stavba se nachází v CHKO Bílé Karpaty. Realizace 2014/2015

Retenční objekt Pod Komoncem v km 4,035

Pozlovický potok pramení pod horou Komonec (672 m n. m.). Tento drobný vodní tok nad obcí Podhradí je neupravený, s meandry a břehovými porosty. V místech s menším spádem docházelo ke snížení unášecí síly a docházelo k usazování splavenin. Při větším průtoku docházelo k narušení půdního krytu podél toku a k vyplavování splavenin do níže položených oblastí. Pro ochranu níže položených oblastí a nemovitostí v obci Podhradí a Pozlovice, bylo navrženo zřízení záchytné retenční nádrže, s retenčním prostorem o objemu 7 580 m³. Realizace 2011/2012

Na úrovni kraje (mezi hodnocenými lety 2012 – 2020) existuje dotační program „Podpora usměrňování odtoků a vsakování vody v rámci lesních cest“, který podporuje retenci vody v lesích. Jedním z cílů předkládané koncepce bude pokračování podpory retence vody v lesích.

- Opatření organizačního charakteru:
 - cíl 1. 5. Řešit střety v zájmech vlastníků s ochranou přírody, zejména na plochách ZCHÚ a ÚSES
plněno v rámci běžné agendy
 - cíl 1. 6. Zalesnění zemědělských půd směřovat především do údolních niv (v rámci protipovodňové ochrany) a na erozně ohrožené plochy
neplněno

Vlastníci pozemků musí ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, strpět ÚSES na svém území. Vlastníkům pozemků v ZCHÚ je státem kompenzována příp. hospodářská újma. Případné spory s vlastníky pozemků lze řešit nejlépe výkupy cenných území státem do Fondu pozemků ZCHÚ. Jedním z cílů předkládané koncepce bude tlak kraje na stát v podpoře státního vlastnictví pozemků v nejcennějších přírodních lokalitách a zajištění řízené péče o ně. Dotační programy na zalesňování údolních niv a erozně ohrožených zemědělských půd nebyly od roku 2012 vypsány. V údolních nivách lze realizovat i jiná a účinnější opatření na podporu retence, retardace a akumulace vody v krajině než zalesňování, stejně tak na erozně ohrožených zemědělských půdách lze realizovat řadu účinných opatření k výraznému snížení erozního ohrožení pozemků.

Dlouhodobé cíle v oblasti lesnictví jsou zaměřeny na ekologizaci lesnictví, které by mělo být zajišťováno prostřednictvím schvalovaných LHP a LHO. Cíl 1. 10. Podporovat mimoprodukční funkce lesa a 1. 11. Chránit a podporovat biologickou diverzitu lesních ekosystémů a to ve stromovém, keřovém i bylinném patru byly mezi lety 2017 – 2019 podpořeny prostřednictvím programu „Podpora zmírnění následků sucha v lesích“. Cílem programu bylo podpořit provádění lesnických činností s vyšším kladným dopadem na plnění mimoprodukčních funkcí lesů, zvýšení biodiverzity lesních porostů, opatření zvyšujících odolnost lesních porostů.

Cíl 1. 12. Podporovat údržbu a obnovu lesních alejí a porostních pláští, zachování významných solitér a výstavků lze naplňovat prostřednictvím dotace OPŽP na památné aleje, z programu mohou čerpat dotace ORP (OPŽP 2014 – 2020), v případě výstavků se spolupracuje se zpracovatelem EHP.

Cíl 1. 15. Dosáhnout a udržovat rovnováhu mezi stavy lesních ekosystémů a stavy zvěře je ošetřen legislativně prostřednictvím vyhlášky MZe č. 491/2002 Sb., o způsobu stanovení minimálních a normovaných stavů zvěře a o zařazování honiteb nebo jejich částí do jakostních tříd, ve znění pozdějších předpisů, a prostřednictvím schvalování plánů mysliveckého hospodaření v honitbě (Plán chovu a lovu).

Jedním z cílů je cíl 1. 16. Využívat plánů zpětné rekultivace, zejména u těžebních ploch, k rozšíření biodiverzity. Zalesňování území po těžbě nemusí být ten nejlepší možný způsob ke zvýšení biodiverzity území, viz kap. 3.4.

6.2 Zemědělství

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Ochranu zemědělské půdy před záboru:
 - cíl 2. 1. Maximálně chránit zemědělskou půdu před trvalými záboru, a to nejen tzv. zvláště chráněnou půdu náležející do I. a II. třídy ochrany, ale z hlediska zachování biodiverzity zvl. zemědělskou půdu náležející do V. stupně ochrany, kam jsou zahrnuty půdy geneticky méně úrodné, avšak tvořící významná přírodní stanoviště (půdy zamokřené, vysychavé, svažitě, kamenité, písčité, rašelinné apod.) *plněno jen dle legislativy*
 - cíl 2. 4. Přednostně podporovat realizaci projektů vycházejících ze zpracovaných koncepčních dokumentů *částečně plněno*
 - cíl 2. 5. Podporovat přípravu a realizaci strategie/koncepce ochrany půdy na úrovni kraje *nesplněno*

Obecná stručná pravidla pro odnímání půdy ze zemědělského půdního fondu definuje Metodický pokyn MŽP č.j. OOLP/1067/96 ze dne 12. 6. 1996. Půdy nejvyšší třídy ochrany (I. a II.) se v řešeném území nacházejí v rozsáhlých plochách v široké nivě Moravy a jejích přítoků, kam se koncentrují i další zájmy v krajině (vodní hospodářství, těžba, ochrana přírody). Jelikož více než třetinu území Zlínského kraje (bez CHKO) pokrývají tyto bonitně hodnotné půdy, je zřejmé, že se záborům této půdy nelze vyhnout. Součástí cílů předkládané koncepce bude podpora regenerace brownfieldů v kraji. Půdy V. třídy se nacházejí především na území CHKO, mimo řešené území. Strategie/koncepce ochrany půdy na úrovni kraje nebyla dosud vytvořena.

- Podporu mozaikovitosti krajiny:
 - cíl 2. 2. Podporovat zatravnění údolních niv významných vodních toků a zakládání travnatých sedimentačních pásů i podél malých a drobných vodotečí *nesplněno*
 - cíl 2. 3. Podporovat zemědělské subjekty ve zvyšování počtu akcí směřovaných k ochraně, obnově a údržbě krajiny s využitím finančních prostředků krajinotvorných programů MŽP, agroenvironmentálních programů MZe a SFŽP, resp. z evropských fondů *nesplněno*

Dotační programy na zatravnění údolních niv a travnatých sedimentačních pásů nebyly dosud vypsány. V údolních nivách lze realizovat i jiná a účinnější opatření na podporu retence, retardace a akumulace vody v krajině, nejen zatravnění. V rámci DZES (viz kap. 3.2.2.2) jsou zemědělské platby navázány na dodržování podmínek hospodaření na zemědělské půdě, jednou z podmínek je dodržení ochranných pásů podél vodních toků s uvedením podmínek jejich obhospodařování. Po založení pásů jsou tak nuceni pás udržovat. Podpora retence, retardace a akumulace vody v nivách a podpora zakládání pásů podél toku bude i nadále součástí cílů předkládané koncepce.

Dlouhodobé cíle v oblasti zemědělství jsou zaměřeny na ekologizaci zemědělství, viz cíle 2. 6., 2. 7., 2. 11., 2. 12. Ekologizace zemědělství je podporována prostřednictvím standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy DZES na národní úrovni, přesto lze i v rámci kraje podporovat projekty zlepšující mozaikovitost krajiny. Žádné dotační programy, které by se týkaly zvýšení mozaikovitosti zemědělské krajiny, nebyly dosud vypsány.

Za dlouhodobý cíl předchozí koncepce byla uvedena ochrana půdy prostřednictvím cíle 2. 8. Zvýšení retenční kapacity krajiny, snížení vodní a větrné eroze na přijatelnou míru a 2. 9. Chránit půdu před kontaminovanými nebezpečnými látkami. Opatření ke zvýšení retence vody v krajině, opatření ke zvýšení protierozní ochrany území či opatření k ochraně půd před kontaminovanými nebezpečnými látkami nebyla dosud krajem přímo podporována.

Dále je jedním z cílů cíl 2. 10. Zlepšení prostupnosti krajiny optimalizací sítě polních cest (v návaznosti na síť lesních cest). Jedná se o opatření, která jsou nejlépe realizovatelná prostřednictvím pozemkových úprav, které jsou v gesci Pozemkového úřadu. Kraj dosud nepodpořil žádná opatření k naplnění daného cíle.

6.3 Vodní hospodářství

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Ochranu a rozvoj vodních ekosystémů:
 - cíl 3. 1. Zvýšit počet akcí a objem finančních prostředků v rámci krajinotvorných programů MŽP, MZe a SFŽP, resp. z evropských fondů *plněno*
 - cíl 3. 2. Při stavbách, obnově i údržbě vodohospodářských staveb vytvářet podmínky pro rozvoj stanovišť živočichů a rostlin vázaných na vodu *plněno jen v rámci běžné agendy*
 - cíl 3. 3. Zajistit důslednou ochranu vodním a mokřadním biotopům *nesplněno*

Od roku 2019 je z OPŽP čerpáno z oblasti Zajištění příznivého stavu předmětu ochrany národně významných chráněných území na projekt Podpora biodiverzity v EVL soustavy Natura 2000 na území Zlínského kraje, který zahrnuje i vodní ekosystémy. Jedná se o následující území:

<i>Rochus</i>	<i>cena vč. DPH</i>	<i>3 995 776,35 Kč</i>
<i>Mokřad u Slov. Stroj.</i>		<i>782 821,60 Kč</i>
<i>Údolí Okluky</i>		<i>640 708,31 Kč</i>
<i>Chvalčov</i>		<i>116 807,59 Kč</i>
<i>Mokřad Pumpák</i>		<i>695 444,35 Kč</i>
<i>Újezdecký les</i>		<i>2 445 676 Kč</i>
<i>Remízy u Bánova</i>		<i>1 256 731 Kč</i>
<i>Údolí Bánovského potoka</i>		<i>1 681 329 Kč</i>

Krajské dotace na výstavbu a obnovu nových vodní nádrží a jiných staveb, které by podmiňovaly realizaci opatření k podpoře cenných druhů rostlin, živočichů a společenstev nebyla dosud vypsána, tato opatření jsou však podporována i národně v rámci OPŽP. K údržbě vodohospodářských staveb se mohou orgány ochrany přírody vyjadřovat prostřednictvím své běžné agendy. Cíl 3. 3 je velice široký a bude taktéž, ale podrobněji, řešen v cílech předkládané koncepce. Mokřadním biotopům nebyla dosud věnována náležitá pozornost, některé z mokřadů identifikovaných AOPK ČR, viz výše, jsou součástí ZCHÚ či soustavy Natura 2000, některé však v současnosti žádnou ochranou nedisponují. Požadavek na zajištění ochrany dosud územně nechráněných mokřadů bude součástí cílů předkládané koncepce.

Dlouhodobé cíle jsou zaměřeny na podporu revitalizačních opatření (cíle 3. 9., 3. 12., 3. 13.), na podporu protierozních a protipovodňových opatření (cíle 3. 7., 3. 8.), na ochranu mokřadních území, (cíle 3. 4., 3. 5., 3. 10.) a na zlepšení jakosti vod (cíle 3. 6., 3. 13). Podpora revitalizačních opatření je obecně podporována národně v rámci OPŽP, jedná se o nákladná opatření, stejně jako přírodě blízká protipovodňová opatření. Podpora protierozních opatření a ochrana mokřadů nebyla dosud řešena a bude součástí cílů předkládané koncepce. Zlepšení čistoty vod budováním a zefektivňováním kanalizační sítě a ČOV řeší Plán vodovodů a kanalizací Zlínského kraje a plány dílčích povodí. V rámci těchto dokumentů se sleduje i vývoj stavu.

Součástí dlouhodobých je také cíl 3. 11. Zalesnění zemědělských půd směřovat především do údolních niv (v rámci protipovodňové ochrany) a na erozně ohrožené plochy. Dotační programy na zalesňování údolních niv a erozně ohrožených zemědělských půd nebyly od roku 2012 vypsány. V údolních nivách lze realizovat i jiná a účinnější opatření na podporu retence, retardace a akumulace vody v krajině než zalesňování, stejně tak na erozně ohrožených zemědělských půdách lze realizovat řadu účinných opatření k výraznému snížení erozního ohrožení pozemků.

6.4 Územní systém ekologické stability

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Návaznost nadregionálního a regionálního ÚSES s prvky ÚSES lokální úrovně:
 - cíl 4. 1. Na území kraje sjednocení (resp. propojení) NR-R ÚSES a L-ÚSES
částečně splněno

Tento požadavek je aktuálně plněn v rámci procesu tvorby nových územních plánů obcí. Problémem zůstává nenávaznost ÚSES mezi obcemi, obzvláště mezi obcemi spadajícími do sousedních obcí s rozšířenou působností a sousedních krajů. Cíl zůstává nesplněn a bude součástí cílů předkládané koncepce.

- Kvalitní datovou vrstvu:
 - cíl 4. 2. Vytvořit geografický informační systém pro NR a R ÚSES, zajistit jeho pravidelnou aktualizaci na webových stránkách kraje *splněno*
 - cíl 4. 3. Dokončit zpracování dokumentace (*dgn) prostorově-funkčního vymezení lokálního ÚSES včetně návazností na hierarchicky vyšší ÚSES na okolní kraje
částečně splněno

Cíl 4. 2. byl splněn v rámci portálu JUAP Zlínského kraje. Cíl 4. 3. souvisí s cílem 4. 1. je potřeba zkvalitnit vymezení ÚSES v rámci kraje i v návaznosti na kraje sousedící.

V rámci dlouhodobých cílů koncepce uvádí potřebu vytvoření plnohodnotné sítě ÚSES (cíl 4. 6) a postupné dosahování funkčnosti jednotlivých prvků ÚSES (cíl 4. 4.). Vyhodnocení jednotlivých prvků ÚSES z hlediska funkčnosti (existující, částečně existující, chybějící) a koncepční podpora v dosažení cílových společenstev v částečně existujících a chybějících prvcích je podstatou pro zlepšení stavu ÚSES. Na PUPFL lze ÚSES zlepšovat prostřednictvím LHP a LHO, na zemědělské půdě a jiné půdě (mimo PUPFL) je však potřebné podporovat zlepšování jejich stavu či u chybějících prvků jejich realizaci. Cíl zůstává nesplněn a bude součástí cílů předkládané koncepce. Cíl 4. 5. uvádí následující: Pokud to územní podmínky a trasování ÚSES umožňují, začleňovat pozemky bývalých skládek do ÚSES. Uvedený cíl neodpovídá konceptu ÚSES, který je založen na začleňování „ekologicky stabilních“ území.

6.5 Krajinový ráz

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Opatření administrativního charakteru:
 - cíl 5. 1. Institut krajinového rázu jako standardní součást operativy státní správy
plněno v rámci běžné agendy
 - cíl 5. 3. Dokončení informačního systému VKP
neplněno, není potřeba

Ochrana krajinového rázu je velice vágně zakotvena v § 12 zákona č. 114/1992 Sb., v platném znění. Jeho uplatňování je tudíž problematické. Opřít se lze o dokument Krajinový ráz Zlínského kraje (2005), v rámci kterého byla vymezena území speciálních zájmů, vymezená plochami pro ochranu pohledových horizontů nadregionálního významu, a oblasti s výjimečným krajinovým rázem. Informační systém VKP neexistuje, existuje vlastní systém v Excelu, který je dle orgánu ochrany přírody kraje dostačující.

- Ochranu konkrétních území:
 - cíl 5. 2. Kategorizovat významnost území z hlediska krajinového rázu a stanovit jeho citlivost k zásahům *splněno*
 - cíl 5. 4. Cílené rekultivace těžebních prostorů ke zvýšení diverzity i ekologické stability krajiny
plněno

V rámci výše uvedeného dokumentu Krajinový ráz Zlínského kraje (2005) byla identifikována území s potřebou zvýšené ochrany krajinového rázu s uvedenými doporučeními v oblasti územního plánování. Stav území po těžbě

Ize ze strany orgánu ochrany přírody ovlivnit požadavkem na zohlednění opatření směřující k ochraně přírody či k ochraně krajinného rázu. V rámci řešeného území byly vypracovány dvě územní studie území po těžbě: Územní studie Využití ploch uvolněných po těžbě štěrkopísku – Ostrožská jezera a Územní studie využití ploch po těžbě štěrkopísku Napajedla – Spytihněv. Vzhledem k velkému množství těžných území bude požadavek dále součástí cílů předkládané koncepce.

Dlouhodobé cíle jsou zaměřeny na ochranu území před negativními trendy územního plánování (cíl 5. 5. Maximální ochrana území před expanzí staveb do volné krajiny, cíl 5. 6. Řešit problematiku fotovoltaických a zejména větrných elektráren v uceleném koncepčním dokumentu kraje). Ochrana území před expanzí staveb je řešena prostřednictvím územního plánování na obecní úrovni. U oblastí s výjimečným krajinným rázům a území speciálních zájmů by však měla být krajem přijata přísnější regulační opatření. Požadavek bude součástí cílů předkládané koncepce. Koncepce ochrany krajinného rázu, která by řešila regulaci fotovoltaických a větrných elektráren, nebyla dosud zpracována.

Dalšími cíli v dlouhodobém horizontu jsou cíle 5. 7. Zavedení krajinného plánování do praxe a 5. 8. Obnova charakteristických a významných přírodních i kulturních struktur v krajině. Povinnou součástí územních plánů je koncepce uspořádání krajiny řešící nezastavěné území obcí. Pilotní územní studie krajiny pořizená krajem byla vypracována v roce 2015 pro k. ú. Kelníky a k. ú. Zlámanec. Z MMR jsou v současnosti podporovány a dotovány tzv. územní studie krajiny, které zahrnují a propojují celé území ORPů či krajů. Některé obce kraje již danou možnost využily, např. ORP Valašské Klobouky. Obnova významných struktur krajiny nebyla dosud krajem podpořena. Cíl bude součástí cílů předkládané koncepce.

6.6 Územní plánování

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Důraznější prosazování zájmů ochrany přírody v rámci územního plánování:
 - cíl 6. 1. Prosazovat zájmy ochrany přírody a krajiny v ZÚR ZK a dalších ÚPD a strategických dokumentech kraje **plněno**
 - cíl 6. 2. Vyžadovat komplexní přístup k využití území při zpracování ÚP obcí za účasti příslušných specialistů **neplněno, viz komentář níže**
 - cíl 6. 3. Doplnit a aktualizovat oborové podklady specifikující zájmy ochrany přírody a krajiny ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů **částečně splněno, viz níže**

Ochrana přírodních hodnot je povinnou součástí ZÚR a dalších ÚPD. Strategické dokumenty kraje by neměly být v rozporu s mezinárodními závazky v ochraně přírody, viz kap. 1 Úvod, navíc jsou posuzovány v rámci procesu SEA. Vzhledem k nízkým cenám zakázek na pořizování územních plánů nelze plně cíl 6. 2. naplňovat. Obce by před realizací ÚP měly využít územní studie krajiny, studie odtokových poměrů, studie krajinné obnovy, územní studie krajiny, komplexní pozemkové úpravy aj., dle potřeby krajiny v území, kterou by měl vyhodnotit příslušný odbor životního prostředí. Z oborových dokumentů byl zpracován krajinný ráz (Krajinný ráz Zlínského kraje, 2005), ÚSES (Nadregionální a regionální ÚSES Zlínského kraje, 2007) a eliminace fragmentace krajiny (Územní studie Identifikace nezbytných nezastavitelných částí krajiny Zlínského kraje, 2015). Chybí vypracování červeného seznamu ohrožených druhů rostlin a živočichů na území ZK a řešení invazních druhů na území ZK.

Dlouhodobé cíle se zaměřují na ochranu a zlepšení přírodních a krajinných hodnot v území. Cíle 6. 4. a 6. 5. vyjadřují obecnou potřebu udržitelnosti stávajících hodnot. Cíl 6. 6. uvádí požadavek na přednostní využívání brownfieldů před zástavbou na zelené louce. Kraj má vypracovanou Strategii využití brownfields ve Zlínském kraji s vytvořenou a zveřejněnou databází brownfieldů s návrhy na řešení problematiky. Cíl 6. 7. požaduje vypracování územních studií pro atraktivnější oblasti kraje, které by řešily příp. územní střety. Cíl není zatím splněn, potřeba územních studií krajiny pro vymezené oblasti zvýšeného krajinného rázu (viz Krajinný ráz Zlínského kraje, 2005) bude součástí cílů předkládané koncepce. Cíl 6. 8. se týká rekultivace území po těžbě, je ze strany orgánů ochrany přírody a územního plánování plněn, ale vzhledem k velkému množství těžných ploch bude požadavek dále součástí cílů předkládané koncepce. Cíl 6. 9. Vytvořit funkční GIS ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje není dosud splněn.

6.7 Doprava

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Komplexní vyhodnocení negativních dopadů velkých záměrů:
 - cíl 7. 1. Komplexní vyhodnocení potenciálních negativních vlivů trasy průplavu D-O-L na zájmy ochrany přírody a krajiny (posouzení vlivů na jednotlivé složky ŽP ale i vyhodnocení dlouhodobé ekonomické návratnosti a možné dopady na celkový územní vývoj v regionu (ekonomické, urbanistické, sociální apod.)
nesplněno
 - cíl 7. 2. Komplexní vyhodnocení možných potenciálních negativních vlivů trasy rychlostní komunikace R49 na zájmy ochrany přírody a krajiny
nesplněno, již není třeba

Realizace kanálu D-O-L by měla významný negativní dopad na ochranu přírody. V nivě Moravy se nachází mnoho cenných nivních společenstev, která jsou závislá na stávající hladině povrchových a podzemních vod. V nivě Moravy se dále realizují významné odběry podzemní vody pro kraj. Společně s další fragmentací krajiny jsou uvedené jevy podstatné pro hodnocení záměru, jehož stávající hodnocení na národní úrovni je značně tendenční. V případě postupu kanálu D-O-L do další fáze v rámci procesu územního plánování je potřeba, aby kraj chránil výše uvedeného zájmy. Úseky R49, dnes D49 se budou v nejbližší době realizovat, dle technických norem stavby dálnic musí mít stavba vyřešenu migrační prostupnost. Kraj by měl požadovat detailní migrační studii pro potřeby územního plánování v návaznosti na dálnici (respektování identifikovaných migračních koridorů v územních plánech obcí).

- Podporu technických a infrastrukturních opatření k minimalizaci vlivu dopravy:
 - cíl 7. 3. Podpora vhodných technických a infrastrukturních opatření vedoucích k minimalizaci negativních vlivů dopravy na ŽP *nesplněno*

Co se týče přírody a krajiny, jsou podstatné činnosti zlepšující migrační prostupnost území – tedy výstavba migračních objektů (stavby umožňující překonat danou překážku) a opatření omezující vstup fauny na komunikaci (ploty, pachové, vizuální či zvukové odpuzovače, úpravy biotopů v okolí komunikace aj), viz projekt Komplexní přístup k ochraně fauny terestrických ekosystémů před fragmentací krajiny v ČR (EHP-40 Fragmentace krajiny, AOPK ČR). Tato opatření jsou v Zlínském kraji nedostatečná.

Taktéž dlouhodobé cíle předchozí koncepce byly zaměřeny na zlepšení prostupnosti území, viz cíle 7. 4., 7. 6. a 7. 7., které uvádí důsledné uplatňování procesů SEA a EIA, omezení fragmentace populací, zajištění průchodnosti krajiny a zabezpečení prostupnosti migračních překážek. Krokem ke zlepšení stávajícího stavu bylo pořízení Územní studie Identifikace nezbytných nezastavitelných částí krajiny Zlínského kraje (2015), která vymezila tzv. nezastavitelné plochy (migračně významná území s trasami dálkových migračních koridorů) a plochy pro územní/migrační studii (kde dochází ke kolizi s návrhem kapacitní komunikace). Cíle 7. 5. a 7. 8. se především týkají zlepšení kvality ovzduší, které populace druhů či krajinu příliš neovlivňuje.

6.8 Těžba nerostných surovin

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Prosazovat zájmy ochrany přírody v územích těžby:
 - cíl 8. 1. Důsledné uplatňování procesu EIA u nových těžebních ploch
plněno
 - cíl 8. 2. Prosazovat environmentální aspekty těžby v souladu s dokumentem Regionální surovinová politika ZK
neplněno, viz komentář níže

V rámci procesu EIA by se měl nejen hodnotit samotný dopad těžby na ochranu přírody, ale i stav po těžbě – požadovat ohled i na možnou ekologickou obnovu v rámci rekultivačního plánu, vyhrazení míst pro sukcesní plochy, případně požadovat jiná opatření směřující k ochraně přírody. Dokument Regionální surovinová politika ZK není součástí platných koncepcí/strategií Zlínského kraje. Surovinová politika České republiky neuvádí pro těžbu nerostných surovin žádné konkrétní environmentální požadavky.

Dlouhodobé cíle jsou zaměřeny na hospodárnost těžby – cíl 8. 4. Dbát na účelné dotěžení otevřených dobývacích prostorů, cíl 8. 5. Přispívat k hospodárnému nakládání s ložisky nerostných zdrojů. Jedná se o cíle, které jsou pro kraj téměř neřešitelné. Cíl 8. 3. Rekultivace a revitalizace těžebních prostor směřovat ke zvýšení biologické rozmanitosti dotčených ploch je už zmiňován v různých formulacích výše. V rámci řešeného území byly vypracovány dvě územní studie území po těžbě. Vzhledem k velkému množství těžebních území bude požadavek dále součástí cílů předkládané koncepce.

6.9 Turistika a rekreace

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Zvýšení ochrany atraktivních oblastí kraje:
 - cíl 9. 1. Podílet se na zpracování oborového dokumentu – generelu rekreace Zlínského kraje se zaměřením na turisticky nejatraktivnější oblasti (Valašsko, Horní Vsacko a Luhačovice), kde lze v budoucnu očekávat potenciálně nejvýznamnější střety s ochranou přírody a krajiny
nesplněno

Tento cíl nebyl splněn. V současné době je zpracováván dokument „Hodnocení potenciálu cestovního ruchu Zlínského kraje“, který sice nenahrazuje nerealizovaný generel rekreace Zlínského kraje, ale obsahově bude blíže změřen na limity cestovního ruchu přírodně cenných území a využití potenciálu ve vazbě na limity území.

Kraj má také zpracovanou Koncepci rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020 – 2030, kde nejsou rizika pro ochranu přírody a krajiny v atraktivních územích uvedena. Nejhodnotnější území z hlediska ochrany přírody jsou součástí ZCHÚ či EVL, které se řídí plány péče a souhrny doporučených opatření. V nich je uveden management i v rámci turismu a rekreace. V případě zvýšeného turismu a rekreace v uvedených územích je potřebné, aby příslušné orgány ochrany přírody situaci vyhodnotily a přehodnotily stávající podmínky ochrany území s vydáním přísnějších podmínek pro turismus a rekreaci.

- Podporu turismu a rekreace v území:
 - cíl 9. 2. Podporovat budování naučných stezek *plněno*
 - cíl 9. 3. Přípravovat propagační materiály ochrany přírody *plněno*
 - cíl 9. 4. Přispívat ke zlepšení podmínek pro pěší a cyklistickou přístupnost krajiny *plněno*

Uvedené cíle jsou podporovány ve zpracované Koncepci rozvoje cestovního ruchu, viz výše.

Dlouhodobé cíle jsou zaměřeny na podporu šetrné, ekologicky únosné turistiky (cíle 9. 5., viz cíle 9. 2.), na vytváření nových pracovních příležitostí pro místní v ekoturistice (cíle 9. 6.), na přispívání ke zlepšení životního prostředí příměstských oblastí (cíle 9. 7.), na podporu a rozvoj environmentálně šetrných dopravních prostředků (cíle 9. 9, ale také 7. 8.) a na implementaci principů „Evropské charty udržitelného cestovního ruchu v chráněných oblastech“ do managementu ZCHÚ (cíle 9. 8.). Charta je naplňována prostřednictvím plánů péče, Koncepce rozvoje cestovního ruchu a environmentálně výchovnými projekty. Uvedené dlouhodobé cíle se dotýkají sociálních a environmentálních témat, nejsou pro ochranu přírody a krajiny klíčové.

6.10 Zvláště chráněná území

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Management v ZCHÚ:
 - cíl 10. 2. Průběžné zpracování plánů péče pro všechna chráněná území *částečně plněno*
 - cíl 10. 3. Postupná revize pozemků v ZCHÚ *plněno*
 - cíl 10. 4. Specifikovat ZCHÚ, pro jejichž existenci je nezbytné zajistit klidový režim *nesplněno, viz komentář níže*

Krajští úřad Zlínského kraje je příslušným orgánem ochrany přírody pro vyhlášení plánů péče u 147 MZCHÚ a zadává zpracování plánů péče. U osmi ZCHÚ se však v nejbližší době se zpracováním plánů neuvažuje, především z finančních důvodů. Zvláště chráněná území v kraji jsou unikátními územími s často jedinečnými a vzácnými prvky. Vyhlášení a dodržování návrhů plánů péče je jedním z klíčových faktorů pro jejich další

existenci. Převody a výkupy pozemků jsou zajišťovány AOPK ČR. Nutnost klidového režimu je uvedena v jednotlivých plánech péče. Pokud není v současnosti zajištěna, je potřeba zpřísnit bližší podmínky ochrany území. Specifikace ZCHÚ s klidovým režimem, tedy jejich výběr, je podstatný pro regulaci turismu a rekreace, viz téma výše.

- Území NATURA 2000:
 - cíl 10. 1. Na území kraje dobudovat síť území soustavy NATURA 2000 a vyhlásit již navržené EVL *splněno*

Dlouhodobé cíle jsou zaměřeny na vytvoření ucelené a vzájemně propojené sítě maloplošných ZCHÚ a území soustavy NATURA 2000 (cíle 10. 5.). V rámci analýzy byla zjištěna nedostatečná ochrana EVL formou ZCHÚ, přičemž se jedná o území, která by tuto formu ochrany potřebovala – jedná se především o EVL Chříby a EVL Chropyňský luh. Požadavek na zvýšení ochrany těchto území budou součástí cílů návrhové části předkládané koncepce. Cíle 10. 6. a 10. 7. uvádí nutnost managementu ZCHÚ a EVL, který je až na 8 ZCHÚ v současnosti zajištěn. Cíle 10. 8. a 10. 9. se věnují podpoře rekreace a turistiky, což již řeší Koncepce cestovního ruchu, viz výše.

6.11 Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, stanoviště

V rámci krátkodobých a střednědobých cílů se předchozí koncepce soustředila na následující:

- Identifikaci ohrožených a prioritních druhů v kraji a jejich ochranu:
 - cíl 11. 1. Dopracovat Červený seznam ohrožených druhů rostlin a živočichů na území Zlínského kraje *nesplněno*
 - cíl 11. 2. Specifikovat prioritní druhy včetně návrhu na stabilizaci (posílení) jejich populací *plněno*
 - cíl 11. 3. Vytvořit podmínky pro pokračování existujících záchranných programů *plněno*

Oficiální dokument Červený seznam ohrožených druhů rostlin a živočichů na území Zlínského kraje neexistuje, orgán ochrany přírody disponuje interním seznamem ohrožených druhů. V rámci kraje běží programy na ochranu vybraných druhů živočichů i rostlin (hadinec nachový). Zajištění pokračování záchranných programů (či programů péče) a vyhlášení nových je otázkou finančních prostředků kraje.

- Monitoring invazních druhů rostlin
 - cíl 11. 4. Průběžně aktualizovat monitoring invazivních druhů rostlin *neplněno*

Monitoring invazních druhů rostlin a živočichů není v současnosti prováděn, jedná se však o problematiku, kterou chce kraj v rámci ochrany přírody do budoucna řešit.

Za dlouhodobý cíl je uveden cíl 11. 5. Navrhnout a realizovat záchranné programy pro doposud neřešené druhy (na základě vyhodnocení krajského Červeného seznamu). Kraj disponuje interním červeným seznamem, který využívá k vytváření a realizování nových záchranných programů. Dalším uvedeným cílem předchozí koncepce je cíl 11. 6. „Zajistit tzv. bazální ochranu a péči u významných stanovišť, jež nejsou součástí zvláště chráněných území ani navrhované soustavy NATURA 2000. Mimo jiné se jedná o vytipovaná území v rámci optimalizace sítě MZCHÚ. Nebudou-li zařazena jako další území do návrhu soustavy NATURA 2000, je potřeba je vyhlásit jako VKP“. Na území kraje (mimo CHKO) bylo dosud registrováno 147 VKP, z nichž některé nevyhlášené EVL zahrnují, nelze však při zachování neschválených EVL mluvit o cílené koncepční činnosti kraje.

6.12 Památné stromy

Pro dané téma byly formulovány pouze cíle dlouhodobého horizontu:

- Cíl 12. 1. Průběžně doplňovat síť památných stromů o doposud nechráněné jedince (skupiny) *plněno*
- Cíl 12. 2. Zajistit kvalitní odbornou péči o památné stromy *plněno*

Vyhlašování památných stromů je v kompetenci obcí s pověřeným úřadem, péče o památné stromy je povinností vlastníků pozemků. Finanční podpora péče o stromy je zajišťována národními programy, dle kraje mohou na památné stromy čerpat i obce s rozšířenou působností.

7 SWOT ANALÝZA

Popis metody

Metoda SWOT analýzy je jednoduchým a přehledným nástrojem utřídění základních poznatků zjištěných v analýze, která umožňuje její formalizaci. „SWOT“ je zkratkou anglických slov označujících silné stránky („strengths“), slabé stránky („weaknesses“), příležitosti („opportunities“) a hrozby („threats“) pro rozvoj dané oblasti. Platí přitom, že silné stránky a příležitosti označují kladné rozvojové aspekty analyzované oblasti, zatímco slabé stránky a hrozby označují aspekty negativní. Silné a slabé stránky vycházejí především zevnitř oblasti (z rozvojového potenciálu) a popisují stávající situaci, zatímco příležitosti a hrozby jsou faktory, které analyzovanou oblast ovlivňují nebo v budoucnu mohou ovlivňovat zvnějšku, nezávisle na jejím vývoji a odhadují tak budoucí situaci. Logiku metody SWOT přibližuje následující tabulka.

Tab. 28: Metoda SWOT

		Vliv na rozvoj území	
		kladný	záporný
Rozvojové faktory	vnitřní	Silné stránky	Slabé stránky
	vnější	Příležitosti	Hrozby

Analytická zjištění mají mj. tu funkci, že umožňují zpětně kontrolovat vhodnost navržených strategických návrhů, doporučení a opatření. Je proto potřeba respektovat pravidlo, že návrhové části dokumentu by měly využívat existující silné stránky a očekávané příležitosti a eliminovat existující slabé stránky a očekávané hrozby. Pokud tomu tak při zpětné kontrole tak není, a některé z opatření návrhové části nevychází z analytického zjištění, pak je nezbytné přehodnotit návrhy a doporučení nebo upravit analýzu.

SWOT analýza však není pouze exaktním nástrojem. Její návrh by měl být projednán klíčovými aktéry, protože určení priorit je dáno také legitimním politickým názorem. A samotné zařazení zjištění do SWOT analýzy je také otázkou prahu priority (zařadit – nezařadit – označit jako prioritní). Následující text tedy lze označit jako long-list zjištění a při projednávání lze očekávat jeho redukci, doplnění a prioritizaci. V úvahu byla vzata i situace, vyplývající z dopadů Covid-19.

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
S1- Úbytek orné půdy nahrazován přírůstkem TTP a lesní půdy, snížení rozlohy zastavěných ploch (zvýšení KES)	W1- Oslabení lesních porostů suchem s následným rozvojem poškození podkorním hmyzem (zejm. okr. Vsetín, Kroměříž) a dalšími biotickými škůdci (václavka), poškozování lesních porostů zvěří
S2- Narůstající podíl zastoupení ploch ekologického zemědělství v LPIS v posledních letech	W2- Relativně vysoký podíl zemědělských LFA (znevýhodněných oblastí)
S3- Relativně nízké zastoupení plochy zranitelných oblastí dle nitrátové směrnice (15% plochy bez CHKO)	W3- Nízký podíl zastoupení ploch ekologického zemědělství v LPIS oproti plochám EZ v CHKO (15:62%)
S4- Relativně nízké ohrožení zemědělské půdy větrnou erozí	W4- Nejohroženější kraj v ČR z hlediska plošné eroze povrchovým odtokem na zemědělské půdě (ORP Luhačovice 3. nejohroženější území v ČR – 55,8%)
S5- Propracovaná síť ÚSES na území celého kraje s malým počtem nefunkčních prvků (avšak nízkou provázaností)	W5- Znečištění vodních toků (požadavkům nařízení vlády o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod nevyhovuje min. v jednom z ukazatelů většina sledovaných vodních toků v kraji)
S6- Hodnota krajiny z hlediska krajinného rázu	W6- Nedostatečné využití potenciálu VKP pro ochranu krajiny, mj. i z důvodu nedostatečné legislativní úpravy
S7- Vysoká lesnatost v rámci ČR a vysoký podíl listnatých lesů	W7- Nízká ochrana významných geologických lokalit formou MZCHÚ
S8- Relativně dobrá úroveň EVL nelesních území	W8- Nedostatečná udržitelnost EVL na lesních biotopech jako MZCHÚ, zejména v případě lokalit malého rozsahu (nedostatečná buffer zóna)
S9- Existence řady programů na ochranu ZCHD na krajské úrovni či ve spolupráci se sousedními kraji a celkově dobře fungující ochrana ZCHD	W9- Nedostatečná aktualizace seznamů ZCHD živočichů a rostlin, které neodpovídají současné situaci (problém celé ČR), absence oficiálního Červeného seznamu pro území kraje

S10- Existence opatření na podporu průchodnosti krajiny, zachování biodiverzity a krajinné pestrosti (obdobně jako další opatření zaměřená na ochranu ŽP, zemědělství a lesnictví) jako součást „nadřazené koncepce“ – Strategie rozvoje Zlínského kraje 2.0	W10- Nízká úroveň obecné ochrany druhů (mimo ZCHD) s dopadem na početnost populací; absence monitoringu invazivních druhů
S11- Existence opatření na udržitelné formy zemědělství a lesního hospodaření (obdobně jako další opatření zaměřená na ochranu ŽP, zemědělství a lesnictví) jako součást „související koncepce“ – Strategie rozvoje venkova ve Zlínském kraji do roku 2020	W11- Zvyšující se fragmentace krajiny a snižování prostupnosti území
S12- Aktuální zaměření většiny návštěvníků přírodního prostředí kraje na šetrné formy cestovního ruchu – letní a zimní turistika, cykloturistika, zájem o lokality s nižší návštěvností	W12- Nedostatečná rozloha chráněného území i nízký stupeň ochrany v oblasti Chřiby a Hostýnské vrchy
S13- Tradice a velký počet environmentálně orientovaných nestátních organizací, zaměřených na ochranu přírody a krajiny	W13- Existence pouze jedné záchranné stanice pro poskytování péče hendikepovaným živočichům (včetně ZCHD) v kraji (v ČR celkem 35 stanic) s nutností využívání stanic i v přilehlých krajích

PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
O1- Zavádění (zpřísňování) a dodržování standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES), vyhrazení ploch v ekologickém zájmu (EFA) a zavádění Agroenvironmentálně klimatických opatření (AEKO)	T1- Nesystémový přístup při řešení dopadů klimatické změny v kraji
O2- Přirozená sukcese v územích po těžbě nerostných surovin (limitovaná současnými požadavky na rekultivaci), dalšími ustanoveními horního zákona a nedostatkem financí)	T2- Dopady klimatické změny (zejména sucha a extrémních klimatických jevů) na lesní porosty s dalším rozvojem poškození oslabených porostů podkorním hmyzem
O3- Vyhlášení dalších registrovaných VKP pro účely lepší ochrany krajiny přes limity dané současnou legislativou i vlastnickými vztahy	T3- Dopady klimatické změny ohrožující předměty ochrany MZCHÚ, resp. další cenná území (vysychání, nárůst extrémních klimatických jevů, eroze) s dopadem na ZCHD
O4- Využívání moderní technologie vodních elektráren pro snížení vlivů na (zvláště chráněné) druhy živočichů	T4- Absence hodnocení vlivů klimatické změny při zpracování plánů péče EVL
O5- Možnost vyhlášení CHKO na podporu ochrany EVL Chřiby, případně EVL v oblasti vizovicko-hostýnské pahorkatiny (Hostýnské vrchy) a EVL Chropyňský luh (nutná spolupráce s Olomouckým krajem)	T5- Dopady rozpadu smrkových monokultur na síť ÚSES
O6- Další využívání nástrojů EVVO k ochraně přírody a krajiny ve spolupráci s environmentálně orientovanými nestátními organizacemi)	T6- Vliv výstavby nových vodních nádrží (viz rozšíření seznamu LAPV) v souvislosti s rizikem nárůstu sucha, které mohou být rizikové z hlediska OPK – viz např. vodní nádrž Rajnochovice
O7- Rozvoj šetrného cestovního ruchu, využití turistické infrastruktury (IC) k podpoře šetrných forem cestovního ruchu	T7- Vliv rozvoje infrastruktury na zdroje podzemní vody (např. Průmyslová zóna Holešov)
O8- Spolupráce s obcemi, mikroregiony, MAS, destinačními agenturami a dalšími organizacemi zaměřenými na rozvoj oblasti	T8- Vliv těžby štěrku na vodní režim v krajině, kvalitu vody a následně i dotčené ekosystémy
O9- Spolupráce s RP AOPK (správami CHKO) při řešení společných či souvisejících problémů OPK (včetně podpory lepšího vnímání lokalit Natura 2000 veřejností)	T9- Vliv eutrofizace na řadu MZCHÚ
O10- Zřízení další záchranné stanice hendikepovaných živočichů v kraji	T10- Vliv dopravních staveb na cenná přírodní území (např. prodloužení Baťova kanálu, jako součást D-O-L, vliv liniových komunikací na fragmentaci krajiny a ohrožení migrace)
	T11- Kumulace dalších aktivit v nivách vodních toků a zvyšující se požadavky na odběry podzemní vody
	T12- Ohrožení krajinného rázu (těžba, dopravní infrastruktura, průmyslové areály, fotovoltaické elektrárny, stavby na podporu cestovního ruchu, výstavba VTE ad.)
	T13- Nízký počet významných geologických lokalit, které jsou součástí ZCHÚ (1/3)

	T14- Rozvoj rostlinných invazivních druhů potlačujících původní či cennou vegetaci (křídlatky, netýkavky, přežívající relikty bolševníku) za současné absence účinné legislativy; limity řešení živočišných invazivních druhů z důvodu střetu s jinými rezortními předpisy
	T15- Prorůstání obcí do krajiny v důsledku tlaku na zástavbu na okrajích obcí, vznik satelitů
	T16- Vznik nových atraktivit, případně atrakcí a kapacitních ubytovacích zařízení v cenných přírodních lokalitách bez zvažování souvislosti s negativními dopady na přírodu a krajinu – doprava, únosnost území, vyvolané investice do ubytování)
	T17- Zvyšující se intenzita a koncentrace cestovního ruchu v cenných přírodních oblastech v souvislosti s větší přitažlivostí přírodních atraktivit, vyšším podílem volného času a omezením zahraničního cestovního ruchu v důsledku Covid-19 (viz zdvojnásobení návštěvnosti v blízkých VZCHÚ za 10 let)
	T18- Rozmach dalších masových akcí v přírodním prostředí (běh, „soutěžní turistika“, cykloaktivity), včetně přesunu těchto akcí z území VZCHÚ do sousedících oblastí a jejich dopady na ZCHD.
	T19- Rozvoj elektro-cyklistiky s dopady na zátěž přírodního prostředí a nelegálního provozu motocyklů a čtyřkolek v přírodním prostředí (zvýšení intenzit návštěvnosti, eroze, rušení ZCHD)
	T20- Rozvoj předimenzovaných středisek cestovního ruchu s dopady na přírodu, krajinu a krajinný ráz (např. Velké Karlovice, ad.)

8 VYHODNOCENÍ ÚDAJŮ ANALYTICKÉ ČÁSTI A ZHODNOCENÍ TRENDŮ VÝVOJE PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ

8.1 Lesy a lesní hospodaření

Lesnatost ve Zlínském kraji se v průběhu let 2008 – 2018 mírně zvýšila (z 39,7 na 40,0 %). Nejvíce lesnatým ORP je OPR Vsetín (60,4 %). Převládající funkcí lesa je funkce produkční, největší plochu zaujímají lesy hospodářské (jejich hlavní funkcí je produkce dřeva), z lesů zvláštního určení pak subkategorie – lesy pro zachování biologické různorodosti.

Ve Zlínském kraji převažují listnaté dřeviny (61,6 %). Přirozenost dřevinné skladby v kraji (38,6 %) je vyšší než celkově v ČR (36,5 %), převládající skupinou dřevin jsou listnaté dřeviny (61,6 %), nevyšší zastoupení má smrk ztepilý (31,2%). 16,4 % lesů jsou porosty podrostního typu, což řadí Zlínský kraj na 6. místo mezi kraji (nejvíce je jich v Jihočeském kraji – 26,1 % a nejméně na Vysočině 8,8 %).

Podíl přírodě blízkých porostů je však ve Zlínském kraji velmi malý – 6,2 %, průměr v ČR činí 10,6 %. V pořadí dle krajů je na 10. místě.

Kůrovcová kalamita na smrku

Hlavním problémem v souvislosti s kůrovcovou kalamitou jsou stejnověké porosty smrku v nižších polohách, které jsou v souvislosti s menším množstvím srážek v zimním období a suchem v létě méně odolné proti kůrovci, který je schopen za těchto příznivých podmínek v době vegetace mít 3 rojení. Současně se také zvyšuje množství napadených stromů houbovými chorobami, zejména václavkou (*Armillaria spp.*) na smrku.

Sucho

Při probíhající změně klimatu, jejímž důsledkem je sucho, způsobil zejména extrémní rok 2018 jak problémy se zalesňováním na rozsáhlých kalamitních holinách, tak i menší odolnost dřevin proti hmyzím škůdcům (zejména na smrku, ale i borovici). Problémem je, že porosty oslabené suchem v minulých letech byly v průběhu dalších let napadeny a poškozeny podkorním hmyzem. Prognóza v dalších letech není příznivá.

Škody zvěří

Jak již bylo popsáno, stavy zvěře se nedaří snižovat, což má za příčinu jednak ztráty při umělé obnově, tak i zvyšování náchylnosti k houbovým chorobám a dalším škodlivým činitelům. Stavy zvěře závisí také na povětrnostních podmínkách, zejména v zimních obdobích, na způsobu obhospodařování okolních zemědělských pozemků, a v neposlední řadě na činnosti orgánů státní správy. Výsledkem je určující vztah mezi reálným počtem zvěře ve vazbě na úživnost dané lokality. V posledních letech se mírně snižují škody ohryzem a loupáním a zvyšují se škody okusem (škody v kulturách a mladých lesních porostech). Nicméně data vycházejí z uplatněných škod vlastníků lesa, což nemusí vždy odpovídat skutečnosti.

Vývoj lesů v kraji

Lesnatost v kraji má mírně vzrůstající trend, stávající procento lesů (40 %) převyšuje lesnatost ČR. Podíl listnatých dřevin je poměrně vysoký. Zastoupení smrku ztepilého postupně klesá, v období od 2011 – 2014 to bylo o 1,2 %.

Množství dřeva zasaženého kůrovcem má za poslední roky 2015 – 2018 vzrůstající tendenci a podle současných prognóz nelze ani v dalších letech, zejména v souvislosti s klimatickou změnou, předpokládat, že kůrovcová kalamita nebude pokračovat (rok 2020 se ale zatím jeví díky mírně nadprůměrným srážkám jako příznivý).

Vzhledem k nárůstu kalamitních holin v posledních letech lze v dalších letech očekávat narůstající problémy s přemnožením spárkaté zvěře. V posledních letech narůstají stavy černé zvěře (prase divoké), které je problémem jak ve Zlínském kraji, tak celorepublikově.

Obecně se se změnou klimatu předpokládá posun výskytu jednotlivých druhů stromů do vyšších poloh, tedy expanze listnatých opadavých stromů a ústup chladnomilných druhů a jehličnanů. Do konce 21. století se předpokládá posun stanovištních podmínek o minimálně 2 lesní vegetační stupně. Tyto změny jsou rizikové

především pro úzce specializované druhy a na ně navázané ekosystémy. Za nejvíce ohrožené byly Komplexní studii dopadů označeny smrkové lesy v nižších a středních polohách, tedy lesy především ve 3. – 5. vegetačním stupni s nepůvodní dřevinnou skladbou a zhoršenou vodní bilancí, které zahrnují 31,2 % rozlohy kraje.

Zásadním činitelem pro stav lesů v České republice bude způsob hospodaření – vhodná obnova současných kalamitních holin a postoj k současným chřadnoucím smrkovým a borovým porostům. Lesní hospodářství čelí vážné krizi. Pokud má být zachována stávající rozloha lesů, je více zapotřebí respektovat stanovištní podmínky druhů dřevin, více využívat přirozené zmlazení na úkor umělé obnovy ke zlepšení genofondu dřeviny a realizovat opatření vedoucí ke zlepšení retence vody na lesní půdě (podpora výsadby melioračních a zpevňujících dřevin, podpora přirozené obnovy lesa, likvidace klestu štěpkováním s následným rozptýlením v obnovovaném porostu, šetrné technologie při hospodaření v lesích aj.).

Pro kraj důležité strategické dokumenty v oblasti lesa

Jedním z opatření Strategie rozvoje Zlínského kraje 2009 – 2020 bylo opatření 3.2.4.f Podpora lesního hospodářství formou finančních příspěvků na vybrané činnosti hospodaření v lesích (udržení žádané skladby lesních porostů, podpora zalesnění a zajištění lesních kultur na holinách po těžbě). V aktualizované Strategii do roku 2030 již takto konkrétní opatření uvedeno není. Součástí nové Strategie je opatření 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje, přičemž jedním z typových opatření je Podpora zachování druhové diverzity a krajinné pestrosti – tedy podpora druhové diverzity a pestrosti krajiny. Dané opatření by mělo být využito k podpoře zlepšení druhové skladby lesních porostů.

Kraj vydává závazná stanoviska ke schválení LHP a LHO, ve kterých lze uplatňovat požadavek na snížení podílu smrku v lesních porostech. Jedním z cílů předchozí koncepce ochrany přírody a krajiny byl cíl 1. 4. Usilovat o snížení podílu jehličnanů, zejména smrku, v lesních ekosystémech. Dle NIL1 a NIL2 (Národní inventarizace lesů v ČR), kdy mapování probíhalo mezi lety 2001 – 2004 a 2011 – 2014, došlo k plošnému úbytku smrku ztepilého o cca 1,2 %. Dle odhadu orgánu ochrany lesů kraje došlo od roku 2012 ke snížení plochy smrku ztepilého o cca 4 %. Cíl se tudíž daří naplňovat. Nesplněn zůstal cíl 1. 2. Zachování a evidence mokřadů na pozemcích určených k plnění funkcí lesa, přičemž se jedná o zásadní biotopy podporující retenci a biologickou diverzitu v lesích, viz cíl 3.3.4 Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030.

8.2 Půda a zemědělství

Orná půda na území kraje (mimo CHKO) tvoří 73 % evidované zemědělské půdy, následuje trvalý travní porost s 24 %. Podíl trvalých travních porostů stoupá (mezi lety 2009 – 2020 vzrostla výměra TTP o 1992 ha), zatímco podíl orné půdy klesá (mezi lety 2009 – 2020 klesla výměra orné půdy o 3967 ha). Dle evidence katastru nemovitostí došlo mezi roky 2000 – 2019 k úbytku zemědělské půdy v rámci Zlínského kraje o 3811 ha, naopak narostly plochy lesních pozemků (1686 ha), ostatních ploch (1697 ha) a vodních ploch (339 ha) – viz tabulková příloha 9. Pouze 33 subjektů v kraji (bez CHKO) obhospodařuje 73 % evidované zemědělské půdy. Na ostatní zemědělské subjekty evidované v LPIS připadá necelých 30 tisíc ha. Nebezpečí daného faktu spočívá ve ztrátě vazby mezi vlastníkem a půdou, negativně je tím ovlivněna i velikost půdních bloků. Výhodou může být snazší komunikace např. při jednáních o realizaci krajinotvorných opatření.

Nepřímým nástrojem významně ovlivňujícím zemědělské hospodaření v území, které má do značné míry vliv i na rozmanitost krajiny, kvalitu půdy a vody, je navázání zemědělských plateb na dodržování podmínek hospodaření na zemědělské půdě, především v rámci standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES), dříve GAEC. S platností od roku 2020 musí žadatel respektovat cíl DZES-7d – neobhospodařovat souvislou plochu erozně ohrožené půdy s více než 30 ha souvislé plochy jedné plodiny. Od roku 2021 dochází k úpravě DZES 7d, podmínka standardu se bude vztahovat na DPB s kulturou standardní orná půda i mimo erozně ohrožené plochy. Zavedení DZES 7d je další významný krok a příležitost ke zvýšení mozaikovitosti a pestrosti zemědělské krajiny.

Zhruba 15 % evidované zemědělské půdy (mimo území CHKO) je v režimu ekologického zemědělství, z čehož je přes 80 % EZ na trvalých travních porostech, resp. travních porostech na orné půdě (louky, pastviny). Pozitivní je vzrůstající procento půdy v EZ, zatímco ostatních ploch (sady, jiné trvalé kultury, RRD) mírně ubývá, ploch orné půdy s rostlinnou výrobou pomalu mírně přibývá, poslední roky stav více méně stagnuje.

Na území Zlínského kraje a v nejbližším okolí se dle údajů České bioplynové asociace nachází 14 zemědělských bioplynových stanic o celkovém instalovaném výkonu 13,3 MW. Jakkoli jsou přínosy BPS nepochybně pozitivní,

mohou být vlivy BPS i sekundárně negativní, především na půdu. V některých oblastech dochází k intenzivnímu pěstování kukuřice na biomasu, ta je umísťována i na lokality pro její pěstování ne příliš vhodné, navíc jsou porosty založeny konvenčním způsobem. V ČR zatím stále převládá konvenční pěstování kukuřice bez podsevů nebo využití pásového obdělávání, tudíž jako erozně nebezpečná plodina na rozsáhlých nepřerušovaných plochách způsobuje na mnoha místech zvýšenou erozi povrchové vrstvy půdy, viz následující odstavec.

Zlínský kraj je z hlediska ohrožení plošnou erozí povrchovým odtokem na orné půdě nejohroženějším krajem v ČR. Průměrná hodnota zastoupení mírně až extrémně ohrožených půd na evidovaných kulturách orná, tráva na orné a úhor v SO ORP ČR dosahuje 21 %. S výjimkou ORP Bystřice pod Hostýnem, kde hodnota činí „pouze“ 29,9 %, se pohybuje zastoupení ohrožených ploch od 36,6 % u Kroměříže po 55,8 % u Luhačovic (třetí „nejhorší“ ORP v ČR). V podrobnějším měřítku se za erozně neohrožené dají považovat pouze plochy v široké nivě Moravy (Uherský Ostroh – Napajedla – Otrokovice – Kroměříž – Chropyně - Holešov), a Bystřičky (Nivničky) na jižní hranici. Ostatní plochy vykazují střední, silné až extrémní erozní ohrožení, se místním specifickým, kterým je rychlý přechod z ploch neohrožených do silně ohrožených, což je bezpochyby způsobeno morfologií terénu a vysokou sklonitostí.

Ve Zlínském kraji se vyskytují silně ohrožené půdy větrnou erozí pouze lokálně (pás kolem Starého Města a okolí Boršic u Blatnice), naprostá většina k. ú. v kraji je bez ohrožení větrnou erozí nebo ohrožena jen mírně, tudíž opatření proti větrné erozi bude v území nezbytné realizovat pouze lokálně s přihlédnutím k místním poměrům.

Přírodní podmínky pro rozvoj zemědělské výroby jsou příznivé pouze v západní až jihozápadní části kraje (niva Moravy a její přítoky) náležející k nížinné zemědělské oblasti, výrobnímu typu řepařskému. Do ANC (Oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními), dříve LFA (oblasti s méně příznivými podmínkami) je dle redefinovaných dat z roku 2018 v rámci Zlínského kraje zařazeno 231 ze 443 katastrálních území kraje (pás podél slovenské hranice – Bílé Karpaty a většina severozápadní části – Hostýnsko-Vsetínská hornatina, Javorníky, Beskydy, oblast kolem Slavičína, střední a severní část kraje a rozptýleně několik lokalit na západě).

Půdy nejvyšší třídy ochrany (I. a II.) se v řešeném území v rozsáhlých plochách nacházejí v široké nivě Moravy a jejích přítoků. Půdy I. třídy ochrany tvoří 13 % bonitovaných půd, II. třída ochrany 24 %, celkem tedy více než třetinu území Zlínského kraje bez CHKO pokrývají bonitně hodnotné půdy. Jedná se i o území, kam se koncentrují i další zájmy v krajině (vodní hospodářství, těžba, ochrana přírody). Jelikož více než třetinu území Zlínského kraje (bez CHKO) pokrývají tyto bonitně hodnotné půdy, je zřejmé, že se záborům kvalitní půdy nelze vyhnout. Přesto je potřeba rozvoj zástavby směřovat do stávajících zastavěných území.

Vývoj zemědělské půdy

Po roce 1990 je snahou strategických dokumentů ČR napravovat negativní dopady socialistického hospodaření. Vzhledem k velmi malému množství uživatelů obhospodařujících většinu půdy v ČR (i ve Zlínském kraji) je zřejmá stále nedostatečná podpora začínajícím a ekologickým zemědělcům, což se v konečném důsledku v krajině projevuje nedostatečnou ochranou půdy před vodní erozí, zhutněním a ztrátou organické složky a nevyhovující strukturou zemědělské krajiny (velké nepřerušované bloky orné půdy). Velké očekávání přináší jeden z cílů v rámci standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu s platností od roku 2021 DZES-7d – neobhospodařovat souvislou plochu s více než 30 ha souvislé plochy jedné plodiny.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v oblasti zemědělství

V rámci Strategie rozvoje kraje 2030 je podpora zemědělství uvedena např. v oblasti 1.1.1 Podpora podnikání v odvětvích zemědělství a lesnictví (opatření typu Podpora ekologického hospodaření v zemědělství a lesnictví), či oblasti 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje (opatření Podpora zachování druhové diverzity a krajinné pestrosti, Omezení záboru kvalitní zemědělské půdy, přednostní využívání brownfields a Zamezení snižování kvality půdy). Zemědělské půdy se týká oblast 3.3.2 Zajistit kvalitní hospodaření s vodou v regionu (Podpora zadržování vody v krajině, Zajištění protipovodňové ochrany).

Cíle předchozí koncepce ochrany přírody a krajiny týkající se zvýšení pestrosti krajiny a záborů půd (cíl 2. 5. Podporovat přípravu a realizaci strategie/koncepce ochrany půdy na úrovni kraje, cíl 2. 2. Podporovat zatravnění údolních niv významných vodních toků a zakládání travnatých sedimentačních pásů i podél malých a drobných vodotečí a cíl 2. 3. Podporovat zemědělské subjekty ve zvyšování počtu akcí směřovaných k ochraně,

obnově a údržbě krajiny s využitím finančních prostředků krajinotvorných programů MŽP, agroenvironmentálních programů MZe a SFŽP, resp. z evropských fondů) se nedařilo naplňovat.

Ochrana půdy je především dána právními předpisy a z nich vycházejícími metodickými dokumenty, podstatné je efektivní sladění krajských podpor na již existující podpory národní a evropské.

8.3 Voda a vodní hospodaření

Přijetím Rámcové směrnice o vodách jsme se zavázali usilovat o dosažení dobrého stavu vod, čímž se myslí dosažení dobrého chemického a ekologického stavu vod a nezhoršování stávajícího dobrého stavu vod. Příležitostí k naplnění směrnice je vymezení přírodě blízkých úseků vodních toků se zajištěnou ochranou před nevhodnými zásahy v budoucnu.

Na národní úrovni existuje dokument Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR (aktualizace 2020), který vymezuje migračně významné vodní toky, ve kterých je potřeba odstraňovat migrační bariéry pro vodní živočichy. Jedná se o následující:

- Řeka Bečva od soutoku Vsetínské a Rožnovské Bečvy
- Řeka Morava od ústí Bečvy po soutok s Dyjí
- Vsetínská a Rožnovská Bečva
- Úsek Vlárý od státní hranice po soutok se Sviborkou v CHKO Bílé Karpaty
- Juhyně
- Dřevnice (od ústí do Moravy po ústí Trnávky v obci Březová)
- Olšava (od ústí do Moravy po ústí Kladenky)
- Velička (od ústí do Moravy po jez v Maňáčanech v Lipově)

Do roku 2021 je správcem povodí plánováno zprostitelní jezů Nedakonice (ř. km 150,400/138,705) a jezů Kunovský les (ř. km 156,916/145,170).

Život ohrožující bariéry pro vodní živočichy jsou turbíny vodních elektráren. Používaný typ turbíny má zásadní roli na míru poškození či úhyn. V současné době jsou dostupné a dále se vyvíjejí typy turbín a čerpadel, které lze považovat za environmentálně šetrné a které by měly být preferovány. Podstatná je také účinná navigace migrujících živočichů mimo odběrný objekt a přítomnost alternativní migrační cesty. Dodržování těchto podmínek by mělo být preferováno a podporováno. Nebezpečím pro uvedené vodní toky je odírání dna koryt loděmi při nižších vodních stavech, při nichž dochází k likvidaci vodních organismů vázaných na sedimenty a jejich stanovišť. Proto musí být pro úseky toků s výskytem ohrožených druhů živočichů vázaných na dnové sedimenty stanoven min. průtok, při jehož překročení nelze rekreační plavbu povolovat.

Existuje záměr na prodloužení Baťova kanálu z Otrokovic do Přerova. Záměr by měl registrovat výše uvedený fakt existence hodnotné řeky Moravy jako migračně významného koridoru a respektovat mezinárodní závazky (viz Rámcová směrnice o vodách, Směrnice o stanovištích (92/43/EHS), nařízení Rady ES č. 1100/2007, Bonnská úmluva a Úmluva o biologické rozmanitosti).

Od minulého století se stále vynořuje úvaha o realizaci kanálu Dunaj – Odra – Labe, který by na území Zlínského kraje vedl hlavně Baťovým kanálem. V roce 2018 byla dokončena Studie proveditelnosti vodního koridoru Dunaj – Odra – Labe zadaná Ministerstvem dopravy. Jedním z uvedených pozitivních argumentů je možnost přečerpávání vody z kanálu při zásobování užitkovou, příp. pitnou vodou. Zlínský kraj disponuje kvalitní podzemní vodou právě v oblasti trasy kanálu. Realizace kanálu by mohla mít vážné důsledky pro zásobování Zlínského kraje kvalitní pitnou vodou a pro velkou řadu cenných přírodních území v nivě Moravy. Dopad na tyto složky prostředí je nutno důkladně prozkoumat.

Bilančně pasivní stav (stav, kdy nebyl dodržen stanovený minimální zůstatkový průtok ve vztahu k hospodaření s vodou) byl za rok 2018 zjištěn u významných vodních toků Haná, Dřevnice, Olšava a Morava, přičemž se jedná o vodní toky s nejvyšší vodností. V souvislosti s častějšími epizodami sucha lze očekávat nárůst počtu dní a vodních toků se zápornou bilancí. Minimální zůstatkové průtoky, a to nejen v uvedených vodohospodářsky významných vodních tocích, by měly být pravidelně sledovány a v případě minimálních průtoků ve vodních tocích by mělo být jejich užívání omezeno. V roce 2011 byly v kraji vymezeny dvě lokality pro akumulaci povrchových vod, tzv. LAPV – Rajnochovice (Košovy) na Juhyni a Vlachovice na Vlárě. Lokality jsou jako územní rezervy součástí aktuálních Zásad územního rozvoje Zlínského kraje (2018). V souvislosti s aktuálním

problémem nedostatku sněhových srážek s následným nedostatečným doplňováním zásob podzemní vody a tedy obavou o zajištění odběrů vody byly v roce 2015 navrženy další potenciální vhodné lokality pro akumulaci povrchových vod. V rámci kraje se jedná o lokality Blazice, Záhorovice (CHKO Bílé Karpaty) a Suchá Loz (částečně v CHKO Bílé Karpaty).

Dle vodohospodářské bilance Povodí Moravy za léta 2017 a 2018 byly při hodnocení dle ČSN 75 7221 v ukazatelích celkový fosfor, $CHSK_{Cr}$, BSK_5 , amoniakální dusík, dusičnanový dusík nejhorší následující sledované vodní toky: Haná, Olšava, Ludkovický potok, Nivnička, Rusava, Fryštácký potok a Moštěnka. Problematická je také řeka Dřevnice (profil Otrokovice), z důvodu bakteriálního znečištění. Požadavkům uvedeným v nařízení vlády č. 401/2015 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod, nevyhovuje min. v jednom z ukazatelů většina sledovaných vodních toků v kraji. Za nejhorší vodní tok v kraji lze označit Fryštácký potok, který nesplňuje limity v ukazatelích amoniakální dusík a celkový fosfor, přičemž se jedná o významný přítok vodárenské nádrže Fryšták. Obě tyto látky jsou závažným ukazatelem nedostatečného čištění odpadních vod (komunální, zemědělské a průmyslové provozy) a nedostatečných protierozních opatření.

Obecným problémem vodních nádrží je jejich zanášení sedimenty. Problém je významnější v povodích, kde nejsou aplikována účinná protierozní opatření na zemědělské a lesní půdě. Pro druhy a společenstva stojatých vod je podstatný způsob obhospodařování – velikost a složení rybí obsádky, hnojení, vápnění, biocidy (algicidy, insekticidy, herbicidy) aj. Ve stávajících podmínkách vysychání drobnějších vodních ploch jsou větší vodní nádrže útočištěm pro řadu vodních a na stojatou vodu vázaných ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů. Proto je více než potřebné vytipovávat vodní nádrže, ve kterých by byl způsob hospodaření regulován v zájmu rostlinných a živočišných druhů.

Problémem je nadměrné množství dusičnanů ve vodách. Území s nadměrným množstvím dusičnanů jsou zařazena do tzv. zranitelných oblastí. Do zranitelných oblastí patří dle ÚAP kraje tři ucelené oblasti – oblast v povodí Litenčického potoka, oblast v povodí Okluky a Dlouhé řeky a rozsáhlejší oblast nivy Moravy a navazujícího území mezi severní hranicí kraje a Otrokovicemi, s územím severně nad Holešovem. Převážná část CHOPAV Kvartér řeky Moravy je součástí zranitelných oblastí.

Na území kraje se nachází 2 mokřady nadregionálního významu, 20 mokřadů regionálního významu a 76 mokřadů významu lokálního. Plošně nejrozsáhlejším mokřadním územím je asi 40km úsek nivy řeky Moravy mezi Otrokovicemi a Vnorovy (okr. Hodonín) pod názvem Hradištský příkop, kde se soustřeďují pro kraj významné odběry podzemní vody a těžbařské aktivity (těžba šterkopísků). Pro tyto lokality je důležité stanovit způsob ochrany a management (řada mokřadních území již je např. součástí ZCHÚ či EVL se zpracovanými plány péče a souhrny doporučených opatření).

V nivách vodních toků se kumulují velké množství aktivit a zájmů, především v nivě řeky Moravy, ve které se nacházejí významné hydrogeologické rajóny z hlediska odběrů podzemních vod 22202 Hornomoravský úval – jižní část, 1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu – jižní část a 1651 Kvartér Dolnomoravského úvalu. Problémem jsou maximální povolené odběry podzemních vod v rajonu 1651 ve výši 560 l/s, které silně překračují disponibilní přírodní zdroje. Skutečné odběry se již rovnají stanovené hodnotě využitelného množství podzemních vod (230 l/s) – při respektování chráněných území. Jímací území jsou přímo součástí výše uvedených ZCHÚ a EVL, i proto je naprosto nezbytné nezvyšovat, naopak revidovat maximální limity uvedené ve stávajících povoleních k odběru. V uvedených rajónech je problematická těžba šterkopísků a existence průmyslových areálů a starých ekologických zátěží, viz kap. 3.3.2.

Výše uvedené hydrogeologické rajóny jsou součástí CHOPAV Kvartér řeky Moravy. Jedná se o území, kde díky svým specifickým podmínkám dochází k přirozené akumulaci povrchových vod. V těchto územích by měly být zakázány činnosti, které by narušily stávající vodní režim. Vzhledem k současným rozsáhlým dobývaným územím šterků a šterkopísků, vzhledem k současným množstvím odebírané vody vztaženým k jejímu disponibilnímu množství a vzhledem k očekávaným častějším a prohlubujícím se epizodám sucha je otázkou, zda podporovat rozšiřování těžby na území CHOPAV. Další významnou oblastí akumulace povrchových vod v kraji je zalesněná CHOPAV Vsetínské vrchy. Funkce území může být v současnosti snížena kůrovcovou kalamitou a po těžbě vzniklými rozsáhlými oblastmi bezlesí.

Vývoj vodního hospodářství

K rozvoji vodního hospodářství ve Zlínském kraji přispěly pro vodní hospodářství optimální podmínky 18. a 19. století. Problémem současnosti jsou epizody déletrvajících sucha, které mohou snížit využití vody (průtoky vodních toků, objem stojatých vod, zásoby podzemních vod). Vlivem nižších průtoků dochází ke snížení samočisticí funkce toků a tedy ke zhoršení jakosti povrchových vod. Je zřejmé, že stoupají a budou stoupat náklady na čištění odpadních vod (především zvýšené koncentrace fosforu v odpadních vodách).

V současnosti se pasivní bilanční stav (hospodaření ve vztahu k zachování minimálního zůstatkového průtoku v toku) objevuje na vodních nádržích Koryčany, Fryšták a Slušovice. Problém nižších průtoků znamená problém pro hydroenergetiku a vodní dopravu. Je zřejmé, že je již v současnosti třeba více racionalizovat užívání vodních zdrojů a optimalizovat vodní režim krajiny. Zásadním územím pro kraj je niva řeky Moravy s významnými podzemními zdroji vody pro kraj. Jejich ochraně je potřeba přizpůsobit stávající a navrhované záměry v území – je potřeba průběžně kontrolovat vliv těžby na vodní zdroje, je potřeba poctivě zhodnotit dopad Baťova kanálu a příp. D-O-L na disponibilní zásoby podzemních vod. V rámci běžné agendy je v současnosti potřeba revidovat maximální limity uvedené ve stávajících povoleních k odběru a více kontrolovat zachovávání min. zůstatkových průtoků, které nejsou zachovávány v posledních letech častěji. Na základě požadavků Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu vznikla na národní úrovni Studie hospodaření se srážkovými vodami v urbanizovaných územích, jejíž opatření nebyla dosud městy realizována.

Je zřejmé, že krom výše uvedených organizačních a administrativních opatření bude potřeba více podporovat a zlepšit vodní režim krajiny.

Nižší průtoky v tocích a změna teplotních a živinových podmínek prostředí mohou za přímý úhyn jedinců organismů, ale i celých populací (i díky snížené možnosti migrace). Ohroženy jsou především druhy tzv. čistých vod (jepice, pošvatky, pstruzi, mihule, vranky, střevle, ledňáčci aj.), většina vzácných a ohrožených druhů jsou stenoekní, tedy jsou úzce specializované na stávající podmínky prostředí. Jedná se např. o obojživelníky či korýše periodických tůní. Dlouhodobou sníženou schopností korytotvorných procesů nejsou vytvářeny biotopy (štěrkové lavice, nátrže, tůně), které jsou podstatné pro přežití druhů. Ještě silněji jsou ohrožena nivní společenstva závislá na množství povrchové i podzemní vody (společenstva periodických tůní), dále společenstva pramenišť a rašeliníšť, pobřežní vegetace a mokřadů. Nedostatečně vodné toky se zahlubují, čímž dochází obecně k zaklesávání vodní hladiny i v podzemních vodách.

Dopad hydrologického sucha na populace druhů velice souvisí se stávajícím stavem ekosystémů. Pestrá morfologie toků a břehových porostů (střídání peřejí a tůní, absence migračních překážek, přirozený vegetační kryt a úkryty) a úměrná velikost rybí obsádky ve vodních nádržích zvyšuje pravděpodobnost přežití populací. Proto je v současnosti pro zachování stávajícího stavu vod tak podstatná ochrana funkčních vodních ekosystémů a revitalizační projekty na degradovaných vodních ekosystémech.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v oblasti vodního hospodářství

Vodní hospodářství řeší Strategie ochrany Zlínského kraje do roku 2030, která upřednostňuje ochranu vodních zdrojů pitné vody před zájmy průmyslu (např. těžba štěrkopísků). V případě intenzivnějšího využití a posílení významu vodní dopravy (Baťův kanál; 3.1.2) se předpokládá negativní dopad na ochranu přírody a krajiny. U protipovodňových opatření (3.3.2) upřednostňuje strategie přírodě blízkou protipovodňovou ochranu (tzn. přirozená retenční voda v krajině, zpomalování odtoků z krajiny a tím zmenšování kulminačních průtoků, podporování rozlivů do nezastavěných částí území, čímž dojde ke zmírnění rozlivů v zastavěných částech apod.). Současně také u cestovního ruchu (3.5.1) je upřednostňován spíše šetrný cestovní ruch, který více respektuje ochranu životního prostředí před masovou turistikou.

Jedním z nesplněných cílů předchozí koncepce byl cíl 3. 3. Zajistit důslednou ochranu vodním a mokřadním biotopům. Mokřadním biotopům nebyla dosud věnována náležitá pozornost, některé z mokřadů identifikovaných AOPK ČR, jsou součástí ZCHÚ či soustavy Natura 2000, některé však v současnosti žádnou ochranou nedisponují. Požadavek na zajištění ochrany dosud územně nechráněných mokřadů bude součástí cílů předkládané koncepce.

Dle Strategie ochrany před negativními dopady povodní a erozními jevy přírodě blízkými opatřeními v ČR (VÚV TGM, v.v.i., 2015) není zemědělská půda předmětem ochrany před povodněmi a měla by být využita pro zvýšení retenční a akumulární schopnosti krajiny. Proto by bylo vhodné vymezit segmenty údolních niv, které

by byly prioritně určeny k podpoře retence a akumulace vody v krajině, jež jsou v podmínkách měnícího se klimatu nezbytné.

Důležitým dokumentem v oblasti vodních toků je Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR (aktualizace 2020) vymezující migračně významné koridory, kde je zapotřebí nevnašet a naopak odstraňovat stávající migrační bariéry. Harmonogram odstraňování migračních překážek na daných tocích je součástí plánů dílčích povodí.

8.4 Nerostné suroviny a těžba

V kraji se nachází 34 chráněných ložiskových území, tedy území, kde dle zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), v platném znění, lze zřizovat stavby a zařízení, které nesouvisí s těžbou, jen na základě závazného stanoviska příslušného dotčeného orgánu. Nejvíce CHLÚ bylo stanoveno pro cihlářskou surovinu (16).

V území je v současnosti 11 těžných dobývacích prostorů, přičemž plošně nejrozsáhlejší těžba s významným dopadem na krajinu je těžba štěrkopísků v Hulíně (ID 1160000). Ta probíhá ve významném hydrogeologickém rajónu pro odběr podzemních vod (1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu - jižní část), v těsné blízkosti jímacího území Hulín. Ke střetu zájmů těžby a zásobování vodou dochází rovněž při uvažovaných těžbách štěrkopísků v lokalitách Kvasice II, Trávník a Chropyně. Vzhledem k možnému ovlivnění oběhu povrchové a podzemní vody je potřeba v rámci procesu EIA vyžadovat kvalitní hydrogeologická posouzení, s přihlédnutím k již existující těžbě v území, viz např. potenciální ohrožení cenných mokřadních území v nivě Moravy. Těžba štěrkopísků ve Zlínském kraji má celorepublikový význam, jedná se o významný střet zájmů.

Na druhou stranu nové biotopy typu štěrковиšť jsou velkou příležitostí pro řadu vzácných a ohrožených druhů. Území po těžbě se v našich podmínkách často stávají hodnotnějšími územími, než před těžbou (orná půda, hospodářský les), vždy záleží na výchozích podmínkách území. Kraj si je daného vědom a proto na území kraje vznikly územní studie pro území po těžbě (Územní studie "Využití ploch uvolněných po těžbě štěrkopísku – Ostrožská jezera", Územní studie "Využití ploch po těžbě štěrkopísku Napajedla – Sptyihněv") vymezující nejhodnotnější části území k ochraně přírody.

Velkým problémem je povinnost rekultivace území po těžbě. Současná legislativa je nastavená na podporu rekultivační technického typu – lesnické, zemědělské, hydrické. Stav území po těžbě lze ale ze strany orgánu ochrany přírody ovlivnit požadavkem na zohlednění ekologické obnovy v rekultivačním plánu, vyhrazení míst pro sukcesní plochy, případně požadovat jiná opatření směřující k ochraně přírody. I když je žádoucí zasahovat do záměru těžby již v rámci procesu EIA, teprve po těžbě je zřejmé, jaká cenná stanoviště těžbou surovin vznikla, jaké druhy je obývají a zda by bylo vhodné kvůli jejich výskytu modifikovat rekultivační plán. Proto je nezbytné dohodnout s těžební firmou terénní šetření právě v této době (lze ošetřit např. podmínkou v některém z předchozích správních rozhodnutí). Monitoring cenných stanovišť, zvláště chráněných a ohrožených druhů a celkového sukcesního vývoje, by měl pak samozřejmě pokračovat i během samotné rekultivace, aby bylo možné reagovat na aktuální vývoj lokality. Orgán ochrany přírody by pak měl ze znalosti věci spolupracovat na zpracovávaných územních studiích pro území po těžbě.

Vývoj těžby nerostných surovin

Dle Muzea jihovýchodní Moravy došlo během posledních dvaceti let ke značnému útlumu těžby nerostných surovin. V souvislosti se změnou klimatu je u nových otvírek ale potřeba zpřísnit posuzování vlivu těžby na oběh povrchové a podzemní vody, a to nejen z pohledu užívání pro lidskou potřebu, ale také s ohledem na stávající na vodu vázané ekosystémy. Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030 upřednostňuje zájem zásobování podzemní vodou před těžbou nerostných surovin, lze tedy očekávat, že budou případné nové otvírky důkladně posuzovány.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v oblasti těžby nerostných surovin

Kraj nemá v současnosti zpracovanou aktuální koncepci/strategii nerostných surovin a těžby. Těžbu štěrkopísků zmiňuje Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030 v souvislosti s cílem 3.3.2 Zajistit kvalitní hospodaření s vodou v regionu, který upřednostňuje ochranu vodních zdrojů pitné vody před zájmy těžby.

Předchozí koncepce ochrany přírody a krajiny uvádí cíl 8. 2. Prosazovat environmentální aspekty těžby v souladu s dokumentem Regionální surovinová politika ZK. Kraj nemá platnou koncepci/strategii nerostných

surovin a těžby, environmentální požadavky na těžbu nerostných surovin vycházejí obecně ze Státní politiky životního prostředí ČR. Skutečně účinným nástroji ve snížení dopadů vlivu na přírodu a krajinu je územní plánování a posuzování vlivů na životní prostředí.

8.5 Obecná ochrana přírody

8.5.1 ÚSES

ÚSES nadregionální a regionální úrovně je součástí účinných ZÚR Zlínského kraje. Byl vymezen v roce 2007 v rámci projektu Nadregionální a regionální ÚSES Zlínského kraje (ARVITA P spol. s r.o., 2007). Celkem se v území nachází 14 nadregionálních biocenter, (NRBC) 75 nadregionálních biokoridorů (NRBK), 93 regionálních biocenter (RBC) a 65 regionálních biokoridorů (RBK). Plošně nejrozsáhlejšími prvky ÚSES jsou nadregionální biocentra (stav), která tvoří 24 % celkové výměry ÚSES, a dále lokální biocentra (stav), která představují 20,2 % výměry celé sítě ÚSES. Z dat je také patrné, že jen relativně malé procento nadregionálních a regionálních prvků je označeno jako nefunkční: nefunkční NRBC, NRBK, RBC a RBK tvoří 1 667,5 ha (3,7 % výměry celé sítě), zatímco funkční tvoří 26 476,4 ha (58,4 % výměry celé sítě).

Pravidelné hodnocení funkčnosti jednotlivých prvků ÚSES je pro následující management nedostatečně funkčních prvků a realizaci chybějících prvků zásadní. Dle § 3 vyhlášky č. 395/1992 Sb., v platném znění, je orgán ochrany přírody povinen průběžné hodnocení provádět. Problémem je rozlišný přístup k jednotlivým prvkům ÚSES z hlediska jejich funkčnosti. Zatímco někteří zpracovatelé v hodnocení ÚSES registrují i vrstvu mapování biotopů a v ní uvedené cenné přírodní biotopy, někteří zpracovatelé lpí na vytyčených cílových společenstvech. Proto byly v rámci koncepce vytipovány problémy z hlediska funkčnosti nadregionálních a regionálních prvků ÚSES, viz datová příloha ÚSES_funkcnost, které lze přeneseně implikovat na ÚSES lokální úrovně. Dalším problémem je probíhající rozpad smrkových monokultur, které v některých prvcích ÚSES představují významnou část jejich výměry. Dotčené orgány ochrany přírody by při obnově porostů v síti ÚSES měly v takových případech požadovat po lesních hospodářích cílovou druhovou skladbu porostů. Na PUPFL lze ÚSES zlepšovat prostřednictvím LHP a LHO, na zemědělské půdě a jiné půdě (mimo PUPFL) je však potřebné cíleně podporovat zlepšování jejich stavu či u chybějících prvků jejich realizaci.

Další významným problémem ÚSES jsou zjištěné nenávaznosti jednotlivých prvků, viz datová příloha ÚSES_nenavaznosti_nesoulady. Problémem je především nenávaznost ÚSES mezi obcemi, obzvláště mezi obcemi spadajícími do sousedních obcí s rozšířenou působností a sousedních krajů. Je potřeba žádat jednotlivé zpracovatele nových ÚPD, aby síť ÚSES řešily v návaznosti na sousední obce (i sousední obce mimo území kraje).

Problémem sítě ÚSES je jejich častá kolize se záměry liniového charakteru. V ZÚR Zlínského kraje (úplné znění po vydání aktualizace č. 2) jsou z výkresové části patrné potenciální střety ÚSES s 25 veřejně prospěšnými stavbami. Střety jsou bodově zakresleny v datové vrstvě ÚSES_strety_zamery_ZUR. Některé z výše uvedených střetů budou při zpřesňování tras záměrů eliminovány a záměry nebudou do vymezených prvků ÚSES zasahovat. Jedná se o záměry, které jsou vymezeny paralelně s prvky ÚSES. Problémem jsou záměry, které prvky ÚSES kříží. Elektrovedy a plynovody si vyžádají „pouze“ likvidaci stávajících biotopů, záměry dopravní infrastruktury navíc omezí možnosti migrace druhů, tedy způsobí větší fragmentaci krajiny. Fragmentace krajiny je závažný problém pro populace druhů. Dokumentace záměrů dopravní infrastruktury musí obsahovat i nejlepší možnou variantu (trasu) z hlediska přírody a krajiny. Dokumentace záměrů musí obsahovat řešení migrační propustnosti krajiny.

Vývoj ÚSES

Od roku 2007, kdy byl pro kraj zpřesněn nadregionální a regionální ÚSES, je v rámci aktualizace územních plánů obcí zpřesňováno vymezení jednotlivých prvků lokálního ÚSES. Prostorově-funkční vymezení prvků ÚSES se tak stále více optimalizuje. Problémem zůstává stav, tedy funkčnost, vymezených prvků ÚSES. Krajem nebyla od roku 2012 poskytnuta žádná podpora na řešení dosažení cílového stavu společenstev ÚSES. Probíhající rozpad smrkových porostů v rámci klimatických změn v prvcích ÚSES je pro ochranu přírody příležitostí k dřívějšímu dosažení cílového stavu společenstva, nebo k podpoře zajímavých biotopů, které v daném území vznikly.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v oblasti ÚSES

Součástí nové Strategie rozvoje Zlínského kraje do roku 2030 je opatření 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje, přičemž jedním z typových opatření je Podpora zachování druhové diverzity a krajinné pestrosti. Pestrost krajiny, tedy mozaikovitost, lze v rámci ÚSES řešit prostřednictvím podpory i těch cenných biotopů, které nejsou určeným cílovým společenstvem prvku, např. mokřady, skalní výchozy, lomy, rašeliniště apod.

Cíl 4. 2. Vytvořit geografický informační systém pro NR a R ÚSES, zajistit jeho pravidelnou aktualizaci na webových stránkách kraje byl v rámci předchozí koncepce ochrany přírody a krajiny splněn. Nesplněn zůstal cíl 4. 1. Na území kraje sjednocení (resp. propojení) NR-R ÚSES a L-ÚSES ve smyslu spojitě sítě s respektovanými parametry maximálních vzdáleností jednotlivých prvků. V rámci dlouhodobých cílů koncepce uvádí potřebu vytvoření plnohodnotné sítě ÚSES (cíl 4. 6) a postupné dosahování funkčnosti jednotlivých prvků ÚSES (cíl 4. 4.). Uvedený cíl lze splnit jen na základě pravidelném hodnocení funkčnosti jednotlivých prvků ÚSES s následným plánem zlepšování jednotlivých prvků ÚSES.

8.5.2 Registrované významné krajinné prvky

Dle dat ÚAP je na území kraje vymezeno 147 významných krajinných prvků registrovaných (viz tabulková příloha 3), z nichž 24 je ve stavu „rezervy“ – jedná se o vytipované a průzkumem navržené nové VKP v rámci Generelu zeleně Vizovice, zpracovaného Löw a spol. s.r.o. již v roce 2003.

Registrované VKP jsou důležitou součástí možností stávající ochrany přírody a krajiny. Jedná se o zajímavé prvky či území, které zvyšují pestrost a mozaikovitost krajiny. Existence a stav mnoha z těchto prvků jsou však závislé na pravidelném managementu. Dle údajů kraje existuje péče (management) o některá území i mimo ZCHÚ a EVL, která však souvisí s aktuálními finančními prostředky. Péče o registrované VKP by měla být základem péče o přírodu a krajinu v území.

K registraci nových VKP může napomoci vrstva mapování přírodních biotopů, poskytovaná AOPK ČR a významné geologické lokality, poskytované ČGS. Doposud chybí zákonná ochrana přírodních stanovišť jako taková, jejich ochrana formou registrace VKP a smluvní ochrana s uvedením způsobu hospodaření, je základem pro splnění Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR.

Vývoj registrovaných VKP

Většina registrovaných VKP byla vyhlášena kolem roku 2000, poté již byly vyhlášovány minimálně. Dle dat ÚAP je 24 ze 147 registrovaných VKP stále ve stavu „rezervy“. Jak již bylo naznačeno výše, stávající management je potřeba zintenzivnit, především pro ty prvky, jejichž existence je ne managementu přímo závislá (louky). Proto je v první fázi potřebné vytipovat ty VKP, u kterých je nezbytné stanovit provádění pravidelného ochrannářského managementu a ten plnit.

Pro kraj důležité strategické dokumenty zohledňující VKP

Součástí nové Strategie rozvoje Zlínského kraje do roku 2030 je opatření 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje, přičemž jedním z typových opatření je Podpora zachování druhové diverzity a krajinné pestrosti. Krajinnou pestrost mj. tvoří registrované významné krajinné prvky, které v intenzivně obhospodařované lesozemědělské krajině podporují druhovou diverzitu v území. Jedná se tudíž o prvky, jež jsou předmětem daného cíle.

Jedním z cílů Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016 – 2025 je cíl 2.4: Přírodní stanoviště, ve kterém se v rámci ochrany přírodních stanovišť zmiňuje možnost ochrany prostřednictvím registrovaných VKP.

8.5.3 Ochrana rostlinných a živočišných druhů

Obecná ochrana druhů, přestože má oporu v ZOPK, je v praktické práci orgánů ochrany přírody jen minimálně využívána a představuje v posledních letech velký problém, který se projevuje rychlým poklesem početnosti

populací donedávna běžných druhů. Dochází k tomu především v zemědělské krajině. Zásadními problémy pro populace druhů je šíření geograficky nepůvodních druhů, především invazních, a zvyšující se fragmentace krajiny způsobující nižší migrační propustnost území.

V kraji není dostatečná pozornost věnována zákonem poskytované možnosti obecné ochrany druhů. Řada škodlivých činností probíhá se souhlasem OOP, protože se netýkají zvláště chráněných druhů, ale současně dochází k likvidaci populací druhů celorepublikově nebo regionálně vzácných. Souvisí to i s nedostatečnou odbornou péčí o významné krajinné prvky, které většinou představují refugia takových druhů. S ohledem na nedostatečnost současných příloh Vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádí některá nařízení zákona o ochraně přírody a krajiny, právě obecná ochrana druhů nabývá na významu.

Problematika invaze geograficky nepůvodních druhů je ve Zlínském kraji mimořádně významná, protože jeho území leží na přirozené migrační křižovatce střední Evropy. Řeka Morava je v současné době významným vektorem následujících nepůvodních druhů:

- křídlatky (japonská i sachalinská),
- netýkavky velkokvěté,
- slunečnice topinambury,
- javoru jasanolistého,
- slávička mnohotvárná,
- škeblice asijská,
- invazní druhy korýšů, kteří přenášejí tzv. račí mor

Specifickým problémem je šíření bolševníku velkolepého, viz kap. 3.5.1.3, velkým problémem posledních let je šíření mývala severního a rostoucí populace mývalovce kuního (psíka mývalovitého).

Na národní úrovni chybí odborné zhodnocení reálné závažnosti invazí a zvážení nutnosti a forem jejich potlačování. Je zde velký otevřený prostor pro spolupráci krajských orgánů ochrany přírody s akademickými pracovišti a široké pole působnosti (v realizační rovině i v rovině monitoringu invazí) pro nevládní organizace. V tomto případě nejen pro „klasický“ ochranný, ale motivováni by měli být především myslivci a sportovní rybáři ve svých svazech.

Jedním z nejvýznamnějších právních aktů v rámci EU, který sjednocuje přístup EU v boji proti invazním druhům je od ledna 2015 účinné nařízení Evropského parlamentu EU č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů, ve vazbě na implementaci tohoto aktu bude aktualizována národní legislativa. Nařízení se vztahuje na druhy v seznamu invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii (tzv. "unijní seznam"), který byl publikován 13. 7. 2016 jako Prováděcí nařízení Komise (EU) 2016/1141. V roce 2017 byl doplněn navazujícím prováděcím nařízením Komise (EU) 2017/1263 (doplněno 12 druhů) a v roce 2019 pak bylo přidáno dalších 17 druhů. Celkem je nyní v seznamu 66 druhů.

Bohužel, na národní úrovni zatím žádná reakce na evropskou legislativu není realizována a invazní druhy se řeší řadou dílčích, roztržitých a nekoordinovaných předpisů, většinou silně zastaralých. Při tom je evidence geograficky nepůvodních druhů v České republice na vysoké úrovni a jejich evidenci se zabývají programy AOPK ČR i nevládních organizací, které mají rovněž možnosti čerpat granty na likvidaci některých invazních rostlinných druhů. Tato činnost je však nedostatečná a nereaguje včas na potřeby této činnosti.

Fragmentace krajiny z hlediska zachování propustnosti území v rámci kraje byla v roce 2015 řešena prostřednictvím územní studie Identifikace nezbytných nezastavitelných částí krajiny Zlínského kraje. Ta stanovila nezbytné nezastavitelné plochy, pro něž stanovila podmínky pro jejich využití – plochy nezastavitelné a plochy určené pro územní/migrační studii. V roce 2017 byl ukončen projekt Komplexní přístup k ochraně fauny terestrických ekosystémů před fragmentací krajiny v ČR, jehož garantem byla AOPK ČR a který byl podpořen z EHP fondu. Návrhy projektu budou taktéž formulovány v cílech předkládané koncepce.

Vývoj ochrany druhů rostlin a živočichů

Obecná ochrana populací druhů se objevila v zákoně v roce 1992. Vzhledem k obecné a široce pojaté ochraně je však minimálně využívána a představuje v posledních letech velký problém, který se projevuje rychlým poklesem početnosti populací donedávna běžných druhů. Hlavní příčiny problému snižování početnosti a zániku populací jsou uvedeny v kap. 3.5.1.3. Krom způsobu zemědělského a rybníčního hospodaření lze za

problémovou označit rostoucí fragmentaci krajiny a nedostatečný management cenných území v krajině. Na tyto problémy bude reagovat návrhová část koncepce.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v oblasti obecné ochrany druhů

V rámci Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030 se problematiky týká oblast 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje v opatření Podpora zachování druhové diverzity a krajinné pestrosti. K problematice invazních druhů či k jiné problematice ochrany druhů (vliv větrných, vodních elektráren, vliv rekreace a turismu na populace druhů) nemá kraj zpracovanou žádnou koncepci. Výjimkou je výše uvedená územní studie věnující se zachování migrační prostupnosti území, jejíž požadavky je nutné důsledně vyžadovat a její neopominutelnost kontrolovat.

V předchozí koncepci ochrany přírody a krajiny byl jedním z cílů cíl 11. 4. Průběžně aktualizovat monitoring invazivních druhů rostlin. Ten nebyl v kraji plněn. Na národní úrovni se problematice ochrany druhů věnuje především Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky se zveřejňovanými výstupy.

Součástí předchozí koncepce byl dále cíl 11. 6. „Zajistit tzv. bazální ochranu a péči u významných stanovišť, jež nejsou součástí zvláště chráněných území ani navrhované soustavy NATURA 2000. Mimo jiné se jedná o vytipovaná území v rámci optimalizace sítě MZCHÚ. Nebudou-li zařazena jako další území do návrhu soustavy NATURA 2000, je potřeba je vyhlásit jako VKP“. Na území kraje (mimo CHKO) bylo dosud registrováno 147 VKP, z nichž některé nevyhlášené EVL zahrnují, nelze však při zachování neschválených EVL mluvit o cílené koncepční činnosti kraje.

ZOPK umožňuje chránit zajímavá území s významnými populacemi (nejen EVL) i prostřednictvím smluvní ochrany. Tento institut nebyl v kraji dosud použit.

8.5.4 Významné geologické lokality

Dle dat AOPK ČR se na území Zlínského kraje nevyskytuje žádná jeskyně zpřístupněná veřejnosti. Ucelená databáze paleontologických nalezišť v kraji neexistuje, jev není součástí dat ÚAP. Existuje však vrstva „Významné geologické lokality“ zobrazitelná na stránkách České geologické služby, která zahrnuje pestré geologické fenomény (včetně jeskyň), výskyty významných hornin, minerálů a také zkamenělin. V rámci Zlínského kraje (mimo CHKO) bylo popsáno 93 významných geologických lokalit (viz tabulková příloha 4). Pouhá třetina (31) lokalit je součástí zvláště chráněných území (PP, PR), ačkoli se jedná o vědecky významné a zajímavé lokality, z nichž mnohé by si dle České geologické služby zvýšenou ochranu zasloužily.

Na geologické fenomény je většinou navázána řada vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Proto je podstatný biologický průzkum lokalit a z něj vyplývající způsob ochrany a management. Významné geologické lokality nemusí být chráněny pouze prostřednictvím ZCHÚ, ale také formou registrovaných VKP a formou smluvní ochrany.

Vývoj významných geologických lokalit

Databáze významných geologických lokalit vznikla již v roce 1998. Dle České geologické služby je stále nedostatečně chráněných 62 lokalit, ovšem za posuzovaný a doporučený stupeň ochrany uvádí pouze formu zvláště chráněného území. Proto je nutno prověřit současný stav těchto lokalit z hlediska bioty a způsobu ochrany a péče. Nedostatečným způsobem ochrany (např. nevhodným způsobem lesnického obhospodařování území) může dojít ke ztrátě zajímavých lokalit v území.

Pro kraj důležité strategické dokumenty podporující geologické fenomény

Součástí nové Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030 je opatření 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje, přičemž jedním z typových opatření je Podpora zachování druhové diverzity a krajinné pestrosti. Také významné geologické lokality jsou stejně jako registrované VKP významnými krajinnými a pro biotu cennými územími a jsou tedy předmětem daného cíle.

8.5.5 Krajinný ráz

V rámci dokumentu Krajinný ráz Zlínského kraje (Arvita P spol. s r.o., 2005) byla vymezena 4 území speciálních zájmů, dána plochami pro ochranu pohledových horizontů nadregionálního významu: Buchlovské hory, Bílé Karpaty, Hostýnské vrchy a Pustevny-Radhošť. Plochy pro ochranu pohledových horizontů jsou součástí ploch a koridorů nadmístního významu vymezených v rámci účinných ZÚR, kde jsou stanoveny zásady pro rozhodování území a z nich vycházející tyto úkoly:

- A. zpřesnit územní vymezení ploch pro ochranu pohledových horizontů nadregionálního významu v ÚPD dotčených obcí
- B. zajistit územní podmínky pro plošnou ochranu a pohledové nenarušení těchto horizontů

Krom výše uvedených ploch horizontů dokument z roku 2005 vyznačil 13 oblastí s výjimečným krajinným rázem s doporučeními v oblasti územního plánování. V oblastech však i přes doporučení dochází ke klasickým negativním trendům v oblasti krajinného rázu:

- rozrůstání zástavby za hranice intravilánu
- výstavba satelitů
- nesourodý architektonický styl mění celkový charakter obce, omezující pohledové vazby a nerespektující kulturní ráz a tradice (architektonická nesourodost, barevné fasády atp.)
- velké množství nových fotovoltaických elektráren na okraji obcí (např. Litenčice, Roštín)
- skiareály a rekreační střediska na Bystřicku, z nichž řada je umístěna přímo v přírodním parku (např. Rusava, Troják, Tesák)
- výstavba průmyslových areálů (např. areál SumiRiko AVS v Drnovicích, firma Stöcklin spol. s r. o. v lokalitě Návrší v Jaroslavcích, průmyslový areál BD Sensors aj.)

Vzhledem k trvalému charakteru výše uvedených jevů v krajině je potřebné ochraně krajinného rázu věnovat v rámci procesu plánování více pozornosti, především v rámci výše uvedených ploch a oblastí, kde by bylo vhodné podporovat pořizování regulačních plánů.

Vývoj krajinného rázu

Obce se neustále rozvíjí z hlediska bydlení i ekonomických aktivit a není snadné dostát požadavkům ochrany krajinného rázu, proto dochází k postupnému zhoršování zachovalého krajinného rázu území. Krajinný ráz by měl být především chráněn u oblastí s výjimečným krajinným rázem a území speciálních zájmů. Zde by měla být krajem přijata přísnější regulační opatření. Požadavek bude součástí cílů předkládané koncepce.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v oblasti krajinného rázu

Krom dokumentu Krajinný ráz Zlínského kraje (Arvita P spol. s r.o., 2005) je ochrana krajinného rázu zakotvena ve Strategii rozvoje Zlínského kraje do roku 2030, v rámci opatření 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje. Jedním z typových opatření je Podpora zachování druhové diverzity a krajinné pestrosti.

Dlouhodobé cíle předchozí koncepce ochrany přírody a krajiny byly zaměřeny na ochranu území před negativními trendy územního plánování (cíl 5.5. Maximální ochrana území před expanzí staveb do volné krajiny, cíl 5.6. Řešit problematiku fotovoltaických a zejména větrných elektráren v uceleném koncepčním dokumentu kraje). Vzhledem k trvání problémů budou cíle i nadále součástí předkládané koncepce.

8.6 Zvláštní ochrana přírody

8.6.1 Zvláště chráněná území

Na území Zlínského kraje, mimo CHKO Beskydy a Bílé Karpaty, se nachází 147 maloplošných zvláště chráněných území. Zastoupeny jsou všechny kategorie ZCHÚ – národní přírodní rezervace (NPR Strabišov-Oulehla v SO ORP Kroměříž), národní přírodní památky (NPP Chropýňský rybník a NPP Křeby v SO ORP Kroměříž), přírodní rezervace (24) a přírodní památky (123). Nejvíce MZCHÚ mimo VZCHÚ se nachází v SO ORP Uherské Hradiště.

Pro řadu stanovišť je existenčně důležitý pravidelný ochrannářský management. Jeho potřeba a způsob provádění by měl být uveden v plánech péče, které jsou podstatné i pro sledování trendů a stanovování dalších ochrannářských postupů v rámci jejich aktualizace. Krajský úřad Zlínského kraje je příslušným orgánem ochrany přírody pro vyhlášení plánů péče u 147 MZCHÚ. 15 MZCHÚ nemá v současnosti zpracovaný platný plán péče, přičemž u osmi ZCHÚ se s jeho pořízením v nejbližší době ani neuvažuje. Jedná se o území s vývěry pramenů, v nichž je potřebné stanovit limity ve způsobu hospodaření v území.

Statut zvláště chráněného území by si dle České geologické služby zasloužily dosud nechráněné významné geologické lokality, viz výše. Lokality by měly být z hlediska potřeby zvláštní územní ochrany posouzeny.

Vývoj zvláště chráněných území

Ochrana formou zvláště chráněných území ve Zlínském kraji započala již v 50. letech minulého století. Posledním vyhlášeným ZCHÚ byla PP Záříčské louky vyhlášená z důvodu ochrany modráska bahenního a ohniváčka černočárného a jejich biotopu. Většina ZCHÚ má aktuálně zpracovaný plán péče, každoročně je ve Zlínském kraji vypsána veřejná zakázka malého rozsahu na údržbu MZCHÚ. Aktualizace plánů péče jsou podstatné i z hlediska sledování trendů vývoje území, po jejichž vyhodnocení může orgán ochrany přírody provádět skutečně správný management, viz výše.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v rámci ZCHÚ

Popis ochrany ZCHÚ je uveden v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, ochrana vyplývá také z bližších podmínek příslušného orgánu ochrany přírody (omezení práva myslivosti, rybářství). Důležitým strategickým dokumentem je plán péče, který patří ke klíčovým nástrojům obecné i zvláštní ochrany druhů. Problémem jsou jednostranně pojaté plány péče (zaměřené jen na jeden druh nebo určitou skupinu druhů). Ty mohou způsobit zánik populací jiných druhů. Proto je důležité věnovat zpracování všech plánů péče patřičnou pozornost a respektovat, že je musí zpracovávat širší tým odborníků. To je u nás velice často podceňováno, především z důvodů nedostatečných finančních zdrojů pro zpracovávání plánů péče o ZCHÚ. Prioritu by měl mít druh (biotop), který nemá na jiných ZCHÚ adekvátní náhradu a druh (biotop), který se nachází v jiném, pokud možno ne příliš vzdáleném ZCHÚ, hojně zastoupen. V žádném případě ale nesmí být vytvářeny izolované, od sebe silně vzdálené populace bez vzájemné komunikace, která by vyvolala narušení genetické struktury populace druhu.

Jedním z cílů předchozí koncepce ochrany přírody a krajiny byl cíl 10. 2. Průběžné zpracování plánů péče pro všechna chráněná území. Cíl bude i nadále součástí předkládané koncepce. Dalším cílem, který nebyl splněn, byl cíl 10. 4. Specifikovat ZCHÚ, pro jejichž existenci je nezbytné zajistit klidový režim. Nutnost klidového režimu je uvedena v jednotlivých plánech péče. Pokud není v současnosti zajištěna, je potřeba zpřísnit bližší podmínky ochrany území. Specifikace ZCHÚ s klidovým režimem, tedy jejich výběr, je podstatný pro regulaci turismu a rekreace.

8.6.2 Územní Natura 2000

V rámci Zlínského kraje se nachází (nebo do něj zasahují) tři ptačí oblasti a 64 evropsky významných lokalit. Většina malých EVL ve Zlínském kraji, především nelesních, je v současné době pokryta vyhovující sítí MZCHÚ. Problém je v kraji především u lesních biotopů, které nemohou jako maloplošná území trvale udržitelně existovat a vytvořit si nezbytné rovnovážné mechanismy, které umožňují přežití celé škály biodiverzity v případě silnějších disturbancí (větrné polomy, námrazové a sněhové polomy, invaze škůdců) a sucho

(respektive dopady klimatických změn) a z něj do budoucna vyplývajícího rizika požárů. Problémy jsou následující:

- Lesní EVL v kraji by (obecně) měly být pokryty většími zvláště chráněnými územími
- Největší EVL ve Zlínském kraji, především EVL Chřiby, ale také několik EVL v oblasti Hostýnsko – Vizovické pahorkatiny (EVL Velká Vela, EVL Ondřejovsko, EVL Hostýnské vrchy, EVL Semetín, EVL Nad Jasenkou) mají kvality a rozlohu dostatečné pro jejich vyhlášení za CHKO
- Do Zlínského kraje zasahuje jižní částí také EVL Chropýňský luh, která by vzhledem k významu lužních lesů, zachovalých úseků vodních toků i významem některých mokřadních biotopů a rybníků mohla být za CHKO vyhlášena.

V současné praxi zpracovávání plánů péče o zvláště chráněná území jako součástí EVL není zohledňována probíhající klimatická změna. Ta však může vést i ke ztrátě předmětů ochrany (zejména mokřadní a chladnomilná společenstva jsou ohrožena).

Vývoj území Natura 2000

Od roku 2007 je možné z OPŽP nebo programu LIFE čerpat finanční podporu na péči o území Natura 2000. Management těchto území je většinou dobře navržen a částečně (v závislosti na finančních prostředcích) i realizován. Stávajícím problémem je nedostatečná ochrana EVL prostřednictvím ZCHÚ, viz výše.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v rámci území Natura 2000

Hlavními dokumenty pro ochranu a péči o jednotlivé EVL jsou souhrny doporučených opatření a plány péče v rámci ZCHÚ. Naplňování stanovených cílů v těchto dokumentech, pokud jsou dobře zpracované, viz kap. výše, je pro přírodu a krajinu zásadní. Jedním z cílů předchozí koncepce ochrany přírody a krajiny byl cíl 10. 1. Na území kraje dobudovat síť území soustavy NATURA 2000 a vyhlásit již navržené EVL. Ten byl splněn, ovšem pro zachování dobrého stavu EVL je důležitá i následná péče.

8.6.3 Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů

Na území Zlínského kraje jsou relativně dobře a efektivně využívány nástroje spojené se zvláštní ochranou druhů. Většina vyskytujících se ZCHD koresponduje také s vyhlášenými EVL a ZCHÚ a na ostatním území jsou uplatňovány kompetence krajského úřadu. Pro několik ZCHD v kraji fungují i dílčí záchranné programy a kraj je zapojen do plnění některých celostátních programů péče a záchranných programů.

Oficiální dokument Červený seznam ohrožených druhů rostlin a živočichů na území Zlínského kraje neexistuje. Orgán ochrany přírody disponuje pouze interním seznamem ohrožených druhů. Kvalitní seznamy jsou schopny podstatně rychleji reagovat na reálný stav flóry a fauny a poskytovat objektivní pohled na skutečné ohrožení rostlin a živočichů. Takové červené seznamy, pokud budou pravidelně (cca v cyklu 5 let) revidovány, by velmi napomohly OOP v rozhodovací činnosti a stanovení druhů skutečně ohrožených. V rámci kraje běží programy na ochranu vybraných druhů živočichů i rostlin. Zajištění pokračování záchranných programů (či programů péče) a vyhlášení nových je otázkou finančních prostředků kraje.

V kraji je jediná záchranná stanice pro hendikepované živočichy (ZS Buchlovice), která ani nepokrývá všechny okresy a část okresů „obsluhuje“ poměrně vzdálená stanice v Bartošovicích. Kraj by měl vytvořit podmínky a napomoci vzniku minimálně další jedné stanici, ideálně v oblasti jižního Valašska (Vizovice, Vsetín, Valašské Klobouky...), která by lépe poskytovala služby především východní a severovýchodní části kraje.

Do zadání nových plánů péče je nutno uvést povinnost vypracování opatření ke zmírnění dopadů klimatické změny.

Vývoj ochrany ZCHD

Zvláštní ochrana druhů je od roku 1992 zakotvena v zákoně o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, seznamy druhů pak ve vyhlášce č. 395/1992 Sb. Velkým nedostatkem je skutečnost, že seznamy zvláště chráněných druhů a rostlin, uváděných ve vyhlášce č. 395/1992 Sb., kterou se provádí některá nařízení zákona o ochraně přírody a krajiny, se až na několik výjimek téměř třicet let nezměnily a v řadě případů nereflakují

skutečné požadavky na druhovou ochranu v současnosti. Proto jsou tak podstatné regionálně vypracované červené seznamy ohrožených druhů, které reflektují skutečný stav území.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v ochraně ZCHD

Cílem předchozí koncepce byl cíl 11. 1. Dopracovat Červený seznam ohrožených druhů rostlin a živočichů na území Zlínského kraje, který nebyl splněn. Dalšími cíli byly cíle 11. 3. Vytvořit podmínky pro pokračování existujících záchranných programů a 11. 5. Navrhnout a realizovat záchranné programy pro doposud neřešené druhy (na základě vyhodnocení krajského Červeného seznamu). Kraj disponuje interním červeným seznamem, který využívá k vytváření a realizování nových záchranných programů.

8.6.4 Památné stromy

Na území Zlínského kraje, mimo území CHKO Beskydy a Bílé Karpaty, bylo vyhlášeno 204 památných stromů. Soupis památných stromů je uveden v tabulkové příloze 8. Nejvíce platných rozhodnutí o vyhlášení vydal Magistrát města Zlína. Většina vyhlášených památných stromů v kraji má úřadem stanovené ochranné pásmo, ochranné pásmo ze zákona má 55 památných stromů. Převládají solitéry (160), dále skupiny stromů (36), nejméně bylo vyhlášených stromořadí (8).

Na území kraje se nachází 2 památné stromy, které byly již dávno pokáceny, přičemž ochrana objektů nebyla dle Ústředního seznamu ochrany přírody (ÚSOP) zrušena – rozhodnutí o zrušení ochrany prvků nebylo uloženo do evidence ÚSOP. Jedná se o 2 stromy v zámeckém parku v Bystřici pod Hostýnem.

Vývoj památných stromů v kraji

Vyhlašování památných stromů probíhalo především v 90. letech, k vyhlašování nových památných stromů dochází i v současnosti, ale v daleko menší míře. V cílech předkládané koncepce bude formulován požadavek na zintenzivnění vyhledávání stromů vhodných k vyhlášení, i např. formou motivování veřejnosti k vyhledávání mimořádných dřevin.

Pro kraj důležité strategické dokumenty v ochraně památných stromů

Popis ochrany památných vychází ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. V roce 2010 byla sepsána metodika AOPK ČR Památné stromy, snažící se sjednotit vyhlašování památných stromů. Dle metodiky nebyl ještě zdaleka využit potenciál mimořádně cenných stromů, zejména v lesích, historických zahradách a parcích, vojenských újezdech, ale také ve volné krajině.

9 NÁVRHOVÁ ČÁST

ÚVOD

Návrhová část Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030 (mimo území CHKO) navazuje na Analytickou část a závěry. V souladu s metodikou strategického plánování návrhová část reaguje na hlavní zjištění analytické části, formalizované v podobě SWOT analýzy. Tedy návrhem cílů a opatření, případně typových aktivit. Především rozvíjí silné stránky a budoucí příležitosti a eliminuje slabé stránky a budoucí hrozby pro oblast ochrany přírody a krajiny ve Zlínském kraji.

9.1 Struktura návrhové části

Vzhledem k určení koncepce je struktura založena především na kompatibilitě s novou Strategii rozvoje Zlínského kraje 2030, s níž by měla být formálně i obsahově v souladu, a jejíž část věnovanou ochraně přírody a krajiny by měla považovat za jistý, buď hrubý rámec. Navrhovanou hierarchickou strukturu se zohledněním výše uvedeného tedy tvoří:

Vize standardně vychází z představy o žádoucím budoucím cílovém stavu v návrhovém horizontu koncepce, tedy ideálního stavu, kterého chce strategie optimálně dosáhnout. K jejímu naplnění by měly směřovat navržené cíle a opatření, prováděné konkrétními aktivitami a projekty.

Cíle navazují na vizi a určují hlavní zaměření koncepce OPK v návrhovém období. Dále stanovují rámce pro následná opatření a typové aktivity ve vymezených oblastech. Reagují na hlavní zjištění analytické části a na relevantní cíle analyzovaných koncepcí (viz zmiňovaná kap. 4 analytické části). V této úrovni jsou uvedeny 3 základní cíle, které se dále rozpadají na opatření a 2 horizontální průřezové cíle, které mají vztah ke všem zbývajícím cílům i jejich opatřením (horizontální cíl obsahuje vždy jen jedno opatření, které jej charakterizuje). V níže uvedeném grafu jsou u cíle č. 1, který respektuje požadavek zadání na návrh opatření ve vybraných rezortech, tyto rezorty charakterizovány písmeny A-G. V grafu jsou u nich uvedena pouze čísla opatření, protože jejich velký počet neumožňuje vepsat plné názvy. Ta jsou pod stejnými čísly uvedena v popisu opatření.

Opatření naplňující jednotlivé cíle, jsou v textu podrobně popsána a obsahují mj. také seznam typových aktivit.

Typové aktivity lze chápat jako příklady úkolů, (skupin) projektů, rozvojových činností apod., které podrobněji charakterizují a popisují intervence opatření.

Grafické znázornění struktury koncepce je uvedeno v kapitole popisu cílů (Obrázek 15).

9.2 Matice opatření

Návrhová část splňuje požadavky zadání na identifikaci opatření ve vybraných rezortech a současně také na identifikaci opatření v oblasti obecné a zvláštní ochrany přírody. Je zřejmé, že téměř žádné opatření nelze jednoznačně specifikovat pouze tak, že je součástí jen jednoho konkrétního požadavku na obecnou či zvláštní ochranu přírody, a že se současně dotýká všech území, v nichž se projevují rozvojové zájmy některého z rezortů. Naopak opatření v oblasti působnosti některého z rezortů lze současně řadit také mezi opatření, které patří do obecné či zvláštní ochrany přírody.

Proto strukturu doplňuje také matice významných vazeb cíle 1 a cílů 2 a 3, pro niž se autoři koncepce inspirovali ve Strategii rozvoje Zlínského kraje 2030, která řešila podobný problém jak zajistit, aby opatření zahrnovala všechny oblasti rozvoje. V případě koncepce ochrany přírody a krajiny matice zachycuje vazby mezi oblastmi rozvoje (rezortů) a opatřeními v oblastech obecné a zvláštní ochrany přírody, doplněnými horizontálními cíli I a II (adaptace a EVVO). Vazby jsou trojího typu: silná, střední a slabá vazba (odlišeno barevně). Popisovaná matice je uvedena v kapitole popisu opatření (Obrázek 16).

K uvedenému je potřeba ještě doplnění. Úkoly v oblasti ekonomických a informačních nástrojů a mezinárodní spolupráce tvoří zvláštní skupinu, která je – vzhledem ke svému charakteru popisována v implementační části dokumentu.

10 VIZE

Níže je uveden návrh vize oblasti ochrany přírody a krajiny ve Zlínském kraji. Její finalizace však závisí na následném projednání se zástupci zadavatele, neboť stanovení vize je výsostně politickým rozhodnutím, v němž odborný názor hraje pouze doporučující roli.

Premisa vize

Ochrana přírody a krajiny je nezbytnou podmínkou naplnění vize „Zlínský kraj v roce 2030“, tak jak je stanovena Strategií rozvoje Zlínského kraje 2030, především požadavkem naplnění horizontální charakteristiky strategie „Atraktivní a vyvážený Zlínský kraj, vycházející z požadavků na „ochranu a udržování“ životního prostředí.

Formulace vize

Zlínský kraj bude v návrhovém období plně respektovat požadavky na obecnou i zvláštní ochranu přírody, zachování biodiverzity a krajinného rázu, zejména s ohledem na potenciální střety se záměry socioekonomického rozvoje kraje a nutností pozitivní adaptace přírody a krajiny na dopady probíhající klimatické změny. Zlínský kraj tak bude nadále patřit mezi ekologicky nejhodnotnější regiony České republiky a díky této skutečnosti a s tím související image zůstane nadále atraktivním územím pro své obyvatele i návštěvníky. Důraz na ochranu přírody a krajiny zajistí Zlínskému kraji reputaci v rámci ČR a kraj bude i nadále příkladem dobré praxe a pilotních řešení pro další regiony v ČR. Takový vývoj bude mimo jiné podmíněn schvalováním pouze takových rozvojových záměrů, které neohrozí předměty ochrany přírody ani stav krajiny a krajinný ráz. Kraj bude spolupracovat se všemi zainteresovanými subjekty, včetně informované a motivované veřejnosti a svým vlastním přístupem bude motivovat veřejnost k ochraně přírody a krajiny kraje a k šetrnému čerpání přírodních zdrojů.

Z výše uvedené vize vycházejí následující cíle a opatření.

11 CÍLE

Níže je uveden vztah mezi cíli (3 standardní cíle a 2 horizontální cíle) a opatřeními. V případě cíle 1 jsou opatření označena pouze čísly a zakresleny jsou požadované vybrané rezorty.

Obr. 15: Struktura návrhové části Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030

VIZE		
Horizontální cíl I: Adaptace přírody a krajiny na dopady klimatické změny		
Horizontální cíl II: Zvýšení environmentálního vědomí v oblasti v oblasti ochrany přírody a krajiny		
Cíl 1: Respektování požadavků na ochranu přírody a krajiny ve vybraných sektorech	Cíl 2: Podpora nástrojů obecné ochrany přírody	Cíl 3: Posílení účinnosti zvláštní ochrany přírody
OPATŘENÍ V OBLASTI A. Vodního hospodářství (12.1.1., 12.1.2., 12.1.3)	12.2.1. Ochrana cenných částí přírody mimo ZCHÚ a území soustavy Natura 2000	12.3.1. Zajištění soustavné ochrany a péče o ZCHÚ
B. Zemědělství (12.1.4.)	12.2.2. Zamezování fragmentace krajiny	12.3.2. Zajištění soustavné ochrany a péče o lokality soustavy Natura 2000
C. Lesního hospodářství (12.1.5., 12.1.6.)	12.2.3. Obecná ochrana krajinného rázu	12.3.3. Ochrana rostlinných a živočišných druhů
D. Těžby nerostných surovin (12.1.7)	12.2.4. Umísťování staveb v krajině	
E. Cestovního ruchu (12.1.8.)	12.2.5. Podpora krajinné mozaiky	
F. Územního plánování (12.1.9.)	12.2.6. Omezování záboru půdy a výstavby na zelené louce	
G. Dopravy (12.1.10.)	12.2.7. Obecná ochrana druhů	

12 OPATŘENÍ NAVRŽENÁ PRO JEDNOTLIVÉ CÍLE

12.1 Cíl 1: Respektování požadavků na ochranu přírody a krajiny ve vybraných sektorech

Níže je uveden výčet opatření v oblasti A. – F., opatření jsou podrobněji rozepsána v rámci podkapitol 12.1.1. – 12.1.10.

A. Vodní hospodářství

- Zlepšování a zamezení zhoršování stavu všech útvarů povrchových a podzemních vod
- Ochrana vodních toků a ploch před zanášením splaveninami z erozní činnosti v povodí
- Zlepšování stavu tekoucích a stojatých vod s cílem zlepšení podmínek života ve vodách

B. Zemědělství

- Podpora šetrného zemědělského hospodaření a ochrana půdy

C. Lesní hospodářství

- Zlepšení retenčních schopností lesních porostů
- Zvýšení odolnosti lesních porostů vůči změnám klimatu

D. Těžba nerostných surovin

- Ochrana území před důsledky těžby a využití území po těžbě k ochraně přírody

E. Cestovní ruch

- Management cestovního ruchu s cílem snížení negativních vlivů intenzivního cestovního ruchu a rekreace na přírodu a krajinu
- Územní plánování
- Ochrana přírody a krajiny v rámci územního plánování

F. Doprava

- Snižování vlivů výstavby dopravní infrastruktury a dopravy na předměty ochrany

A. Vodní hospodářství

12.2 Zlepšování a zamezení zhoršování stavu všech útvarů povrchových a podzemních vod

Návaznost na analytická zjištění: S3, W5, T6, T7, T8, T11

Opatření vychází z Rámcové směrnice o vodách¹⁴, v rámci které jsme se zavázali usilovat o zlepšení stavu povrchových (ekologický a chemický stav) a podzemních vod (kvantitativní a chemický stav). V rámci ekologického stavu je u tekoucích vod podstatnou složkou hydromorfologický stav (tvar, odklon od přirozené trasy a vývoj koryta), který silně ovlivňuje další sledované ukazatele.

Většina sledovaných vodních toků v kraji min. v jednom z ukazatelů nevyhovuje nařízení vlády č. 401/2015 Sb., v platném znění. Jedná se o látky, které jsou ukazatelem nedostatečného čištění odpadních vod (komunální, zemědělské a průmyslové provozy) a nedostatečných protierozních opatření.

Pro kraj jsou významné následující hydrogeologické rajóny: 2220 Hornomoravský úval (22202 – jižní část), 1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu - jižní část a 1651 Kvartér Dolnomoravského úvalu, které jsou součástí CHOPAV Kvartér řeky Moravy. Rajóny 2220 a 1651 jsou v současnosti velice vytížené, maximální odběry

¹⁴ Směrnice 2000/60/ES Evropského parlamentu a Rady ustanovující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

podzemních vod uvedené v povoleních k odběru podzemních vod převyšují (2220, 1650) využitelné množství podzemních vod, při respektování požadavků na zachování minimálních zůstatkových průtoků v říční síti a zachování dostatečné vodnosti na podzemní vodě závislých chráněných ekosystémů. Problematická je těžba štěrkopísků. K nejvýraznějšímu střetu zájmů dochází v jímacím území Ostrožská Nová Ves a Polešovice, kde probíhá těžba v bezprostřední blízkosti EVL Nedakonický les. Problémem je také těžba štěrkopísků na šterkovištích v Hulíně, kde probíhá poměrně rozsáhlá těžba v těsné blízkosti jímacího území Hulín. Ke střetu zájmů dochází rovněž při uvažovaných těžbách štěrkopísků v lokalitách Kvasice II, Trávník a Chropyně. Problémem pro kvalitu podzemních vod jsou staré ekologické zátěže v rajonech a zemědělské hospodaření (aplikace hnojiv a ochranných látek). Z uvedeného vyplývají následující úkoly:

Úkoly/typové aktivity:

- Chránit zachovalé úseky toků s historicky minimálními zásahy do koryt toků.
- Podporovat projekty revitalizace, ale i renaturace vodních toků. Vytipovat úseky vodních toků vhodných k revitalizaci a k renaturaci, tedy vymezit úseky přirozených koryt vodních toků dle § 44 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, v aktuálním znění a navrhnout pro ně efektivní správu/opatření – ponechání úseku samovolné renaturaci, iniciace přirozených korytotvorných procesů v úseku, jednostranná, oboustranná revitalizace úseků toků a niv ve spolupráci se správcí povodí.
- Identifikovat zdroje znečištění a zamezovat vnosu znečišťujících látek do vodních toků a vodních nádrží (aktuálně viz vodní toky a nádrže – VN Fryšták se zhoršenou kvalitou vod uvedené v analytické části).
- Podporovat nové technologie zefektivňující využívání vodních zdrojů (opětovné užívání přečištěné odpadní vody, efektivní využívání srážkové vody, umělá infiltrace aj.).
- Posuzovat nové otvírky těžebních prostorů (především v rajonech 2220 a 1651) komplexně, s ohledem na stávající odběry, již vzniklé vodní plochy a jejich vliv na podzemní vody, ale i na průtoky v tocích a chráněná území (niva Moravy).
- V případě pořizování dalších studií prověřujících realizovatelnost kanálu D-O-L vyžadovat vyhodnocení dopadů na podzemní vody a na vody navázaná cenná přírodní území v nivě Moravy.
- Odstraňovat staré ekologické zátěže, především v CHOPAV Kvartér řeky Moravy.
- Navrhnout vypuštění navržené nádrže Rajnochovice (Košovy) v údolí Košovy v Rajnochovicích z Generelu LAPV, resp. Generelu území chráněných pro akumulaci povrchových vod ZK.

12.2.1 Ochrana vodních toků a ploch před zanášením splaveninami z erozní činnosti v povodí

Návaznost na analytická zjištění: W3, W4, T9

Obecným problémem vodních toků a vodních nádrží je silná eutrofizace prostředí, která je z velké míry důsledkem vnosu živin ze zemědělského obhospodařování pozemků do vod, především u vodních nádrží je pak velkým problémem zanášení splaveninami. Problém je významnější v povodích, kde nejsou aplikována účinná protierozní opatření na zemědělské a lesní půdě. Z uvedeného vyplývají následující úkoly:

Úkoly/typové aktivity:

- Podporovat realizaci protierozních opatření na erozně ohrožených půdách.
- Usilovat o realizaci dostatečně účinných ochranných vegetačních pásů podél vodních toků a ploch (např. v rámci „greeningu“, který je nedílnou součástí dotačního opatření v oblasti přímých plateb).

12.2.2 Zlepšování stavu tekoucích a stojatých vod s cílem zlepšení podmínek života ve vodách

Návaznost na analytická zjištění: O4, T6, T10

Významným problémem vodních toků je jejich fragmentace příčnými objekty, které jsou překážkami pro migraci vodních živočichů a způsobují tak zánik či zhoršení životaschopnosti populací druhů. Život ohrožující bariéry pro vodní živočichy jsou turbíny vodních elektráren. Používaný typ turbíny má zásadní roli na míru poškození či úhyn. Nebezpečím pro vodní toky využívané k plavbě je odírání dna koryt při nižších vodních stavech, při nichž dochází k likvidaci vodních organismů vázaných na sedimenty a jejich stanovišť. Dopad hydrologického sucha na populace druhů velice souvisí se stávajícím stavem ekosystémů. Pestrá morfologie toků a břehových porostů (střídání peřejí a tůní, absence migračních překážek, přirozený vegetační kryt a úkryty) a úměrná velikost rybí obsádky ve vodních nádržích zvyšuje pravděpodobnost přežití populací.

U stojatých vod je podstatný způsob obhospodařování, který má silný vliv na biologické oživení. Ve stávajících podmínkách vysychání drobnějších vodních ploch jsou vodní nádrže útočištěm pro řadu vodních a na stojatou vodu vázaných ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů.

Podstatná je ochrana cenných území v ZCHÚ a EVL, především v nivě řeky Moravy, z hlediska zajištění ochrany vodního režimu a jakosti vod. Z uvedeného vyplývají následující úkoly:

Úkoly/typové aktivity:

- Podporovat zprůchodňování vodních toků pro vodní organizmy eliminací příčných bariér v tocích, přednostně v úsecích migračně významných vodních toků (viz Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR).
- Preferovat a podporovat ty MVE, které mají environmentálně šetrné typy turbín a čerpadel, s účinnou navigací migrujících živočichů mimo odběrný objekt a s přítomností alternativní migrační cesty.
- Podporovat realizaci nových vodních nádrží, ve kterých by byl přísně regulován způsob hospodaření (vyloučení intenzivního rybochovného či kaprokachního způsobu hospodaření) a ve kterých by nebyly povolovány výjimky z ustanovení § 39 Závadné látky odst. 1 a 7 písm. b) vodního zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Podporovat realizaci revitalizačních akce ve vymezených mokřadních územích.
- Důsledně chránit stávající ZCHÚ a EVL (především v nivě Moravy, kde spadají do zranitelných oblastí) před eutrofizací – ochrana před splachy ornice do Moravy, efektivnější čištění odpadních vod.

B. Zemědělství

12.2.3 Podpora šetrného zemědělského hospodaření a ochrana půdy

Návaznost na analytická zjištění: S1, S2, S11, W2, W3, O1

Široce pojaté opatření se značným překryvem s ostatními typy opatření. Zlínský kraj je v rámci České republiky nepochybně krajem s největším potenciálním ohrožením plošnými smyvy, naopak erozním ohrožením soustředěným odtokem patří k těm méně ohroženým krajům, a potenciál pro rozvinutí větrné eroze je pouze v jihozápadní části území. Povinnost nezpůsobovat škody na půdním profilu a neznečišťovat vodní toky a nádrže vyplývá obecně z několika zákonných norem, nicméně v zemědělství má zásadní vliv na hospodaření, potažmo na krajinu, nastavení dotačních podpor a programů, podmínek jejich čerpání. Tato agenda se odehrává na evropské a národní úrovni, přičemž změny v nastavení podmínek čerpání probíhají průběžně, resp. v programovacích obdobích. V analytické části byla zmíněna některá pravidla DZES, včetně aktuálně zaváděných. V roce 2020 končí v dotační oblasti programovací období a intenzivně se připravuje období následující (2021-2027).

Kraj má ze zákona určitou působnost - v oblasti metodiky a kontroly přenesené působnosti ve vztahu k obecním úřadům obcí s rozšířenou působností a postavení nadřízeného (odvolacího) orgánu, jež přezkoumává

rozhodnutí vydaná podle zákona o ochraně zemědělského půdního fondu právě obecními úřady obcí s rozšířenou působností. Další oblastí působnosti je pak poskytování stanovisek a vyřizování podnětů, stížností a jiných podání. Dále pak Kraj může poskytovat dotace, například do oblastí životního prostředí a zemědělství, např. na podporu včelařství, podporu opatření na biologickou ochranu polních kultur (umístění berliček pro dravce, umělé hnízdní dutiny pro sovy, ptačí budky), na propagaci zemědělství a regionálních zemědělských produktů, na podporu vzdělávání a osvěty.

V testovacím režimu se (zatím na jednom pilotním CHKO) spustí nastavení plateb vázaných nikoli na splnění podmínek hospodaření, nýbrž navázaných na předem definovaný environmentální výstup, se všemi výhodami (platba za chtěný výsledek, rozvolněnost podmínek, osvětový efekt) i zádrhely (metodologicky náročné - komplikované vyhodnocení efektu, výpočet plateb, administrace, nejistota v obdržení platby) tohoto systému. Minimálně v některých oblastech zemědělského hospodaření (louky, pastviny) by tento přístup mohl být funkční a progresivní, to ukáže budoucnost.

Do praxe se již delší dobu zavádějí nástroje precizního zemědělství, provádí se studie na ověření nových metod obdělávání pozemku a osevu, např. vrstevnicového pásového střídání plodin, metody úpravy a osevu strip-till. V rámci komplexních pozemkových úprav (KoPÚ) se akcentuje problematika ochrany půdy, minimalizace erozních smyčů i ochrana proti suchu, přičemž opatření podporující retenci vody v krajině a opatření na snížení erozních smyčů jsou ze značné části shodná - viz např. vyčerpávající Katalog přírodě blízkých opatření pro zadržení vody v krajině, VÚV T.G.M. , 2018.

Úkoly/typové aktivity:

- Podporovat šetrné hospodaření (nejlépe i v ekologickém režimu) zvyšující biologickou rozmanitost, půdoochrannou funkci a ochranu před suchem na zemědělsky využívaných plochách:
 - členění rozsáhlých bloků půdy, přerušení dlouhých svahů vhodnými, nejlépe přírodě blízkými, biotechnickými prvky (polními cestami, průlehy, mezemi)
 - aplikace vhodných agrotechnických opatření na erozně ohrožených plochách (např. metoda strip-till, podsevy), změna a delimitace kultur (ochranné sady, lokální zatravnění, pásové střídání plodin)
 - doplnění travnatých pásů na rozčlenění bloků nebo kolem toků, biopásů (s různou funkcí)
 - zavádění agrolesnických systémů (nejen větrolamů), tedy kombinace zemědělské výroby a pěstování dřevin na zemědělské půdě
 - u svažitých vinic stabilizace meziřadí zatravněním či využitím bylinného podsevu
 - stabilizace ohrožených drah soustředěného odtoku a efemerních rýh zatravněním či vhodným výběrem plodiny
 - zakládání, evidence a zachování krajinných prvků
 - omezení rizika větrné eroze výsadbami větrolamů a ochranou svrchní vrstvy půdy
 - podpora regionálních tradičních odrůd ovocných dřevin
 - omezení chemické zátěže při zemědělském hospodaření (jak na samotných pozemcích, tak v jejich okolí a ve spodních vodách).
- Podporovat rozšiřování ploch mokřadů a luk v lokalitách cenných trávníků, mokřadů a niv, podporovat rozšiřování a udržování polních mokřadů.
- Podporovat podle místní situace rušení či otevírání degradovaných melioračních systémů na zemědělských pozemcích a/nebo úpravu stávajících pro zlepšení srážko-odtokových poměrů v krajině.
- Podporovat v územním plánování a dalších činnostech členění rozsáhlých půdních bloků.
- Podporovat informační kampaně o udržitelném zemědělském hospodaření a možnostech čerpání dotací.

C. Lesní hospodářství

12.2.4 Zlepšení retenčních schopností lesních porostů

Návaznost na analytická zjištění: S7, W1, T1, T2, T5

Lesnické sucho zasahuje do růstových fází lesních dřevin, zdravotního stavu, intenzity evapotranspirace, výparu, mikrobiální aktivity a hydrického režimu půd. Sucho spolupůsobí jako významný zátěžový faktor a vede ke snížení vitality a k celkovému oslabení porostů.

Úkoly/typové aktivity:

- Podporovat vznik mokřadů a retenčních nádrží v lesních porostech - pokračování cíle 1.3 - Realizace drobných vodních ploch na PUPFL a na vodotečích protékajících lesem (předchozí koncepce).
- Podporovat ochranu a obnovu přirozeného vodního režimu v lesích (Národní akční plán adaptace na změnu klimatu, MŽP, 2015).
- Minimalizovat technické odvodnění lesních pozemků upřednostňováním přirozených nebo přírodě blízkých postupů (přirozenou obnovu lesa, využití melioračních, pionýrských a přípravných dřevin, tvorba bezodtokých nebo regulovaných tůň či drobných nádrží apod.).
- Při činnostech souvisejících s těžbou dřeva a obnovou lesa (vč. zakládání a údržby svážnic a lesních komunikací) podporovat postupy a opatření k zamezení nebo zpomalení zrychleného povrchového odtoku srážkových vod, případně realizovat dostatečná opatření proti erozi půdy (Adaptační strategie ČR na změny klimatu).

12.2.5 Zvýšení odolnosti lesních porostů vůči změnám klimatu

Návaznost na analytická zjištění: S7, T1, T2

Lesy ve Zlínském kraji vykazují některé ukazatele v rámci České republiky příznivější než jiné kraje, týká se to například lesnatosti, která se rok od roku mírně zvyšuje, vyšší podíl listnatých dřevin (62%), vyšší procentuální podíl porostu podrostního typu. Přesto však je potřeba postupná přeměna lesních porostů na odolnější lesy vůči klimatickým změnám. Podle scénáře KZ-klimatické změny (model ALADIN/CLIMATE.CZ pro časovou periodu (C) 2011 – 2040) lze primárně očekávat (do roku 2040) nárůsty průměrné roční teploty až o 2° C a výrazné změny v časoprostorové distribuci srážek (vertikální mokré depozice) jako dva hlavní faktory působení KZ. Současně budou působit vlivy lokálních přívalových srážek, vln veder a větrných smrští. Vlivy zasáhnou primárně mělkokořenící dřeviny, mezi něž patří smrk ztepilý, který je ve Zlínském kraji zastoupen 31 %. Opatření: změna druhové skladby v lesích.

Úkoly/typové aktivity:

- Podporovat přírodě blízké způsoby pěstování lesů.
- Podporovat postupnou změnu druhové a prostorové skladby lesa dle stanovištních podmínek, směřující se stabilitě a odolnosti lesních porostů.
- Postupná přeměna smrkových monokultur na nevhodných stanovištích v druhově a věkově smíšené porosty, odolné vůči změnám klimatu, biotickým a abiotickým škodlivým činitelům.
- Podporovat přirozenou obnovu lesa jako takovou, ale i formou podpory prodloužení zákonné lhůty k zalesnění a zajištění obnovy porostů.
- Při zakládání lesních porostů ve větší míře využívat přípustný podíl pomocných (přípravných a pionýrských) dřevin (v souladu s § 2 odst. 2 a 4 vyhlášky č.139/2004 Sb.).
- Důslednější tlak na dosažení stavů zvěře únosných pro lesní ekosystémy v souladu se zákonem o myslivosti, tak aby byla možná přirozená obnova širokého spektra dřevin (zejména u spárkaté zvěře).

D. Těžba nerostných surovin

12.2.6 Ochrana území před důsledky těžby a využití území po těžbě k ochraně přírody

Návaznost na analytická zjištění: O2

Těžba povrchovým způsobem v hliništích a štěrkopískovných likviduje zemědělskou půdu, má velký vliv na charakter krajinného rázu a především oběh povrchové a podzemní vody, který může ovlivnit na vodu vázaná společenstva v okolí (viz kap. 3.3.2 Podzemní vody). Především ve vytěžených a důležitých hydrogeologických rajónech 2220 Hornomoravský úval (22202 – jižní část), 1622 Pliopleistocén Hornomoravského úvalu - jižní část a 1651 Kvartér Dolnomoravského úvalu jsou nové biotopy velkou příležitostí pro řadu vzácných a ohrožených druhů. Území po těžbě se v našich podmínkách často stávají hodnotnějšími územími, než před těžbou (orná půda, hospodářský les), vždy záleží na výchozích podmínkách území.

Velkým problémem je povinnost rekultivace území po těžbě. Současná legislativa je nastavená na podporu rekultivací technického typu – lesnické, zemědělské, hydrické. V procesu posuzování vlivů záměru těžby na životní prostředí (EIA) je nezbytné ze strany orgánu ochrany přírody uplatňovat požadavky na zlepšení a podporu biodiverzity v území. I když je žádoucí zasahovat do záměru těžby již v rámci procesu EIA, teprve po těžbě je zřejmé, jaká cenná stanoviště těžbou surovin vznikla, jaké druhy je obývají a zda by bylo vhodné kvůli jejich výskytu modifikovat rekultivační plán. Proto je nezbytné dohodnout s těžební firmou terénní šetření právě v této době (lze ošetřit např. podmínkou v některém z předchozích správních rozhodnutí). Monitoring cenných stanovišť, zvláště chráněných a ohrožených druhů a celkového sukcesního vývoje, by měl pak samozřejmě pokračovat i během samotné rekultivace, aby bylo možné reagovat na aktuální vývoj lokality.

Úkoly/typové aktivity:

- Sledovat a hodnotit stav území po ukončení těžby z hlediska výskytu druhů a společenstev, případně učinit další kroky pro jejich ochranu V případě výskytu ZCHÚ (živočichů nebo rostlin) upozornit investora těžby na povinnost zajistit si udělení výjimky z ochrany ZCHÚ před zahájením rekultivace.

E. Cestovní ruch

12.2.7 Management cestovního ruchu s cílem snížení negativních vlivů intenzivního cestovního ruchu a rekreace na přírodu a krajinu

Návaznost na analytická zjištění: S12, O7, T16-20

Kraj má zpracovávána Koncepti rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020 – 2030, kde nejsou rizika pro ochranu přírody a krajiny v atraktivních územích uvedena. Nejohroženější území z hlediska ochrany přírody jsou součástí ZCHÚ či EVL, které se řídí plány péče a souhrny doporučených opatření. Vyšší turistický a rekreační potenciál mají také oblasti s vysokou hodnotou krajinného rázu. Dopady tvrdého turismu mohou mít negativní dopady na stav krajinného rázu, ale také na přírodu a životní prostředí v oblasti. Se zvýšenou návštěvností je spojená potřeba vybudování další infrastruktury (zpevněné cesty, lanovky, dodatečná parkoviště, ubytovací kapacity a celkově větší nároky na vybavenost obcí) i riziko ničení přírodních biotopů.

V případě ZCHÚ a EVL zahrnuje management také turismus a rekreaci. V případě nárůstu turismu a rekreace v uvedených územích je potřebné, aby příslušné orgány ochrany přírody situaci vyhodnotily a přehodnotily stávající podmínky ochrany území s vydáním adekvátních podmínek.

Úkoly/typové aktivity:

- V případě potřeby využít monitorování intenzity cestovního ruchu v ZCHÚ, v územích soustavy Natura 2000 a ve vymezených cenných částech přírody a krajiny (viz také opatření Ochrana cenných částí přírody i mimo ZCHÚ a území soustavy Natura 2000), například prostřednictvím automatizovaného monitoringu návštěvnosti, který dlouhodobě na svém území používají CHKO. V případě zjištění negativního vlivu návštěvnosti v územích zpřísnit podmínky v návštěvnosti a využívání území.
- Chránit území se zvýšenou hodnotou krajinného rázu před formami rekreace, které mají na identifikované hodnoty v území negativní dopad.
- Podporovat měkký turismus (šetrný turismus, ekoturismus, agroturismus).
- Podporovat využívání přiměřených dopravních prostředků.

- Podporovat projektů, které pomáhají vytvořit nebo posílit vazbu člověka a přírody (např. naučné stezky).
- Podporovat propojování turismu se ekologicky-vzdělávacími centry, které vedou k udržitelnému využívání území a pochopení přírodních a krajinných hodnot (např. Ekocentrum Hostětín, ČSOP Kosenka, Alcedo Vsetín, Envicentrum Pro Krajinu Vysoké Pole).
- U případných nových výstaveb rekreačních a sportovních areálů důsledně dbát na citlivé umístění do krajiny a na zachování přírodně cenných lokalit.
- v lokalitách, kde pravidelně dochází k porušování opatření k ochraně přírody a krajiny, navrhnout kompromisní řešení (např. vybudování nouzových nocležišť, zbudování vyhlídek a pozorovatelny na území se zákazem vstupu apod.).

F. Územní plánování

12.2.8 Ochrana přírody a krajiny v rámci územního plánování

Návaznost na analytická zjištění: W11, T6, T7, T10, T15, T16

Ochrana přírodních hodnot je povinnou součástí ZÚR a dalších ÚPD. Strategické dokumenty kraje by neměly být v rozporu s mezinárodními závazky v ochraně přírody. Obce by před zpracováním ÚPD měly využít územní studie krajiny, studie odtokových poměrů, studie krajinné obnovy, územní studie krajiny, komplexní pozemkové úpravy aj., dle potřeby krajiny v území.

Podstatou pro ochranu přírody a krajiny je vytipování cenných částí přírody a krajiny na základě dat ÚAP a terénního šetření, s vymezením koridorů pro zachování konektivity krajiny.

Úkoly/typové aktivity:

- Podporovat studie a projekty řešící zlepšování stavu přírody a krajiny na území obcí.
- Podporovat v rámci zpracování ÚP vymezení cenných částí přírody a krajiny a koridorů, které musí být součástí nezastavěných území.
- Podporovat vypracování územních studií krajiny především pro vymezené oblasti zvýšeného krajinného rázu.
- Podporovat zpracování územních studií pro území dotčené těžbou na vymezení lokalit určených pro ochranu přírody, a to na úrovni ÚPD obcí.

G. Doprava

12.2.9 Snižování vlivů výstavby dopravní infrastruktury a dopravy na předměty ochrany

Návaznost na analytická zjištění: T10

Existuje záměr na prodloužení Baťova kanálu z Otrokovic do Přerova. Záměr by měl registrovat výše uvedený fakt existence hodnotné řeky Moravy jako migračně významného koridoru a respektovat mezinárodní závazky (viz Rámcová směrnice o vodách, Směrnice o stanovištích (92/43/EHS), nařízení Rady ES č. 1100/2007, Bonnská úmluva a Úmluva o biologické rozmanitosti).

Od minulého století se stále vynořuje úvaha o realizaci kanálu Dunaj – Odra – Labe, který by na území Zlínského kraje vedl hlavně Baťovým kanálem. Realizace kanálu D-O-L by měla významný negativní dopad na ochranu přírody. V nivě Moravy se nachází mnoho cenných nivních společenstev, která jsou závislá na stávající hladině povrchových a podzemních vod.

Liniové stavby jsou obecně velkým problémem pro migraci druhů živočichů. Veškeré očekávané frekventované komunikace by měly mít zpracovány migrační studie ve všech úrovních podrobnosti, v rámci nichž jsou uvedena opatření zajišťující maximální a bezpečné zprůchodnění komunikace.

Úkoly/typové aktivity:

- Požadovat v rámci procesu EIA na prodloužení Baťova kanálu hydrogeologické posouzení dopadu kanálu na cenná nivní území Moravy.
- Požadovat v rámci procesu EIA dopad kanálu D-O-L na stávající odběry podzemní vody (zásobování Zlínského kraje kvalitní pitnou vodou z rajónů HR 2220, HR 1622 a HR 1651) a na cenná nivní území Moravy.
- Požadovat v rámci záměrů výstavby očekávaných frekventovaných komunikací zohlednění migračních studií při zpracování dokumentace stavby.

12.3 Cíl 2: Podpora nástrojů obecné ochrany přírody

Níže je uveden **výčet opatření**, která jsou podrobněji rozepsána v rámci podkapitol 12.3.1. – 12.3.7.

- Ochrana cenných částí přírody mimo ZCHÚ a území soustavy Natura 2000
- Zamezování fragmentace krajiny
- Obecná ochrana krajinného rázu
- Umisťování staveb v krajině
- Podpora krajinné mozaiky
- Omezování záboru půdy a výstavby na zelené louce
- Obecná ochrana druhů

12.3.1 Ochrana cenných částí přírody mimo ZCHÚ a území soustavy Natura 2000

Návaznost na analytická zjištění: S9, W6, W9, W10, O4, O10

Zákon č. 114/1992 Sb., v platném znění, o ochraně přírody a krajiny, uvádí institut významných krajinných prvků, viz analytická část. Jedná se o všechny lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy, bez ohledu na jejich stav. Zákonná povinnost chránit významné krajinné prvky před poškozováním a ničením může být efektivně plněna jen na základě znalosti výskytu těchto prvků, resp. na základě jejich přesného geografického vymezení. Potřeba vymezení je především u méně v krajině zjevných prvků, jako jsou rašeliniště, ale také údolní nivy. Častou praxí orgánů ochrany přírody je registrace cennějších částí významných krajinných prvků ze zákona. Důvod pro vyhlášení registrovaných VKP by měl přetrvávat i do dalších let, tedy VKP by měly být ve stavu, který vedl k jejich vyhlášení.

K registraci nových VKP může napomoci vrstva mapování přírodních biotopů, poskytovaná AOPK ČR a významné geologické lokality, poskytované ČGS. Doposud chybí zákonná ochrana přírodních stanovišť jako taková, jejich ochrana formou registrace VKP a management (např. smluvní ochranou s uvedením způsobu hospodaření), je základem pro splnění Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR.

Česká geologická služba eviduje tzv. významné geologické lokality, které zahrnují pestré geologické fenomény (včetně jeskyň), výskyt významných hornin, minerálů a také zkamenělin. Některé významné lokality jsou již chráněny prostřednictvím ZCHÚ. ČGS na území kraje eviduje 26 lokalit, které doporučuje ke zvýšené ochraně.

Dle metodiky AOPK ČR pro sjednocení vyhlásování památných stromů (Reš, Štěrbá 2010) nebyl ještě zdaleka využit potenciál mimořádně cenných stromů, zejména v lesích, historických zahradách a parcích, vojenských újezdech, ale také ve volné krajině, pro které lze využít institut §39 Smluvní ochrana, nebo §46 Památné stromy. Solitéry či skupiny stromů jsou na území kraje chráněny i prostřednictvím registrovaných VKP.

Úkoly/typové aktivity:

- Cíleně vyhledávat cenné části přírody, které by měly být chráněny před likvidačními a nevhodnými zásahy (včetně obhospodařování území), ať už formou ochrany dle ZOPK (dle charakteru území formou

registrovaných VKP, přechodně chráněných ploch, zvláště chráněných území či smluvně chráněných území), či formou nezastavitelných území v rámci územního plánování.

- Vytipovávat zajímavé dřeviny v krajině, které by bylo vhodné chránit prostřednictvím institutu §39 Smluvní ochrana nebo §46 Památné stromy, např. i formou motivování veřejnosti k vyhledávání mimořádných dřevin.
- Posoudit dosud formou ZCHÚ nechráněné významné geologické lokality (zařazené do skupin B a C) z hlediska nutnosti zvýšené ochrany území a navrhnout vhodný způsob ochrany území.
- Vytipovat registrované VKP a jiné vymezené cenné části přírody a vytvořit jednotnou databázi registrovaných významných krajinných prvků v jednotlivých ORP a z ní pak následně krajskou databázi registrovaných VKP.

12.3.2 Zamezování fragmentace krajiny

Návaznost na analytická zjištění: S6, W6, O3, T5, T12

Fragmentace krajiny je závažným problémem pro populace druhů rostlin a živočichů. Zástavbou, ať už plošnou či liniovou, dochází buď k přímému zániku biotopů a zániku populací, či k rozdělení obývaného biotopu (fragmentaci) na drobnější biotopy, které již nejsou schopny poskytnout potřebné prostředí pro přežívání populací. Problémem je především buď zcela přerušená, nebo ztížená komunikace (migrace) jedinců mezi rozdělenými biotopy. Konektivitu přírodního prostředí se snaží zajistit územní systém ekologické stability (ÚSES), který však propojuje jen určitý typ prostředí, který vyhovuje jen určité škále druhů. V rámci ÚSES je důležitá funkčnost a návaznost jednotlivých prvků. Pro velké savce byly vymezeny tzv. biotopy vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců, které svojí rozlohou a biotopovými charakteristikami umožňují rozmnožování minimálně jednoho z vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců a které jsou součástí územně analytických podkladů. V těchto územích by neměly být umísťovány nové zastavitelné plochy. AOPK ČR vymezila dálkové migrační koridory, které jsou vymezeny v místech, která jsou v současnosti stále ještě průchozí, přičemž se často jedná o poslední možnosti, kudy mohou velcí savci projít.

Úkoly/typové aktivity:

- Eliminovat zastavitelné plochy v biotopech vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců.
- U dokumentací rozsáhlejších záměrů vyžadovat řešení migrační prostupnosti krajiny, především v místech křížení s dálkovými migračními koridory a s prvky ÚSES.
- V rámci zpracovávání územních plánů požadovat řešení chybějící návaznosti ÚSES na ÚSES sousedních obcí.

12.3.3 Obecná ochrana krajinného rázu

Návaznost na analytická zjištění: S6, W6, O3, T5, T12

Na krajinný ráz, který spadá pod obecnou ochranu přírody a krajiny, je zapotřebí brát zřetel při jakémkoliv typu územního plánování, územních a stavebních řízeních i strategických a koncepčních dokumentech. Hodnocení krajinného rázu by mělo probíhat na všech úrovních, od krajských dokumentací, až po územně plánovací dokumentace obcí se zřetelem na lokální hodnoty. Za účelem zjednodušení a sjednocení metodiky posuzování hodnot krajinného rázu a navržení vhodných opatření na jeho ochranu může jako vodítko posloužit dokument kategorizující území z hlediska krajinného rázu do několika zón s výčtem typových regulativů. Ochrana krajinného rázu s přírodními hodnotami (viz § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění), může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo narušení stavu území. Ve Zlínském kraji je v současnosti vyhlášeno 6 přírodních parků. Specifickým typem chráněného území, které vykazuje jak přírodní, tak kulturně historické hodnoty, je Krajinná památková zóna. Tento typ ochrany na území kraje vyhlášen není.

Úkoly/ typové aktivity

- Podporovat zpracování komplexního krajinářského hodnocení pro území celého kraje, kategorizace významných území z hlediska krajinného rázu, stanovení citlivosti území a návrh regulativů (Generel krajinného rázu).
- Omezování rozšiřování zástavby do volné krajiny, novou výstavbu navazovat na již zastavěné území, zahušťování intravilánu.
- Podporovat krajinné mozaiky (v územně plánovacích dokumentacích, komplexních pozemkových úpravách, v zemědělství, lesním a vodním hospodářství).
- Minimalizovat zásahy do krajiny, které vedou ke zjednodušení krajinné mozaiky (scelováním pozemků, likvidací mimolesních porostů dřevin, remízků i solitérních stromů, vysoušení mokřadů atd.
- Podporovat ochranu kulturního dědictví ve spolupráci s Památkovým ústavem, ale i na místní úrovni (např. ochrana a obnova drobných sakrálních staveb, které jsou pro českou krajinu velmi typické a z pohledu krajinného rázu nenahraditelné).
- Podporovat zachovávání pohledových os a pohledových vazeb na krajinné dominanty.
- Podporovat omezování umísťování dalších VTE ve volné krajině.

12.3.4 Umísťování staveb v krajině

Návaznost na analytická zjištění: T15

Rozrůstání zástavby do krajiny je častým jevem, který s sebou nese i potenciálně nebezpečné dopady na přírodu a krajinu a její rázovitost. Příčin je několik, může se jednat o pochopitelný záměr obcí přilákat nové obyvatelstvo a současně tak snižovat věkový průměr obyvatel v obci. Za tímto účelem jsou vymezovány nové plochy určené pro bydlení, které jsou mnohdy ukrajovány z okolní krajiny. Často dochází také ke stavbě nových průmyslových areálů v obcích, které s sebou přináší zvýšení zaměstnanosti. Samostatným tématem jsou pak velké stavby v krajině, vznikající s rozvojem dopravní a technické infrastruktury, ale také rekreační a sportovní areály. Tyto rozvojové záměry je zapotřebí posoudit nejen z pohledu jejich přínosu, ale také možných negativních dopadů na okolní přírodu a krajinu. Cílem je hledání kompromisu, který umožní rozvoj při zachování přírodních hodnot a bez narušení rázu krajiny.

Úkoly/ typové aktivit

- Využívat legislativních možností k ochraně nezastavitelného území před zástavbou.
- Zpracovat Plán ÚSES, v součinnosti s orgánem ochrany přírody a krajiny zajistit funkční územní systém ekologické stability (na úrovni územně plánovacích dokumentací obcí) a respektovat stávající funkční síť.
- Podporovat na zachování konektivity krajiny.
- Podporovat zakládání krajinných prvků (aleje, remízky, větrolamy ad.) místo nově zastavěných ploch.
- K nové zástavbě určené pro bydlení využívat primárně plochy v intravilánu obce, zahušťovat stávající zástavbu, případně přímo navazovat na zastavěné území obce.
- Využívání brownfields, zejména v případě umísťování průmyslových areálů upřednostnit využití opuštěných objektů před stavbou na zelené louce.
- Vyvarovat se umísťování výrazných staveb na horizonty, z hlediska kulturních hodnot krajinného rázu umísťovat na exponovaná místa výhradně stavby výjimečných kulturních kvalit nebo symbolické stavby.
- V místech, kde již dochází ke vzniku bariér a střetů ekosystémů se stavbami (např. dopravní komunikace, zástavby, oplocení, ale i nevhodné biotopy) navrhnout vhodná opatření umožňující migraci druhů a vytváření stabilních společenstev (mechanické bariéry znemožňující vstup živočichů na komunikace, protihlukové clony, migrační objekty apod.).
- Zpracování územní studie pro rekultivaci a revitalizaci oblastí zasažených těžbou nerostných surovin (v případě Zlínského kraje zejména po těžbě šterkopísků).

12.3.5 Podpora krajinné mozaiky

Návaznost na analytická zjištění: S8, S10, T6, T10, T14, T15

Krajinná mozaika mizí při scelování pozemků, využívaných k intenzivnímu zemědělství, ale i v důsledku nové výstavby (plochy pro bydlení, průmyslové areály, rozvoj dopravní a technické infrastruktury, stavby spojené s turistickým ruchem). V důsledku těchto zásahů dochází ke ztrátě biodiverzity a degradaci či ztrátě přírodních biotopů. Historické krajinné struktury se vytrácí a jsou nahrazovány rozsáhlými bloky postrádajícími krajinnotvorné prvky. Výsledkem je nestabilní prostředí, které je velmi citlivé na výkyvy počasí související s postupující klimatickou změnou (dlouhá období sucha, přívalemé deště atd.). Obce jsou následně nuceny vypořádávat se s následky (např. lokální povodně, smyv půdy z polí v důsledku eroze), kterým lze předejít dlouhodobou a systematickou péčí o krajinu. Pestrá krajinná mozaika tak dodává krajině na malebnosti a zároveň přispívá k vyšší ekosystémové stabilitě území.

Úkoly/ typové aktivity

- Podporovat projekty na zavádění krajinnotvorných opatření a vedoucích k ochraně přírodních biotopů a zvyšování biodiverzity.
- Využívat možností finančních prostředků z operačních programů fondů Evropské unie, MŽP, MZe, MMR, SFŽP a dalších zdrojů pro realizaci krajinnotvorných opatření (např. Agroenvironmentální opatření v rámci Programu rozvoje venkova).
- Podporovat spolupráci obcí se spolky, nevládními organizacemi při zakládání krajinnotvorných opatření.
- Podporovat výsadbu alejí, remízů, větrolamů, obecních sadů a další mimolesní vegetace.
- Zvyšování podílu trvalých travních porostů.
- Realizace mokřadů a tůň a dalších projektů na zadržování vody v krajině.
- Obnova historických krajinných struktur (např. na základě historických map), podpora managementu krajiny vycházejícího z regionálních historických postupů v péči o krajinu (např. pastevectví).
- Ochrana a obnova kulturních hodnot (kapliček, křížů, Božích muk a dalších drobných artefaktů), které jsou velmi důležitým aspektem krajinného rázu.
- Zajistit prostor k obnově a rozvoji ekosystémů např. vyhlášením významného krajinného prvku.

12.3.6 Omezování záboru půdy a výstavby na zelené louce

Návaznost na analytická zjištění: T15

K záboru půdy a výstavbě na zelené louce dochází v důsledku rozvojových záměrů, jako je určení nových ploch pro bydlení, výstavba nových průmyslových a obchodních areálů a výstavba dopravní a technické infrastruktury. Degradace půd (snižování až zničení ekologických a produkčních funkcí půdy) může být v těchto případech trvalá (dojde-li k zastavení půdy neprostupnými materiály, jako je například beton, jedná se v podstatě o nevratný proces). Dochází tak mimo jiné ke ztrátě retenčních schopností půdy, která následně není schopná zadržovat vodu (v případě přívalemé deště to může znamenat lokální povodně), poklesu biodiverzity a v některých případech vzniká potenciální nebezpečí kontaminace půd. K záboru půdy by v žádném případě nemělo docházet na kvalitních zemědělských půdách, které před odnětím ze zemědělského půdního fondu chrání zákon o ochraně ZPF (Zákon č. 334/1992 Sb.).

Úkoly/ typové aktivity

- Využívat všech legislativních možností na ochranu půd (zejména (Zákon č. 334/1992 Sb.).
- Upřednostňovat využití ploch v zastavěném území obce před výstavbou na zelené louce.
- Využití, resp. obnova brownfieldů, upřednostňovat obnovu opuštěných objektů před výstavbou na zelené louce.
- Z hlediska krajinného rázu bránit vzniku negativních dominant (jedná se zejména o průmyslové areály, logistická a obchodní centra a fotovoltaické elektrárny, které jsou často situovány na horizontech nebo naopak v nížinách).

- Podporovat ochranu krajinného rázu v rovinaté krajinně nížin s kvalitními úrodnými půdami a zvýšenou citlivostí na zásahy do krajinného rázu.
- Usměrnovat vznik satelitních měst a vzniku tzv. sídlení kaše v procesu územního plánování.

12.3.7 Obecná ochrana druhů

Návaznost na analytická zjištění: S9, W10, T17-T20

Na území celé České republiky, Zlínský kraj nevyjímaje, dochází k rychlým ztrátám biodiverzity v krajinně, která nepodléhá žádné formě zvláštní ochrany a ve které probíhá „normální“ hospodářská činnost. Ovšem, zemědělská i lesnická hospodářská činnost nabývá stále více průmyslového charakteru, kde prvotním zájmem je vysoká produktivita a dopady takto prováděných činností na ekosystémy a s tím i na druhy nejsou akceptovány. Aby mohlo dojít k nápravě, musí dojít k celé řadě změn. Některé z nich pravděpodobně nejsou na úrovni kraje řešitelné, ale přesto zde budou uvedeny, protože by mohly sloužit jako podněty a podklady pro politické pracovníky při projednávání podkladů na vládní nebo evropské úrovni.

Kromě změn ve zmíněném zemědělství a lesnictví je nutné provést významné změny v krajinně, vodním hospodářství, myslivosti a rybářství.

Opatření v zemědělské krajinně

Prakticky celý formát současného zemědělství vyplývá ze způsobu dotačních titulů. Zemědělství se téměř vůbec neřídí tržními principy, ale odvíjí se od výhodnosti poskytovaných dotací, a přestože dotace mají určitá pravidla, která by měla zabránit ekologicky nevhodným formám zemědělské výroby tam, kde pro určité plodiny nejsou vhodné podmínky, jsou tyto podmínky nastaveny velmi „měkce“, aby vyhověly i případným kontrolám.

- Změny dotační politiky, respektující přírodní podmínky místa určení dotací
- Vyšší podpora malých zemědělských podniků, než velkých, a to z několika důvodů:
- Malé zemědělské podniky, případně i rodinné farmy, hospodaří na malé ploše, kterou dobře znají, mají k ní lepší vztah a dokážou dotace lépe využít. Umí lépe a bez negativních důsledků využít drobné krajinné struktury.
- Malé zemědělské podniky nenakupují velké a těžké zemědělské stroje a traktory, které nejsou schopny respektovat drobné struktury krajiny.
- Nákup velkých těžkých strojů vůbec přímo nedotovat, naopak, podpořit drobné zemědělce podporou nákupu drobné lehké techniky.
- S podporou malých zemědělských podniků souvisí i snížení administrativní zátěže, aby se i o malé objemy dotací pro menší podniky vyplatilo zemědělcům žádat, případně měli možnost si z dotace zaplatit profesionální administraci žádostí a vyplácení.
- Platba dotací na agrotechnické práce nesmí být vázána na pevné kalendářní termíny, ale na reálné fenofáze, dané počasím v daném roce. Tento požadavek vzrůstá s rozkolísáním klimatu v posledních letech.
- Vyrovnání podílu rostlinné a živočišné zemědělské výroby pro maximální uzavření cyklu živin v agroekosystému.
- Maximální využití biomasy, vyprodukované na zemědělské půdě, zpět v zemědělské prvovýrobě a živočišné výrobě.
- Snížení výroby energetických plodin, především biomasy pro bioplynové stanice a pro bioplynové stanice využívat pouze skutečné odpady.

Dalším důležitým krokem pro podporu obecné ochrany přírody je zpracování nových komplexních zemědělských úprav a především jejich realizace. Tyto úpravy musí respektovat přírodní podmínky, rozdělit velké bloky zemědělské půdy na podstatně menší. Měřítkem nesmí být předem daná minimální rozloha, ale reálné přírodní podmínky, které umožní dělit bloky i na mnohem menší, pokud to z hlediska přírodních podmínek bude žádoucí.

Výše uvedené návrhy vyplývají ze skutečností, že snižování obsahu humusu v zemědělské půdě rychle ochuzuje strukturu biologické složky půd (humusu), která, kromě vlivu na úrodnost půd a její schopnost zadržovat vodu, také vytváří významnou potravní základnu pro masožravé bezobratlé i obratlovce, zejména ptáky. Je nutno si uvědomit, že v agroekosytémech proudí významný podíl energie přes detritický potravní řetězec se zdrojem v rozkladu organických hmot. Nedostatkem humusu v zemědělské půdě je významně ochuzen celý potravní řetězec.

Úpravy vodních toků

Významným krokem ke zlepšení stavu ekosystému a zvýšení populací druhů, vázaných na vodní toky, je obnova funkcí vodních toků, a to zejména:

- Zvýšení délky vodních toků, napřímených v posledních desítkách let.
- Obnova říčního kontinua (odstranění bariér na toku).
- Snižování podílu potamalizovaných (stojaté úseky, většinou v nadjezí) úseků vodních toků na celkové délce toků.

Myslivost

- Ochrana přírody bude více spolupracovat s orgány státní správy myslivosti. Cílem musí být zachování přijatelných populací lovné zvěře (především černé zvěře, ale i srnčí a jelenů), aby nedocházelo k likvidaci zmlazení i bylinného patra v lesích a v případě černé zvěře často i ničení luk.
- Do přírody nesmí být vysazovány nové druhy lovné zvěře a již vysazené nepůvodní druhy (např. daněk, muflon, jelen sika, bažanti kromě bažanta kolchického) nesmí být vysazovány druhy další.

Rybářství

- Zastavit vysazování nepůvodních druhů ryb do vodních toků.
- Omezit intenzitu chovu ryb ve stojatých vodách a zastavit tzv. „polointenzifikační chovy ryb“ v rybnících. Polointenzifikační chovy nerespektují přirozené nutriční hodnoty v rybnících, snižují jejich biodiverzitu a zhoršují kvalitu vody, odtékající z rybníků do vodních toků.

12.4 Cíl 3: Posílení účinnosti zvláštní ochrany přírody

Níže je uveden **výčet opatření**, která jsou podrobněji rozepsána v rámci podkapitol 12.3.1. – 12.3.3.

- Zajištění soustavné ochrany a péče o ZCHÚ
- Zajištění soustavné ochrany a péče o lokality soustavy Natura 2000
- Ochrana rostlinných a živočišných druhů

12.4.1 Zajištění soustavné ochrany a péče o ZCHÚ

Návaznost na analytická zjištění: S8, W7, T3, T4, T9

Na území Zlínského kraje, mimo CHKO Beskydy a Bílé Karpaty, se nachází 147 maloplošných zvláště chráněných území. Zastoupeny jsou všechny kategorie ZCHÚ – národní přírodní rezervace (NPR Strabišov-Oulehla v SO ORP Kroměříž), národní přírodní památky (NPP Chropýňský rybník a NPP Křeby v SO ORP Kroměříž), přírodní rezervace (24) a přírodní památky (123). Pro řadu stanovišť je existenčně důležitý pravidelný ochrannářský management. Jeho potřeba a způsob provádění by měl být uveden v plánech péče, které jsou podstatné i pro sledování trendů a stanovování dalších ochrannářských postupů v rámci jejich aktualizace. Krajský úřad Zlínského kraje je příslušným orgánem ochrany přírody pro vyhlášení plánů péče u 147 MZCHÚ. 15 MZCHÚ nemá v současnosti zpracovaný platný plán péče. U osmi ZCHÚ se však v nejbližší době se zpracováním plánu neuvazuje, především z finančních důvodů.

Zvláště chráněná území v kraji jsou unikátními územími s často jedinečnými a vzácnými prvky. Vyhlášení a dodržování návrhů plánů péče a kvalita jejich zpracování je jedním z klíčových faktorů pro další existenci

území. Jedním z úkolů uvedených v ZÚR kraje je „podporovat zachování přírodních hodnot a přírodních zdrojů“, to lze jediň zajištěním kontinuální péče, zajištěním pravidelných finančních prostředků.

Úkoly/typové aktivity:

- Zajištění zpracování plánů péče pro všechna ZCHÚ v kraji, s následnými realizacemi managementu.
- Vybrat na základě zpracovaných plánů péče ZCHÚ s nutností klidového režimu, v rámci kterých je nutné přednostně monitorovat vliv turistiky na předměty ochrany (viz opatření Chránit vybrané části přírody a krajiny před nevhodnými formami a intenzitou rekreace a turistiky). Pokud není v současnosti klidový režim zajištěn, je potřeba zpřísnit bližší podmínky ochrany území.
- Ve Zlínském kraji je jen minimum maloplošných zvláště chráněných území, jejichž vznik a existence není podmíněn historickou lidskou hospodářskou činností a nevyžadují průběžnou péči a údržbu, která v maximální možné míře napodobuje historické procesy. Proto je nezbytné správně zpracovávat plány péče a podle nich nastavit management těchto území.
- Zvláště chráněná území přírodního charakteru, kde aktuálně neprobíhá aktivní management, by měla být monitorována ve vztahu ke klimatickým změnám a invazím geograficky nepůvodních domů, aby bylo, v případě nutnosti, možné včas zasáhnout i v těchto lokalitách.
- Všechny nově zpracovávané plány péče o zvláště chráněná území musí pro každé území vyhodnotit rizika spojená s geograficky nepůvodními druhy rostlin a živočichů a v plánu péče výslovně určit, jestli je nutné je eliminovat nebo ne a pokud ano, navrhnout odpovídající postupy.
- Při sestavování plánů péče musí být uveden vliv navržených managementových opatření na zjištěné ZCHD, resp. druhy v kategorii ohrožené a vyšší dle příslušných červených seznamů. . Pokud dojde u některých druhů ke „střetu“ požadavků, musí být navržená opatření patřičně zdůvodněna a rovněž musí být doloženo, že druhy (druhy) managementem potlačené nebo ohrožené mají dostatečně silné a životaschopné populace v jiných zvláště chráněných území v kraji.
- Vzhledem k proměnlivosti klimatu není zaručeno, že současné plány péče a prováděný management má žádoucí dopady na kvalitu území. Proto, více než dříve, vyvstává potřeba provádění postmanagementového monitoringu chráněných území, který je nedostatečný a silně podceněný už v současné době.

12.4.2 Zajištění soustavné ochrany a péče o lokality soustavy Natura 2000

Návaznost na analytická zjištění: O5, W8

V současné chvíli nelze předpokládat, že by ve Zlínském kraji bylo možné vymezit další významné nebo rozsáhlé evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti. Není ovšem vyloučeno, že by došlo k rozšíření některých stávajících EVL o biotopy z přilehlého okolí nebo že by byl rozšířen seznam předmětů ochrany, biotopů nebo druhů. K tomu může vést několik vlivů:

- Rozšíření populací druhů, které jsou v zájmu evropských společenství a v příloze IV Směrnice vlivem klimatických změn nebo kvalitního managementu území nebo populací.
- Rozšíření plochy a kvality biotopů, které jsou v zájmu evropských společenství vlivem klimatických změn nebo kvalitního managementu území.
- Rozšíření seznamu předmětů ochrany, biotopů nebo druhů, ve stávajících lokalitách nebo jejich okolí jako kompenzační opatření pro významně negativní vliv záměru s převažujícím veřejným zájmem na jiné lokalitě.

Vyhlašování nových ZCHÚ na stávajících EVL

Ne všechny EVL na území Zlínského kraje jsou dostatečně pokryty sítí zvláště chráněných území. Jsou to zejména lesní EVL (nebo EVL s převahou lesních biotopů – předmětů ochrany). Kromě biologického významu území, mají všechna území specifický krajinný ráz.

Úkoly/typové aktivity:

- Systematické zpracovávání plánů péče o ZCHÚ.
- Provádění managementu na základě plánu péče, provádění post-managementového monitoringu v území.
- Ve spolupráci s ČSO a Moravským ornitologickým sdružením zajistit aktualizaci stavu ornitofauny, zejména předmětu ochrany ptačí oblasti Hostýnské vrchy a to především v souvislosti se změnou struktury lesních porostů v posledním období.

Management EVL

Orgán veřejné správy v ochraně přírody je zodpovědný za to, že stav předmětů ochrany ve všech EVL v jeho kompetenci bude zachován nebo zlepšen. Za výchozí stav je při tom míněn termín jejich vyhlášení, tedy většinou k roku 2005 (Národní seznam 132/2005 Sb.) a částečně k roku 2007 nebo 2009 (Národní seznamy 301/2007 Sb. a 371/2009 Sb.). To, že stav bude stejný nebo lepší znamená, že se nesníží rozloha biotopů – předmětů ochrany ani jejich kvalita a že v případě druhů neklesne počet jedinců v populacích pod stav, zjištěný ke dni uvedení do národních seznamů. Proto navrhujeme provést, ve spolupráci s AOPK ČR, tyto kroky:

- Veškerý prováděný management musí doplnit o post-managementový monitoring, který ověří, že management je prováděn správně a nedochází buď k poškozování zájmů ochrany přírody (a to všech, nejen předmětů ochrany EVL) nebo nedochází k zbytečnému plýtvání penězi na nefunkční zásahy a opatření.
- Vzhledem k tomu, že financování managementu území soustavy Natura 2000 není mandatorní (není součástí rozpočtů orgánů ochrany přírody, zodpovědných za jejich ochranu), musí krajský úřad podpořit projektové aktivity občanských sdružení i podnikatelských subjektů, které by byly schopny na základě projektů management zajišťovat. To spočívá především v:
- Podpoře kompetencí a dovedností v podávání a řízení projektů formou specializovaných kurzů a vzdělávacích programů.
- Informování potenciálních zpracovatelů managementu o dostupných projektových zdrojích.
- Odborná podpora administrativy žadatelů o projekty ve fázi jejich podávání, řízení a zpracovávání závěrečných zpráv.
- Mediální podpoře subjektů, které pro krajský úřad zajišťují záležitosti, za jejichž kvalitu je kraj zodpovědný, ale sám nemá kapacity pro jejich zajištění.
- Zvýšení kvality hodnocení vlivů na předměty ochrany soustavy Natura 2000 (§45i, 45h ZOPK)
 - Krajský úřad, v návaznosti na metodické vedení ze strany MŽP ČR, bude zajišťovat průběžné zvyšování kompetencí pracovníků, zodpovědných za vydávání stanovisek podle odst. (1) a (2) § 45i ZOPK.
 - Krajský úřad bude spolupracovat s pracovníky MŽP ve sledování kvality práce autorizovaných osob, které budou zpracovávat hodnocení podle odst. (3), (4) a (5) § 45i ZOPK.

12.4.3 Ochrana rostlinných a živočišných druhů

Návaznost na analytická zjištění: O5, W6, W8, T14

Management populací ohrožených druhů

Financování managementu populací zvláště chráněných druhů a zvláště chráněných území není mandatorním výdajem kraje. Aby kraj dosáhl maximální efektivity zpracování plánů péče a realizace managementu, musí maximálně podpořit neziskové organizace i komerční subjekty, a to po stránce administrativní podpory žadatelů o granty a projekty, tak po stránce vedení projektů a jejich uzavírání (závěrečné zprávy).

Úkoly/typové aktivity:

- Kraj bude podporovat opatření, vyplývající ze schválených programů péče a záchranných programů, pokud jsou pro kraj relevantní (výskytem druhů).

- Kraj spolupracuje na přípravě nově připravovaných programů péče a záchranných programů a případně vytvářet programy pro regionálně ohrožené druhy.
- Při vydávání výjimek z podmínek ochrany zvláště chráněných druhů důsledně vyžadovat proveditelná a kontrolovatelná zmírňující a kompenzační opatření tak, aby početnosti populací zvláště chráněných druhů v kraji dlouhodobě neklesaly.
- Vzhledem k zastaralosti seznamů zvláště chráněných druhů doporučujeme, aby krajský úřad v případě vydávání stanovisek k hodnocení podle § 67 (dříve biologické hodnocení) bral v úvahu i druhy ohrožené (podle červených seznamů) a pracoval s nimi podobně, jako se zvláště chráněnými a zabránil jejich vymírání.
- V některých případech se při realizaci plánů péče o ZCHÚ nelze vyhnout tomu, že některé druhy budou podpořeny na úkor jiného (jiných). Právě to jsou případy, kdy je nutné pracovat na přípravě plánu péče v kolektivu a stanovit priority. Velmi zjednodušeně řečeno, prioritu by měl mít druh (biotop), který nemá na jiných ZCHÚ adekvátní náhradu a druh (biotop), který je jiném, pokud možno ne příliš vzdáleném ZCHU, hojně zastoupen. V žádném případě ale nesmí být vytvářeny izolované, od sebe silně vzdálené populace bez vzájemné komunikace, která by vyvolala narušení genetické struktury populace druhu.

Management geograficky nepůvodních druhů

Zcela specifickým rizikem pro populace zvláště chráněných druhů rostlin i živočichů je stále sílící šíření geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů. Kromě stále rostoucího obrátu obchodu i pohybu obyvatel, se kterým dochází k urychlenému přenosu (záměrnému i nechtěnému) organismů usnadňuje šíření geograficky nepůvodních druhů i zvyšující se degradace území (nitrifikace a ruderalizace), protože většina těchto druhů má charakter oportunistických R – stratégů. Kraj má v těchto případech jen zákonem omezené možnosti, ale měl by je využívat v maximální možné míře.

Úkoly/typové aktivity:

- Kraj si bude vytvářet přehledy o šířících se geograficky nepůvodních druzích a jejich možném vlivu na zvláště chráněné druhy původní a v případě jejich ohrožení včas přijímat potřebná opatření.
- Potlačení geograficky nepůvodních druhů rostlin je sice náročné a u některých druhů, např. křídlatky rodu *Reynoutria*, netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*) vyžaduje i velké personální i finanční investice, ale není úplně nemožné. Likvidaci geograficky nepůvodních druhů mohou provádět při patřičném finančním ocenění, i komerční firmy a občanská sdružení.
- Potlačení mimořádně nepříjemného invazního akátu (*Robinia pseudacacia*) a dalších dřevin pak může bránit i změny v lesnické legislativě.
- Ještě větším problémem je likvidace geograficky nepůvodních druhů živočichů, především obratlovců, kde jejich likvidaci omezují zákon o rybářství a zákon o myslivosti na těmito zákony vymezené rybářské a myslivecké spolky, které ovšem tuto činnost nezvládají a v některých případech je i v rozporu s jejich užšími zájmy. Je to podobné, jako výše uvedený problém střetu zájmu ochrany přírody a zákony dané lesnické praxe.

12.5 Horizontální cíl I: Adaptace přírody a krajiny na dopady klimatické změny

12.5.1 Snižování dopadů extrémních jevů v krajině

Návaznost na analytická zjištění: W1, T1-T5

Z častějších a prohlubujících se epizod sucha je zřejmé, že je již v současnosti třeba více racionalizovat užívání vodních zdrojů a optimalizovat vodní režim krajiny. Realizace vodních prvků je důležitá především v zemědělské krajině, na kterou jsou vázány mnohé populace druhů rostlin a živočichů a kde dochází k významnému přehřívání povrchu. Podstatná se také ukázala nutnost zvýšení retence vody v lesích. V nivách vodních toků (zejména Morava, Bečva) se kumulují velké množství aktivit a zájmů. Jedná se území, která komunikují s vodním tokem a přirozeně ovlivňují hladinu vod v tocích. Funkční nivy dotují v případě sucha vodní toky, nivy

jsou přirozeně zaplavovány při povodňových situacích. Dle Strategie ochrany před negativními dopady povodní a erozními jevy přírodě blízkými opatřeními v ČR není zemědělská půda předmětem ochrany před povodněmi a měla by být využita pro zvýšení retenční a akumulární schopnosti krajiny. Podporována by měla být ta protipovodňová opatření, která nenaruší kontinuum vodního toku a nezhorší stávající ekologický stav toku. Z uvedeného vyplývají následující úkoly:

Úkoly/typové aktivity:

- Podporovat přírodě blízká opatření v zemědělské a lesní krajině podporující retenční, retardační, akumulární a infiltrační schopnosti krajiny (viz Katalog přírodě blízkých opatření pro zadržení vody v krajině, VÚV TGM, v.v.i., 2018).
- Podporovat přírodě blízká protipovodňová opatření a především ta opatření na vodních tocích, která z hlediska naplňování Rámcové směrnice o vodách nebudou mít negativní vliv na ekologický stav povrchových vod.
- Podporovat a realizovat adaptační opatření na změnu klimatu uvedená v Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu (MŽP, 2015) a v Adaptační strategii ČR na změny klimatu.
- Důsledně prověřovat vymezení zastavitelných ploch ve vztahu k ochraně vodárensky významných území.

12.6 Horizontální cíl II: Zvýšení environmentálního vědomí v oblasti ochrany přírody a krajiny

12.6.1 Zvýšení účinnosti nástrojů EVVO v oblasti ochrany přírody a krajiny

Návaznost na analytická zjištění: O6, O8, O9

Realizace aktivit environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty je jedním z typových opatření Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030. Vychází z premisy, že ochrana přírody a krajiny je úzce spojena s aktivním přístupem člověka, založeném na jeho edukaci a informovanosti. Řadu opatření v oblasti ochrany přírody a krajiny nelze realizovat bez spolupráce informované a motivované veřejnosti, často reprezentované nestátními neziskovými organizacemi. Negativním dopadům investičních záměrů, intenzivního turizmu, nešetrného čerpání přírodních zdrojů, nebo dalším aktivitám spojeným s negativními dopady na přírodu a krajinu lze zabránit transparentním projednáváním nad rámec stanovených procedur stavebního zákona, zákona o posuzování vlivů na ŽP nebo zmocnění zákona na ochranu přírody a krajiny. Přestože investoři obvykle chápou zapojení veřejnosti nebo NNO jako brzdu či komplikaci záměru, v konečném důsledku lze rozšířeným a včasným projednáváním zabránit případným nepředpokládaným dopadům. Aby však veřejnost, případně NNO mohly tuto pozitivní roli v oblasti ochrany přírody a krajiny sehrát, je nezbytné podporovat informovanost prostřednictvím standardních nástrojů EVVO. A to pro všechny cílové skupiny od dětí a studentů, přes dospělou populaci až po další zainteresované cílové skupiny (odborníci, veřejná správa, investoři, podnikatelé, ad.). Kromě standardních témat je nezbytné se zaměřit také na vlivy klimatické změny na předměty ochrany a krajinu obecně s cílem poukázat nejen na nezbytnost mitigace, ale také na hledání řešení dopadů klimatické změny, např. prostřednictvím upraveného managementu).

Úkoly/typové aktivity:

- Realizovat aktivity KEVVO Zlínského kraje v oblasti ochrany přírody a krajiny.
- Zapojovat všechny relevantní cílové skupiny do projednávání záměrů s potenciálními riziky pro chráněné zájmy ochrany přírody a krajiny.
- Rozšířit osvětu o oblast adaptace na dopady klimatické změny.

Níže je zobrazena matice vazeb mezi dopady na vybrané rezorty a dalšími cíli koncepce.

Obr. 16: Matice vazeb mezi cíli a opatřeními

Legenda:

- Žlutě nízká vazba
- Oranžově středně silná vazba
- Červeně silná vazba

Vybrané rezorty	C 1: Respektování požadavků na ochranu přírody a krajiny ve vybraných sektorech	C 2: Podpora nástrojů obecné ochrany přírody	C 3: Posílení účinnosti zvláštní ochrany přírody	HC I: Adaptace přírody a krajiny na dopady klimatické změny	HC II: Zvýšení environmentálního vědomí v oblasti ochrany přírody a krajiny
A. Vodní hospodářství	5.1.1 Zlepšování a zamezení zhoršování stavu všech útvarů povrchových a podzemních vod				
	5.1.2 Ochrana vodních toků a ploch před zanášením splaveninami z erozní činnosti v povodí				
	5.1.3 Zlepšování stavu tekoucích a stojatých vod s cílem zlepšení podmínek života ve vodách				
B. Zemědělství	5.1.4 Podpora šetrného zemědělského hospodaření a ochrana půdy				
C. Lesní hospodářství	5.1.5 Zlepšení retenčních schopnosti lesních porostů				
	5.1.6 Zvýšení odolnosti lesních porostů vůči změnám klimatu				
D. Těžba nerostných surovin	5.1.7 Ochrana území před důsledky těžby a využití území po těžbě k ochraně přírody				
E. Cestovní ruch	5.1.8 Management cestovního ruchu s cílem snížení negativních vlivů intenzivního cestovního ruchu a rekreace na přírodu a krajinu				
F. Územní plánování	5.1.9 Ochrana přírody a krajiny v rámci územního plánování				
G. Doprava	5.1.10 Snižování vlivů výstavby dopravní infrastruktury a dopravy na předměty ochrany				

13 IMPLEMENTAČNÍ ČÁST

ÚVOD

Implementační část Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030 (mimo území CHKO) navazuje na Analytickou část a Návrhovou část. Respektuje také implementační dokument Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030, který tvoří rámec pro sektorové koncepce Zlínského kraje. Při posuzování níže uvedeného návrhu je také potřeba vzít v úvahu, že pro implementaci sice existují obecná základní pravidla, avšak konkrétní způsob implementace musí odpovídat potřebám, zvyklostem i konkrétní situaci kraje.

Implementační část představuje způsob práce s koncepcí ve fázi jejího užívání. Ve vazbě na návrhovou část jsou formulovány procesy a nositelé typových aktivit, jejichž zapojení do realizace je pro úspěšné naplnění koncepce nezbytné. Důležitou součástí implementace je systém monitoringu a vyhodnocení, který v sobě zahrnuje vyhodnocování výstupů a dopadů aktivit a sleduje vývoj ukazatelů jednotlivých cílů koncepce.

Do implementační části byly také zařazeny úkoly v oblasti ekonomických a informačních nástrojů a v oblasti mezinárodní spolupráce.

13.1 Návrh implementační struktury a systému řízení implementace

Za koordinaci implementace Koncepce ochrany přírody a krajiny odpovídá gestor, tedy člen/ka Rady Zlínského kraje, který/á je zodpovědný/á za oblast životního prostředí, zemědělství a venkova. Dále je za koordinaci implementace koncepce zodpovědný nositel, který koordinuje implementaci a zajišťuje naplňování celé koncepce. Nicméně při implementaci koncepce je na úrovni Rady kraje nezbytná koordinace a propojování témat s oblastmi/problematikou ÚP, strategického rozvoje, cestovního ruchu a dále investic a dotací. Na naplňování koncepce se dále v rámci delegované samostatné působnosti budou podílet pracovníci Krajského úřadu Zlínského kraje, věcně příslušného odboru. Aktivitu jiných subjektů, podílejících se na implementaci koncepce, budou naplňovány především na partnerské bázi.

Monitoring a vyhodnocení naplňování všech rozvojových aktivit Strategie rozvoje Zlínského kraje, včetně typových aktivit specifického cíle 3.3. Chránit a udržovat životní prostředí a v něm obsažených priorit 3.3.4 Chránit a šetrně využívat přírodu, krajinu a přírodní zdroje (viz typová opatření zaměřená mj. na podporu druhové diverzity a krajinné pestrosti nebo EVVO) a priority 3.3.2 Zajistit kvalitní hospodaření s vodou v regionu (viz typové opatření, zaměřené na podporu aktivit zadržování vody v krajině) bude sledovat odbor strategického rozvoje KÚ. Ten bude v oblasti priorit 3.3.2 a 3.3.4. úzce spolupracovat s odborem stavebního řádu a životního prostředí KÚ ZK, který mu bude poskytovat patřičné podklady, týkající se evaluace a monitoringu, aby mohly být agregovány a použity pro sledování a naplňování jednotlivých strategických cílů Strategie.

Implementace koncepce respektuje schválenou dvoustupňovou strukturu základních koncepčních strategických dokumentů Zlínského kraje, kdy pilíře a cíle Strategie jsou průběžně naplňovány konkrétními rozvojovými aktivitami v dvouletých Plánech rozvoje Zlínského kraje a jednotlivé tematické oblasti jsou rozpracovávány v rámci sektorových koncepčních dokumentů kraje, včetně této Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje. Způsob její implementace by tedy měl být v souladu s principy implementace vyššího dokumentu. Koncepce OPK rozpracovává problematiku ochrany přírody a krajiny do větších detailů v souladu s rámcem hlavního rozvojového dokumentu kraje a v řadě oblastí bude podrobnější.

13.2 Vyhodnocení koncepce

13.2.1 Poskytování informací pro Plány rozvoje

Protože Strategie rozvoje Zlínského kraje bude naplňována s využitím segmentových strategií prostřednictvím dvouletých Plánů rozvoje, jsou součástí implementace výstupy, které musí být koncepcí OPK dodávány. Jde zejména o:

- přehled o vývoji koncepce (naplňování, aktualizace)
- výše dotací, poskytovaných z prostředků Zlínského kraje za účelem podpory oblasti OPK (především programy zařazené do Fondu Zlínského kraje), jiné významné finanční podpory, ad.

- plánované a realizované rozvojové projekty, jejichž nositelem je Zlínský kraj a jím zřízené či zakládané organizace - významné z hlediska finančního objemu anebo významného příspěvku k naplnění koncepce (příslušného specifického cíle Strategie)
- indikativní seznam plánovaných a realizovaných významných projektů jiných aktérů v území, přispívajících k naplnění koncepce (příslušného specifického cíle Strategie); jde o projekty veřejného sektoru (zejména města a obce, ale i další subjekty) i projekty podnikatelského sektoru s účastí veřejných zdrojů

Plány rozvoje (včetně části, týkající se Koncepce OPK) budou následně vyhodnoceny a jejich vyhodnocení budou projednávány v orgánech kraje. Vyhodnocení bude provádět odbor strategického rozvoje v součinnosti s odborem ŽPZ a případnými dalšími partnery.

13.2.2 Termíny vyhodnocení koncepce

1. Vyhodnocení pro Plány rozvoje

Dílčí vyhodnocení koncepce proběhne každé 2 roky, tedy v letech 2021, 2023, 2025..... Toto dílčí vyhodnocení bude určeno jako podklad pro Plány rozvoje Zlínského kraje a bude primárně zaměřeno na ty části koncepce, které odpovídají příslušným specifickým cílům Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030.

Zpracovatel dílčího vyhodnocení: odbor ŽPZ KÚ
Příjemce dílčího vyhodnocení: odbor strategického rozvoje

2. Plné vyhodnocení pro účely monitorování naplňování bude probíhat každých 5 let, tedy v roce 2025 a 2030 a bude obsahovat celý rozsah koncepce bez ohledu na vztah ke specifickým cílům Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030, potažmo cílů Politiky soudržnosti EU.

Zpracovatel vyhodnocení: odbor ŽPZ KÚ
Příjemce vyhodnocení: statutární zástupce/kyně hejtmána

13.3 Partnerství

Úspěšné naplňování koncepce vyžaduje partnerství vytvářená na úrovni klíčových nositelů a dalších spolupracujících aktérů v území. Z pohledu potenciálních nositelů existují v území v zásadě tři skupiny aktérů.

- Veřejný sektor, tedy města, obce, svazky obcí (samospráva), organizace státní správy (např. AOPK, Povodí, s.p.) a veřejným sektorem zřizované nebo zakládané organizace.
- Majitelé pozemků, investoři, developeři, podnikatelé, zemědělské podniky a další nositelé záměrů.
- Veřejnost, případně reprezentovaná NNO, či neformálními uskupeními a zájmovými sdruženími, vzdělávací instituce.

13.4 Finanční rámec koncepce

Vyčíslením finančních výdajů potřebných k naplnění jednotlivých cílů ochrany přírody a krajiny, je myšlena částka, potřebná k realizaci opatření, navržených v kapitole 12 koncepce. Je nutné zdůraznit, že se jedná se o velmi rámcový odhad pro následující desetileté období, který se může v budoucnu lišit vlivem vnějších jevů (viz aktuální dopady pandemie SARS – Cov 2, změn rozpočtového určení daní, daňové změny ovlivňující příjmy krajů, apod.).

Tento rámcový odhad vychází z návrhů expertů pro jednotlivé oblasti ve vazbě na jednotlivá opatření s výhledem na 10 let a je vztažen k území Zlínského kraje. Je možné jej srovnat a extrapolovat na konkrétní údaje, které jsou k dispozici:

1. Hodnoty uvedené v předchozí Koncepci a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2020
2. Informace o výdajích odboru stavebního řádu a životního prostředí Krajského úřadu Zlínského kraje na oblast ochrany přírody za poslední období 2020.
3. Hodnoty uvedené v aktuálním schváleném rozpočtu pro oblast ochrany přírody Zlínského kraje na rok 2021 (včetně odhadu zdrojů z OP ŽP).

Obecně je možno pro realizaci navržených opatření využívat několika typů zdrojů financování. Jedná se především o:

- a) výdaje, které vyplývají z platných právních předpisů a jsou součástí rozpočtu kraje;
- b) výdaje, které je možno hradit z dotačních nástrojů (ESIF, NDT);
- c) výdaje hrazené ze zdrojů spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

Ad 1) Předchozí Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje odhadovala náklady na zařazené aktivity na necelých 150 mil. Kč., tedy zhruba **15 mil. Kč ročně**.

Ad 2) Dle údajů odboru stavebního řádu a životního prostředí krajského úřadu bylo na oblast OPK ročně alokováno více než **6 mil. Kč** (rok 2020) ve složení:

Ochrana druhů a stanovišť	340 000,- Kč
Management MZCHÚ, přírodní parky	3 600 000,- Kč
Zpracování plánů péče, inventarizací	300 000,- Kč
Záchranné stanice	500 000,- Kč
Environmentální vzdělání, výchova a osvěta	1 500 000,- Kč

Ad 3) Aktuální rozpočet Zlínského kraje na rok 2021, který byl schválen Zastupitelstvem Zlínského kraje dne 14. 12. 2020 obsahuje níže uvedeny částky na výdaje v oblasti ochrany přírody, vodního hospodářství, lesního hospodářství a zemědělství:

Celkové výdaje v oblasti ochrany přírody 4 285 000,- Kč

Tyto plánované zdroje se v rámci předkládané Koncepce týkají především těchto opatření Cíle 3:

- 12.3.1. Zajištění soustavné ochrany a péče o ZCHÚ
- 12.3.1. Zajištění soustavné ochrany a péče o lokality soustavy Natura 2000
- 12.3.1. Ochrana rostlinných a živočišných druhů.

Výdaje v oblasti vodního hospodářství 700 000,- Kč

Tyto plánované zdroje se v rámci předkládané Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030 (mimo území CHKO) týkají především těchto opatření Cíle 1:

- 12.1.1. Zlepšování a zamezení zhoršování stavu všech útvarů povrchových a podzemních vod
 - 12.1.2. Ochrana vodních toků a ploch před zanášením splaveninami z erozní činnosti v povodí
 - 12.1.3. Zlepšování stavu tekoucích a stojatých vod s cílem zlepšení podmínek života ve vodách.
- Lze zde také zahrnout vhodná opatření 12.1.5. a 12.1.6. týkající se zlepšení retenční schopnosti lesních porostů a zvýšení odolnosti lesních porostů vůči změnám klimatu.

Výdaje v oblasti lesní hospodářství, myslivost, rybářství a zemědělství 140 000,- Kč

Tyto plánované zdroje se v rámci předkládané Koncepce týkají především opatření:

- 12.1.4. Podpora opatření šetrného zemědělského hospodaření a ochrana půdy.

Přestože nelze vždy jednoznačně určit, že se jedná o plánované výdaje plně pokryté koncepcí (rozpočet vznikl bez souvislosti s připravovaným dokumentem), lze celkové náklady, odpovídající záběru koncepce odhadnout na částku přesahující **6 mil. Kč/rok**.

Kromě výdajů uvedených v rozpočtu kraje je nutno vzít ještě další zdroje zejména v oblasti OP ŽP, kde však z dostupných informací nelze odvodit přesnou částku určenou pro sektor ochrany přírody a krajiny. Pouze můžeme odhadnout, že se jedná o částky 5 – 10 mil. Kč ročně. Tím se náklady na opatření v rámci ochrany přírody a krajiny blíží částce, která byla stanovena v minulé Koncepti a strategii OPK ZK do roku 2020.

Kromě těchto

Pokud vycházíme pro následující desetileté období z výše uvedených informací, především rozpočtovaných finančních prostředků za minulá období a dále z rozpočtu Zlínského kraje na rok 2021, lze odhadnout zhruba následující výši finančních výdajů, alokovaných k naplnění jednotlivých cílů ochrany přírody a krajiny:

předpokládaný výdaj	vazba na strategický cíl	odhad částky rok/tis. Kč	odhad částky 10 let/tis. Kč	poznámka
Tisk propagačních brožur	SC 1	100	1 000	osvěta v oblasti hospodaření s vodou a zadržování vody v krajině
Podpora šetrného zemědělství, ochrana půdy	SC 1	2 000	20 000	přímá podpora ekologických zemědělců
Podpora šetrného zemědělství, ochrana půdy	SC 1	1 000	10 000	zlepšení retenční schopnosti lesních porostů
Dotace na výsadbu listnatých dřevin	SC 1	3 000	30 000	podpora změny druhové skladby lesa
Podpora přirozené obnovy lesa (ha)	SC 1	4 000	40 000	
Požizování migračních studií	SC 1	2 000	20 000	migrační studie na frekventovaných silnicích II. a III. Třídy
Krajinotvorná opatření	SC 1	4 000	40 000	podpora tvorby tůní, remízků, mezí apod.
Zpracování studie Vyhodnocení krajinného rázu Zlínského kraje	SC2		2 000	1 x za 10 let
Aktualizace červeného seznamu druhů	SC3		200	1 x za 10 let
Školení pro odbory ŽP	SC3	50	250	5 x za 10 let
Databáze nepůvodních druhů kraje	SC3		200	1 x za 5 let
<i>Ochrana přírody, péče o MZCHÚ</i>	<i>SC3</i>	<i>4 300</i>	<i>43 000</i>	<i>Výdaje dle aktuálního rozpočtu</i>
<i>Vodní hospodářství</i>	<i>SC1</i>	<i>700</i>	<i>7 000</i>	<i>Výdaje dle aktuálního rozpočtu</i>
<i>Lesní hospodářství, rybářství, myslivost</i>	<i>SC1</i>	<i>140</i>	<i>1 400</i>	<i>Výdaje dle aktuálního rozpočtu</i>
<i>EVVO</i>	<i>HC2</i>	<i>1 000</i>	<i>10 000</i>	<i>Výdaje dle aktuálního rozpočtu</i>
Celkové rámcové náklady do roku 2030:		22 290	225 050	

Pozn.: Výše uvedené tabulka obsahuje agregaci rámcových odhadů pro jednotlivá opatření, která jsou extrapolována a propojena s aktuálním rozpočtem (poslední 4 řádky). Tzn., že některé výdaje na dílčí opatření jsou dnes zajištěny v rámci rozpočtu odboru stavebního řádu a životního prostředí na ochranu přírody a krajiny.

Navržený finanční rámec pro následující období ve výši 225 mil. Kč je pouze hrubým rámcovým odhadem, který vyplývá z ideálního naplňování vybraných navržených opatření, která budou financována z prostředků ZK.

13.5 Monitorovací ukazatele

Návrh monitorovacích ukazatelů většinou naráží na následující atributy, které se jen zřídka vyskytují všechny najednou u stejného indikátoru:

- Reprezentativnost (vnímání indikátoru jako adekvátního)
- Dostupnost (snadno zjistitelné hodnoty)
- Srozumitelnost (nejen pro ty, kteří se denně věnují indikátorům, ale i pro aktéry a veřejnost)
- Srovnatelnost (pro srovnávání téhož v různých územích)
- Měřitelnost

V příštím programovém období se mění i přístup ke stanovení indikátorů, kdy se upouští od jednodušších výsledkových ukazatelů (kolik projektů bylo zpracováno?) ve prospěch složitějších dopadových (k jaké změně v kvalitě došlo?). Dopadový ukazatel je navíc zatížen tím, že není ovlivněn pouze intervencemi konkrétní koncepce, ale vlivem všech ostatních strategií v území, externími vlivy, vývojem ekonomiky, apod.

Otázka výběru indikátorů vždy předmětem diskuse, kdy po prvotním návrhu desítek indikátorů dojde ve výsledku k jejich podstatné redukci.

Níže jsou uvedené indikátory je tedy nutno považovat za long list možností, z něhož by měl přijatelnou sadu vybrat ten, kdo monitorování bude provádět a jehož by zjišťování hodnot nemělo zatížit více, než kolik přinese informace o probíhající změně.

13.5.1 Cíl 1: Respektování požadavků na ochranu přírody a krajiny ve vybraných sektorech

A. Vodní hospodářství

Navržená opatření:	
12.1.1. Zlepšování a zamezení zhoršování stavu všech útvarů povrchových a podzemních vod	
12.1.2. Ochrana vodních toků a ploch před zanášením splaveninami z erozní činnosti v povodí	
12.1.3. Zlepšování stavu tekoucích a stojatých vod s cílem zlepšení podmínek života ve vodách	
Indikátor 01:	Výměra erozně ohrožených ploch na orné půdě v jednotlivých katastrálních územích
Zdroj dat, informací:	ÚAP, LPIS
Výchozí stav:	ÚAP a LPIS 2020
Jednotka:	ha
Indikátor 02:	Počet realizovaných akcí revitalizujících vodní toky a nádrže ve smyslu ochrany přírody
Zdroj dat, informací:	správci povodí, SFŽP, MMR ČR
Výchozí stav:	Zahájené a výhledové akce uvedené v Plánu dílčího povodí Moravy a přítoků Váhu a dílčího povodí Dyje v plánovacím období 2015 – 2021, na území kraje
Jednotka:	počet

B. Zemědělství

Navržená opatření:	
12.1.4. Podpora šetrného zemědělského hospodaření a ochrana půdy	
Indikátor 03:	Výměra zemědělské půdy v režimu ekologického zemědělství

Zdroj dat, informací:	ČSÚ (LPIS)
Výchozí stav:	k únoru 2020 – 15,1 % evidované zemědělské půdy
Jednotka:	%

C. Lesní hospodářství

Navržená opatření:	
12.1.5. Zvýšení retenčních schopností lesních porostů	
12.1.6. Zvýšení odolnosti lesních porostů vůči změnám klimatu	
Indikátor 04:	Počet nových vodních nádrží v lesích
Zdroj dat, informací:	MZe, LČR, ÚAP, SPÚ
Výchozí stav:	V období minulé koncepce únor 2012 do současnosti bylo zrealizováno 5 malých vodních nádrží
Jednotka:	počet
Indikátor 05:	Změna druhové skladby lesa – zvýšení procentuálního zastoupení listnatých dřevin
Zdroj dat, informací:	Cenia, ISSaR, ÚHÚL
Výchozí stav:	Současné zastoupení listnatých dřevin v kraji je 61,6 %
Jednotka:	%
Indikátor 06:	Rozloha přirozené obnovy lesa
Zdroj dat, informací:	ČSÚ
Výchozí stav:	Podíl přirozené obnovy v roce 2019 byl 448 ha (novější data nejsou).
Jednotka:	ha

D. Těžba nerostných surovin

Navržená opatření:	
12.1.7. Ochrana území před důsledky těžby a využití území po těžbě k ochraně přírody	
Indikátor 07:	Počet studií pro území po těžbě vymežujících plochy pro ochranu přírody
Zdroj dat, informací:	Odbor stavebního řádu a životního prostředí KÚ Zlínského kraje
Výchozí stav:	2 (Územní studie "Využití ploch uvolněných po těžbě štěrkopísku - Ostrožská jezera", Územní studie "Využití ploch po těžbě štěrkopísku Napajedla – Spytihněv")
Jednotka:	počet

E. Návštěvnost vybraných ZCHÚ, případně naturových lokalit

Indikátor 08:	Návštěvnost vybraných ZCHÚ, případně naturových lokalit zdroj
Zdroj dat, informací:	výsledky automatického případně fyzického sčítání
Výchozí stav:	dosud dostupné údaje především v CHKO na území kraje
Jednotka:	tis. návštěvníků na vybraném profilu/rok

F. Územní plánování

Navržená opatření:	
12.1.9. Ochrana přírody a krajiny v rámci územního plánování	
Indikátor 09:	Počet studií a projektů ke zlepšení přírody a krajiny
Zdroj dat, informací:	SFŽP, MMR ČR
Výchozí stav:	počet poskytnutých dotací žadatelům ze Zlínského kraje od referenčního roku 2021 – 0 akcí, navrhujeme novou statistiku
Jednotka:	počet

G. Doprava

Navržená opatření:	
12.1.10. Snižování vlivů výstavby dopravní infrastruktury a dopravy na předměty ochrany	
Indikátor 10:	Počet kritických míst na dálkových migračních koridorech
Zdroj dat, informací:	AOPK ČR
Výchozí stav:	23 kritických míst v ZLK (z toho 7 kritických míst na území CHKO)
Jednotka:	počet

13.5.2 Cíl 2: Podpora nástrojů obecné ochrany přírody

Navržená opatření:	
12.2.1. Ochrana cenných částí přírody mimo ZCHÚ a území soustavy Natura 2000	
Indikátor 11:	Počet nově chráněných území formou institutů registrovaných VKP, přechodně chráněných ploch, zvláště chráněných území či smluvně chráněných území
Zdroj dat, informací:	ÚAP, AOPK ČR
Výchozí stav:	0, navrhujeme novou statistiku
Jednotka:	počet
Navržená opatření:	
12.2.3. Obecná ochrana krajinného rázu	
Indikátor 12:	Počet zpracovaných územních studií krajiny ve Zlínském kraji
Zdroj dat, informací:	ORP
Výchozí stav:	počet zpracovaných ÚSK pro ORP = 1 (ORP Valašské Klobouky)
Jednotka:	počet

Navržená opatření:	
12.2.4. Umístování staveb v krajině	
Indikátor 13:	Podíl zastavěných ploch
Zdroj dat, informací:	ÚAP, ČSÚ
Výchozí stav:	7 232 ha (k roku 2019)
Jednotka:	ha
Navržená opatření:	
12.2.5. Podpora krajinné mozaiky	
Indikátor 14:	Podíl cenných přírodních biotopů k celkové ploše území
Zdroj dat, informací:	AOPK (Mapování biotopů)
Výchozí stav:	0 (navrhujeme novou statistiku, lze navázat na indikátor KES)
Jednotka:	%
Navržená opatření:	
12.2.6. Omezování záboru půdy a výstavby na zelené louce	
Indikátor 15:	Vývoj půdního fondu
Zdroj dat, informací:	ČSÚ
Výchozí stav:	192 393 ha zemědělské půdy, tj. 48,5 % k celkové výměře kraje (k roku 2019)
Jednotka:	%
Navržená opatření:	
12.2.7. Obecná ochrana druhů	
Indikátor 16:	Uskutečněná školení pro odbory životního prostředí ORP a obcí v kraji k postupům ochrany VKP, ÚSES, dřevin a dalších zájmů ochrany přírody v jejich kompetenci
Zdroj dat, informací:	Odbor SŘ a ŽP Krajského úřadu Zlínského kraje
Výchozí stav:	
Jednotka:	počet

13.5.3 Cíl 3: Posílení účinnosti zvláštní ochrany přírody

Navržená opatření:	
12.3.1. Zajištění soustavné ochrany a péče o ZCHÚ	
12.3.2. Zajištění soustavné ochrany a péče o lokality soustavy Natura 2000	
12.3.3. Ochrana rostlinných a živočišných druhů	
Indikátor 17:	Aktualizace plánů péče o chráněná území
Zdroj dat, informací:	Odbor SŘ a ŽP Krajského úřadu Zlínského kraje
Výchozí stav:	
Jednotka:	počet

13.6 Rizika

Při implementaci lze očekávat následující rizika, která se mohou projevit na úspěšnosti realizace koncepce a dosažení očekávaných cílů:

A. Legislativní rizika

- Změna kompetencí krajů v oblasti ochrany přírody a krajiny
- Změna legislativy, která bude mít přímý dopad na požadavky ochrany přírody a krajiny (např. stavební zákon)
- Oslabení ochrany přírody a krajiny novelou zákona č. 114/1992 Sb.

B. Finanční rizika

- Změna rozpočtového určení daní se snížením podílu krajů
- Tlak na rozpočet kraje v důsledku nákladů vyvolaných daňovými změnami
- Náklady způsobené pandemií SARS – Cov 2 s dopady na alokaci prostředků v oblasti ochrany přírody a krajiny
- Nevhodné nastavení dotačních zdrojů ESIF 2021-2027 a komplementárních NDT

C. Společenská rizika

- Pokles zájmu veřejnosti o problematiku ochrany přírody a krajiny
- Snížení počtu a aktivit environmentálně orientovaných NNO
- Zvýšení intenzity turistického ruchu v cenných přírodních územích

D. Ostatní rizika (vyplývající z náhlých a nepředvídatelných změn v prostředí)

- Zhoršení kvality ovzduší, vody a půdy vlivem průmyslových havárií nebo nehod většího rozsahu
- Zhoršení negativních vlivů změny klimatu na stav přírody a krajiny
- Ohrožení chráněných druhů rostlin a živočichů škůdci a chorobami

13.7 Nástroje a další úkoly v oblasti ochrany přírody a krajiny

13.7.1 Úkoly v oblasti ekonomických nástrojů

Ekonomické nástroje patří mezi klíčové instrumenty pro prosazování politiky, v tomto případě politiky ochrany životního prostředí, zahrnující ochranu přírody a krajiny. Lze je zhruba rozdělit na nástroje negativní stimulace či restrikce (poplatky, pokuty) a na nástroje pozitivní stimulace (náhrady, dotace).

V případě druhé kategorie se jedná o finanční prostředky kraje (rozpočet, fondy), státu (Národní dotační tituly) a finanční zdroje Evropské unie v novém programovém období EU 2021–2027, které je blízké návrhovému horizontu koncepce OPK Zlínského kraje. Ve všech citovaných případech je problémem doby zpracování koncepce nejistota výše disponibilních finančních prostředků a jejich alokace.

Přestože návrh nařízení Evropské komise k budoucí podobě kohezní politiky pro období 2021 – 2027 dosud není schválen a z uvedeného důvodu není dosud schválena ani Dohoda o Partnerství, z níž vycházejí jednotlivé operační programy, lze z existujících návrhů odhadovat jak zaměření, tak i celkovou výši finančních prostředků. V programovém období 2021–2027 jsou pro Českou republiku z ESIF vyčleněny prostředky ve výši cca **20¹⁵ miliard EUR** prostřednictvím tematických národních operačních programů. Míra spolufinancování prostřednictvím operačních programů se odvíjí podle rozvinutosti regionu soudržnosti. Zlínský kraj se v novém období 2021–2027 řadí v rámci regionu soudržnosti Střední Morava stejně jako v předešlém programovém období 2014–2020 do kategorie méně rozvinutých regionů. V porovnání s předešlým obdobím se míra spolufinancování nemění, avizovaných 70 % z ESIF bude dorovnáno do výše 85% z rozpočtu ČR.

V souvislosti s koncepcí OPK se jedná především o operační program Životní prostředí, který v současné verzi¹⁶ (0.3.3) obsahuje plánované alokace, dotýkající se ochrany přírody a krajiny především v těchto cílech:

1.3 Podpora přizpůsobení se změnám klimatu, prevence rizik a odolnosti vůči katastrofám – zahrnuje nejen podporu adaptability a resilience krajiny (sucho, povodně), ale také informační podporu adaptace na změnu klimatu (EVVO)

1.6 Posílení biologické rozmanitosti, zelené infrastruktury v městském prostředí a snížení znečištění – v oblasti ochrany přírody se jedná především o financování následujících intervencí:

- obnova a péče o přírodní stanoviště a druhy,
- opatření na podporu ohrožených druhů,
- péče o chráněná území (přírodního dědictví),
- zprůchodnění migračních překážek pro živočichy,
- regulace a omezení šíření invazních nepůvodních druhů, modernizace a rozvoj záchranných stanic pro ohrožené živočichy,
- sběr podkladů, zpracování koncepčních dokumentů pro péči o chráněná území,
- zajištění územní ochrany chráněných území (přírodního dědictví),
- monitoring ekosystémů, stanovišť a druhů,
- osvětové a informační aktivity a návštěvnická infrastruktura sloužící k zvýšení povědomí o problémech biologické rozmanitosti, problémech konkrétních chráněných území a usměrnění jejich návštěvníků.

Ve většině případů se tedy jedná o financování opatření a typových aktivit, které jsou uvedeny výše v této kapitole. Konkrétní rozdělení finančních prostředků mezi jednotlivé cíle dosud není provedeno. Zlínský kraj patřil v současném programovém období mezi kraje s průměrným čerpáním finančních prostředků z ESIF (7. místo mezi kraji), pro příští období se nabízí prostor na zlepšení čerpání

Dalším významným zdrojem v oblasti ochrany přírody a krajiny je komunitární program LIFE. I ten sice podléhá změnám v souvislosti s novým rozpočtovým obdobím EU, nicméně z informací o jeho zaměření vyplývají následující důležité skutečnosti¹⁷:

¹⁵ 0,31 mld. EUR připadá na Evropskou územní spolupráci v běžných cenách roku 2018

¹⁶ Zpracovatelé KOPK Zlínského kraje se podílejí na posuzování vlivů OPŽP 3 na životní prostředí (SEA)

- nadále existuje snaha oslabit nevyrovnané čerpání prostředků programu (převažují jihoevropské státy) ve prospěch zemí střední Evropy
- stále větší důraz se klade na financování podprogramu Life-klima, který ovšem ve vysoké míře zahrnuje problematiku adaptace krajiny na dopady klimatické změny a s tím související problematiku ochrany přírody
- Hlavním záměrem národního orgánu LIFE (MŽP ČR) je podpořit v novém období v ČR především zapojení krajů do Programu (doposud v ČR převažují NNO)

a) Bilaterální zdroje

Hlavním představitelem bilaterálních zdrojů jsou tzv. Norské fondy, které jsou v současnosti a pro návrhové období koncepce zaměřeny především na oblast klimatu. Nicméně adaptace krajiny na dopady změny klimatu je jednou z klíčových oblastí ochrany přírody a krajiny (viz výše popis cílů koncepce), jak je vidět již z výsledků první výzvy (Oslo, alokace 25 mil. Kč, cca 1 mil. Kč/projekt).

b) Národní zdroje

V oblasti národních zdrojů nedochází k výrazným změnám kromě nejistoty s rozdělením finančních prostředků v důsledku dosud neschváleného rozpočtu a tlaku na snížení jeho objemu (pandemie SARS – Cov 2 a daňová reforma). Dá se tedy očekávat tlak na snižování prostředků zejména v těch oblastech, které mohou být částečně financovány z evropských zdrojů, tedy také oblasti ochrany přírody a krajiny. Komplementární financování formou národních dotačních titulů závisí ve velké míře na finalizaci ESIF.

Přehled hlavních úkolů v oblasti ekonomických nástrojů pro návrhové období:

- Využít všech dotačních možností ESIF v období 2021 – 2027 pro financování oblasti OPK v kraji (především v rámci cílů OPŽP 1.3.a 1.6), pro financování opatření a typových aktivit, uvedených v této koncepci
- Zaměřit se na získání krajského/ých projektu/ů v rámci LIFE – Nature nebo LIFE – Klima (adaptace) s cílem podpořit partnerství kraje s dalšími klíčovými aktéry v oblasti ochrany přírody a krajiny (AOPK, NNO, obce, podnikatelé)
- Usilovat o dotační podporu z dalších zdrojů pro oblast OPK, např. z tzv. Norských fondů, zaměřených na problematiku adaptace na dopady změny klimatu
- Zamezit oslabování krajského rozpočtu v oblasti ochrany přírody a krajiny pod tlakem snižování rozpočtových příjmů krajů v důsledku pandemie SARS – Cov 2 a snižování daňové výtěže. Zajistit financování formou grantového systému nad rámec rozpočtu, např. v kombinaci s oblastí EVVO (viz zmocnění v zákoně 123/1998 Sb.)
- Zaměřit se na získávání soukromých zdrojů (sponzorská aktivita, nadace) s patřičnou mírou předběžné opatrnosti vzhledem k případnému střetu zájmů. Uzavírat dobrovolné dohody s vlastníky pozemků, zaměřené na ochranu přírody a krajiny
- Průběžně usměrňovat využití dotačních prostředků v oblasti zemědělství a lesnictví ve prospěch ochrany přírody a krajiny
- Podporovat malé vlastníky lesů nad rámec dotační podpory státu, zaměřené na dopady klimatické a kůrovcové kalamity
- Spolupracovat s jednotlivými subjekty v ochraně přírody (obce, vlastníci a nájemci pozemků, správci pozemků ve vlastnictví státu, AOPK, nevládní organizace, odborná veřejnost), jejich činnost podporovat, jednotlivé aktivity vzájemně propojovat a koordinovat.
- Monitorovat účinnost provedených opatření a zajistit zpětnou vazbu.

¹⁷ Spoluautor KOPK Zlínského kraje je dlouholetým hodnotitelem programu LIFE v ČR

- Pravidelně pořádat školení pro klíčové aktéry oblasti ochrany přírody a krajiny na území kraje (kombinace s informačními úkoly) s cílem zvýšit kompetence subjektů v oblasti čerpání dotačních zdrojů a tím i celkový potenciál příjmů z evropských a národních dotačních zdrojů
- Zabránit financování masových aktivit v přírodním prostředí s negativními důsledky pro ochranu přírody (dálkové pochody, běhy, apod.)

13.7.2 Úkoly v oblasti informačních nástrojů

Poskytování informací o životním prostředí je nejen požadavkem, vyplývajícím ze zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, ale přinejmenším jednou z podmínek dosažení cílů koncepce v oblasti ochrany přírody a krajiny. Bez spolupráce s dalšími klíčovými aktéry a veřejností nejsou orgány veřejné správy schopny plně zajistit péči o chráněné zájmy v této oblasti.

Oblast informování je v této koncepci obsažena především v horizontálním cíli II Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO), pro niž je dostupnost, transparentnost a informační podpora nezbytnou podmínkou. Zlínský kraj má zpracovávánu Koncepci EVVO do roku 2022, která obsahuje mj. opatření 1.2. Koordinace při získávání relevantních a validních dat o životním prostředí v kraji pro potřeby EVVO. Tento úkol lze vztáhnout také pro potřeby ochrany přírody a krajiny. V dotazníkové šetření ve školách Zlínského kraje, citovaného v uvedené koncepci EVVO je oblast ochrany přírody a krajiny v rámci EVVO věnována více než ¼ zájmu o problematiku EVVO (27%).

Přehled hlavních úkolů v oblasti informačních nástrojů pro návrhové období:

- Zveřejnit schválenou Koncepci ochrany přírody a krajiny pro všechny zájemce na Internetových stránkách kraje
- Postupovat při informování klíčových aktérů a veřejnosti v souladu s Koncepcí EVVO Zlínského kraje
- Transparentně informovat o všech záměrech, které mohou mít potenciální negativní vliv na zájmy ochrany přírody a krajiny a využít všech dostupných komunikačních nástrojů pro informování klíčových aktérů a veřejnosti nad rámec zákona (tiskové konference, tiskové zprávy, Internetové stránky, veřejná slyšení a dobrovolná veřejná projednání, kulaté stoly, ad.)
- Využívat pro osvětu terénní informační prostředky (naučné stezky, informační panely, ad.)
- Udržovat a rozšiřovat informační centra ve spolupráci s AOPK, informačními centry svazků obcí, destinačními managementy, ad.
- Informovat o možnostech financování v oblasti ochrany přírody a krajiny, pořádat školení pro klíčové aktéry (společný úkol s úkoly v ekonomické oblasti).
- Do zprostředkování informací pro veřejnost zapojit další subjekty, např. NNO a poskytovat jim informační servis, umožňující šíření informací mezi jednotlivé cílové skupiny
- Podporovat regionální propagační materiály a periodika, webové projekty, konference a odborné semináře, exkurze a vzdělávací programy
- Podporovat informovanost o dobrovolných nástrojích ochrany životního prostředí
- Ve správní praxi na úrovni kraje i ORP využívat náleзовou databázi ochrany přírody (NDOP).

13.7.3 Mezinárodní spolupráce

Mezinárodní spolupráce s v praxi realizuje především prostřednictvím mezinárodních projektů, respektive projektů, které jsou financovány z nadnárodních či bilaterálních zdrojů. Podmínkou financování často bývá zapojení partnerů z jiných zemí (typicky LIFE), případně alespoň odborníků. Každá taková možnost obohacuje obě strany a přináší další impulsy oblasti ochrany přírody a krajiny. V této souvislosti lze také uvést nástroje evropské územní spolupráce, které se jsou financovány z programu Interreg prostřednictvím operačních programů přeshraniční spolupráce – pro Zlínský kraj se jedná o operační program Česká republika – Slovensko 2021 – 2027.

Přestože jsou nástroje evropské územní spolupráce teprve v přípravě, lze z obsahu Programu pro minulé programové období¹⁸ i analogie dalších mezinárodních programů odhadovat, že ochrana přírody a krajiny, zejména ve spojení s adaptací na dopady změny klimatu bude hrát v následujícím období významnou roli. Intervenční logika programů totiž vychází z návrhu kohezní politiky EU, mj. cíle Zelená Evropa. Mezi jeho specifické cíle patří:

- iv) podpora přizpůsobení se změnám klimatu, prevence rizik a odolnosti vůči katastrofám
- vii) posílení biologické rozmanitosti, zelené infrastruktury v městském prostředí a snížení znečištění

s nimiž je sladěna také Strategie Zlínského kraje 2030 (viz výše).

Úkoly v oblasti mezinárodní spolupráce

- Zapojit se do připomínkování v rámci přípravy, případně SEA operačního programu Česká republika – Slovensko s cíle prosazení zájmů ochrany přírody a krajiny do textu programu
- Zapojit kraj ve spolupráci s dalšími partnery do komunitárního Programu LIFE – Nature, nebo LIFE – Klima, adaptace, bilaterálních projektů typu Norských fondů, apod. (společný úkol s ekonomickými nástroji)
- V rámci zahraniční spolupráce kraje dbát o zařazení agendy ochrany přírody a krajiny do dohod a praktického obsahu spolupráce
- Umožnit zaměstnancům krajského úřadu získat zkušenosti v oblasti ochrany přírody a krajiny v zahraničí (stáže, výměnné pobyty, partnerské regiony)
- Přijímat a zajišťovat pobyt zahraničních odborníků, zástupců partnerských regionů a studentů na území kraje s cílem výměny informací a praktických přístupů k ochraně přírody
- Organizovat mezinárodní konference zaměřené na problematiku ochrany přírody a krajiny, např. ve spolupráci s AOPK
- Spolupracovat s příslušnými orgány v SR při vyhlásování a péči o ZCHÚ a EVL na hranici obou států, případně v rámci péče o ZCHD, likvidace invazních druhů rostlin a živočichů, přeshraničním sběru nálezových dat a při poskytování údajů z nálezových databází, při vydávání publikací a informačních materiálů přeshraničního rozsahu, apod.

14 ZÁVĚR

Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje je základním strategickým dokumentem k podpoře ochrany přírodních hodnot v daném území na léta 2021-2030. Na základě detailního vyhodnocení minulé Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny byl vytvořen předkládaný dokument, který obsahuje analytickou, návrhovou a implementační část Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030 (mimo území CHKO).

Součástí analytické části je detailní SWOT analýza a vyhodnocení celkového stavu ochrany přírody a krajiny ve Zlínském kraji. Tyto informace byly následně východiskem pro definice vize a cílů na úseku ochrany přírody pro následující období. Pro jednotlivé dílčí cíle byla pak navržena konkrétní opatření v jednotlivých oblastech ochrany přírody, která byla připomínkována a projednávána se zástupci Krajského úřadu Zlínského kraje, příslušnou pracovní skupinou a dalšími subjekty, v rámci možností limitovaných nouzovým stavem, vyhlášeném v rámci epidemie SARS 2 – Cov 19.

Uvedená koncepce bude sloužit jako významný podklad pro činnost odboru stavebního řádu a životního prostředí a další cílové skupiny v následném časovém období do roku 2030.

Dokument bude k dispozici na veřejných internetových stránkách Zlínského kraje – odboru stavebního řádu a životního prostředí. Je také neustále otevřen dalším námětům a připomínkám, které budou následně v pravidelných intervalech vyhodnocovány a budou podkladem pro případnou aktualizaci tohoto koncepčně - strategického dokumentu.

¹⁸ Spoluator KOPK Zlínského kraje se podílel na SEA OP ČR-Slovensko na léta 2014-2020

Realizace jednotlivých navržených opatření a dílčích úkolů v oblasti ochrany přírody Zlínského kraje bude také významným přínosem ke zvýšení environmentálního vědomí obyvatel kraje se zaměřením na ochranu přírody, uvědomění si odpovědnosti za stav našeho životního prostředí a napomůže tak k prosazování principu trvale udržitelného rozvoje.

a přispěje k respektování zájmů ochrany přírody a krajiny ve Zlínském kraji.

SEZNAM ZKRATEK

ANC	Area with natural constraints (oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními)
AEKO	Agroenvironmentálně-klimatická opatření
AOPK	Agentura pro ochranu přírody a krajiny
BPEJ	Bonitovaná půdně ekologická jednotka
BPS	Bioplynové stanice
CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti
CEVT	Centrální evidence vodních toků
ČHP	Číslo hydrologického pořadí
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
D-O-L	Kanál Dunaj-Odra-Labe
DPB	Díl půdního bloku
DSO	Dráha soustředěného odtoku
DZES	Dobrý zemědělský a environmentální stav (standard, dříve GAEC)
EFA	Plochy využívané v ekologickém zájmu
EIA	Vyhodnocení vlivů na životní prostředí
ESRI	Společnost produkující GIS systémy
EVL	Evropsky významná lokalita (soustavy NATURA 2000)
EVP	Ekologicky významný prvek
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
EZ	Ekologické zemědělství
ESF	Evropské strukturální fondy
FAO	Food and Agriculture Organization (Organizace pro výživu a zemědělství)
GAEC	Good Agricultural and Environmental Conditions (viz DZES)
HEIS	Hydroekologický informační systém
HR	Hydrogeologický rajon
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CHLÚ	Chráněné ložiskové území
CHOPAV	Chráněná oblast přirozené akumulace vod
IDVT	Identifikátor vodního toku dle CEVT
JMK	Jihomoravský kraj
JUAP	Portál ÚAP Zlínského kraje
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KN	Katastr nemovitostí
KOPK	Koncepce ochrany přírody a krajiny
KoPÚ	Komplexní pozemková úprava
KÚ, k. ú.	Katastrální území

LAPV	Území chráněná pro akumulaci povrchových vod
LBC	Lokální biocentrum
LBK	Lokální biokoridor
LFA	Less favoured area (znevýhodněná oblast)
LHO	Lesní hospodářské osnovy
LHP	Lesní hospodářský plán
LPIS	Land parcel identification system (systém evidence zemědělské půdy)
MAS	Místní akční skupina
MMR	Ministerstvo místního rozvoje
MSK	Moravskoslezský kraj
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
MZCHÚ	Maloplošná zvláště chráněná území
NDT	Národní dotační tituly
NIL	Národní inventarizace lesů
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
NR	Nadregionální
NRBC	Nadregionální biocentrum
NRBK	Nadregionální biokoridor
NV	Nařízení vlády
OK	Olomoucký kraj
OOP	Orgán ochrany přírody
OP	Operační program
OPK	Ochrana přírody a krajiny
OPVZ	Ochranné pásmo vodního zdroje
OPŽP	Operační program životního prostředí (dotační program)
ORP	Obec s rozšířenou působností
PLO	Přírodní lesní oblast
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
PRV	Program rozvoje venkova (dotační program)
PUPFL	Pozemky určené k plnění funkce lesa
R	Regionální
RBC	Regionální biocentrum
RBK	Regionální biokoridor
Ř. KM	Říční kilometr
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SoD	Smlouva o dílo
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
SRR	Strategie regionálního rozvoje
SRZK	Strategie rozvoje Zlínského kraje
TTP	Trvalý travní porost
ÚAP	Územně analytické podklady
ÚHÚL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
ÚP	Územní plán

ÚPD	Územně plánovací dokumentace
ÚSES	Územní systém ekologické stability
ÚSOP	Ústřední seznam ochrany přírody
VKP	Významný krajinný prvek
VÚLHM	Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti
VÚMOP	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy
VÚV	Výzkumný ústav vodohospodářský
ZCHD	Zvláště chráněný druh
ZCHÚ	Zvláště chráněné území
ZK	Zlínský kraj
ZO	Zranitelná oblast
ZOPK	Zákon o ochraně přírody a krajiny
ZP	Záchranný program
ZPF	Zemědělský půdní fond
ZÚR	Zásady územního rozvoje

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Matice moci a zájmu při analýze stakeholderů	12
Obr. 2: Změna zastoupení jehličnatých dřevin po krajích.....	16
Obr. 3: Změna zastoupení listnatých dřevin po krajích	17
Obr. 4: Přirozenost dřevinné skladby v krajích	20
Obr. 5: Změna přirozenosti dřevinné skladby v krajích.....	21
Obr. 6: Porovnání uplatněných škod zvěří ve Zlínském kraji	23
Obr. 7: Zastoupení druhů pozemků dle katastru nemovitostí ve Zlínském kraji v letech 2000-2019.	24
Obr. 8: Zastoupení kultur v evidenci LPIS ve Zlínském kraji (mimo CHKO) v letech 2009-2020.	24
Obr. 9: Úrodnost zemědělské půdy v okresech Zlínského kraje.....	26
Obr. 10: Zatížení zemědělských půd rizikovými prvky	31
Obr. 11: Zastoupení erozně ohrožených půd v rozsahu evidované orné půdy, trávy na orné a úhoru v katastrálních územích ČR	34
Obr. 12: Výskyt erozně ohrožených drah soustředěného odtoku v SO ORP ČR	35
Obr. 13: Ohroženost půd větrnou erozí podle katastrálních území.....	36
Obr. 14: Rozložení přírodních biotopů v EVL Chřiby	68
Obr. 15: Struktura návrhové části Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje do roku 2030	122
Obr. 16: Matice vazeb mezi cíli a opatřeními	139

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Analýza rizik tvorby Koncepce	11
Tab. 2: Matice moci (vlivu) a zájmu ve vztahu k přípravě a naplňování Koncepce	13
Tab. 3: Přehled přírodních lesních oblastí ve Zlínském kraji	14
Tab. 4: Vývoj lesnatosti ve Zlínském kraji za období 2008 - 2018	14
Tab. 5: Vývoj lesnatosti dle jednotlivých ORP ve Zlínském kraji	15
Tab. 6: Kategorie lesa ve Zlínském kraji	15
Tab. 7: Zastoupení dřevin/skupin dřevin ve Zlínském kraji.....	16
Tab. 8: Porovnání krajů - plocha a podíl porostů podrostního typu v jednotlivých krajích	18
Tab. 9: Plocha a podíly přírodních a nepřírodních ekosystémů	19
Tab. 10: Stav smíšené porostů	19
Tab. 11: Výskyt vybraných škodlivých činitelů ve Zlínském kraji v roce 2018.....	21
Tab. 12: Vývoj výskytu vybraných škodlivých činitelů ve Zlínském kraji a po okresech.....	22
Tab. 13: Poškození zvěří	22
Tab. 14: Zastoupení pěstovaných plodin ve Zlínském kraji v roce 2016.....	25
Tab. 15: Výměra evidované půdy zařazené v ekologickém zemědělství ve Zlínském kraji (bez CHKO).....	27
Tab. 16: Zemědělské bioplynové stanice ve Zlínském kraji a blízkém okolí.....	33
Tab. 17: Povodí III. řádu a zastoupená dílčí povodí v řešeném území	36
Tab. 18: Významné vodní toky v řešeném území Zlínského kraje.....	37
Tab. 19: Významné vodní nádrže na území Zlínského kraje	40
Tab. 20: Hydrogeologické rajony na území Zlínského kraje	42
Tab. 21: Chráněná ložisková území na území Zlínského kraje.....	44
Tab. 22: Dobývací prostory, v současnosti těžené.....	46
Tab. 23: Dobývací prostory, v současnosti netěžené.....	46
Tab. 24: Přehled výměr prvků ÚSES v ZK podle jejich funkčnosti (vlastní analýza podle ÚAP).	47
Tab. 25: Střet veřejně prospěšných staveb s veřejně prospěšnými opatřeními (ÚSES) uvedenými v ZÚR Zlínského kraje	48
Tab. 26: Přírodní rezervace a přírodní památky s chybějícími platnými plány péče.....	66
Tab. 27: Skácené stromy, jejichž ochrana nebyla dle ÚSOP zrušena.....	72
Tab. 28: Metoda SWOT	102

POUŽITÉ ZDROJE

Ageris (2012): Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje. Aktualizace.

AOPK ČR [online]: Historie území Bílých Karpat, <http://bilekarpaty.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/historie-uzemi/>

AOPK ČR [online]: Ústřední seznam ochrany přírody, <https://drusop.nature.cz/portal/>

Arvita P., s.r.o. (2005): Krajinový ráz Zlínského kraje

Arvita P., s.r.o. (2015): Identifikace nezbytných nezastavitelných částí krajiny Zlínského kraje. Územní studie, dostupná na webových stránkách kraje

BÍNOVÁ Ludmila, Martin CULEK, Josef GLOS, Jiří KOCIÁN, Darek LACINA, Martin NOVOTNÝ, Eliška ZIMOVÁ (2017): "METODIKA VYMEZOVÁNÍ ÚZEMNÍHO SYSTÉMU EKOLOGICKÉ STABILITY." MŽP, online: https://www.mzp.cz/cz/uzemni_system_ekologicke_stability.

CENIA: Zpráva o životním prostředí ve Zlínském kraji, 2017

Cityplan (2012): Územní studie Využití ploch po těžbě štěrkopísku Napajedla-Spytihněv

Česká geologická služba [online]: Hydrogeologické rajóny, https://mapy.geology.cz/hydro_rajony/

Česká geologická služba [online]: Rebilance zásob podzemních vod, <http://www.geology.cz/rebilance>

Česká geologická služba, [online]: Surovinový informační systém, <https://mapy.geology.cz/suris/>

Česká geologická služba [online]: Významné geologické lokality, https://mapy.geology.cz/geologicke_lokality/

ČHMÚ (2019): Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR z roku 2015

ČSÚ: statistiky v oblasti lesnictví a zemědělství

ČSÚ [online]: Demografický, sociální a ekonomický vývoj Zlínského kraje - 2000 – 2004, <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficky-socialni-a-ekonomicky-vyvoj-zlinskeho-kraje-2000-2004-tf83vqkd03>

Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin – 2016, ČSÚ (<https://www.czso.cz/csu/czso/definitivni-udaje-o-sklizni-zemedelskych-plodin-2016>)

JANEČEK et al. (2012): Ochrana zemědělské půdy před erozí

JUREČKOVÁ, Alena (2015): Oblasti krajinného rázu ve Zlínském kraji

Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje, Arvita, 2012

KÚ Zlínského kraje, IRI, s.r.o. (2017): Úplná aktualizace Územně analytických podkladů Zlínského kraje

KÚ Zlínského kraje (2018): Zásady územního rozvoje Zlínského kraje - aktualizace č. 2

KUPKA, Jiří (2018): Krajina a krajinný ráz v územním plánování

KUPKA, Jiří, VOREL, Ivan (2017): Analýza historické krajinné struktury na krajské úrovni

KUPKA, Jiří, VOREL, Ivan (2011): Identifikace a hodnocení

LÁSKA, Ondřej (2009): Vývoj osídlování Bílých Karpat do konce 19. století

LÖW, Jiří a Igor MÍČHAL (2003) Krajinný ráz

Mapové portály: <https://geoportal.gov.cz/>, www.mapy.cz, www.google.com/maps

Metodická příručka k podmínkám poskytování přímých plateb v České republice v roce 2020, MZe, 2020

MÍČHAL, Igor (1999): Metodika hodnocení krajinného rázu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR: Problémy a výsledky. In: VOREL, Ivan a Petr SKLENIČKA. Péče o krajinný ráz: cíle a metody

MMR (2019): Metodika sledovaných jevů pro územně analytické podklady. Metodický návod k příloze č. 1 vyhlášky č. 500/2006 Sb. ISBN 978-80-7538-243-6. Třetí vydání.

MŽP (2020): Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR

MŽP (2013): Metodická instrukce odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP k registraci významných krajinných prvků, uvedená ve Věstníku MŽP 2013, částka 7, str. 98–113; online: https://www.mzp.cz/cz/vyznamne_krajinne_prvky

NEKUDA, Vladimír (1992). Uherskohradištsko

Oficiální stránky Zlínského kraje [online], www.kr-zlinsky.cz

Povodí Moravy, s.p.: Plán dílčího povodí Dyje 2016 – 2021

Povodí Moravy, s.p.: Plán dílčího povodí Moravy a přítoků Váhu 2016 – 2021

Povodí Moravy, s.p.: Souhrnná zpráva o vývoji jakosti povrchových vod v povodí Moravy ve dvouletí 2017 – 2018

Povodí Moravy, s.p.: Vodohospodářská bilance povodí Moravy za roku 2018

„Sdružení D-O-L“ (2018): Studie proveditelnosti vodního koridoru Dunaj – Odra – Labe

Statistické ročenky půdního fondu ČR, ČÚZK (<https://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu.aspx>)

Statistické ročenky Zlínského kraje, ČSÚ (<https://www.czso.cz/csu/czso>)

ÚHÚL: Národní inventarizace lesů v České republice, výsledky druhého cyklu 2011 – 2015

VOREL, Ivan, BUKÁČEK, Roman, MATĚJKA, Petr, CULEK, Martin, SKLENIČKA, Petr (2004): Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz

VÚLHM (2019, 2018, 2017, 2016): Zpravodaj ochrany lesa, Supplementum

VÚV T.G.M.,v.v.i., online: DIBAVOD

VÚV T.G.M.,v.v.i., online: HEIS